

**MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Správa

o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2013

Bratislava 2014

OBSAH

Zoznam skratiek	3
ÚVOD	5
1 Hlavné makroekonomicko-demografické ukazovatele v podmienkach SR.....	7
1.1 Základné makroekonomické charakteristiky	7
1.2 Vybrané demografické ukazovatele.....	9
2 TRH PRÁCE, MZDY A PRACOVNÉ PODMIENKY	11
2.1 Trh práce.....	11
2.1.1 Vývoj ekonomickej aktivity obyvateľstva.....	11
2.1.2 Vývoj zamestnanosti.....	13
2.1.3 Vývoj nezamestnanosti	22
2.1.4 Aktívne opatrenia na trhu práce.....	33
2.2 Mzdy a pracovné podmienky.....	37
2.2.1 Mzdy	39
2.2.2 Úplné náklady práce	43
2.2.3 Kolektívne vyjednávanie	46
2.2.4 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.....	47
3 SOCIÁLNA OCHRANA	49
3.1 Sociálne poistenie	49
3.1.1 Nemocenské poistenie	51
3.1.2 Dôchodkové poistenie	52
3.1.3 Úrazové poistenie	54
3.1.4 Garančné poistenie.....	54
3.1.5 Poistenie v nezamestnanosti	55
3.2 Dôchodkové sporenie	57
3.2.1 Starobné dôchodkové sporenie	57
3.2.2 Doplnkové dôchodkové sporenie	61
3.3 Štátna sociálna podpora	64
3.3.1 Prídavok na dieťa.....	64
3.3.2 Príplatok k prídavku na dieťa	66
3.3.3 Rodičovský príspevok	66
3.3.4 Príspevok na starostlivosť o dieťa	67
3.3.5 Príspevok pri narodení dieťaťa	68
3.3.6 Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa.....	68
3.3.7 Príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá	69
3.3.8 Príspevok na pohreb	69
3.4 Sociálna pomoc.....	70
3.4.1 Dávka v hmotnej núdzi	70
3.4.2 Dotácie pre dieťa v hmotnej núdzi	76
3.4.3 Náhradné výživné	77
3.4.4 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela	78
3.4.5 Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti	82
3.4.6 Kompenzácia sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia	83
3.4.7 Sociálne služby.....	91
3.4.8 Dotácie na podporu rozvoja sociálnej oblasti v pôsobnosti MPSVR SR	98
3.4.9 Európsky integrovaný systém štatistiky sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS).....	100
3.5 Európsky sociálny fond	107

4	ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ A SOCIÁLNA KOHÉZIA	113
4.1	Peňažné príjmy a výdavky súkromných domácností.....	113
4.2	Vybrané zistenia z Atlasu rómskych komunít 2013	114
4.3	Chudoba a sociálne vylúčenie	117
4.4	Rodová rovnosť a rovnosť príležitostí.....	129
5	POROVNANIE VYBRANÝCH UKAZOVATEĽOV MEDZI KRAJINAMI EÚ V KONTEXTE STRATÉGIE EURÓPA 2020.....	133
	Makroekonomické prostredie.....	133
	Inteligentný a inkluzívny rast.....	134
	Zoznam príloh.....	139

ZOZNAM SKRATIEK

- a.s.** – akciová spoločnosť
AOTP – aktívne opatrenia trhu práce
APTP – aktívna politika trhu práce
BA – Bratislavský kraj
BB – Banskobystrický kraj
BSK – Bratislavský samosprávny kraj
CHD – chránená dielňa
CHP – chránené pracovisko
COICOP – klasifikácia individuálnej spotreby podľa spôsobu použitia
DDS, d. d. s. – doplnková dôchodková spoločnosť
d. f. – dôchodkový fond
DI – deinštitucionalizácia
DOP – dopytovo-orientovaný projekt
DPN – dočasná pracovná neschopnosť
DSS, d. s. s. – dôchodková správcovská spoločnosť
EK – Európska komisia
ESNÚ 95 – metodika Európskeho systému národných a regionálnych účtov, 1995 v znení neskorších úprav podľa nariadení Európskeho spoločenstva
ESSPROS – Európsky systém jednotných štatistík sociálnej ochrany
EU SILC – European Union Statistics on Income and Living Conditions
EU28 – 28 členských krajín Európskej únie (*Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Nemecko, Estónsko, Írsko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Chorvátsko, Taliansko, Cyprus, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Holandsko, Rakúsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko, Fínsko, Švédsko, Veľká Británia*)
EÚ – Európska únia
FO – fyzická osoba
FSR – Fond sociálneho rozvoja
HDP – hrubý domáci produkt
SK ISCO-08 – štatistická klasifikácia zamestnaní, verzia 2012
ISCP – Informačný systém o cene práce
ITMS – IT monitorovací systém pre štrukturálne fondy a Kohézny fond
KE – Košický kraj
KZVS – kolektívna zmluva vyššieho stupňa
MEN – miera evidovanej nezamestnanosti
MF SR – Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
mil. – milión
mld. – miliarda
MPSVR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ; ministerstvo
MRK – marginalizované rómske komunity
MVO – mimovládne organizácie
NACE, SK NACE Rev. 2 – štatistická klasifikácia ekonomických činností
NP – národný projekt
NR – Nitriansky kraj
OMK – otvorená metóda koordinácie
OP ZaSI – Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
OSN – Organizácia spojených národov
OZP – občan so zdravotným postihnutím
p. b. – percentuálny bod
PM – pracovné miesto
PO – Prešovský kraj
PP – peňažný príspevok

PPS – purchasing power standard, parita (štandard) kúpnej sily
RO – riadiaci orgán
RPPS – referát poradensko-psychologických služieb
RSD MIS – riadenie sociálnych dávok – manažérsky informačný systém
s. c. – stále ceny
SIA – Sociálna implementačná agentúra
SODB – sčítanie obyvateľov, domov a bytov
SOŠ – stredná odborná škola
SPODaSK – sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
Správa – Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky
SPÚ – závažný pracovný úraz s následkom smrti
SR – Slovenská republika
SŠ – stredná škola
SZČ – samostatná zárobková činnosť
SZČO – samostatne zárobkovo činná osoba
ŠR – štátny rozpočet
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky
tis. – tisíc
TN – Trenčiansky kraj
TT – Trnavský kraj
ŤÚZ – závažný pracovný úraz s ťažkou ujmom na zdraví
ŤZP – ťažko zdravotne postihnutý(i)/ ťažké zdravotné postihnutie
ÚIPŠ – Ústav informácií a prognóz školstva
UNDP – Rozvojový program OSN
UoZ – uchádzač o zamestnanie
ÚPSVR – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
úrad PSVR – úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VPM – voľné pracovné miesto
VŠ – vysoká škola
VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl
WI – intenzita práce (work intensity)
ZA – Žilinský kraj
ZFSP – základný fond starobného poistenia
ZMOS – združenie miest a obcí Slovenska
ZoZ – záujemca o zamestnanie
ZŠ – základná škola
Z. z. – Zbierka zákonov

ÚVOD

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“) každoročne pripravuje a predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“), Hospodárskej a sociálnej rady Slovenskej republiky a Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci Správu o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky (ďalej len „správa“) za predchádzajúci kalendárny rok. Jej cieľom je informovať o stave a vývoji sociálnej situácie obyvateľstva na Slovensku na základe sociálno-ekonomických ukazovateľov, získaných zo štátnych štatistických zisťovaní, administratívnych zdrojov údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a Sociálnej poisťovne.

Prvá kapitola správy poskytuje stručný prehľad o základných ukazovateľoch makroekonomického prostredia a demografického vývoja v Slovenskej republike za rok 2013.

Druhá kapitola hodnotí legislatívne zmeny v roku 2013 v oblasti služieb zamestnanosti, pracovnoprávných vzťahov, výkonu práce vo verejnom záujme a sociálneho dialógu, zameriava sa na vývoj na trhu práce z agregovaného a zo štrukturálneho hľadiska, hodnotí jednotlivé nástroje aktívnej politiky trhu práce, mzdový vývoj a pracovné podmienky v rámci kolektívneho vyjednávania a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Súčasťou tejto časti správy je aj analýza úplných nákladov práce.

Tretia kapitola zahŕňa hlavné formy, stav a zmeny v systéme sociálnej ochrany v roku 2013. Zaoberá sa medziročným porovnaním a analýzou jednotlivých prvkov sociálneho poistenia, dôchodkového sporenia, systému štátnej sociálnej podpory a sociálnej pomoci. Podáva informáciu o dotáciách, poskytovaných v pôsobnosti MPSVR SR a tiež informácie o Operačnom programe Zamestnanosť a sociálna inklúzia v programovom období 2007 – 2013, podporovaných z Európskeho sociálneho fondu. Kapitola obsahuje aj výstupy Európskeho integrovaného systému jednotných štatistík sociálnej ochrany (ESSPROS), jedného zo základných nástrojov štatistického sledovania o systémoch, súčasnom stave a rozvoji sociálnej ochrany v členských štátoch Európskej únie (ďalej aj EÚ).

Náplň štvrtej kapitoly tvoria dostupné údaje o peňažných príjmoch a výdavkoch súkromných domácností a vybrané zistenia z Atlasu rómskych komunít 2013. Správa je obohatená o stručné vyhodnotenie národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia. Zahŕňa aj stručné informácie o stave rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí na Slovensku za rok 2013.

Obsahom piatej kapitoly je porovnanie vybraných ukazovateľov medzi krajinami EÚ v kontexte stratégie Európa 2020, ktorá stanovuje hlavné ciele EÚ v nadväznosti na Lisabonskú stratégiu.

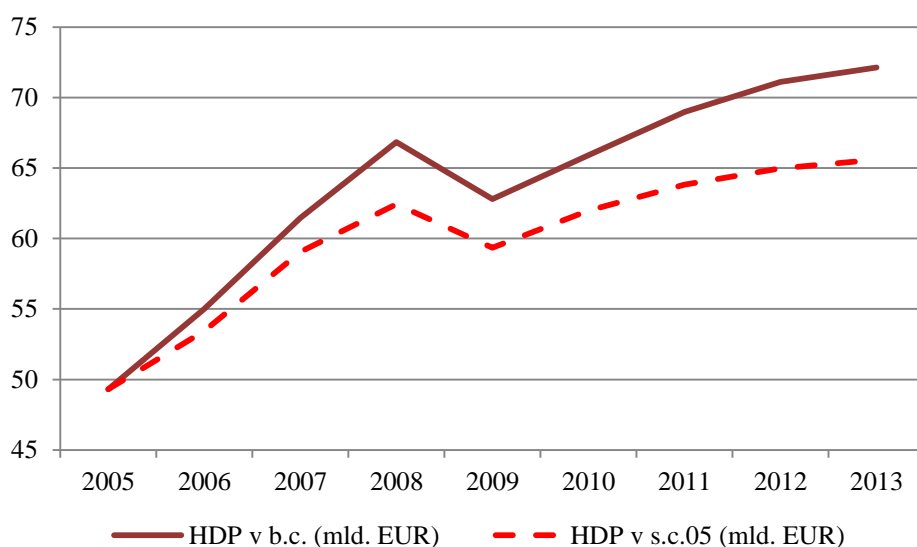
1 HLAVNÉ MAKROEKONOMICKO-DEMOGRAFICKÉ UKAZOVATELE V PODMIENKACH SR

1.1 Základné makroekonomické charakteristiky¹

Reálny rast výkonnosti ekonomiky v priebehu roka 2013 postupne zrýchľoval. V 4. štvrtroku 2013 sa situácia na trhu práce zlepšila a miera nezamestnanosti po dlhšom období medziročne poklesla. Nárast miezd bol vyšší ako nárast spotrebiteľských cien, čo malo za následok zvýšenie priemernej reálnej mzdy, ktorá v predchádzajúcom období dva roky po sebe zaznamenávala pokles.

Hrubý domáci produkt (HDP) sa medziročne zvýšil podľa spresneného odhadu v stálych cenách na základe metodiky národných účtov (ESNÚ 95) o 0,9 %, čo bol o polovicu nižší prírastok ako v roku 2012. V bežných cenách vzrástlo HDP na 72,1 mld. EUR, čo bolo o 1,5 % viac ako v roku 2012.

Graf 1.1 Vývoj hrubého domáceho produktu v bežných a stálych cenách

Zdroj: ŠÚ SR

Medziročný rast hrubého domáceho produktu najviac ovplyvnilo reálne zvýšenie zahraničného dopytu o 4,5 %, dovoz výrobkov a služieb stúpol o 2,9 %. Domáci dopyt klesol o 0,8 % a jeho zníženie ovplyvnil najmä pokles tvorby hrubého kapitálu o 5,1 %, tvorba hrubého fixného kapitálu klesla o 4,3 %. Nižší bol aj objem konečnej spotreby domácností (o 0,1 %) a konečnej spotreby neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam (o 1,3 %). Konečná spotreba verejnej správy medziročne stúpila (o 1,4 %). Podľa produkcie k tvorbe HDP najviac prispel rast pridanej hodnoty v odvetví priemyselnej výroby (o 3,3 %). V roku 2013 medziročne vzrástla pridaná hodnota o 0,5 %, hrubá produkcia o 0,1 % a medzispotreba klesla o 0,1 %. Objem čistých daní z produktov sa zvýšil o 5,6 %.

Dynamika rastu tvorby reálneho HDP sa v 4. štvrtroku zrýchľovala (na 1,5 %), kedy po viac ako dvoch rokoch stúpol domáci dopyt (o 2,2 %), z toho tvorba hrubého kapitálu až o 7,7 % a spomalil sa rast zahraničného dopytu (na 6,6 %).

Medziročná **miera inflácie** meraná indexom spotrebiteľských cien dosiahla za rok 2013 v priemere 1,4 %, čo znamená, že oproti predchádzajúcemu roku sa znížila o 2,2 p. b. a bola na najnižšej úrovni od roku 2010. Medziročná miera inflácie v jednotlivých mesiacoch od začiatku roka 2013 neustále klesala. V posledných troch mesiacoch roka 2013 klesla pod 1 % a v decembri až na 0,4 %, t.j. na historicky najnižšiu úroveň zo začiatku roka 2010. Priemerný rast jadrovej inflácie sa v roku 2013 medziročne spomalil o 1,2 p. b. na 1,5 %, jej vývoj súvisel najmä s poklesom cien priemyselných výrobcov pre tuzemsko, t.j. nákladovými faktormi a útlmom spotrebiteľského dopytu.

¹ zdroj údajov: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrtroku 2013, Štatistický úrad SR 2014 a databáza ŠÚ SR Slovstat

Čistá inflácia znížila medziročne dynamiku svojho rastu o 1,5 p. b. na 1,0 %. Priemerná inflácia meraná podľa harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien za rok 2013 dosiahla na Slovensku 1,5 %, čo bola rovnaká úroveň ako priemerná hodnota v EU28. Celkovú úroveň cien podľa klasifikácie individuálnej spotreby podľa účelu (COICOP) najviac ovplyvnili nižší medziročný rast cien za potraviny a nealkoholické nápoje (3,5 %) ako v roku 2012 (4,2 %) a iba mierny nárast cien za bývanie, vodu, elektrinu a iné palivá (o 0,4 %). Výraznejšie vzrástli ceny v oblasti vzdelávania (o 6,5 %). V priemere za rok sa zvýšili ceny vo všetkých kategóriách klasifikácie okrem cien za dopravu, kde klesli o 1,1 %.

Vplyvom zrýchlenia rastu hospodárstva sa v 4. štvrtroku 2013 situácia na trhu práce zlepšila, čo sa prejavilo medziročným rastom celkovej **zamestnanosti** zisťovanej podľa oboch metodík Štatistického úradu SR (o 0,6 % podľa VZPS a o 0,2 % podľa štatistického výkazníctva) a poklesom miery evidovanej **nezamestnanosti** (o 0,4 p. b. na 13,6 %)² i nezamestnanosti zisťovanej Štatistickým úradom SR (o 0,2 p. b. na 14,2 %). Celková zamestnanosť³ podľa údajov Štatistického úradu SR v priemere za rok predstavovala 2 329,3 tis. pracujúcich osôb (absolútne vzrástla o 0,3 tis. osôb najmä v dôsledku zvýšenia počtu krátkodobo migrujúcich za prácou do zahraničia). Počet zamestnancov sa medziročne mierne znížil o 0,1 % na 1 967,1 tis. osôb; počet podnikateľov sa naopak zvýšil o 0,6 % na 360,6 tis., najmä vďaka rastu počtu podnikateľov so zamestnancami (o 3,3 %). Z odvetvového hľadiska vývoj zamestnanosti ovplyvnil najmä pokles počtu pracujúcich v oblasti priemyslu, stavebníctva a dopravy a skladovania a nárast počtu pracujúcich v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu, ubytovacích a stravovacích služieb a v oblasti verejnej správy a sociálneho zabezpečenia. Miera zamestnanosti⁴ sa v roku 2013 nezmenila, ostala na úrovni 65,0 % ako v roku 2012. Nezamestnanosť podľa evidencie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny i nezamestnanosť podľa Štatistického úradu SR (na základe VZPS) v priemere za rok 2013 stúpila, pričom počet evidovaných nezamestnaných sa medziročne zvýšil o 2,3 % na 415 006 osôb a počet nezamestnaných podľa VZPS o 2,3 % na 386 tis. osôb. Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti vzrástla celoročne na 14,1 % (o 0,5 p. b.) a miera nezamestnanosti podľa VZPS vzrástla v priemere za rok na 14,2 %, čo bolo o 0,2 p. b. viac ako v roku 2012. V roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 vzrástol **počet voľných pracovných miest** o 976 (o 6,9 %) na 15 048 miest. **Priemerná mesačná nominálna mzda**⁵ zamestnanca v hospodárstve sa v priemere za rok 2013 medziročne zvýšila o 2,4 % na hodnotu 824 EUR. Reálna mzda po zohľadnení vývoja spotrebiteľských cien tiež vzrástla, a to o 1,0 %. Štruktúrne hlbšie porovnanie makroekonomických ukazovateľov, ako aj porovnanie v medzinárodnom meradle je uvedené v nasledujúcich kapitolách správy.

Bežné príjmy domácností⁶ medziročne nominálne vzrástli o 1,8 %. Z celkového objemu 60 076,61 mil. EUR najväčšiu časť tvorili odmeny zamestnancov (28 394,71 mil. EUR). Hrubý zmiešaný dôchodok dosiahol 17 552,51 mil. EUR, sociálne dávky⁷ 10 525,31 mil. EUR, ostatné bežné transfery 2 083,05 mil. EUR a dôchodky z majetku (príjmové) 1 521,03 mil. EUR. Nominálny nárast bežných príjmov domácností najviac ovplyvnili odmeny zamestnancov, ktoré sa medziročne zvýšili o 0,9 %, sociálne dávky, ktoré medziročne vzrástli o 2,9 % a hrubý zmiešaný dôchodok, ktorý medziročne vzrástol o 1,9 %. Žiadna zo zložiek príjmov domácností medziročne nezaznamenala nominálny pokles.

Bežné výdavky domácností⁸ dosiahli 16 067,71 mil. EUR a v porovnaní s rokom 2012 nominálne vzrástli o 1,1 %. Rast bežných výdavkov súvisel najmä so zvýšením sociálnych príspevkov (o 1,3 %) a ostatných bežných výdavkových transferov (o 3,9 %), tlmený bol poklesom bežných daní z dôchodkov, majetku atď. (o 0,7 %). Výdavkové dôchodky z majetku medziročne klesli o 10,8 %. Po uhradení bežných výdavkov ostal domácnostiam na ďalšie použitie hrubý disponibilný dôchodok vo výške 44 008,9 mil. EUR, ktorý sa medziročne zvýšil o 2,0 %.

Z hrubého disponibilného dôchodku použili domácnosti na konečnú spotrebu 40 821,26 mil. EUR, zvyšok smeroval do hrubých úspor, ktoré tvorili 3 701,32 mil. EUR. Konečná

² podľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny

³ podľa výberového zisťovania pracovných síl

⁴ podľa výberového zisťovania pracovných síl, vo vekovej skupine 20 – 64 ročných

⁵ podľa štvrtročného štatistického výkazníctva

⁶ podľa metodiky ESNÚ 95, predbežné údaje

⁷ okrem naturálnych sociálnych transferov

⁸ podľa metodiky ESNÚ 95, predbežné údaje

spotreba domácností v roku 2013 spomalila svoj rast, vzrástla nominálne o 1,3 % (v roku 2012 o 3,3 %) a hrubé úspory klesli o 3,5 %, čo bol menší pokles ako predchádzajúci rok (o 11,0 % v roku 2012). Miera hrubých úspor (podiel hrubých úspor na hrubom disponibilnom dôchodku) klesla o 0,5 p. b. na 8,4 %. Domácnosti v roku 2013 vynaložili viac finančných prostriedkov najmä na vzdelávanie (o 4,4 %), na potraviny a nealkoholické nápoje (o 2,3 %), na zdravie (o 2,2 %), na rozličné tovary a služby (o 2,2 %), na alkohol a tabakové výrobky (o 2,1 %) a rekreáciu a kultúru (o 1,9 %). Klesli výdavky na dopravu (o 0,7 %) a na poštu a telekomunikácie (o 1,3 %), v ostatných oblastiach spotreby výdavky mierne vzrástli. Z hľadiska podielu tvorili podobne ako v roku 2012 najväčšiu časť súkromnej spotreby výdavky na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá 26,0 % (pokles podielu na celkovej súkromnej spotrebe o 0,1 p. b.) a výdavky na nákup potravín a nealkoholických nápojov, a to 18,4 % (nárast o 0,2 p. b.).

V priebehu roka 2013 sa začala výstavba 14 758 bytov, dokončilo sa 15 100 a ku koncu decembra bolo rozostavaných 61 382 bytov. Ubudlo spolu 1 246 bytov, z toho asanáciou 1 132 bytov. V porovnaní s rokom 2012 sa počet rozostavaných bytov znížil o 2,2 % a počet dokončených bytov o 1,0 %. Počet začatých bytov sa medziročne zvýšil o 12,7 %.

Makroekonomické ukazovatele sú zhrnuté v prílohe ku kapitole 1.

1.2 Vybrané demografické ukazovatele

V roku 2013 sa podľa údajov Štatistického úradu SR (ďalej len „ŠÚ SR“) narodilo na Slovensku 54 823 živých detí, čo je o 712 menej ako v roku 2012. Počet zomrelých sa znížil na hodnotu 52 089 osôb, čo je v porovnaní s predchádzajúcim rokom zníženie o 348 osôb.

Uzavretých bolo 25 491 manželstiev a rozviedlo sa 10 946 manželských dvojíc. V porovnaní s rokom 2012 bol počet sobášov nižší o 515 a počet rozvodov nižší o 2. Zníženie počtu uzavretých manželstiev sa prejavilo na miernom zvýšení indexu rozvodovosti, keď na 100 uzavretých manželstiev pripadlo 42,9 rozvodov. Sobášnosť po dvoch rokoch mierneho rastu klesá a zostáva naďalej bez výrazného trendu, rozvodovosť po štyroch rokoch poklesu stagnuje.

V dôsledku zníženia pôrodnosti sa napriek poklesu úmrtnosti v roku 2013 znížil prirodzený prírastok obyvateľstva na hodnotu 2 734, čo v porovnaní s rokom 2012 znamená zníženie o 364 osôb. Zahraničnou migráciou získala Slovenská republika 2 379 osôb, pričom sa prisťahovalo 5 149 osôb a vystažovalo 2 770 osôb. Migračný prírastok sa medziročne znížil o 1 037 osôb. Celkový prírastok obyvateľstva sa tak oproti roku 2012 znížil o 1 401 osôb na hodnotu 5 113 osôb.

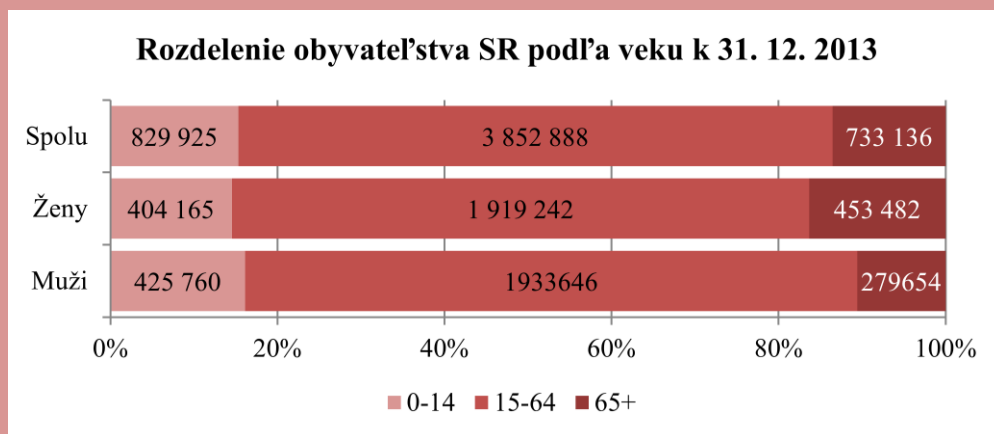
K 31. decembru 2013 mala Slovenská republika **5 415 949 obyvateľov**. Podiel žien na celkovom počte obyvateľstva tvoril (tak ako v roku 2012) **51,3 %**.

Tabuľka 1.1 Prírastky obyvateľstva SR v rokoch 2012 a 2013

Rok	Živonarodení	Zomretí	Prirodzený prírastok	Migračné saldo	Celkový prírastok
2012	55 535	52 437	3 098	3 416	6 514
2013	54 823	52 089	2 734	2 379	5 113

Zdroj: ŠÚ SR

K 31. decembru 2013 mala Slovenská republika 733 136 obyvateľov vo veku 65 a viac rokov. Ich počet medziročne stúpol o 22 914 a predstavuje 13,54% celkovej populácie SR (medziročný nárast o 0,41 p. b.). Počet obyvateľstva v predproduktívnom veku 0-14 rokov dosiahol 829 925 a podiel 15,32% na celkovej populácii (pokles o 651 osôb, resp. 0,03 p. b.).

Zdroj: ŠÚ SR

Priemerný vek obyvateľstva ku koncu roka 2013 dosiahol hodnotu 39,60 roka (41,15 roka u žien a 37,96 roka u mužov) a medziročne sa zvýšil o 0,28 roka. Mediánový vek dosiahol hodnotu 38,60 roka (40,10 roka u žien a 37,10 roka u mužov) a medziročne sa zvýšil o 0,45 roka.

2 TRH PRÁCE, MZDY A PRACOVNÉ PODMIENKY

2.1 Trh práce

2.1.1 Vývoj ekonomickej aktivity obyvateľstva

Podľa údajov Štatistického úradu SR priemerný počet **ekonomicke aktívnych obyvateľov** SR v roku 2013 podľa výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) medziročne vzrástol o 8,8 tis. osôb, resp. o 0,3 % na 2 715,3 tis. osôb. Pritom vzrástol počet ekonomicke aktívnych žien (o 0,9 %, resp. o 10,3 tis. osôb), počet ekonomicke aktívnych mužov mierne poklesol (o 0,1 %, resp. o 1,4 tis. osôb). V dôsledku uvedeného vývoja sa podiel ekonomicke aktívnych žien na celkovom počte ekonomicke aktívnych obyvateľov mierne medziročne zvýšil (zo 44,3 % na 44,5 %).

Rast počtu ekonomicke aktívnych obyvateľov bol ovplyvnený rastom počtu nezamestnaných (v priemere o 8,5 tis. osôb), zatiaľ čo počet pracujúcich sa medziročne takmer nezmenil (prírastok o 0,3 tis. osôb). Z celkového priemerného počtu ekonomicke aktívnych obyvateľov bolo 85,8 % pracujúcich (86,0 % v roku 2012) a 14,2 % nezamestnaných (14,0 % v roku 2012).

V rámci celkového počtu obyvateľov vo veku 15 a viac rokov bolo 40,7 % ekonomicke neaktívnych (v roku 2012 ich bolo 40,8 %). V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa počet ekonomicke neaktívnych osôb takmer nezmenil (úbytok o 0,3 tis. osôb) a dosiahol 1 865,0 tis. osôb.

Štruktúra ekonomicke neaktívnych obyvateľov vo veku 15 a viac rokov sa oproti predchádzajúcemu roku výrazne nezmenila. Najvyšší podiel mali dôchodcovia poberajúci starobný alebo invalidný dôchodok, pričom v porovnaní s rokom 2012 sa ich podiel na celkovom počte neaktívnych obyvateľov vo veku 15 a viac rokov zvýšil z 58,5 % na 59,1 %. Druhou najpočetnejšou skupinou boli študenti a uční (25,7 %), pričom ich podiel na celkovom počte ekonomicke neaktívnych obyvateľov vo veku 15 a viac rokov medziročne poklesol o 0,9 p. b.

Celková **miera ekonomickej aktivity** obyvateľov vo veku 15 a viac rokov dosiahla úroveň 59,3 % a v porovnaní s rokom 2012 vzrástla o 0,1 p. b. Z hľadiska pohlavia sa miera ekonomickej aktivity zvýšila u žien (o 0,3 p. b., z 50,7 % na 51,0 %) a znížila u mužov (o 0,3 p. b., zo 68,4 % na 68,1 %).

Tabuľka 2.1 Miera ekonomickej aktivity obyvateľov 15+ podľa veku a pohlavia (priemer za rok v %)

Veková skupina	Spolu		Muži		Ženy	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Spolu	59,2	59,3	68,4	68,1	50,7	51,0
15 – 19 rokov	6,7	6,1	7,9	7,4	5,5	4,8
20 – 24 rokov	50,4	51,0	61,7	62,4	38,8	39,1
25 – 29 rokov	82,8	82,2	93,0	93,0	72,1	71,0
30 – 34 rokov	83,3	83,2	96,3	96,7	69,7	68,9
35 – 39 rokov	88,7	88,8	96,1	95,7	81,0	81,5
40 – 44 rokov	91,1	92,2	94,2	94,2	87,8	90,1
45 – 49 rokov	91,4	91,0	92,4	92,5	90,4	89,3
50 – 54 rokov	86,9	87,2	89,6	88,6	84,3	85,7
55 – 59 rokov	71,7	73,5	82,0	81,9	62,2	65,8
60 – 64 rokov	20,7	21,8	33,1	32,8	10,0	12,3
65 a viac rokov	1,8	1,7	2,8	2,8	1,2	1,1

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Vývoj štruktúry ekonomicke aktívnych obyvateľov podľa jednotlivých 5-ročných vekových skupín poukazuje na postupné starnutie pracovnej sily v SR. V porovnaní s rokom 2012 na jednej strane klesol počet ekonomicke aktívnych obyvateľov v 5-ročných vekových skupinách do 35 rokov a na druhej strane vzrástol počet ekonomicke aktívnych v 5-ročných vekových skupinách od 35 do 44 rokov a v 5-ročných vekových skupinách od 55 do 64 rokov.

Okrem mladších 5-ročných vekových skupín klesol aj počet ekonomicky aktívnych vo vekových skupinách od 45 do 54 rokov.

Tabuľka 2.2 Štruktúra ekonomicky aktívnych obyvateľov podľa veku v roku 2013

Veková skupina	Spolu		Zmena oproti roku 2012	
	v tis. osobách	v %	v tis. osobách	v p. b.
Spolu	2 715,3	100,0	8,8	0,0
15 – 19 rokov	19,4	0,7	-2,8	-0,1
20 – 24 rokov	197,7	7,3	-2,1	-0,1
25 – 29 rokov	352,3	13,0	-7,9	-0,3
30 – 34 rokov	376,9	13,9	-4,4	-0,2
35 – 39 rokov	399,6	14,7	10,8	0,3
40 – 44 rokov	341,3	12,6	13,7	0,5
45 – 49 rokov	333,8	12,3	-5,8	-0,2
50 – 54 rokov	323,8	11,9	-6,3	-0,3
55 – 59 rokov	285,2	10,5	7,1	0,2
60 – 64 rokov	73,3	2,7	6,5	0,2
65 a viac rokov	12,2	0,4	0,0	-0,1

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Mladí ľudia (vo veku 15 – 24 rokov) sa na celkovom počte ekonomicky aktívnych v roku 2013 podieľali 8,0 % a v dôsledku ich absolútneho medziročného poklesu (o 4,9 tis. osôb) sa ich podiel na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov v roku 2013 medziročne mierne znížil (o 0,2 p. b.). V rámci ekonomicky aktívnych v uvedenej vekovej skupine poklesol tak počet pracujúcich (o 2,5 tis. osôb), ako aj počet nezamestnaných (o 2,5 tis. osôb).

Staršie osoby (vo veku 55 – 64 rokov) sa na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov v roku 2013 podieľali 13,2 % a v dôsledku ich absolútneho medziročného prírastku (o 13,6 tis. osôb) sa ich podiel na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov v roku 2013 medziročne zvýšil o 0,5 p. b. V rámci ekonomicky aktívnych v uvedenej vekovej skupine vzrástol počet pracujúcich (o 12,8 tis. osôb) i počet nezamestnaných (o 0,8 tis. osôb).

Z hľadiska vzdelania medziročný rast počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov v roku 2013 zaznamenala najmä skupina osôb s úplným stredným odborným vzdelaním (o približne 55 tis. osôb) a vysokoškolským vzdelaním (o približne 25 tis. osôb). V ostatných vzdelanostných skupinách bol zaznamenaný medziročný pokles počtu ekonomicky aktívnych a z nich najviac v skupine osôb s učňovským vzdelaním bez maturity (o približne 47 tis. osôb).

Na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov sa v najväčšej miere podieľali osoby s úplným stredným odborným vzdelaním (približne 34 %) a učňovským vzdelaním bez maturity (približne 28 %).

Najvyššiu úroveň miery ekonomickej aktivity v roku 2013 (nad 80 %) dosahovali osoby s učňovským vzdelaním s maturitou, so stredným vzdelaním bez maturity a s vysokoškolským vzdelaním.

Tabuľka 2.3 Miera ekonomickej aktivity obyvateľov 15 – 64 rokov podľa stupňa dosiahnutého vzdelania v roku 2013

Stupeň vzdelania	v %			medziročná zmena v p. b.		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Spolu	69,8	77,2	62,4	0,4	0,0	0,7
v tom vzdelanie:						
Základné	28,2	31,6	25,4	0,6	0,7	0,5
Učňovské	76,2	83,1	66,0	-0,8	-1,6	0,9
Stredné (bez maturity)	83,5	90,0	74,9	3,6	1,4	6,3
Učňovské s maturitou	89,4	93,6	83,3	2,7	-0,9	7,0
Úplné stredné všeobecné	49,5	54,6	46,1	0,9	2,8	-0,5
Úplné stredné odborné	79,9	88,0	72,4	0,6	0,4	0,5
Vyššie odborné	77,9	85,1	74,7	0,9	3,3	0,0
Vysokoškolské	80,7	87,0	75,5	0,1	0,9	-0,7
Bez školského vzdelania				-1,9	-3,8	0,0

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Jednotlivé kraje sa na celkovom počte ekonomicke aktívnych obyvateľov v roku 2013 podieľali v rozpätí od 10,7 % do 14,4 %. Najväčší počet ekonomicke aktívnych obyvateľov bol v Košickom a Prešovskom kraji (spolu 28,2 % z celkového počtu ekonomicke aktívnych obyvateľov), čo súviselo s vysokým podielom nezamestnaných v týchto krajoch. Najnižší podiel na celkovom počte ekonomicke aktívnych obyvateľov mali kraje Trenčiansky (10,7 %) a Trnavský (11,0 %).

Z ekonomicke aktívnych obyvateľov mal najvyšší podiel pracujúcich Bratislavský kraj (0,9), najnižší bol v Banskobystrickom (80,5 %), v Košickom (81,3 %) a Prešovskom kraji (81,8 %).

2.1.2 Vývoj zamestnanosti

Zamestnanosť možno sledovať na základe viacerých štatistických zisťovaní. Zisťovania sa odlišujú konceptom zamestnanosti, definíciami a metodikou zberu údajov.

Jednou z možností sledovania vývoja počtu pracujúcich resp. zamestnaných osôb sú *štatistiky Sociálnej poisťovne*. Sociálna poisťovňa je verejnoprávna inštitúcia, ktorá vykonáva sociálne poistenie, t.j. nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie (starobné a invalidné), úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti a výber, registráciu a postúpenie povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie. Vzhľadom na povinný charakter sociálneho poistenia a starobného dôchodkového sporenia, Sociálna poisťovňa disponuje údajmi o všetkých zamestnávateľoch a zamestnancoch, za ktorých sa platí poisťné na sociálne poistenie a povinné príspevky na starobné dôchodkové sporenie vrátane osôb pracujúcich na dohody o prácach mimo pracovného pomeru, ako aj o samostatne zárobkovo činných osobách. Definície zamestnávateľa, zamestnanca a samostatne zárobkovo činnnej osoby vychádzajú zo zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Štatistiky Sociálnej poisťovne neobsahujú údaje o príslušníkoch Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, hasičského a záchranného zboru, Horskej záchranej služby, colníkov, profesionálnych vojakoch ozbrojených síl, vojakoch mimoriadnej služby, ktorých sociálne zabezpečenie je upravené osobitným právnym predpisom. Takisto neviduje obyvateľov SR pracujúcich v zahraničí, ani vykonávanie prác, na základe ktorých nevzniká povinnosť platenia sociálneho poistenia (napr. samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO), ktoré nedosahujú ustanovený príjem na vznik povinného sociálneho postenia). Vývoj pracujúcich v štatistikách Sociálnej poisťovne môže byť ovplyvnený legislatívnymi zmenami v oblasti sociálneho poistenia.

Štatistický úrad SR realizuje dve ďalšie zisťovania, ktorými je možné sledovať vývoj zamestnanosti a navzájom sa líšia metodikou zberu údajov.

Výberové zisťovanie pracovných síl realizované ŠÚ SR v domácnostiach, poskytuje medzinárodne porovnateľné údaje o ekonomickej aktivite, zamestnanosti, nezamestnanosti a ďalších dôležitých charakteristikách pracovnej sily obyvateľstva SR. Za pracujúceho je považovaná osoba vo veku od 15 rokov, ktorá v sledovanom týždni vykonávala aspoň jednu hodinu prácu za mzdu alebo

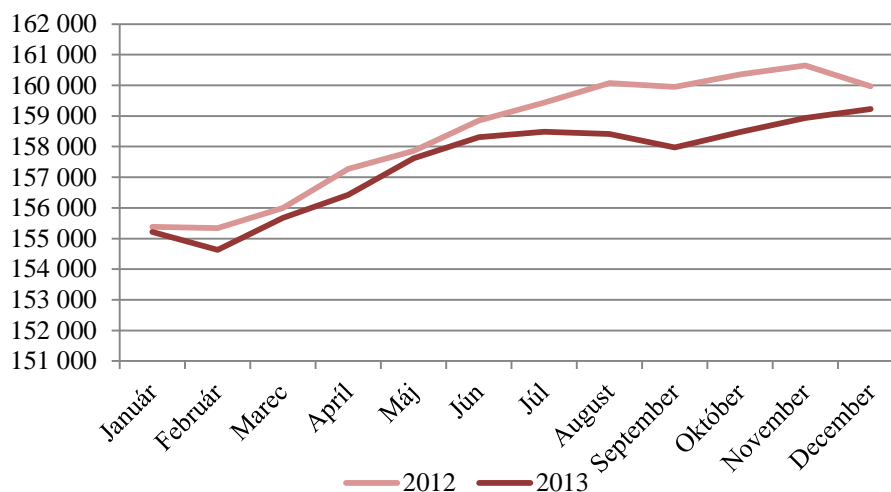
prácu za účelom dosiahnutia zisku (prácu na plný alebo kratší pracovný čas, dočasnú, príležitostnú alebo sezónnu prácu), vypomáhajúci členovia domácností podnikateľov vrátane osôb pracujúcich v zahraničí do jedného roka, dochádzajúcich za prácou v zahraničí, osôb vykonávajúcich prácu na základe dohôd a na platených aktivačných prácach. Za pracujúcu je považovaná aj osoba, ktorá v sledovanom týždni nepracovala pre chorobu, dovolenku, materskú dovolenku, školenie, zlé počasie, v dôsledku štrajku a výluky, s výnimkou osôb na dlhodobom neplatenom voľne a osôb na rodičovskej dovolenke.

Podniková štatistika o zamestnancoch realizovaná ŠÚ SR vychádza zo štatistických zisťovaní v podnikoch (podnikové výkazníctvo) a zachytáva všetky odvetvia ekonomickej činnosti. Za zamestnancov podľa podnikového výkazníctva sa považujú všetci zamestnanci, ktorí majú dohodnutý pracovný pomer na neurčitý čas alebo na určitú dobu (bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť), ktorí sú v pracovnom, služobnom, štátnozamestnaneckom alebo členskom pomere k zamestnávateľskej organizácii. Do počtu zamestnancov sa nezahŕňajú žiaci stredných odborných škôl vykonávajúcich odbornú prax (učni), osoby na materskej a rodičovskej dovolenke a osoby pracujúce na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, súkromní podnikatelia (resp. ich spoločníci), ktorí nemajú uzavretú pracovnú zmluvu v danej organizácii. Zamestnané osoby sú zamestnanci a podnikatelia.

2.1.2.1 Zamestnanosť v štatistikách Sociálnej poisťovne

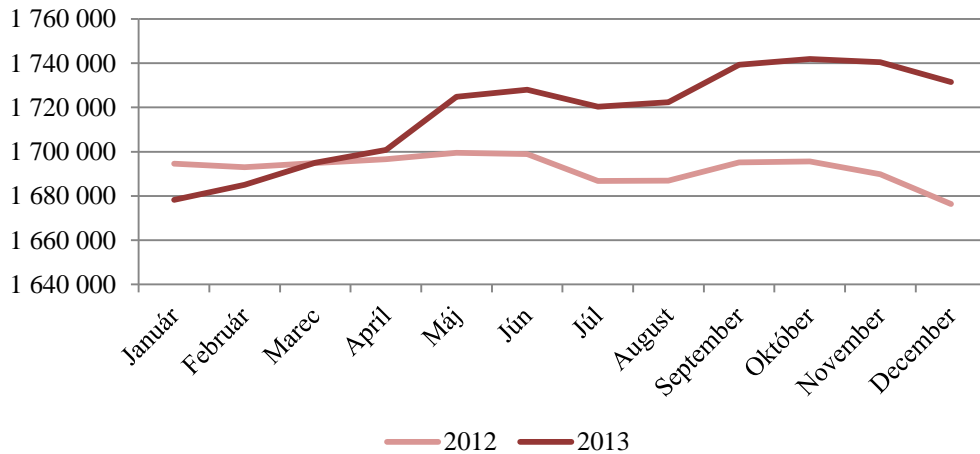
V roku 2013 Sociálna poisťovňa evidovala priemerne mesačne 157 449 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali priemerne mesačne 1 717 319 zamestnancov v riadnom pracovnom pomere s pravidelným príjmom a 47 079 zamestnancov v riadnom pracovnom pomere s nepravidelným príjmom. Okrem riadnych pracovných zmlúv zamestnávatelia uzatvárali dohody o práci vykonávané mimo pracovného pomeru, ktorých v roku 2013 bolo priemerne mesačne 407 910. Sociálna poisťovňa v roku 2013 evidovala priemerne mesačne 235 897 povinne sociálne poistených samostatne zárobkovo činných osôb.

Graf 2.1 Počet zamestnávateľov evidovaných v Sociálnej poisťovni v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Graf 2.2 Počet riadnych zamestnaní s pravidelným príjmom evidovaných v Sociálnej poisťovni v rokoch 2012 a 2013

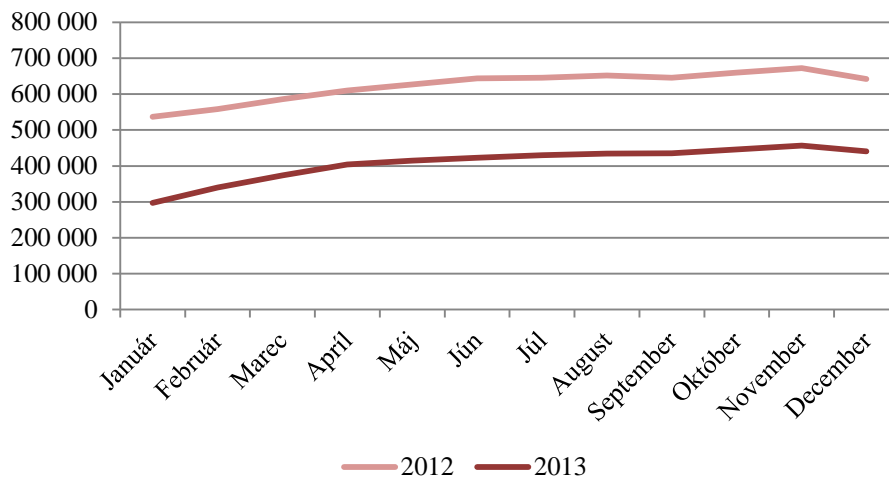

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Priemerný mesačný počet zamestnávateľov v roku 2013 medziročne poklesol o 0,62 % (o 978), ale v priebehu roka mal počet zamestnávateľov rastúci trend. Priemerný počet riadnych zamestnaní s pravidelným príjmom narástol o 1,47 % (o 24 944). Čo sa týka riadnych zamestnaní s nepravidelným príjmom, tieto zaznamenali nárast o 6,63 % (o 2 926) a dohody o práci mimo pracovného pomeru poklesol o 34,54 % (o 215 265). Priemerný počet samostatne zárobkovo činných osôb poklesol o 4,24 %, t.j. o 10 448 osôb.

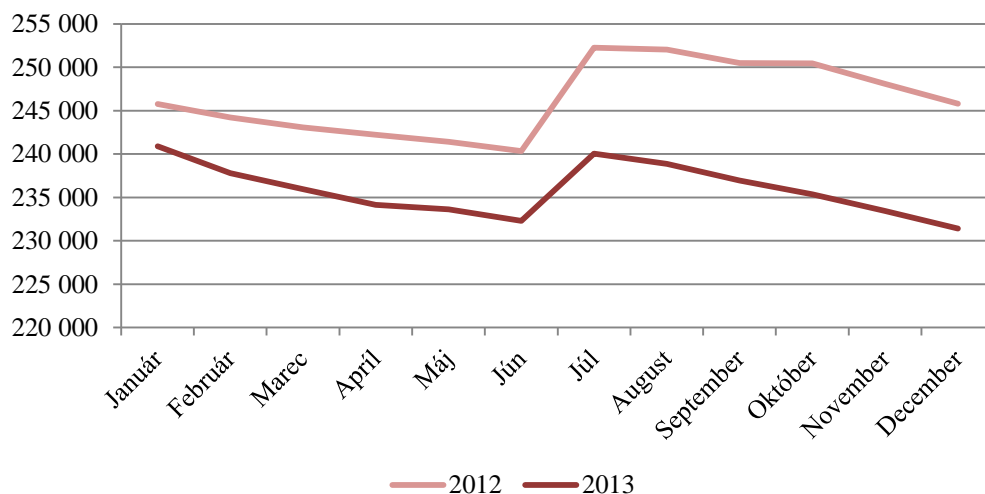
Celkovo v roku 2013 Sociálna poisťovňa evidovala v priemere za mesiac 2 408 204 poistných vzťahov, čo bolo o 197 843 menej poistných vzťahov ako v roku 2012 (7,59 %).

Graf 2.3 Počet riadnych dohôd evidovaných v Sociálnej poisťovni v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Graf 2.4 Počet samostatne zárobkovo činných osôb evidovaných v Sociálnej poisťovni v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: Sociálna poisťovňa

2.1.2.2 Zamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl⁹ ŠÚ SR

Celková zamestnanosť podľa ŠÚ SR v priemere za rok 2013 zaznamenala zvýšenie počtu pracujúcich oproti roku 2012 o 0,3 tis. osôb na 2 329,3 tis. osôb. **Z hľadiska postavenia v zamestnaní** vzrástol počet podnikateľov (o 2,1 tis. osôb, resp. o 0,6 %), čo súviselo s rastom počtu podnikateľov so zamestnancami (o 2,3 tis. osôb, resp. o 3,3 %), kým počet podnikateľov bez zamestnancov sa mierne znížil (o 0,3 tis. osôb, resp. o 0,1 %). Mierne pokles zaznamenal počet zamestnancov (o 1,8 tis. osôb, resp. o 0,1 %). V domácnostiach podnikateľov vypomáhalo 1,7 tis. členov domácností, čo bolo o 6,3 % viac ako v predchádzajúcom roku.

Z hľadiska pohlavia vzrástol počet pracujúcich žien (o 8,5 tis.), počet pracujúcich mužov medziročne poklesol (o 8,2 tis.)

Možnosť práce **na kratší pracovný čas** využilo v roku 2013 v priemere 5,1 % z celkového počtu zamestnancov (v roku 2012 to bolo 4,5 %). U žien bol tento podiel tradične vyšší (6,5 %) ako u mužov (3,8 %).

Z hľadiska veku rast zamestnanosti zaznamenali 5-ročné vekové skupiny od 35 do 39, od 40 do 44, od 55 do 59, od 60 do 64 a 65 a viac rokov. V ostatných 5-ročných vekových skupinách počet pracujúcich medziročne poklesol v rozsahu od 1,1 % do 12,0 %.

⁹ Metodika VZPS je v súlade s medzinárodnými definíciami a odporúčaniami ILO a Eurostatu vrátane osôb na riadnej materskej dovolenke a pracujúcich v zahraničí do 1 roka

Tabuľka 2.4 Pracujúci podľa veku v roku 2013 (priemer za rok)

Ukazovateľ	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2013/2012
Spolu	2 329,3	100,0	100,0
v tom veková skupina:			
15 – 19 rokov	7,3	0,3	88,0
20 – 24 rokov	136,7	5,9	98,9
25 – 29 rokov	286,9	12,3	97,0
30 – 34 rokov	325,2	14,0	98,4
35 – 39 rokov	353,7	15,2	102,2
40 – 44 rokov	307,5	13,2	104,7
45 – 49 rokov	296,7	12,7	97,4
50 – 54 rokov	284,7	12,2	96,8
55 – 59 rokov	249,2	10,7	102,6
60 – 64 rokov	69,8	3,0	110,3
65 a viac rokov	11,7	0,3	100,0

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Vývoj zamestnanosti **podľa vzdelania** je výsledkom vývoja na strane ponuky práce i dopytu po práci. V porovnaní s rokom 2012 vzrástol počet pracujúcich so základným vzdelaním, úplným stredným všeobecným vzdelaním, úplným stredným odborným vzdelaním a vysokoškolským vzdelaním. Na druhej strane najintenzívnejší pokles zaznamenala zamestnanosť v skupine osôb s vyšším odborným vzdelaním.

Najväčší podiel na celkovej zamestnanosti mali osoby s úplným stredným odborným vzdelaním, učňovským vzdelaním bez maturity a vysokoškolským vzdelaním, ktoré sa v roku 2013 podieľali takmer 84 % na celkovej zamestnanosti SR.

Tabuľka 2.5 Pracujúci podľa vzdelania v roku 2013 (priemer za rok)

Ukazovateľ	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2013/2012
Spolu	2 329,3	100,0	100,0
v tom vzdelanostná skupina:			
Základné	91,5	3,9	104,2
Učňovské	632,3	27,2	93,7
Stredné (bez maturity)	67,9	2,9	94,0
Učňovské s maturitou	91,8	3,9	81,8
Úplné stredné všeobecné	100,1	4,3	101,6
Úplné stredné odborné	829,4	35,6	105,8
Vyššie odborné	25,8	1,1	76,3
Vysokoškolské	490,7	21,1	105,4
Bez vzdelania	0,0	-	-

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Z regionálneho hľadiska medziročný rast počtu pracujúcich zaznamenali tri kraje (v rozsahu od 0,7 % do 2,1 %), v piatich krajoch bol zaznamenaný medziročný pokles (v rozsahu od 0,2 % do 1,6 %).

Tabuľka 2.6 Pracujúci podľa krajov v roku 2013 (priemer za rok)

Kraj	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2013/2012
SR Spolu	2 329,3	100,0	100,0
v tom:			
Bratislavský	315,3	13,5	98,9
Trnavský	261,8	11,2	99,8
Trenčiansky	263,4	11,3	98,8
Nitriansky	299,6	12,9	99,8
Žilinský	289,7	12,4	100,7
Banskobystrický	274,2	11,8	98,4
Prešovský	320,3	13,8	102,1
Košický	305,1	13,1	101,3

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Z celkového počtu pracujúcich SR v roku 2013 **pracovalo v zahraničí**¹⁰ 136,4 tis. osôb. Počet pracujúcich v zahraničí sa medziročne zvýšil o 15,7 tis., resp. o 13,0 % a ich podiel na celkovej zamestnanosti SR sa zvýšil o 0,7 p. b. na 5,9 %. Najviac osôb, ktoré si našli prácu v zahraničí, bolo z Prešovského a Nitrianskeho kraja. Z európskych krajín pracovali slovenskí občania najmä v Českej republike a v Rakúsku. Medzi migrantmi prevládali pracujúci v stavebníctve (33,4 %), v priemyselných odvetviach (21,3 %) a v zdravotníctve a sociálnych službách (15 %).

Tabuľka 2.7 Vývoj zahraničnej pracovnej migrácie podľa krajov v roku 2013

Kraj	Pracujúci v zahraničí (v tis. osôb)	index 2013/2012	Podiel na SR (v %)	Podiel pracujúcich v zahraničí na celkovej zamestnanosti SR, resp. kraja (v %)
SR spolu	136,4	113,0	100,0	5,9
Bratislavský	7,6	161,7	5,6	2,4
Trnavský	6,6	122,2	4,8	2,5
Trenčiansky	11,4	103,6	8,4	4,3
Nitriansky	21,9	116,5	16,1	7,3
Žilinský	20,4	108,5	15,0	7,0
Banskobystrický	14,8	132,1	10,9	5,4
Prešovský	38,7	109,0	28,4	12,1
Košický	15,2	99,3	11,1	5,0

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Po odpočítaní počtu krátkodobo migrujúcich za prácou do zahraničia zamestnanosť v domácej ekonomike podľa údajov VZPS poklesla o 0,7 % a dosiahla úroveň 2 192,9 tis. osôb.

Miera zamestnanosti osôb vo veku 20 – 64 rokov sa v porovnaní s rokom 2012 nezmenila a zostala na úrovni 65 %, pričom miera zamestnanosti žien vo veku 20 – 64 rokov medziročne vzrástla o 0,5 p. b. na 57,8 % a miera zamestnanosti mužov v rovnakej vekovej skupine medziročne poklesla o 0,6 p. b. na 72,2 %.

Najvyššiu špecifickú mieru zamestnanosti dosiahli 5-ročné vekové skupiny od 40 do 49 rokov (viac ako 80 %). U mužov špecifickú mieru zamestnanosti 80 % a viac dosiahli všetky 5-ročné vekové

¹⁰ Išlo o krátkodobú zamestnanosť, t. j. osoby, ktoré pracovali v zahraničí do jedného roku vrátane časovo neobmedzenej dochádzky za prácou

skupiny vo veku od 30 do 49 rokov, u žien bola špecifická miera zamestnanosti na úrovni 80 % a viac iba v 5-ročnej vekovej skupine 40 – 44 rokov (príloha ku kapitole 2, tabuľka 1).

V porovnaní s rokom 2012 vzrástla predovšetkým špecifická miera zamestnanosti v 5-ročných vekových skupinách 40 – 44 rokov (o 1,5 p. b.), 55 – 60 rokov (1,6 p. b.), 60 – 64 rokov (1,2 p. b.) a mierne aj v 5-ročnej vekovej skupine 20 – 24 rokov (o 0,4 p. b.). V ostatných vekových skupinách špecifická miera zamestnanosti medziročne poklesla v rozsahu od 0,4 p. b. do 1,2 p. b., z toho najviac vo vekovej skupine 45 – 49 rokov (o 1,2 p. b.) a 25 – 29 rokov (o 1,0 p. b.).

Špecifická miera zamestnanosti mladých ľudí (vo veku 15 – 24 rokov) dosiahla priemernú úroveň 20,4 % (v roku 2012 to bolo 20,1 %), u mužov 24,5 % a u žien 16,2 %. V porovnaní s rokom 2012 sa zvýšila u oboch pohlaví (u mužov o 0,4 p. b., u žien o 0,2 p. b.).

Špecifická miera zamestnanosti starších (vo veku 55 – 64 rokov) dosiahla úroveň 44,0 % (53,3 % u mužov a 35,7 % u žien) a oproti predchádzajúcemu roku sa zvýšila celkovo o 1,0 p. b. Vzrástla pritom len u žien (o 2,1 p. b.), u mužov sa znížila o 0,4 p. b. (príloha ku kapitole 2, tabuľka 1).

Z hľadiska vzdelania najvyššiu špecifickú mieru zamestnanosti dosahovala skupina obyvateľov s učňovským vzdelaním s maturitou a s vysokoškolským vzdelaním. Vysoko nadpriemernú úroveň miery zamestnanosti (nad 70 %) mali aj osoby s úplným stredným odborným a vyšším odborným vzdelaním a stredným vzdelaním bez maturity. Naopak, najnižšia (16,2 %) bola špecifická miera zamestnanosti osôb so základným vzdelaním (príloha ku kapitole 2, tabuľka 1).

V porovnaní s rokom 2012 bola miera zamestnanosti v roku 2013 nižšia vo vzdelanostných skupinách obyvateľov s vyšším odborným vzdelaním (pokles o 1,6 p. b. na 71,8 % v roku 2013), učňovským vzdelaním bez maturity (pokles o 1,0 p. b. na 62,9 %) a vysokoškolským vzdelaním (pokles o 0,1 p. b. na 74,9 %). V ostatných vzdelanostných skupinách bol zaznamenaný medziročný rast miery zamestnanosti v rozsahu od 0,1 p. b. do 0,9 p. b., z toho najviac vo vzdelanostnej skupine so základným vzdelaním a s úplným stredným všeobecným vzdelaním.

V rámci jednotlivých regiónov najvyššia miera zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov bola v Bratislavskom kraji (75,0 %), avšak v porovnaní s rokom 2012 bola jej úroveň nižšia o 1,3 p. b. Na druhej strane najnižšiu mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov mal Košický kraj (59,4 %), pričom oproti roku 2012 sa jej úroveň zvýšila o 0,6 p. b. V porovnaní s rokom 2012 sa miera zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov zvýšila v troch krajoch (Prešovskom, Košickom, Žilinskom) a znížila sa v štyroch krajoch (Bratislavskom, Trenčianskom, Banskobystrickom a Trnavskom kraji). V Nitrianskom kraji zostala miera zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov na úrovni roku 2012.

Oproti predchádzajúcemu roku sa rozdiel medzi najvyššou a najnižšou mierou zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov v jednotlivých krajoch znížil (zo 17,5 p. b. v roku 2012 na 15,6 p. b. v roku 2013), čo bolo odrazom zníženia miery zamestnanosti uvedenej vekovej skupiny v Bratislavskom kraji (kraj s dlhodobo najvyššou úrovňou miery zamestnanosti) a na druhej strane zvýšenia jej úrovne v Košickom kraji (kraj s dlhodobo najnižšou úrovňou miery zamestnanosti).

**Tabuľka 2.8 Miera zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov podľa krajov
v roku 2012 a 2013 (priemer za rok v %)**

	Miera zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov		Zmena 2013/2012 (v p. b.)
	rok 2012	rok 2013	
SR spolu	65,0	65,0	0,0
v tom:			
Bratislavský	76,3	75,0	-1,3
Trnavský	69,7	69,6	-0,1
Trenčiansky	66,8	66,1	-0,7
Nitriansky	65,1	65,1	0,0
Žilinský	63,4	63,8	0,4
Banskobystrický	63,4	62,7	-0,7
Prešovský	60,6	61,6	1,0
Košický	58,8	59,4	0,6

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

2.1.2.3 Zamestnanosť podľa štatistického výkazníctva ŠÚ SR

Podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR priemerný počet zamestnaných osôb v hospodárstve SR za rok 2013 dosiahol 2 176,1 tis. osôb. V porovnaní s rokom 2012 zaznamenal mierny pokles o 0,7 %, čo v absolútnom vyjadrení predstavovalo zníženie o 15,2 tis. osôb.

Situácia na trhu práce sa však zlepšila v poslednom štvrtroku 2013, a to vplyvom mierneho zrýchlenia rastu hospodárstva, čo sa prejavilo rastom počtu pracovných miest a rastom zamestnanosti (podľa oboch metodík ŠÚ SR). V štvrtom štvrtroku 2013 zamestnanosť podľa štatistického výkazníctva medziročne vzrástla o 0,2 % (3,6 tis. osôb), pričom pozitívny vývoj pokračoval aj v 1. štvrtroku 2014.

Pokiaľ ide o **odvetvovú štruktúru**, z celkového počtu zamestnaných osôb SR v roku 2013 pracovalo v pôdohospodárstve 4,2 % (v roku 2012 to bolo 4,3 %), v priemysle 22,6 % (rovnako ako v roku 2012), v stavebníctve 7,3 % (v roku 2012 to bolo 7,5 %) a v sektore služieb 65,9 % (65,5 % v roku 2012). V rámci sektora služieb najväčší podiel na celkovej zamestnanosti malo odvetvie veľkoobchod a maloobchod (16,4 %), ktorý sa oproti roku 2012 znížil o 0,5 p. b.

V roku 2013 došlo k výraznejším posunom v štruktúre zamestnanosti **podľa veľkosti podnikov**. V porovnaní s rokom 2012 rast zamestnanosti zaznamenali najmä podniky s 20 až 49 zamestnancami a veľké podniky (s 500 až 999 zamestnancami a s 1000 a viac zamestnancami). Zamestnanosť sa znížila v mikropodnikoch (do 19 zamestnancov), ako aj u živnostníkov. Pokles počtu pracovníkov bol zaznamenaný aj v podnikoch s 50 – 249 zamestnancami a s 250–499 zamestnancami.

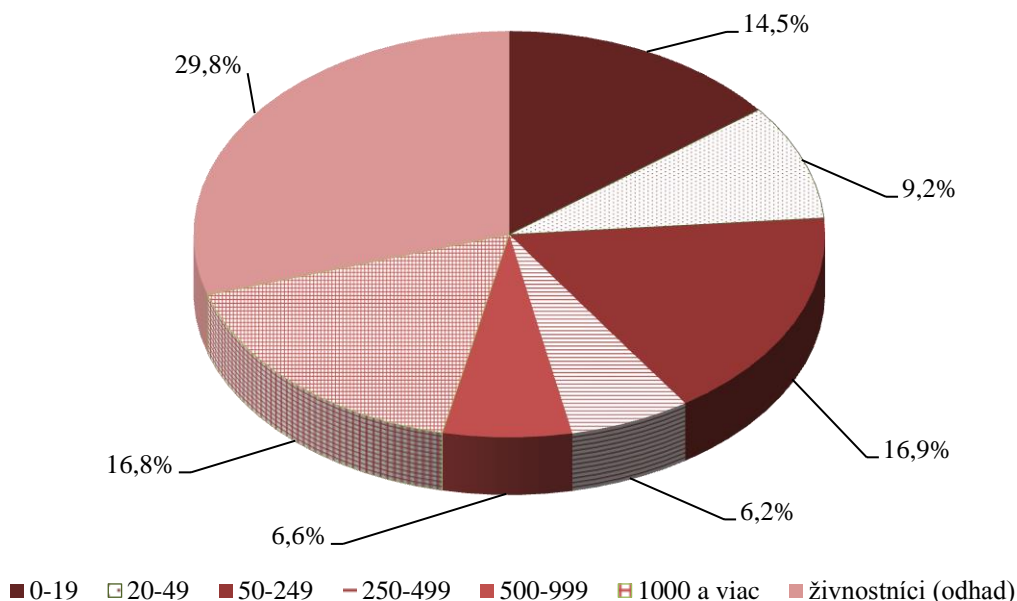
Malé a stredné podniky vrátane živnostníkov sa v roku 2013 podieľali na celkovej zamestnanosti SR 70,4 % (70,5 % v roku 2012).

Tabuľka 2.9 Zamestnanosť podľa veľkosti podnikov (priemer za rok)

Počet zamestnancov	2012			2013		
	Osoby	Index 2012/2011	Podiel v %	Osoby	Index 2013/2012	Podiel v %
0 – 19	335 067	108,8	15,3	315 697	94,2	14,5
20 – 49	182 985	91,3	8,4	199 742	109,2	9,2
50 – 249	374 075	95,4	17,1	366 940	98,1	16,9
250 – 499	138 879	99,1	6,3	135 802	97,8	6,2
500 – 999	140 592	101,6	6,4	143 641	102,2	6,6
1 000 a viac	366 403	100,8	16,7	366 483	100,0	16,8
Živnostníci (odhad)	653 250	100,5	29,8	647 750	99,2	29,8
Spolu	2 191 250	99,9	100,0	2 176 053	99,3	100,0

Zdroj: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrtroku 2012, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrtroku 2013

Graf 2.5 Podiel zamestnancov podľa veľkosti podnikov

Zdroj: ŠÚ SR

Ku koncu roku 2013 Štatistický úrad SR registroval 382 213 fyzických osôb – podnikateľov, v tom bolo 352 709 živnostníkov (fyzické osoby bez zamestnancov), 21 925 osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a 7 579 samostatne hospodáriacich roľníkov. V porovnaní s rokom 2012 vzrástol počet osôb podnikajúcich formou slobodných povolání o 1 543 a počet samostatne hospodáriacich roľníkov o 84 osôb. Naopak, počet živnostníkov sa znížil o 6 866 osôb.

Počet živnostníkov sa medziročne znížil vo väčšine odvetví pri najvýraznejšom relatívnom poklese v doprave a skladovaní o 4,7 % a v obchode o 3,6 %. Vzrástol v činnostiach v oblasti nehnuteľností o 2,6 %, ostatných odvetviach o 1,3 %, v informačných a komunikačných činnostiach o 0,2 %.

V roku 2013 bolo podľa údajov Štatistického úradu SR 37 778 **zamestnancov so zdravotným postihnutím**, t. j. 3,0 % z celkového priemerného evidenčného počtu zamestnancov v SR (údaje z podnikového výkazníctva, bez malých organizácií do 19 zamestnancov, ktoré majú ročnú produkciu nižšiu ako 5 mil. EUR). Oproti roku 2012 sa ich počet zvýšil o 10,7 % (o 3 653 osôb). Podiel zamestnancov so zdravotným postihnutím na celkovej zamestnanosti vzrástol oproti predchádzajúcemu roku o 0,3 p. b.

2.1.2.4 Voľné pracovné miesta

V roku 2013 bolo v hospodárstve SR podľa štatistického výkazníctva ŠÚ SR k dispozícii v priemere 15 048 voľných pracovných miest. V porovnaní s rokom 2012 ich počet vzrástol o 6,9 % (absolútne o 976 miest). **V relatívnom vyjadrení** najvýraznejší medziročný rast voľných pracovných miest bol v odvetviach ubytovacie a stravovacie služby (o 193,8 %) a administratívne služby (o 140,5 %). Rast počtu voľných pracovných miest bol zaznamenaný aj v odvetví priemyslu (najmä vplyvom ich rastu v pododvetví dodávka elektrickej elektriny, plynu a pary) a odvetviach informácie a komunikácie, odborné, vedecké a technické činnosti a verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie. V ostatných odvetviach bol počet voľných pracovných miest v roku 2013 nižší ako pred rokom, pričom najintenzívnejší pokles bol zaznamenaný v odvetví činnosti v oblasti nehnuteľností (50,6 %) a vzdelávanie (o 40,7 %).

V absolútnom vyjadrení najviac voľných pracovných miest pribudlo v odvetviach verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie (o 880 miest). Naopak, výrazný úbytok voľných

pracovných miest zaznamenalo odvetvie zdravotníctvo a sociálna pomoc (o 151 miest), doprava a skladovanie (o 110 miest) a priemyselná výroba (o 103 miest).

Z regionálneho hľadiska bolo v roku 2013 najviac voľných pracovných miest v Bratislavskom kraji (8 165, čo predstavovalo približne 54,3 % z celkového priemerného počtu voľných pracovných miest v SR). V ostatných krajoch sa ich počet pohyboval od 751 (Trenčiansky kraj) do 1 299 (Banskobystrický kraj). Vo väčšine krajov bol počet voľných pracovných miest v roku 2013 vyšší ako pred rokom. Počet voľných pracovných miest sa znížil len v Banskobystrickom a Žilinskom kraji.

Tabuľka 2.10 Voľné pracovné miesta v roku 2013 podľa krajov (priemer za rok)

Kraj	Voľné pracovné miesta		Index 2013/2012
	Počet	Podiel na SR (v %)	
SR spolu	15 048	100,0	106,9
v tom			
Bratislavský	8 165	54,3	101,9
Trnavský	843	5,6	104,2
Trenčiansky	751	5,0	104,3
Nitriansky	801	5,3	119,4
Žilinský	842	5,6	99,4
Banskobystrický	1 299	8,6	97,4
Prešovský	1 224	8,1	145,9
Košický	1 123	7,5	133,7

Zdroj: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrtroku 2013

2.1.3 Vývoj nezamestnanosti

Podobne ako zamestnanosť aj nezamestnanosť možno sledovať na základe viacerých prístupov, ktoré sa konceptuálne odlišujú.

Metodika nezamestnanosti na základe evidencie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny sa významne odlišuje od metodiky nezamestnanosti na základe VZPS, zachytáva odlišnú populáciu z dôvodu rozdielnej definície nezamestnaného, závisí od motivácie evidovať sa, ako aj od legislatívnych podmienok evidencie. Hoci nie je medzinárodne porovnateľná, poskytuje administratívne údaje, ktorých vykazovanie je možné na mesačnej báze a na najnižšej administratívno-územnej úrovni.

Výberové zisťovanie pracovných síl realizované Štatistickým úradom SR v domácnostiach zachytáva nezamestnaných ako osoby vo veku od 15 rokov, ktoré súčasne spĺňajú nasledujúce tri podmienky:

1. v referenčnom týždni nemali žiadnu platenú prácu;
2. v posledných štyroch týždňoch si aktívne hľadali prácu alebo si prácu našli a do zamestnania nastúpia najneskôr do 3 mesiacov a zároveň
3. sú schopné nastúpiť do práce najneskôr do dvoch týždňov.

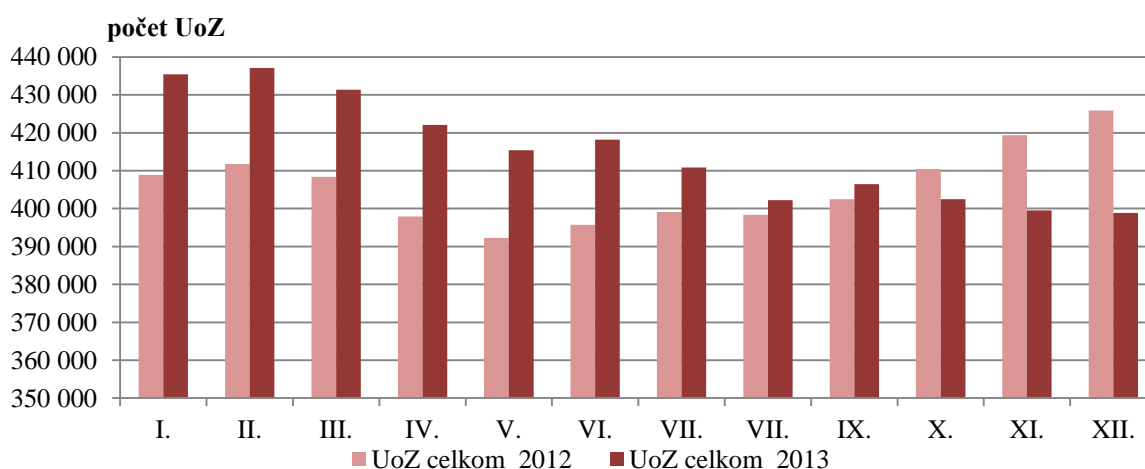
Aj napriek diferenciám, spočívajúcich v rozdielnych schémach štatistického zisťovania a metodických prístupov, miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2013 mala obdobné vývojové tendencie, aké boli zaznamenané vo vývoji nezamestnanosti podľa VZPS, pokiaľ ide o medziročné rozdiely. Podľa oboch sledovaných štatistík nastal v 4. štvrtroku 2013 medziročný pokles nezamestnanosti, v ostatných štvrtrokoch bol zaznamenaný medziročný nárast. Pokiaľ však sledujeme len vývoj oboch veličín v roku 2013, tak po spoločnom zaznamenaní výraznejšieho poklesu v druhom štvrtroku 2013 miera evidovanej nezamestnanosti pokračovala v poklese, kým miera nezamestnanosti podľa VZPS začala opäť mierne stúpať.

2.1.3.1 Nezamestnanosť podľa evidencie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

V roku 2013 bolo v SR **priemerne evidovaných 415 006 uchádzačov o zamestnanie** (ďalej aj „UoZ“). Rast nezamestnanosti zmierňovali najmä vo väčšom rozsahu uplatňované a cieľovo orientované aktívne opatrenia na trhu práce, ale aj sezónne práce v závislosti od poveternostných podmienok. V štvrtom štvrťroku 2013 bol zaznamenaný medziročný pokles evidovanej nezamestnanosti, ktorý reagoval na medziročný rast zamestnanosti v hospodárstve SR. Možno konštatovať, že vo vývoji evidovanej nezamestnanosti, po kulminácii v prvom štvrťroku 2013 nastúpila stabilizácia s miernym klesajúcim trendom. V porovnaní s rokom 2012 počet UoZ priemerne mesačne vzrástol o 9 117 osôb, t. j. o 2,25 % (v roku 2012 bolo priemerne evidovaných 405 889 UoZ a medziročný nárast oproti roku 2011 predstavoval 4,27 %).

Vývoj v štvrtom štvrťroku 2013 zaznamenal medziročne obrat, keď v roku 2012 mal stúpajúcu tendenciu a v roku 2013 prišlo k miernemu poklesu. (Medziročne došlo k poklesu počtu UoZ v štvrtom štvrťroku o 4,36 %.)

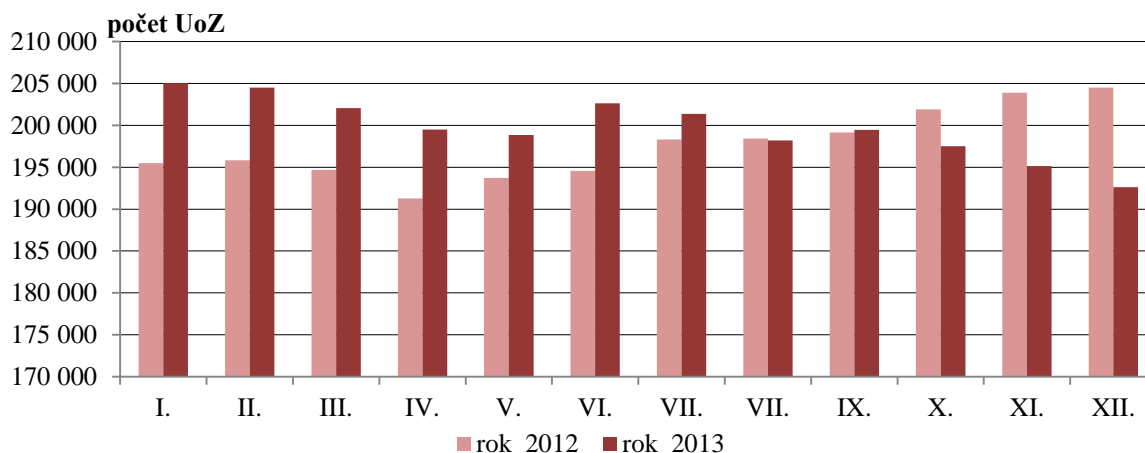
Graf 2.6 Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v jednotlivých mesiacoch v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: ÚPSVR

Z celkového priemerného počtu UoZ bolo v evidenciách 199 735 žien (48,69 %), čo v porovnaní s rokom 2012 (priemerne 197 642 žien) predstavovalo nárast o 2 093 osôb, resp. o 1,06 %. Najvyšší podiel žien na celkových počtoch UoZ v roku 2013 bol v Trnavskom kraji (51,33 %), v ostatných krajoch sa podiel pohyboval v rozmedzí od 45,65 % (Prešovský kraj) do 51,21 % (Nitriansky kraj).

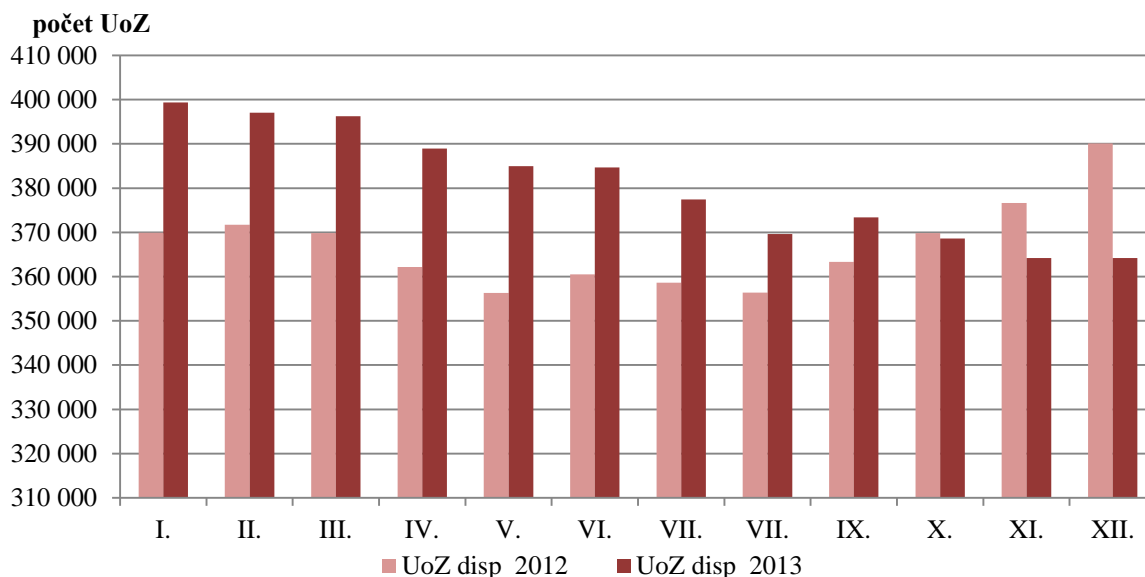
Graf 2.7 Vývoj stavov nezamestnaných žien v jednotlivých mesiacoch v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: ÚPSVR

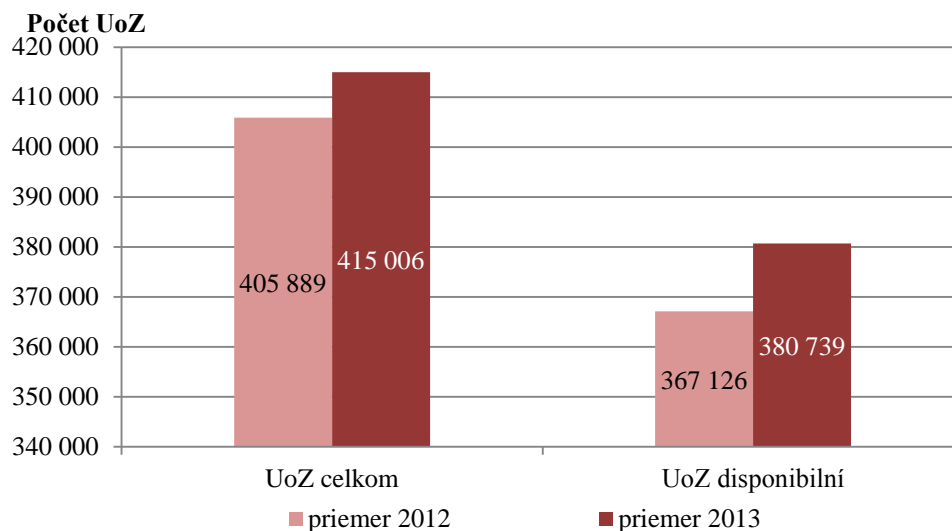
Priemerný počet disponibilných UoZ v roku 2013 dosiahol počet 380 739 osôb. V medziročnom porovnaní to bol nárast o 13 613 osôb, t. j. o 3,71 % (367 126 UoZ v roku 2012).

Graf 2.8 Vývoj počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie v jednotlivých mesiacoch v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: ÚPSVR

Graf 2.9 Porovnanie priemerných stavov uchádzačov o zamestnanie v rokoch 2012 a 2013

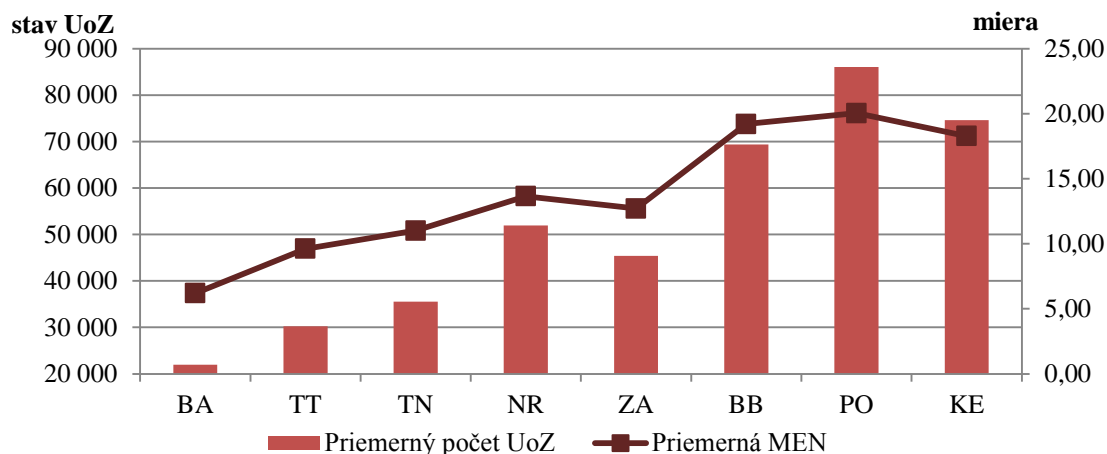
Zdroj: ÚPSVR

Nedisponibilní UoZ sú UoZ, ktorí bezprostredne nemôžu nastúpiť do zamestnania z dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti, ošetrovania člena rodiny a zaradenia na aktívnych opatreniach na trhu práce podľa zákona o službách zamestnanosti: § 46 (vzdelávanie a príprava pre trh práce UoZ), § 51 (absolventská prax), § 52 (príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj) a § 52a (príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby).

Miera evidovanej nezamestnanosti v jednotlivých kvartáloch počas roka postupne klesala, dokonca v 4. kvartáli klesla na 13,6%, čo bolo menej ako v rovnakom období roka 2012 (14%). V priemere za rok 2013 dosiahla úroveň 14,11% (priemerný medzoročný nárast o 0,52 p. b.).

Z regionálneho hľadiska za rok 2013 najvyššia úroveň priemernej miery evidovanej nezamestnanosti bola zaznamenaná v Prešovskom kraji (20,04 %) a najnižšia v Bratislavskom kraji (6,20 %). Úroveň celoslovenského priemeru miery evidovanej nezamestnanosti (14,11 %) bola okrem Prešovského kraja prekročená v Banskobystrickom kraji s ročným priemerom 19,20 % a v Košickom kraji s ročným priemerom 18,29 %.

Graf 2.10 Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti a počet UoZ v krajoch SR v roku 2013

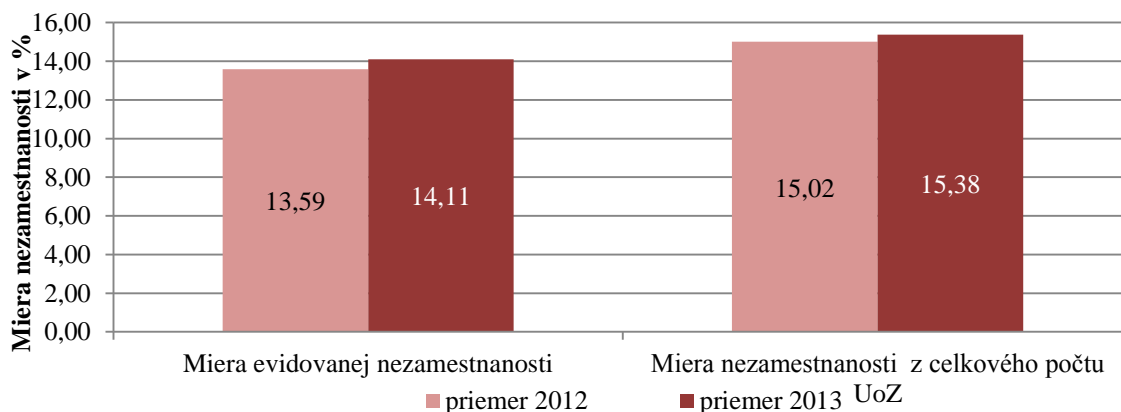

Zdroj: ÚPSVR

Vo všetkých krajoch SR (s výnimkou Banskobystrického – pokles o 0,40 p. b. a Košického – pokles o 0,56 p. b.), bol zaznamenaný medzoročný nárast priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v rozpätí od 0,53 p. b. v Prešovskom kraji do 0,98 p. b. v Trenčianskom kraji. Medzoročný nárast priemernej miery evidovanej nezamestnanosti vyšší ako priemer za SR (0,52 p. b.) bol zaznamenaný v šiestich krajoch: Bratislavskom (o 0,83 p. b.), Trnavskom (o 0,79 p. b.), Trenčianskom (o 0,98 p. b.), Nitrianskom (o 0,56 p. b.), Žilinskom (o 0,79 p. b.) a Prešovskom (o 0,53 p. b.).

Miera nezamestnanosti vypočítaná z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie (vrátane nedisponibilných) dosiahla v priemere za rok 2013 úroveň 15,38 %, čo predstavovalo oproti roku 2012 nárast o 0,36 p. b. (v roku 2012 15,02 %).

Graf 2.11 Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti a miera nezamestnanosti z celkového počtu UoZ v SR v rokoch 2012 a 2013

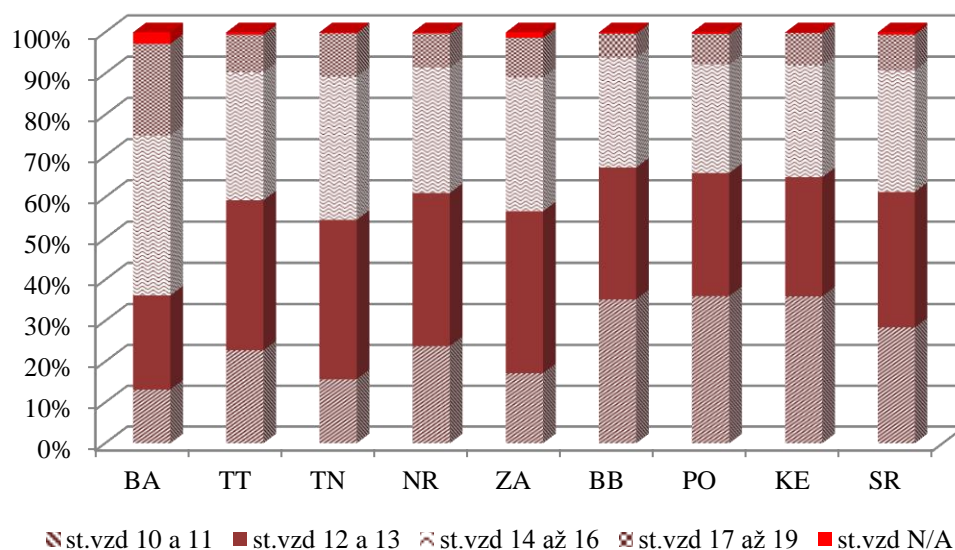

Zdroj: ÚPSVR

Priemerná dĺžka evidencie UoZ sa v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 (14,01 mesiacov) zvýšila na 17,43 mesiaca.

Štruktúra UoZ podľa vzdelania¹¹ sa v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 v podstate nezmenila. Najpočetnejšiu skupinu s počtom 135 101 osôb a s podielom 32,55 % tvorili UoZ so stredným odborným vzdelaním. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili s počtom 107 080 osôb a podielom 25,80 % UoZ s úplným stredným odborným vzdelaním. Najmenšie zastúpenie s počtom 567 osôb mali UoZ s vysokoškolským vzdelaním tretieho stupňa. Vo vzdelanostnej štruktúre UoZ – žien prevažovalo úplné stredné odborné vzdelanie (57 491 osôb a s podielom 28,78 %), nasledovalo stredné odborné vzdelanie (52 943 osôb a s podielom 26,51 %) a najmenšie zastúpenie s počtom 323 osôb a s podielom 0,16 % mali UoZ s vysokoškolským vzdelaním tretieho stupňa.

Graf 2.12 Podiel UoZ podľa stupňa vzdelania v krajoch SR v roku 2013

Zdroj: ÚPSVR

Z regionálneho hľadiska najviac UoZ so základným alebo neukončeným základným vzdelaním bolo v Prešovskom (36,05 %), Košickom (35,95 %) a Banskobystrickom kraji (35,25 %). Najväčší podiel UoZ s nižším stredným odborným alebo stredným odborným vzdelaním bol v Žilinskom (39,41 %) a Trenčianskom kraji (38,81 %). Najviac evidovaných UoZ s úplným stredným odborným, úplným stredným všeobecným a vyšším odborným vzdelaním bolo v Bratislavskom (38,80 %) a Trenčianskom kraji (34,70 %). Najväčší podiel UoZ s vysokoškolským vzdelaním (prvého, druhého alebo tretieho stupňa) bolo v Bratislavskom kraji (22,23 %).

Z hľadiska vekovej štruktúry v roku 2013 tvorili najpočetnejšiu skupinu medzi UoZ osoby vo veku 15 – 24 rokov (77,6 tis. osôb). Ich podiel predstavoval 18,70 %. Druhou najpočetnejšou skupinou s počtom 54,2 tis. osôb a podielom 13,07 % boli UoZ vo veku 25 – 29 rokov, nasledovala skupina osôb vo veku 35 – 39 rokov s počtom 49,5 tis. osôb a podielom 11,92 %. UoZ – žien bolo najviac vo vekovej skupine 15–24 ročných, 25–29 ročných a 35–39 ročných.

¹¹stupeň vzdelania

10 Neukončené základné vzdelanie	15 Úplné stredné všeobecné vzdelanie
11 Základné vzdelanie	16 Vyššie odborné vzdelanie
12 Nižšie stredné odborné vzdelanie	17 Vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa
13 Stredné odborné vzdelanie	18 Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa
14 Úplné stredné odborné vzdelanie	19 Vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa

N/A neurčené

Tabuľka 2.11 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku v krajoch SR v roku 2013 (v %)

Územie (kraje SR)	v tom								
	15-24r.	25-29r.	30-34r.	35-39r.	40-44r.	45-49r.	50-54r.	55-59r.	nad 60r.
Bratislavský	16,04	14,25	13,10	12,46	9,29	9,27	10,57	12,94	2,09
Tmavský	19,36	12,88	11,89	12,10	9,87	10,07	11,03	11,54	1,25
Trenčiansky	19,29	12,86	10,62	10,63	9,48	10,85	12,12	12,68	1,48
Nitriansky	16,91	12,21	11,09	12,21	10,41	10,90	12,28	12,57	1,41
Žilinský	20,48	12,55	10,19	10,86	10,50	10,88	11,63	11,43	1,48
Banskobystrický	17,30	12,38	11,68	12,48	10,65	11,34	11,69	11,25	1,23
Prešovský	20,71	13,78	11,87	11,87	10,61	10,57	10,58	8,87	1,15
Košický	18,09	13,63	11,94	12,27	10,88	11,07	10,99	9,79	1,33
<i>Slovensko</i>	18,70	13,07	11,53	11,92	10,41	10,78	11,33	10,91	1,35

Zdroj: ÚPSVR

Z **hľadiska dĺžky evidencie** v roku 2013 dosiahol priemerný počet UoZ s dobou evidencie nad 12 mesiacov 213 591 osôb, s podielom 51,5 %. Najväčší počet UoZ bol v evidencii nad 48 mesiacov a predstavoval 70 742 osôb, s podielom 17,05 %. Druhý najvyšší počet UoZ bol v kategórii evidovaných do 3 mesiacov a predstavoval 67 662 osôb, s podielom 16,30 %. Medziročný pokles počtu UoZ nastal v skupinách UoZ evidovaných do 3 mesiacov, 31 – 36 mesiacov, 37 – 42 mesiacov a 43 – 48 mesiacov. V ostatných skupinách počet UoZ medziročne vzrástol, pričom v skupine evidovaných nad 48 mesiacov vzrástol o 22 %, v ostatných skupinách vzrástol iba mierne.

Najvyšší priemerný počet UoZ žien v roku 2013 bol v skupine evidovaných nad 48 mesiacov, a to 37 959 osôb (19,00 %). Druhý najvyšší počet UoZ žien bol dosiahnutý v skupine evidovaných do 3 mesiacov, a to 30 720 osôb (15,38 %).

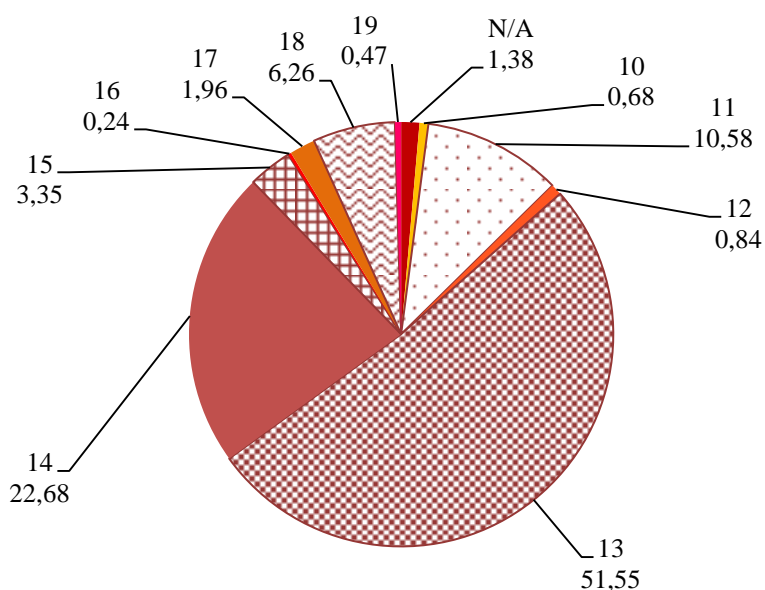
Tabuľka 2.12 Priemerný počet uchádzačov o zamestnanie podľa dĺžky evidencie v mesiacoch v roku 2013 podľa regiónov SR (v osobách)

Územie - kraje SR	spolu	do	4-6	7-9	10-12	13-18	19-24	25-30	31-36	37-42	43-48	nad 48
		3 mes.	mes.	mes.	mes.	mes.	mes.	mes.	mes.	mes.	mes.	mes.
Bratislavský	21 949	5 236	4 740	3 022	1 988	2 310	1 467	1 029	640	455	359	703
Tmavský	30 232	6 645	5 665	3 735	2 590	3 251	2 145	1 580	1 015	766	681	2 159
Trenčiansky	35 518	7 150	6 233	4 228	3 061	3 852	2 585	1 891	1 299	1 071	979	3 169
Nitriansky	51 946	9 322	8 083	5 593	4 104	5 624	3 995	3 109	2 141	1 713	1 601	6 661
Žilinský	45 362	8 855	7 571	5 199	3 909	5 061	3 415	2 554	1 702	1 278	1 119	4 699
Banskobystrický	69 371	9 166	8 238	5 950	4 778	6 965	5 071	3 869	2 788	2 492	2 441	17 615
Prešovský	86 043	11 293	10 233	7 622	6 335	9 338	6 913	5 175	3 752	3 259	3 073	19 051
Košický	74 586	9 996	8 893	6 682	5 300	7 698	5 819	4 651	3 464	2 881	2 517	16 686
<i>Slovensko</i>	415 006	67 662	59 656	42 032	32 065	44 098	31 410	23 858	16 800	13 915	12 769	70 742

Zdroj: ÚPSVR

V roku 2013 bolo na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej aj „úrady PSVR“) nahlásených v priemere mesačne 5 676 **voľných pracovných miest (VPM)** na trhu práce, čo predstavuje medziročný nárast o 183 VPM mesačne. Z **pohľadu dopytu podľa ukončeného vzdelania** bolo v roku 2013 najviac voľných pracovných miest požadujúcich stredné odborné vzdelanie (2 926 VPM, t. j. 51,55 %) a úplné stredné odborné vzdelanie (1 287 VPM, t. j. 22,68 %). S najnižším počtom (14 VPM) boli k dispozícii miesta pre UoZ s vyšším odborným vzdelaním a miesta s vysokoškolským vzdelaním tretieho stupňa (27 VPM).

Graf 2.13 Podiel VPM v roku 2013 podľa požiadaviek na vzdelanie

Zdroj: ÚPSVR; Stupeň vzdelania je definovaný v poznámke pod čiarou pod číslom 10

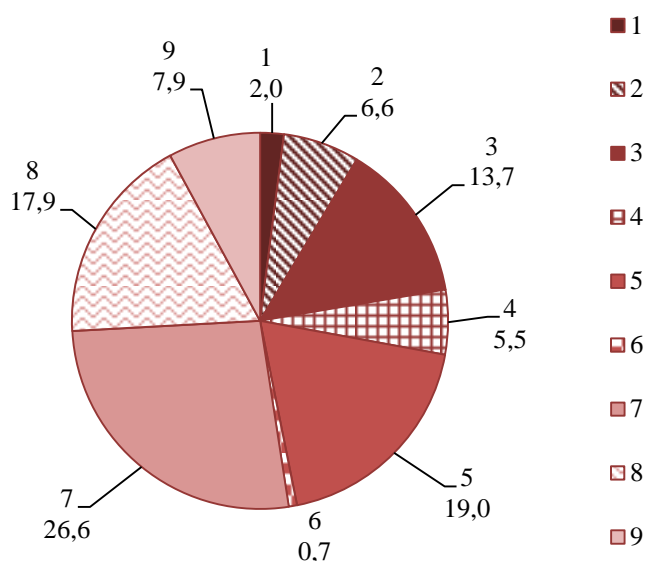
Z regionálneho hľadiska bolo najviac VPM pre UoZ so stredným odborným vzdelaním v Prešovskom kraji (669 VPM) a najmenej v Banskobystrickom kraji (242 VPM). Najvyšší počet VPM pre UoZ s úplným stredným odborným vzdelaním bol v Bratislavskom kraji (254 VPM) a najmenej v Košickom kraji (107 VPM).

Podľa klasifikácie SK ISCO-08¹² bolo v roku 2013 v priemere na úrady PSVR nahlásených najviac **VPM** pre kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov (1 508 VPM, t. j. 26,6 %), pre pracovníkov v službách a obchode (1 076 VPM, t.j. 19,0 %) a pre operátorov a montérov strojov a zariadení (1 018 VPM, t.j. 17,9 %).

¹² **SK ISCO-08**

- 1 Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci
- 2 Špecialisti
- 3 Technici a odborní pracovníci
- 4 Administratívni pracovníci
- 5 Pracovníci v službách a obchode
- 6 Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve
- 7 Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci
- 8 Operátori a montéri strojov a zariadení
- 9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
- 0 Príslušníci ozbrojených síl

Graf 2.14 Podiel VPM v roku 2013 podľa SK ISCO-08

Zdroj: ÚPSVR

Z regionálneho hľadiska bolo v roku 2013 v priemere za mesiac najviac VPM pre kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov v Prešovskom kraji (468 VPM) a najmenej v Bratislavskom a Trnavskom kraji (po 116 VPM). Najviac VPM pre pracovníkov v službách a obchode bolo v priemere v Bratislavskom kraji (278 VPM) a najmenej v Nitrianskom kraji (70 VPM). Najviac VPM pre operátorov a montérov strojov a zariadení bolo v priemere v Trnavskom kraji (226 VPM), najmenej v Banskobystrickom kraji (40 VPM).

Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie

Zákonom č. 96/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. mája 2013 boli nanovo zadefinované skupiny UoZ, ktorí sa na účely tohto zákona považujú za znevýhodnené skupiny UoZ:

- občan mladší ako 26 rokov veku, ktorý ukončil príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako dvomi rokmi a pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemal pravidelné platené zamestnanie
- občan starší ako 50 rokov veku
- občan vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov
- občan, ktorý dosiahol vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie
- občan, ktorý najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemal pravidelné platené zamestnanie
- štátny príslušník tretej krajiny, ktorému bol udelený azyl alebo ktorému bola poskytnutá doplnková ochrana
- občan, ktorý žije ako osamelá dospelá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jeho starostlivosť alebo starajúca sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky
- občan so zdravotným postihnutím.

Išlo o definovanie občanov, ktorí vzhľadom na vek, dĺžku vedenia v evidencii uchádzačov o zamestnanie, nedostatok praxe, zdravotný stav, stratu schopnosti vykonávať svoje doterajšie zamestnanie, rodinné dôvody alebo postavenie v spoločnosti ťažšie nachádzajú uplatnenie na trhu práce a preto potrebujú zvýšenú starostlivosť.

**Tabuľka 2.13 Priemerný počet znevýhodnených uchádzačov v roku 2013 podľa regiónov SR
(v osobách)**

znevýhodnení UoZ podľa § 8 zákona č. 5/2004 Zb.								
Územie	písm. a)	písm. b)	písm. c)	písm. d)	písm. e)	písm. f)	písm. g)	písm. h)
Bratislavský kraj	1 492	5 593	6 963	2 875	10 914	0	26	352
Trnavský kraj	2 332	7 177	11 596	6 581	15 863	1	32	757
Trenčiansky kraj	2 849	9 303	14 846	5 391	18 526	0	109	1 678
Nitriansky kraj	3 451	13 600	24 844	11 838	29 028	0	217	1 014
Žilinský kraj	3 781	11 098	19 827	748	25 851	1	57	1 366
Banskobystrický kraj	3 387	16 737	41 240	23 862	43 802	1	138	1 779
Prešovský kraj	5 561	17 666	50 560	30 563	56 740	0	98	2 909
Košický kraj	4 233	16 459	43 715	26 052	49 504	3	175	1 805
Slovensko	27 085	97 632	213 591	114 714	250 227	6	852	11 659

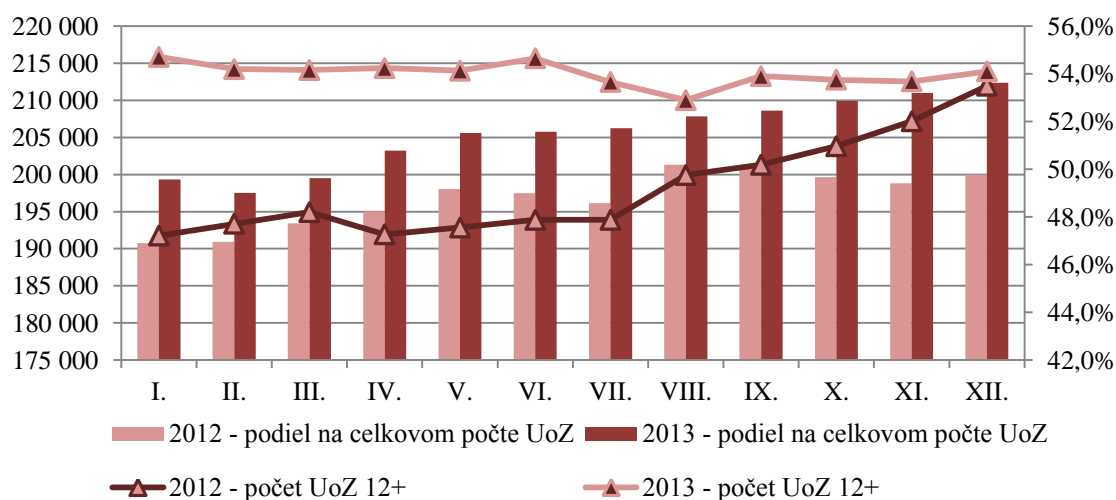
Zdroj: ÚPSVR

Z regionálneho hľadiska bol najvyšší počet znevýhodnených UoZ vo všetkých skupinách (okrem písmena g) v Prešovskom kraji (počty znevýhodnených UoZ podľa písmena f) sú zanedbateľné). Ďalšími regiónmi s vysokými počtami znevýhodnených UoZ boli Košický a Banskobystrický kraj, čo kopíruje regionálne rozdelenie UoZ celkovo. Vo všetkých krajoch SR najväčšiu časť znevýhodnených UoZ tvoria občania, ktorí 12 mesiacov pred zaradením nemali pravidelne platené zamestnanie, nasledovaní skupinou dlhodobo evidovaných UoZ.

Najpočetnejšou skupinou znevýhodnených UoZ sú občania, ktorí najmenej **12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov** pred zaradením do evidencie **nemali pravidelne platené zamestnanie**, t.j. nemali zamestnanie, ktoré trvalo najmenej 6 po sebe nasledujúcich mesiacov. V roku 2013 bolo v priemere v evidencii 250 227 takýchto UoZ, čo predstavovalo podiel 60,29 % na celkovom priemernom počte UoZ.

Druhou najpočetnejšou znevýhodnenou skupinou UoZ sú dlhodobo nezamestnaní. V roku 2013 bolo v priemere **v evidencii 213 591 UoZ nad 12 mesiacov**. Ich absolútny počet v porovnaní s rokom 2012 vzrástol o 15 523 osôb. Podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte UoZ v roku 2013 predstavoval v priemere 51,47 %, čo v porovnaní s rokom 2012 (48,8 %) predstavovalo nárast o 2,67 p. b.

Graf 2.15 Vývoj stavov UoZ evidovaných nad 12 mesiacov a ich podiel na celkovom počte UoZ

Zdroj: ÚPSVR

Priemerný mesačný počet UoZ z radov **absolventov škôl** v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 (28 599 UoZ) poklesol o 1 514 osôb na 27 085 osôb. Podiel na celkovom priemernej počte UoZ v porovnaní s rokom 2012 poklesol o 0,52 p. b. (zo 7,05 % v roku 2012 na 6,53 % v roku 2013).

Vývoj stavov UoZ absolventov má cyklický charakter a býva ovplyvnený najmä prítokom absolventov do evidencie v súlade s harmonogramom školského roka na stredných a vysokých školách. Prítok absolventov dosahuje spravidla maximá v septembri daného roka, kedy po ukončení prázdnin prichádzajú do evidencie absolventi stredných škôl a učilíšť. Ďalší vysoký prítok nastáva v júni a v máji kvôli prílevu absolventov vysokých škôl. Odtok je výraznejší v septembri, a to kvôli nástupu časti absolventov na sústavnú prípravu na povolanie.

Ku koncu roka 2013 bolo v evidencii UoZ najviac absolventov SOŠ s ukončeným úplným stredným odborným vzdelaním (stupeň vzdelania 14), absolventov VŠ s ukončeným vysokoškolským vzdelaním druhého a tretieho stupňa (stupne vzdelania 18 a 19) a absolventov SOŠ s ukončeným stredným alebo nižším stredným odborným vzdelaním (stupne vzdelania 12 a 13). Najmenej nezamestnaných bolo absolventov SOŠ s ukončeným vyšším odborným vzdelaním (stupeň vzdelania 16). (príloha ku kapitole 2, tabuľka 3)

V roku 2013 bolo priemerne mesačne evidovaných 97 633 UoZ **starších ako 50 rokov**. V porovnaní s rokom 2012 (94 517 osôb) to predstavovalo nárast o 3 116 osôb (o 3,30 %). Na celkovom počte UoZ predstavoval podiel UoZ starších ako 50 rokov 23,53 %, čo predstavovalo v porovnaní s rokom 2012 (23,29 %) nárast o 0,24 p. b.

V roku 2013 bolo v evidencii v priemere 11 659 **občanov so zdravotným postihnutím** a ich počet medziročne poklesol o 2 206 osôb. Podiel UoZ so zdravotným postihnutím na celkovom počte UoZ v roku 2013 predstavoval 2,81 %, pričom v porovnaní s predchádzajúcim rokom poklesol o 0,61 p. b.

Podiel uchádzačov o zamestnanie, ktorí žili ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúce sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky, predstavoval na celkovom počte UoZ 0,29 %. V roku 2013 bolo v evidencii v priemere 852 týchto UoZ.

Tabuľka 2.14 Podiel znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie (v %)¹³

Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie	2012	2013	medziročný rast/pokles (p. b.)
UoZ nad 12 mesiacov	48,80	51,47	2,67
Absolventi škôl	7,05	6,53	-0,52
UoZ so zdravotným postihnutím	3,42	2,81	-0,61
UoZ starší ako 50 rokov	23,29	23,53	0,24

Zdroj: ÚPSVR

2.1.3.2 Nezamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl ŠÚ SR

Podľa **výberového zisťovania pracovných síl realizovaného ŠÚ SR** sa v priemere za rok 2013 **počet nezamestnaných v SR** medziročne zvýšil o 8,5 tis. osôb, resp. o 2,3 % na 386,0 tis. osôb. **Priemerná miera nezamestnanosti** dosiahla úroveň 14,2 % (u mužov 14,0 % a u žien 14,5 %) a medziročne vzrástla o 0,2 p. b. (u mužov vzrástla o 0,5 p. b. a u žien zostala na úrovni roku 2012).

Vývoj nezamestnanosti v priebehu roka 2013 charakterizovalo postupné znižovanie medziročného prírastku nezamestnaných a pokles počtu nezamestnaných v štvrtom štvrtroku oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka. V štvrtom štvrtroku 2013 klesol medziročne počet nezamestnaných (o 3,8 tis.) ako aj miera nezamestnanosti (o 0,2 p. b.). Pozitívny vývoj a pokles nezamestnanosti pokračoval aj v prvom štvrtroku 2014.

¹³ Vzhľadom na to, že došlo k redefinovaniu kategórií znevýhodnených UoZ v zákone o službách zamestnanosti, uvádzame len vybrané kategórie, pre ktoré je možné zostaviť medziročné porovnanie.

Medziročný rast počtu nezamestnaných v SR v roku 2013 bol intenzívnejší u mužov. Počet nezamestnaných mužov sa medziročne zvýšil o 3,2 %, resp. o 6,6 tis. osôb. Na druhej strane počet nezamestnaných žien za rovnaké obdobie vzrástol o 1,0 %, resp. o 1,8 tis. osôb.

V porovnaní so ženami bola miera nezamestnanosti mužov v roku 2013 nižšia o 0,5 p. b. aj napriek intenzívnejšiemu rastu nezamestnanosti mužov (absolútneho počtu nezamestnaných mužov ako aj miery nezamestnanosti)

V roku 2013 počet nezamestnaných vzrástol medziročne v piatich **krajoch** v rozsahu od 2,1 % do 12,6 % (Bratislavskom, Banskobystrickom, Trnavskom, Trenčianskom, a Prešovskom). V ostatných troch krajoch počet nezamestnaných medziročne klesol v rozsahu od 0,9 % do 5,3 % (Nitrianskom Žilinskom a Košickom).

Na celkovom počte nezamestnaných v SR sa v najväčšej miere podieľali kraje východného Slovenska (Košický a Prešovský) a juhu stredného Slovenska (Banskobystrický), ktoré súčasne vykázali aj najvyššiu úroveň miery nezamestnanosti.

Špecifická **miara nezamestnanosti mladých ľudí vo veku 15 – 24 rokov** sa medziročne znížila o 0,4 p. b. na 33,6 %, a rovnaký vývoj bol zaznamenaný u oboch pohlaví. Miera nezamestnanosti mladých mužov (34,9 %) bola medziročne nižšia o 0,1 p. b. a miera nezamestnanosti mladých žien sa znížila o 0,9 p. b. na 31,6 %.

Špecifická **miara nezamestnanosti starších osôb (vo veku 55 – 64 rokov)** sa medziročne znížila o 0,1 p. b. na 11,1 %, pričom u mužov poklesla o 0,4 p. b. na 10,6 %, u žien v uvedenej vekovej skupine sa miera nezamestnanosti medziročne zvýšila o 0,1 p. b. na 11,7 %.

Z hľadiska vzdelania najvyššiu mieru nezamestnanosti mali osoby so základným vzdelaním, ktorá trojnásobne prevyšovala mieru celkovej nezamestnanosti a naopak, najnižšia bola u osôb s vysokoškolským vzdelaním, ktorá predstavovala približne polovicu z celkovej miery nezamestnanosti (príloha ku kapitole 2, tabuľka 2).

Nadalej pretrvávali výrazné **regionálne rozdiely v úrovni miery nezamestnanosti**. Miera nezamestnanosti pod priemerom SR bola v štyroch krajoch (Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom a v Nitrianskom), mierne nad priemerom SR bola miera nezamestnanosti v Žilinskom kraji. Vysoko nadpriemernú úroveň miery nezamestnanosti vykazovali aj v roku 2013 Košický, Prešovský a Banskobystrický kraj.

Pokiaľ ide o vývoj miery nezamestnanosti, zvýšila sa v štyroch krajoch v rozsahu od 0,5 p. b. v Trenčianskom kraji do 1,6 p. b. v Banskobystrickom kraji. V porovnaní s rokom 2012 sa znížil rozdiel medzi kraji s najvyššou a najnižšou mierou nezamestnanosti (zo 14,1 p. b. v roku 2012 na 13,2 p. b. v roku 2013).

Tabuľka 2.15 Nezamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl (priemer za rok)

Kraj	Nezamestnaní			Miera nezamestnanosti	
	v tis. osôb	Podiel na SR (v %)	Index 2013/2012	v %	Zmena oproti 2012 (v p. b.)
Spolu SR	386,0	100,0	102,3	14,2	0,2
v tom					
Bratislavský	21,4	5,5	112,6	6,4	0,8
Trnavský	36,4	9,4	108,0	12,2	0,8
Trenčiansky	27,6	7,2	105,3	9,5	0,5
Nitriansky	45,5	11,8	99,1	13,2	-0,1
Žilinský	47,2	12,2	98,3	14,0	-0,1
Banskobystrický	66,6	17,2	109,2	19,6	1,6
Prešovský	71,5	18,5	102,1	18,2	-0,1
Košický	70,0	18,1	94,7	18,7	-1,0

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Celkovú situáciu v nezamestnanosti ovplyvnila skutočnosť, že viac ako 60 % nezamestnaných bolo bez práce viac ako 1 rok. Počet osôb, ktoré boli nezamestnané viac ako 2 roky, medziročne

vzrástol o 10,2 % a tieto osoby sa podieľali 73,1 % na celkovej dlhodobej nezamestnanosti (nezamestnaní viac ako rok).

**Tabuľka 2.16 Nezamestnanosť podľa dĺžky trvania nezamestnanosti v roku 2013
(priemer za rok)**

Trvanie nezamestnanosti	Počet nezamestnaných (v tis. osôb)	Podiel z celkového počtu nezamestnaných (v %)	Index 2013/2012
Spolu	386,0	100,0	102,3
v tom:			
do 1 mesiaca	23,9	6,2	95,2
od 1 mesiaca do 3 mesiacov	22,6	5,9	91,1
od 3 mesiace do 6 mesiacov	30,6	7,9	96,2
od 6 mesiacov do 1 roka	51,9	13,4	94,0
od 1 roka spolu, v tom:	257,0	66,6	106,8
od 1 do 2 rokov	69,2	17,9	98,4
viac ako 2 roky	187,8	48,7	110,2

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

V roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 nastal vo všeobecnosti v trvaní nezamestnanosti do jedného roka pokles, v skupine od jedného roka spolu nárast, avšak v skupine od jedného do dvoch rokov mierny pokles. Najvyšší nárast počtu nezamestnaných zaznamenala skupina občanov, ktorí sú nezamestnaní viac ako 2 roky.

2.1.4 Aktívne opatrenia na trhu práce

2.1.4.1 Vyhodnotenie zmien právnych predpisov v oblasti služieb zamestnanosti v roku 2013

Zákon o službách zamestnanosti

Opatrenia aktívnej politiky trhu práce (ďalej len „AFTP“) boli v roku 2013 zamerané na zvyšovanie zamestnanosti, zmiernenie regionálnych rozdielov, znižovanie dlhodobej nezamestnanosti, nezamestnanosti mladých a s tým spojenú podporu tvorby nových pracovných miest ako najúčinniejšieho prostriedku na zabezpečenie rastu príjmov obyvateľstva. Boli prijaté opatrenia s cieľom podporiť motiváciu zamestnávateľov pri vytváraní nových pracovných miest pre uchádzačov o zamestnanie (UoZ), podporiť vytváranie reálnych pracovných miest na miestnej a regionálnej úrovni a podporiť udržanie zamestnanosti v malých podnikoch alebo stredných podnikoch.

Aktívne opatrenia na trhu práce (ďalej aj „AOTP“) v hodnotenom období boli realizované najmä uplatňovaním zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o službách zamestnanosti), ktorý bol v priebehu roka 2013 niekoľkokrát novelizovaný:

Zákonom č. 324/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony **sa v čl. VII novelizoval zákon o službách zamestnanosti**, s účinnosťou od 1. januára 2013 sa:

- ustanovila povinnosť Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny a úradom práce sociálnych vecí a rodiny zverejňovať analýzy a prognózy o vývoji na trhu práce na svojich webových sídlach vzhľadom na novú kompetenciu samosprávneho kraja určovať počty tried prvého ročníka stredných škôl pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku v jeho územnej pôsobnosti, ktorá vychádza z analýz a prognóz o vývoji na trhu práce,
- rozšírila pôsobnosť výboru pre otázky zamestnanosti o schvaľovanie analýz a prognóz o vývoji trhu práce v územnej pôsobnosti príslušného úradu PSVR.

Zákonom č. 96/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o službách zamestnanosti a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. mája 2013 prešla AFTP významnou

reformou. Zmenou APTP sa riešila potreba zabezpečovania znižovania nezamestnanosti znevýhodnených skupín občanov a zníženia ich ohrozenia na trhu práce, ako aj podpora vytvárania reálnych pracovných miest na miestnej a regionálnej úrovni so zámerom účinnejšieho a efektívnejšieho využívania finančných prostriedkov z verejných zdrojov.

Hlavnými reformnými zmenami boli:

- zjednodušenie systému AOTP,
- nahradenie obligatórnosti poskytovania príspevkov fakultatívnosťou,
- zrušenie niektorých AOTP,
- zníženie administratívnej náročnosti pri implementácii APTP,
- lepšie zohľadňovanie situácie na regionálnych trhoch práce,
- zvýšenie adresnosti na cieľovú skupinu znevýhodnených UoZ, najmä dlhodobo nezamestnaných, mladých ľudí, starších ako 50 rokov veku a UoZ s nízkym alebo žiadnym vzdelaním,
- zabezpečenie individualizovanejších služieb zamestnanosti,
- zvýšenie dôrazu na vzdelávanie a poradenstvo, väčšia flexibilita v systéme vzdelávania,
- lepšia podpora tvorby pracovných miest v obciach a regiónoch,
- zabezpečenie transparentnosti poskytovania AOTP ich zverejňovaním vo webových sídlach úradov PSVR.

V súlade s úlohami Akčného plánu aktualizovaného Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2012 *sa novelou zákona o službách zamestnanosti 8 obligatórnych*, právne nárokových AOTP *nahradiť fakultatívnymi*, právne nenárokovými *AOTP*. Ide konkrétne o tieto príspevky:

- príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 49),
- príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 50),
- príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti (§ 50j),
- príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (§ 51),
- príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby (§ 52a),
- príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 56),
- príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (§ 56a),
- príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 57).

Súčasne sa vzhľadom na poznatky aplikačnej praxe a nízku mieru využívania niektorých AOTP **zrušilo 11 AOTP:**

- poskytovanie dávky počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 48b),
- výška dávky (§ 48c),
- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 49a),
- príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami (§ 50a),
- príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku (§ 50c),
- príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti (§ 50i),
- podpora začleňovania znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie na trh práce (§ 53c),
- príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 55a),
- oprávnené náklady na zaškolenie a prípravu na prácu (§ 55b),
- oprávnené náklady súvisiace so zaškolením a prípravou na prácu (§ 55c),
- príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 57a).

Prostredníctvom upraveného legislatívneho rámca výboru pre otázky zamestnanosti sa zaviedla širšia spoluúčasť sociálnych partnerov pri uplatňovaní AOTP smerujúcich k zabezpečeniu zosúladenia medzi dopytom a ponukou na lokálnom a regionálnom trhu práce. Zároveň sa prostredníctvom kompetencie výboru posudzovať žiadosti o poskytnutie jednotlivých príspevkov v súlade so zásadami použitia finančných prostriedkov na AOTP zabezpečuje efektívnosť a účinnosť realizácie AOTP.

Zvýšil sa dôraz na vzdelávacie programy a poradenstvo. Súčasne sa zabezpečila vyššia flexibilita UoZ v systéme vzdelávania a prípravy pre trh práce vymedzením možnosti úhrady nákladov (maximálne 600 EUR) na individuálne vzdelávanie a prípravu pre trh práce, ktoré si UoZ zabezpečil z vlastnej iniciatívy, ak na jej základe získal pracovné miesto najmenej na 6 mesiacov.

Novelou sa podporilo aj zníženie administratívnej zaťaženia úradov PSVR s cieľom zabezpečiť individualizovanejšie služby zamestnanosti pre znevýhodnených UoZ.

Zákonom č. 308/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony **sa v čl. II novelizoval zákon o službách zamestnanosti**; pričom sa s účinnosťou od 1. novembra 2013:

- vytvoril legislatívny rámec na zabezpečenie efektívnejšieho výkonu kontroly dodržiavania zákona o službách zamestnanosti a všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho základe a kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania podľa zákona č. 82/2005 Z. z. zo strany ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len ÚPSVR) a úradov PSVR,
- upravilo preukazovanie zamestnancov ÚPSVR a úradov PSVR vykonávajúcich kontrolnú činnosť vrátane kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania preukazom kontrolóra,
- ustanovila kompetencia ÚPSVR a úradu PSVR vydávať preukaz kontrolóra podľa ustanoveného vzoru preukazu kontrolóra,
- stanovila dolná hranica pokuty za nedodržanie zákazu nelegálneho zamestnávania dvoch a viacerých osôb na najmenej 5 000 EUR s cieľom zlepšiť dodržiavanie pracovných podmienok a podmienok zamestnávania v súlade s pracovnoprávnymi predpismi.

Zákonom č. 352/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, **sa v čl. XVII novelizoval zákon o službách zamestnanosti**; s účinnosťou od 15. novembra 2013 sa:

- zaviedlo nové AOTP – § 53e Finančná pomoc na podporu udržania zamestnanosti v malých podnikoch alebo stredných podnikoch s cieľom podporiť a udržať zamestnanosť. Opatrenie vychádza z Nariadenia Komisie (ES) č. 1998/2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy na pomoc de minimis na poskytnutie finančnej pomoci životaschopným malým a stredným podnikom spĺňajúcim definíciu malého a stredného podniku uvedenú v prílohe I Nariadenia Komisie (ES) č. 800/2008 zo 6. augusta 2008 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné so spoločným trhom podľa článkov 87 a 88 zmluvy (Všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách) s výnimkou malých a stredných podnikov, ktoré majú v predmete činnosti sprostredkovanie zamestnania za úhradu alebo vykonávanie činnosti dočasného zamestnávania,
- určilo, že finančná pomoc sa bude poskytovať prostredníctvom vybranej banky alebo pobočky zahraničnej banky na základe zmluvy uzatvorenej medzi Ministerstvom financií SR a touto vybranou bankou alebo pobočkou zahraničnej banky a za podmienok ustanovených v zmluve a tiež za podmienok ustanovených zákonom a Nariadením Komisie (ES) č. 1998/2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy na pomoc de minimis,
- zaviedli formy finančnej pomoci:
 - poskytnutie záruky za úver poskytnutý vybranou bankou alebo pobočkou zahraničnej banky, ktorá predstavuje záväzok Ministerstva financií SR tak, že za malého zamestnávateľa uspokojí jeho záväzok voči banke vyplývajúci zo zmluvy o úvere uzatvorenej medzi bankou a malým zamestnávateľom,
 - úhrada časti úroku z úveru z prostriedkov štátneho rozpočtu (bonifikácia úroku), a to za podmienok definovaných zákonom;
- ustanovil celkový kumulatívny limit na finančnú pomoc, ktorý vychádza z Nariadenia Komisie (ES) č. 1998/2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy na pomoc de minimis podľa čl. 2 ods. 2,
- ustanovilo, že podmienky a postup poskytovania finančnej pomoci a technického zabezpečenia finančnej pomoci budú upravené v zmluve medzi Ministerstvom financií SR a vybranou bankou alebo pobočkou zahraničnej banky,
- ustanovilo, že kontrolu dodržiavania podmienok finančnej pomoci bude vykonávať Ministerstvo financií SR, ustanovili sa taktiež sankcie pri zistení nedostatkov v činnosti vybranej banky alebo pobočky zahraničnej banky, týkajúcej sa poskytovania finančnej pomoci.

2.1.4.2 AOTP na podporu zamestnateľnosti a zvyšovanie zamestnanosti a ich uplatňovanie v roku 2013

Podľa zákona o službách zamestnanosti boli v roku 2013 UoZ, záujemcom o zamestnanie (ZoZ), zamestnancom za účelom ich umiestnenia a udržania na trhu práce a zamestnávateľom zabezpečené tieto AOTP:

a) podpora zvyšovania zamestnateľnosti UoZ a ZoZ

- informačné a poradenské služby (§ 42)
- odborné poradenské služby (§ 43)
- vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie (§ 46) – účinný do 30. 4. 2013
- vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie (§ 46) – účinný od 1. 5. 2013
- dávka počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 48b) – účinný do 30. 4. 2013
- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 49a) – účinný do 30. 4. 2013
- príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (§ 51)
- príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj (§ 52)
- príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby (§ 52a)
- príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 55a) – účinný do 30. 4. 2013;

b) podpora zamestnanosti, vytvárania a udržania pracovných miest

- sprostredkovanie zamestnania (§ 32)
- vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca (§ 47)
- príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 49)
- príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 50)
- príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami (§ 50a) – účinný do 30. 4. 2013
- podpora zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie v sociálnom podniku (§ 50b) – účinný do 30. 4. 2013
- integrácia znevýhodneného uchádzača o zamestnanie v sociálnom podniku (§ 50b) – účinný od 1. 5. 2013
- príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku (§ 50c) – účinný do 30. 4. 2013
- príspevok na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie (§ 50j) – účinný do 30. 4. 2013
- príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti (§ 50j) – účinný od 1. 5. 2013
- príspevok na podporu udržania pracovných miest (§ 50k) – účinný od 1. 5. 2013
- príspevok na dochádzku za prácou (§ 53)
- príspevok na presťahovanie za prácou (§ 53a)
- príspevok na dopravu do zamestnania (§ 53b)
- príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta (§ 53d)
- finančná pomoc na podporu udržania zamestnanosti v malých podnikoch alebo stredných podnikoch (§ 53e)
- pilotné projekty (§ 54) – účinný do 30. 4. 2013
- projekty a programy (§ 54) – účinný od 1. 5. 2013
- príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 56)
- príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (§ 56a)
- príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (§ 57) – účinný do 30. 4. 2013
- príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 57) – účinný od 1. 5. 2013

- príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 57a) – účinný do 30. 4. 2013
- príspevok na činnosť pracovného asistenta (§ 59)
- príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (§ 60).

Väčšina z AOTP sa realizovala prostredníctvom národných projektov, ktoré sú financované zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a spolufinancované zo zdrojov štátneho rozpočtu.

V roku 2013 bolo podporených celkovo viac ako 268 tis. UoZ, ZoZ, resp. zamestnancov/pracovných miest v celkovej sume finančných prostriedkov vo výške viac ako 127 mil. EUR. Prehľad o uplatňovaní jednotlivých AOTP v roku 2013 je uvedený v prílohe ku kapitole 2 – Prehľad realizácie aktívnych opatrení na trhu práce a v tabuľkách 4 a 5.

2.2 Mzdy a pracovné podmienky

Vyhodnotenie zmien právnych predpisov v roku 2013 v oblasti miezd a pracovných podmienok

a) Minimálna mzda

Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov bol s účinnosťou od 1. januára 2013 **novelizovaný článkom VII zákona č. 361/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákoník práce a niektoré ďalšie zákony**. Novelou zákona o minimálnej mzde sa rozšírila aplikácia inštitútu minimálnej mzdy aj na zamestnancov, vykonávajúcich práce na základe niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

S účinnosťou od 1. januára 2013 vláda Slovenskej republiky, v súlade so splnomocňovacím ustanovením zákona o minimálnej mzde schválila nariadenie vlády SR č. 326/2012 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2013, a to na úrovni **337,70 EUR za mesiac** pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou a **1,941 EUR za hodinu** odpracovanú zamestnancom pre ostatných zamestnancov.

Medziročné zvýšenie sumy minimálnej mzdy na rok 2013 oproti sume minimálnej mzdy ustanovenej na rok 2012 (327,20 EUR) nariadením vlády Slovenskej republiky č. 343/2011 Z. z., predstavovalo 3,2 %.¹⁴

b) Zákoník práce

Cieľom novely vykonanej s účinnosťou od 1. januára 2013 **článkom II zákona č. 252/2012 Z. z.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákoník práce v znení neskorších predpisov (novela Zákoníka práce bola schválená v Národnej rade Slovenskej republiky 10. augusta 2012) bolo spresniť, koho je možné považovať za študenta na účely dohody o brigádnickej práci študenta (fyzická osoba, ktorá má štatút žiaka strednej školy alebo štatút študenta dennej formy vysokoškolského štúdia podľa osobitného predpisu) a určila sa horná veková hranica (26 rokov veku), dokedy môže študent vykonávať prácu na základe tejto dohody.

Od 1. januára 2013 nadobudol účinnosť aj **článok II zákona č. 345/2012 Z. z.** o niektorých opatreniach v miestnej štátnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Táto novela Zákoníka práce, ktorou sa reagovalo na zrušenie niektorých krajských úradov, bola schválená v Národnej rade Slovenskej republiky dňa 18. októbra 2012.

Dňom 1. januára 2013 nadobudol účinnosť **zákon č. 361/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákoník práce** v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (táto zásadná novela Zákoníka práce bola schválená v Národnej rade Slovenskej republiky dňa 25. októbra 2012).

¹⁴⁾ Dňa 2. októbra 2013 vláda Slovenskej republiky schválila nariadenie vlády SR č. 321/2013 Z. z., ktorým ustanovila sumu minimálnej mzdy na rok 2014 na 352,00 EUR za mesiac pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou a 2,023 EUR za každú hodinu odpracovanú zamestnancom, čím sa medziročne v roku 2014 suma minimálnej mzdy zvýšila o viac ako 4,2 %.

Cieľom tejto novely Zákonníka práce bolo presadzovanie rovnováhy uplatňovania práv a k nim korešpondujúcim povinností medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ako aj vytváranie dôstojných pracovných podmienok s osobitným dôrazom na prerokovanie týchto podmienok so sociálnymi partnermi.

Konkrétne zmeny v Zákonníku práce sa týkali spresnenia definície závislej práce (zníženie počtu definičných znakov) s cieľom minimalizovať využívanie iných foriem zamestnávania ako riadny pracovný pomer, ak práca má byť vykonávaná v pracovnoprávnom vzťahu, znížil sa rozsah a doba reťazenia pracovných pomerov uzavretých na určitú dobu, zaviedla sa participácia zástupcov zamestnancov pri skončení pracovného pomeru výpoveďou alebo okamžitým skončením pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa, ustanovila sa zamestnávateľovi povinnosť poskytnúť zamestnancovi odstupné nielen v prípade skončenia pracovného pomeru dohodou, ale aj výpoveďou z organizačných dôvodov a zo zdravotných dôvodov; zamestnancovi tak vzniká právny nárok nielen na výpovednú dobu (ak nedôjde k dohode o skončení pracovného pomeru), ale aj na odstupné, ktoré je diferencované podľa odpracovaných rokov u zamestnávateľa.

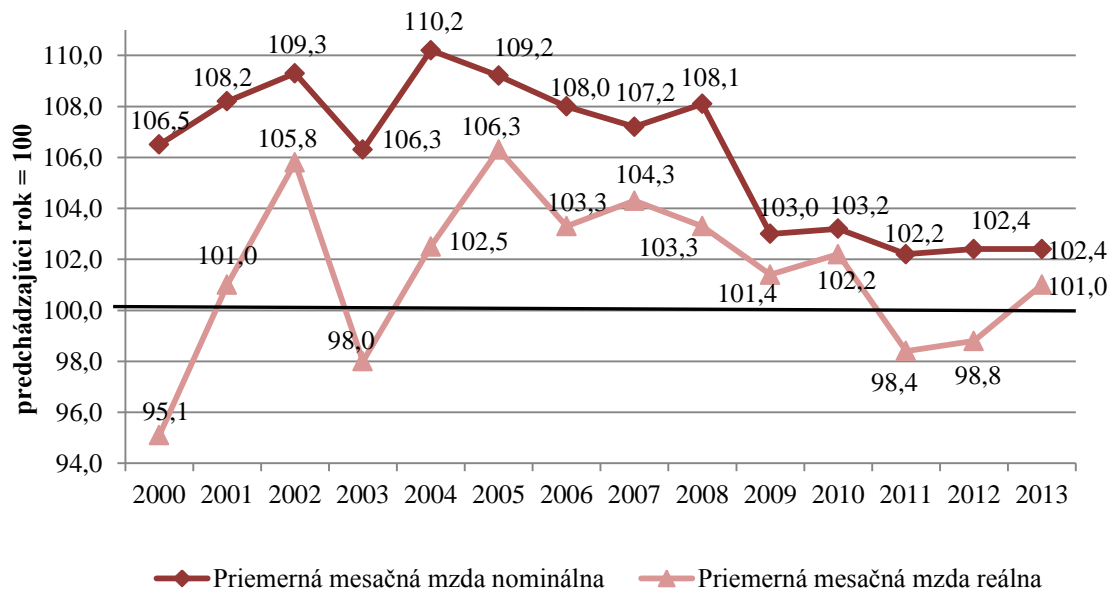
Taktiež sa upravil *inštitút konta pracovného času* tak, aby bolo možné využiť vyrovnávacie obdobie dlhšie ako 12 mesiacov (maximálne 30 mesiacov) za podmienky dodržania maximálnej dĺžky pracovného času priemerného týždenného pracovného času 48 hodín v rámci 12 mesiacov, s možnosťou využiť konto pracovného času, ak nastanú vážne prekážky na strane zamestnávateľa, pre ktoré nemôže zamestnancovi pridelovať prácu, umožnilo sa zástupcom zamestnancov spolurozhodovanie o normách spotreby práce, zabezpečilo sa, aby sa na zamestnancov vykonávajúcich prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru vzťahovali aj niektoré ustanovenia o pracovnom čase a minimálnej mzde.

Zabezpečila sa zásada, že Zákonník práce má stanovovať *minimá a maximá* a nemá umožniť odchylné dojednanie zamestnávateľa so zástupcami zamestnancov v neprospech zamestnancov, zrušila sa povinnosť odborovej organizácie preukazovať svoju reprezentatívnosť u zamestnávateľa, ktorá vyžaduje identifikovanie členov odborovej organizácie, pričom podľa Ústavy SR má každý právo na to, aby sa rozhodol, či zverejní alebo nezverejní svoje členstvo v odborovej organizácii, zrušila sa možnosť dojednania osobitnej dohody so zamestnaneckou radou a zamestnaneckým dôverníkom, ktorí nemajú právnu subjektivitu a spôsobilosť na právne úkony, zmenila sa právna úprava postavenia a pôsobnosti zástupcov zamestnancov na pracovisku tak, aby mohli lepšie vykonávať svoju činnosť (poskytovanie zákonom stanoveného rozsahu pracovného voľna na ich činnosť v prípade, ak nedôjde k dohode so zástupcami zamestnancov).

2.2.1 Mzdy

V roku 2013 dosiahla **priemerná nominálna mesačná mzda** zamestnanca v hospodárstve SR¹⁵ podľa údajov ŠÚ SR hodnotu **824 EUR**, ktorá sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom **zvýšila o 2,4 %** (absolútne o **19 EUR**). Tempo rastu nominálnych miezd sa oproti roku 2012 nezmenilo, avšak na rozdiel od roku 2012 bolo rýchlejšie ako rast spotrebiteľských cien. Táto skutočnosť sa premietla vo vývoji reálnych miezd. **Priemerná reálna mesačná mzda** zamestnanca v hospodárstve SR v roku 2013 sa medziročne **zvýšila o 1,0 %** (v roku 2012 sa znížila o 1,2 %).

Graf 2.16 Vývoj priemernej mesačnej mzdy od roku 2000 (v %)

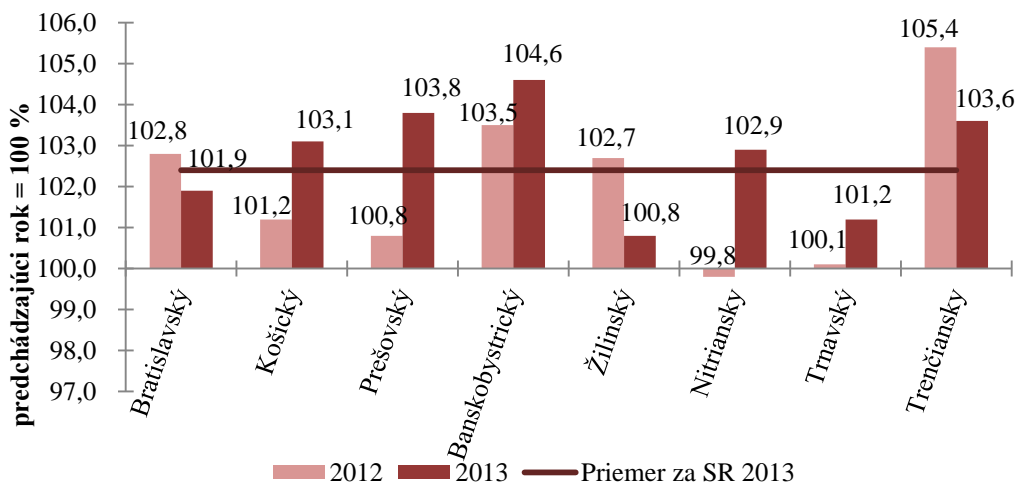
Zdroj: ŠÚ SR

Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2013 v mzdovom vývoji pretrvávali výrazné regionálne rozdiely, keď sa **v jednotlivých krajoch** priemerná nominálna mesačná mzda pohybovala v rozpätí od 636 EUR (Prešovský kraj) do 1 049 EUR (Bratislavský kraj) s rozdielom 413 EUR (v predchádzajúcom roku 416 EUR). V Prešovskom kraji (v kraji s najnižšou priemernou mzdou) dosahovala priemerná nominálna mesačná mzda 60,6 % (v roku 2012 to bolo 59,6 %) priemernej nominálnej mzdy Bratislavského kraja. Vyššia ako v priemere za celé hospodárstvo SR bola len priemerná nominálna mesačná mzda v Bratislavskom kraji. Mzdová úroveň v ostatných krajoch bola pod priemerom SR.

Vo všetkých krajoch bola priemerná nominálna mzda zamestnancov v roku 2013 vyššia ako pred rokom. Tempo rastu priemernej nominálnej mesačnej mzdy v roku 2013 sa v porovnaní s rokom 2012 zrýchlilo v Košickom, Prešovskom, Banskobystrickom, Trnavskom kraji. Tendencia vývoja priemernej nominálnej mzdy sa oproti roku 2012 zmenila v Nitrianskom kraji, v ktorom mzda medziročne vzrástla o 2,9 %, čo bolo nad priemerom rastu priemernej nominálnej mzdy za SR (v roku 2012 tento kraj ako jediný zaznamenal pokles priemernej nominálnej mzdy). Tempo rastu priemernej nominálnej mesačnej mzdy v roku 2013 nad priemerom v SR bolo aj v ďalších štyroch krajoch (Banskobystrický, Prešovský, Trenčiansky, Košický). V Žilinskom, Trenčianskom a Bratislavskom kraji sa medziročné tempo rastu priemernej nominálnej mzdy v porovnaní s rokom 2012 spomalilo.

¹⁵ podľa štvrtročného štatistického výkazníctva; bez podnikateľských príjmov; údaje upravené o štatistický odhad nevidovaných miezd; indexy sú počítané z porovnateľných údajov

Graf 2.17 Rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy v rokoch 2012 a 2013 podľa krajov (v %)

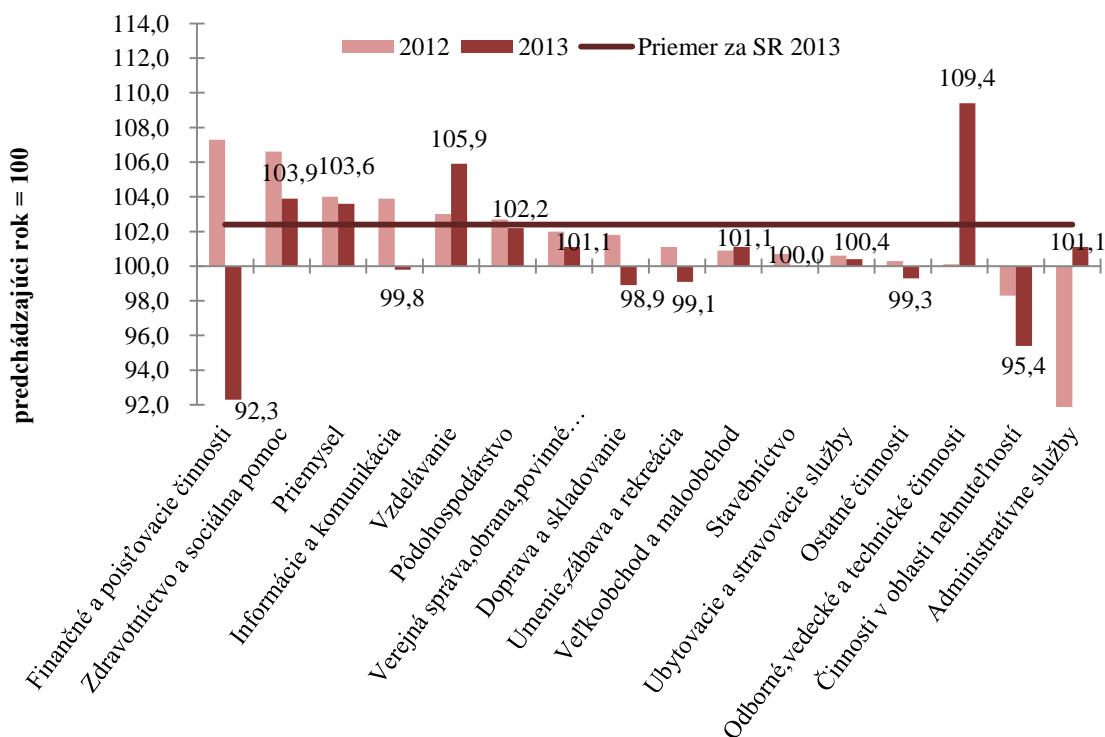

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa odvetví bola priemerná nominálna mesačná mzda vyššia ako celoslovenský priemer v informáciách a komunikáciách, finančných a poisťovacích činnostiach, odborných vedeckých a technických činnostiach, činnostiach v oblasti nehnuteľností, priemysle a vo verejnej správe a obrane. Najnižšiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu mali zamestnanci v ubytovacích a stravovacích službách. Rozdiel medzi najlepšie a najhoršie plateným odvetvím tvoril 1 121 EUR (v roku 2012 to bolo 1 147 EUR).

V porovnaní s rokom 2012 vzrástla priemerná nominálna mesačná mzda v prevažujúcej časti odvetví. Najvyšší relatívny prírastok bol v odborných vedeckých a technických činnostiach (o 9,4 %). Priemerná nominálna mesačná mzda medziročne klesla v doprave a skladovaní, informáciách a komunikáciách, finančných a poisťovacích činnostiach, umení a zábave, ostatných činnostiach a činnostiach v oblasti nehnuteľností.

Graf 2.18 Vývoj priemernej nominálnej mesačnej mzdy v rokoch 2012 a 2013 podľa odvetví (v %)

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa veľkosti podnikov mali najvyššiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu zamestnanci v podnikoch s počtom zamestnancov 1 000 a viac. Priemernú nominálnu mesačnú mzdu, vyššiu ako celoslovenský priemer, dosiahli v kategórii veľkých podnikov aj podniky s 500 až 999 zamestnancami a 250 až 499 zamestnancami a stredné podniky s 50 až 249 zamestnancami. Najnižšiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu mali zamestnanci u živnostníkov.

Oproti roku 2012 bola nominálna mzda vyššia vo všetkých veľkostných kategóriách podnikoch.

Tabuľka 2.17 Priemerná nominálna mesačná mzda podľa veľkosti podnikov

Počet zamestnancov	2012 (v €)	Indexy 2012/2011		2013 (v €)	Indexy 2013/2012	
		nominálna mzda	reálna mzda		nominálna mzda	reálna mzda
0 – 19	660	89,8	86,7	690	104,5	103,1
20 – 49	751	107,0	103,3	755	100,5	99,1
50 – 249	846	105,2	101,5	852	100,7	99,3
250 – 499	917	104,3	100,7	921	100,4	99,0
500 – 999	918	99,2	95,8	997	108,6	107,1
1 000 a viac	1 040	106,2	102,5	1 056	101,5	100,1
Živnostníci (odhad)	587	98,8	95,4	596	101,5	100,1
Spolu	805	102,4	98,8	824	102,4	101,0

Zdroj: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrťroku 2012, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrťroku 2013

2.2.1.1 Priemerná mesačná hrubá mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére

System štvrťročného a ročného štatistického výkazníctva v podnikoch poskytuje základné údaje o počtoch zamestnancov a celkových mzdách, neposkytuje však údaje v detailnejšom členení (napr. podľa tried zamestnaní, veku, praxe, vzdelania, pohlavia), ktoré sú potrebné pre monitorovanie ceny práce. Súčasťou mzdovej štatistiky je preto aj Informačný systém o cene práce (ISCP), ktorého gestorom je MPSVR SR, a ktorý zahŕňa aj pravidelné longitudinálne štvrťročné zisťovanie priemerných hodinových a mesačných zárobkov zamestnancov v detailnom členení¹⁶. Kvôli odlišným zdrojom údajov sa priemerné mzdy zistené z ISCP do istej miery odlišujú od priemernej mzdy zistenej ŠÚ SR na základe výkazníctva.

Podľa výsledkov celoslovenského výberového zisťovania z ISCP bola v roku 2013 *priemerná hrubá mesačná mzda* v hospodárstve SR **902 EUR**, z toho v podnikateľskej sfére 937 EUR a v nepodnikateľskej sfére 787 EUR.

Najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu v roku 2013 *podľa dosiahnutého stupňa vzdelania* mali zamestnanci so základným vzdelaním – 587 EUR. Mzda zamestnancov so základným vzdelaním dosiahla v podnikateľskej sfére hodnotu 627 EUR a v nepodnikateľskej sfére 441 EUR.

Z pohľadu hlavných tried zamestnaní mali najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci – 496 EUR (v podnikateľskej sfére 536 EUR a v nepodnikateľskej sfére 417 EUR).

Pri triedení *podľa veku* najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu mali zamestnanci do 20 rokov – 494 EUR (v podnikateľskej sfére 498 EUR a v nepodnikateľskej sfére 430 EUR).

Z hľadiska druhu vlastníctva mali najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu zamestnanci v podnikoch, ktoré sú v družstevnom vlastníctve – 694 EUR (v podnikateľskej sfére zamestnanci družstevných organizácií 694 EUR a v nepodnikateľskej sfére zamestnanci združení, politických strán a cirkvi 688 EUR).

¹⁶ Pravidelné sledovanie a vyhodnocovanie úrovne priemerných zárobkov, štruktúry miezd v detailnom členení podľa konkrétnych zamestnaní vyplýva z Nariadenia ES č. 530/1999 na zabezpečenie štruktúrnej štatistiky príjmov a Nariadenia Európskej komisie č.72/2002 o kvalite zisťovania štruktúry miezd zamestnancov.

Z regionálneho hľadiska najnižšie priemerné mesačné hrubé mzdy poberali zamestnanci v Prešovskom kraji – 724 EUR (v podnikateľskej sfére v Prešovskom kraji 717 EUR a v nepodnikateľskej sfére v Nitrianskom kraji 738 EUR).

Najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu v roku 2013 pri zohľadnení **dosiahnutého stupňa vzdelania** mali zamestnanci s vysokoškolským vzdelaním III. stupňa – 1 346 EUR, čo predstavovalo 149 % priemernej hrubej mesačnej mzdy v hospodárstve SR. Mzda zamestnancov s vysokoškolským vzdelaním III. stupňa dosiahla v podnikateľskej sfére hodnotu 2 230 EUR a v nepodnikateľskej sfére 1 191 EUR (príloha ku kapitole 2, tabuľka 6).

Podľa hlavných tried zamestnaní dosiahli najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci – 1 945 EUR (v podnikateľskej sfére 2 095 EUR a v nepodnikateľskej sfére 1 407 EUR) (príloha ku kapitole 2, tabuľka 7).

Z hľadiska veku dosiahli najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu zamestnanci vo veku od 35 do 39 rokov – 989 EUR (v podnikateľskej sfére vo veku od 35 do 39 rokov 1 041 EUR a v nepodnikateľskej sfére vo veku 60 a viac rokov 853 EUR) (príloha ku kapitole 2, tabuľka 8).

Z regionálneho hľadiska najvyššie priemerné mesačné mzdy poberali zamestnanci v Bratislavskom kraji – 1 199 EUR (v podnikateľskej sfére 1 267 EUR a v nepodnikateľskej sfére 920 EUR) (príloha ku kapitole 2, tabuľka 9).

Pri triedení **podľa druhu vlastníctva** najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu mali zamestnanci spoločností s medzinárodným vlastníctvom s prevažujúcim verejným sektorom – 1 679 EUR (v podnikateľskej sfére 1 679 EUR u zamestnancov spoločností s medzinárodným vlastníctvom s prevažujúcim verejným sektorom a v nepodnikateľskej sfére u zamestnancov organizácií so štátnym vlastníctvom 907 EUR).

Z analýzy **podielu jednotlivých zložiek celkovej priemernej hrubej mesačnej mzdy** v roku 2013 (902 EUR) je zrejme, že najvyšší podiel tvorila základná mzda (67 %). Ďalšou významnou zložkou priemernej hrubej mesačnej mzdy boli náhrady mzdy, ktoré predstavovali 12 % a tretiu najvyššiu zložku tvorili prémie a odmeny (11 %). (príloha ku kapitole 2, tabuľka 10).

Podľa rodového členenia údajov o odmeňovaní priemerná hrubá mesačná mzda v roku 2013 u mužov bola 1 012 EUR (v podnikateľskej sfére 1 032 EUR a v nepodnikateľskej sfére 871 EUR) a u žien 785 EUR (v podnikateľskej sfére 801 EUR a v nepodnikateľskej sfére 756 EUR). Priemerná hrubá mesačná mzda žien teda predstavovala 77,6 % priemernej hrubej mesačnej mzdy mužov, kým v rovnakom období minulého roka to bolo 76,1 %.

Zásadné rozdiely boli v príjmoch pri porovnaní podnikateľskej a nepodnikateľskej sféry vzhľadom na vzdelanie, a to tak u mužov, ako aj u žien. Pri oboch pohlaviach mzda u zamestnancov s vyšším vzdelaním rástla rýchlejšie v podnikateľskej sfére, pričom v podnikateľskej sfére boli pri všetkých úrovniach vzdelania mzdy vyššie.

Podľa stupňa dosiahnutého vzdelania v roku 2013 dosahovali najvyššiu priemernú mesačnú mzdu ženy pracujúce na plný pracovný čas s vysokoškolským vzdelaním III. stupňa v podnikateľskej sfére (1 663 EUR) a v nepodnikateľskej sfére (1 216 EUR). Muži s vysokoškolským vzdelaním III. stupňa poberali najvyššiu priemernú mesačnú mzdu v podnikateľskej sfére (2 556 EUR) i v nepodnikateľskej sfére (1 365 EUR). Najnižšie priemerné mesačné mzdy poberali zamestnanci v podnikateľskej aj nepodnikateľskej sfére so základným vzdelaním. Najväčšie rozdiely podľa vzdelania medzi podnikateľskou a nepodnikateľskou sférou sú v mzdách mužov s vysokoškolskou kvalifikáciou III. stupňa, kde tento rozdiel predstavoval až 1 191 EUR. Rozdiel medzi zárobkami žien v tejto kategórii bol 447 EUR.

Z pohľadu **hlavných tried SK ISCO-08** muži aj ženy pracujúci na plný pracovný čas zarábali v podnikateľskej aj nepodnikateľskej sfére v priemere najviac v triede 1 – zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci. Muži zarábali v priemere najmenej v triede 9 – pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci (v podnikateľskej sfére 608 EUR a v nepodnikateľskej sfére 490 EUR). U žien boli v priemere najnižšie mzdy, rovnako ako u mužov, v triede 9 – pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci (v podnikateľskej sfére 500 EUR a v nepodnikateľskej sfére 426 EUR) (príloha ku kapitole 2, tabuľka 7).

V súlade s vyššie uvedenými výsledkami porovnávania zárobkov zamestnancov v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére vychádza už dlhodobo priaznivejší výsledok v prospech podnikateľskej sféry. Takmer vo všetkých triedeniach sú platy v podnikateľskej sfére vyššie. Podľa hlavných tried SK ISCO-08 sú dlhodobo výnimkou len muži v triede 5 – prevádzkoví zamestnanci

v službách a obchode, čoho dôvodom je zamestnanie hasič, ktoré sa nachádza v nepodnikateľskej sfére. Najväčšie rozdiely v platoch u mužov aj u žien sú u vedúcich, riadiacich zamestnancov. Muži v podnikateľskej sfére zarábajú o 601 EUR viac a ženy o 507 EUR viac ako v nepodnikateľskej sfére.

Z celkového počtu zamestnancov (1 043 707) vo výberovom súbore Informačného systému o cene práce v roku 2013, bez ohľadu na dĺžku pracovného úväzku, poberalo 64,51 % zamestnancov nižšiu mzdu ako zistený celorepublikový priemer 902 EUR. Priemerná hrubá mesačná mzda týchto zamestnancov bola 596 EUR. Z počtu zamestnancov pracujúcich na plný pracovný čas poberalo minimálnu mzdu 1,5 % zamestnancov (príloha ku kapitole 2, tabuľky 11 až 16).

2.2.2 Úplné náklady práce

Podľa údajov Štatistického úradu SR (údaje sú v čase spracovania správy dostupné len za rok 2012) ročné **úplné náklady práce** medziročne **vzrástli o 3,5 %** na 14 554 EUR na zamestnanca.

Z celkových nákladov práce v roku 2012 tvoril súhrn priamych nákladov 73,06 % a nepriamych nákladov 27,04 %, od ktorých sa odpočítavajú subvencie prijaté zamestnávateľom vo forme dotácií (-0,10 %).

Tabuľka 2.18 Dynamika ročných nákladov práce v SR na zamestnanca (v EUR)

Druh nákladov	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Náklady práce spolu	10 899,0	11 867,9	12 812,7	13 104,6	13 482	14 064	14 554
z toho náklady:							
– priame	7 964,6	8 672,5	9 319,9	9 516,0	9 858	10 242	10 633
– nepriame	2 940,3	3 201,0	3 497,4	3 597,7	3 650	3 835	3 936

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

V roku 2012 zamestnávateľ vynaložil na svojho zamestnanca v priemere 1 213 EUR za mesiac, čo bolo o 41 EUR viac v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Medziročné tempo rastu priemerných mesačných nákladov práce sa v roku 2012 v porovnaní s rokom 2011 spomalilo o 0,8 p. b.

Priame náklady práce medziročne vzrástli o 3,8 %. V tejto skupine nákladových položiek v roku 2012 mali najväčšie zastúpenie mzdy, ktoré tvorili 63,78 % a náhrady mzdy tvoriace 8,42 %, z čoho 6,66 % pripadalo na náhrady za dovolenku. V skupine priamych nákladov práce medziročne vzrástli mzdy o 3,3 %, z toho základné mzdy a platy o 3,6 % a prémie a odmeny o 7,4 %. Zo 773 EUR vyplatených na mzdy pripadlo na základnú (tarifnú) mzdu a plat za prácu 600 EUR, prémie a odmeny 102 EUR, príplatky a doplatky, mzdové zvýhodnenia 44 EUR. Náhrady mzdy vzrástli o 6,3 % na 102 EUR, peňažné plnenia zo zisku po zdanení poklesli o 27,8 % a náhrady za pracovnú pohotovosť o 0,7 %.

Medziročný nárast povinných príspevkov na sociálne poistenie o 3,7 % na úroveň 290 EUR a rast nepovinných príspevkov o 3,1 % sa prejavilo rastom nepriamych nákladov práce v roku 2012.

Nepriame náklady dosiahli v mesačnom vyjadrení úroveň 328 EUR (medziročný nárast o 2,6 %), pričom v porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k spomaleniu ich rastu o 2,5 p. b. Z ostatných nepriamych nákladových zložiek najvýznamnejšiu položku tvorili sociálne výhody, ktoré poklesli o 8,6 % (z 15 na 13 EUR), z toho príspevky na stravovanie o 7,4 % a ostatné príspevky do sociálneho fondu klesli o 12 %. Sociálne dávky poskytované zamestnávateľmi vzrástli o 2 % na 11 EUR, z toho náklady na odstupné vzrástli o 1,7 % a náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti o 2,5 %. Náklady na školenie zamestnancov poklesli o 22,8 % na 4 EUR. Ostatné nepriame náklady práce poklesli o 4,2 % a z toho náklady na nábor zamestnancov o 7,4 %.

Tabuľka 2.19 Štruktúra mesačných nákladov práce v SR za rok 2012

Položky nákladov práce	Podiel v %	EUR	Index 2012/11
1. – 16. CELKOVÉ NÁKLADY PRÁCE	100,00	1 231	103,5
1. – 7. PRIAME NÁKLADY	73,06	886	103,8
1. Mzdy	63,78	773	103,3
2. Náhrady mzdy	8,42	102	106,3
3. Platby do programu sporenia	0,01	0	84,4
4. Náhrady za pracovnú pohotovosť	0,18	2	100,7
5. Peňažné plnenia zo zisku po zdanení	0,43	5	127,8
6. Ostatné priame náklady zamestnancom	0,23	3	117,4
7. Odmeny učňom	0,00	0	72,3
8. – 15. NEPRIAME NÁKLADY	27,04	328	102,6
8. Povinné príspevky na sociálne poistenie	23,92	290	103,7
9. Nepovinné príspevky na sociálne poistenie	0,57	7	103,1
10. Sociálne dávky	0,94	11	102,0
11. Príspevky na sociálne poistenie učňov	0,00	0	51,9
12. Sociálne výhody	1,10	13	91,4
13. Náklady na školenie zamestnancov	0,34	4	77,2
14. Poplatky a sankcie súvisiace so mzdami	0,01	0	141,6
15. Ostatné nepriame náklady práce	0,16	2	95,8
16. SUBVENCIE	-0,10	-1	112,8

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

Dlhodobý trend rastúcej diferenciacie v nákladoch práce **medzi ekonomickými činnosťami** pokračoval aj v roku 2012. Najvyšší medziročný rast nákladov práce bol v ekonomických činnostiach zdravotníctvo a sociálna pomoc (o 8,4 %), finančné a poisťovacie činnosti (o 7,5 %), priemyselná výroba (o 6,7 %), činnosti v oblasti nehnuteľností (o 6,1 %), ubytovacie a stravovacie služby (o 5,9 %), poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (o 5,4 %), informácie a komunikácia (o 5,2 %) a dodávky elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (o 5,1 %). V porovnaní s predchádzajúcim rokom pokles nákladov práce nastal v dvoch ekonomických činnostiach: verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie (o 2,9 %) a dodávka vody, čistenie odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov (o 1,2 %). Z hľadiska dynamiky vývoja mesačných nákladov práce sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom ich vývoj zrýchlil v priemyselnej výrobe, ďalej vo veľkoobchode a maloobchode, oprave motorových vozidiel, v doprave a skladovaní, v ubytovacích a stravovacích službách, vo finančných a poisťovacích činnostiach, v činnostiach v oblasti nehnuteľností; v odborných, vedeckých a technických činnostiach, v ekonomickej činnosti vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna pomoc a umenie, zábava a rekreácia. V ostatných ekonomických činnostiach nastalo spomalenie vývoja mesačných nákladov práce.

Viac ako tretina ekonomických činností vynakladala nadpriemerné výdavky na pracovnú silu. Rovnako ako v predchádzajúcom roku dominovala ekonomická činnosť finančné a poisťovacie činnosti s 2 299 EUR, čo prevýšilo priemernú úroveň v SR o 89,6 %. Ďalej nasledovala ekonomická činnosť informácie a komunikácie (2 224 EUR), dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (2 106 EUR), odborné, vedecké a technické činnosti (1 555 EUR), ťažba a dobývanie (1 351 EUR), priemyselná výroba (1 244 EUR) a činnosti v oblasti nehnuteľností (1 233 EUR). Ostatné ekonomické činnosti dosahovali aj naďalej podpriemerné hodnoty. Tradične najnižšie finančné prostriedky na vlastného zamestnanca boli vynaložené v ubytovacích a stravovacích službách (721 EUR), ďalej administratívnych a podporných službách (868 EUR), v ostatných činnostiach (887 EUR), v umení, zábave a rekreácii (951 EUR) a v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove (1 001 EUR). Špecifickou

ekonomickou činnosťou je priemyselná výroba (1 244 EUR), ktorá je charakteristická vysokým stupňom vnútornej diferenciacie nákladov práce vyplývajúcej z odlišnej finančnej situácie jednotlivých ekonomických činností. Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov, kde výdavky na prácu (2 951 EUR) prevyšovali celoslovenský priemer takmer 2,4-násobne, boli v kontraste s výrobou odevov a so spracovávaním dreva a výroby výrobkov z dreva (okrem nábytku), ktoré naopak dosahovali iba 56 resp. 62,7 %. Veľké rozpätie hodnôt bolo aj v ekonomickej činnosti doprava a skladovanie, kde výdavky na zamestnanca v leteckej doprave (2 151 EUR) boli dvojnásobné v porovnaní s priemerom za túto ekonomickú činnosť (1 101 EUR). (príloha ku kapitole 2, tabuľka 17)

Z hľadiska **veľkostí organizácií** vynaložili najviac prostriedkov na zamestnanca subjekty s 1 000 a viac zamestnancami (1 477 EUR). Nadpriemernú úroveň dosiahli aj organizácie s 500 – 999 zamestnancami (1 320 EUR), s 250 – 499 zamestnancami (1 291 EUR) a organizácie so 100 – 249 zamestnancami (1 250 EUR). Najnižšie výdavky na prácu boli v malých podnikoch od 1 – 9 zamestnancov (982 EUR) a v organizáciách, ktoré zamestnávajú 20 – 49 osôb (1 049 EUR).

Regionálna diferenciacia v nákladoch práce medziročne vzrástla o 4,1 %. Mesačné náklady práce sa v jednotlivých regiónoch pohybovali v intervale od 942 EUR (v Prešovskom kraji) do 1 592 EUR (v Bratislavskom kraji), pričom nadpriemernú úroveň dosiahol len Bratislavský kraj. V porovnaní s rokom 2011 vzrástli mesačné náklady práce takmer vo všetkých regiónoch. Výnimkou bol len Banskobystrický kraj, ktorý ako jediný nedosiahol úroveň predchádzajúceho roku a mesačné náklady práce v tomto kraji medziročne poklesli o 0,7 %. Z pohľadu dynamiky nákladov práce sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom ich vývoj zrýchlil v Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a Košickom kraji. V ostatných krajoch nastalo spomalenie vývoja mesačných nákladov práce.

Tabuľka 2.20 Mesačné náklady práce na zamestnanca v roku 2012 podľa krajov (v EUR)

Položky nákladov práce	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
1. – 16. CELKOVÉ NÁKLADY PRÁCE	1 592	1 130	1 082	1 037	1 114	1 016	942	1 142
1. – 7. PRIAME NÁKLADY	1 172	829	787	748	813	740	687	829
1. Mzdy	1 031	719	685	651	706	636	597	724
2. Náhrady mzdy	127	94	95	90	96	89	83	100
3. Platby do programu sporenia	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Náhrady za pracovnú pohotovosť	3	2	2	2	2	2	2	2
5. Peňažné plnenia zo zisku po zdanení	4	11	4	4	5	12	4	2
6. Ostatné priame náklady zamestnancom	6	2	2	1	3	1	1	1
7. Odmeny učňom	0	0	0	0	0	0	0	0
8. – 15. NEPRIAME NÁKLADY	423	303	295	289	302	278	256	314
8. Povinné príspevky na sociálne poistenie	368	275	263	252	271	248	231	279
9. Nepovinné príspevky na sociálne poistenie	10	7	5	5	6	6	5	7
10. Sociálne dávky	15	9	9	18	8	10	7	8
11. Príspevky na sociálne poistenie učňov	0	0	0	-	0	0	-	-
12. Sociálne výhody	19	10	12	10	12	10	10	14
13. Náklady na školenie zamestnancov	8	2	4	2	3	2	3	3
14. Poplatky a sankcie súvisiace so mzdami	0	0	0	0	0	0	0	0
15. Ostatné nepriame náklady práce	3	1	2	2	2	1	1	1
16. SUBVENCIE	-3	-1	-0	-0	-1	-1	-1	-0

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce
Vysvetlivka:(-) – údaj sa nevyskytuje

2.2.3 Kolektívne vyjednávanie

Ukladanie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa na MPSVR SR, ich extenzia a kolektívne spory

Podľa zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov (zákon o kolektívnom vyjednávaní), v roku 2013 nedošlo k zmenám v rozširovaní záväznosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa (KZVS) na ďalších zamestnávateľov. V roku 2013 bola schválená **novela zákona o kolektívnom vyjednávaní zákonom č. 416/2013 Z. z.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov, ktorý však nadobudol účinnosť až 1. januára 2014. Podľa platného znenia zákona o kolektívnom vyjednávaní nedošlo v roku 2013 k rozšíreniu záväznosti žiadnej KZVS. V súvislosti s rozširovaním záväznosti KZVS možno konštatovať, že MPSVR SR v roku 2013 nebol doručený žiadny spoločný písomný návrh zmluvných strán KZVS so žiadosťou o extenziu.

V roku 2013 bolo na MPSVR SR uložených 14 KZVS a 6 dodatkov ku KZVS. Z počtu 14 uzatvorených KZVS bolo 11 KZVS uzatvorených v podnikateľskom sektore a tri KZVS boli uzatvorené vo verejnom sektore. Zo 6 dodatkov bolo v podnikateľskom sektore uzatvorených 5 a jeden dodatok bol uzatvorený vo verejnom sektore.

V porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k zníženiu počtu uzatvorených KZVS o 4 a k zvýšeniu počtu uzatvorených dodatkov ku KZVS o 1 dodatok. Táto situácia je čiastočne ovplyvnená najmä tým, že zmluvné strany uzatvárajú KZVS na dlhšie obdobie. V roku 2012 boli

niektoré KZVS uzatvorené na 3 – 4 roky, prípadne platnosť niektorých KZVS bola predĺžená dodatkom ku KZVS a z dôvodov ich dlhšej platnosti nebolo potrebné v roku 2013 uzatvárať v niektorých odvetviach nové KZVS. Ďalším dôvodom nižšieho počtu uzatvorených KZVS bolo aj zlučovanie viacerých odborových zväzov do jedného odborového zväzu, čím dochádza aj k uzatvoreniu nižšieho počtu KZVS.

MPSVR SR evidovalo v roku 2013 celkovo 13 sporov o uzavretie kolektívnych zmlúv alebo dodatkov ku kolektívnym zmlúvam, čo je v porovnaní s predchádzajúcim rokom o tri spory menej. Štyri spory boli riešené v konaní pred rozhodcom a 9 sporov bolo riešených v konaní pred sprostredkovateľom. Z celkového počtu 13 sporov bolo 6 sporov vyriešených pred sprostredkovateľom úspešne a kolektívna zmluva bola uzatvorená, 3 spory riešené pred sprostredkovateľom boli neúspešné a boli riešené pred rozhodcom z dôvodu, že išlo o pracoviská, kde je zakázané štrajkovať. Jeden spor riešený pred sprostredkovateľom v roku 2012 nebol úspešne vyriešený a preto bol riešený v roku 2013 pred rozhodcom, keďže nešlo o pracovisko, kde je zakázané štrajkovať. MPSVR SR v tomto prípade rozhodcu neprideľovalo, ale zmluvné strany sa na ňom dohodli spoločne. V konaní pred rozhodcom boli riešené v roku 2013 celkom štyri spory; doručením rozhodnutia rozhodcu zmluvným stranám boli podľa § 13 ods. 6 zákona o kolektívnom vyjednávaní kolektívne zmluvy uzatvorené.

MPSVR SR neevidovalo v roku 2013 žiadny spor o plnenie záväzkov z kolektívnej zmluvy. Všetky uvedené spory sa týkali uzavretia kolektívnej zmluvy v podnikateľskom sektore. Vo verejnom sektore nevznikol spor o uzatvorenie kolektívnej zmluvy.

2.2.4 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Zmeny v legislatíve

- 1. júla 2013 nadobudol účinnosť zákon č. 154/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Účelom zákona bolo zlepšiť právnu úpravu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, a to zmenou podmienok účasti zamestnancov na rekondičných pobytoch, vymedzením činností, pri ktorých bude zdravotná spôsobilosť na prácu podmienkou na vydanie preukazu, osvedčenia alebo dokladu o absolvovaní výchovy a vzdelávania na obsluhu a vykonávanie niektorých činností. Ďalej sa zaviedlo vydávanie osvedčení a preukazov fyzickým osobám na vykonávanie činností uvedených v § 14 ods. 1 zákona č. 124/2006 Z. z. inšpektorátmi práce.
- 1. novembra 2013 nadobudol účinnosť zákon č. 308/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Cieľom zákona je podporiť zamestnanosť zabezpečovanú v pracovnoprávných vzťahoch a orientovať činnosť inšpekcie práce na dozor a poradenstvo v pracovnoprávných vzťahoch a v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

V roku 2013 bola pripravená a vládou Slovenskej republiky schválená *Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike do roku 2020* a program jej realizácie na roky 2013 až 2015 s výhľadom do roku 2020.

Cieľom stratégie je znižovanie pracovnej úrazovosti, a to najmä smrteľných pracovných úrazov a úrazov s celoživotnými následkami a eliminovanie príčin chorôb z povolania a podpora zamestnávateľov a zamestnancov pri preventívnej činnosti a prijímaní účinných opatrení na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Počet pracovných miest inšpektorov práce bol v roku 2013 zvýšený o 36.

Pracovné úrazy

V organizáciách patriacich do pôsobnosti orgánov inšpekcie práce došlo v roku 2013 k 53 závažným pracovným úrazom s následkom smrti (SPÚ), čo predstavuje rovnaký počet ako v roku 2012. V hodnotenom roku bolo zaevidovaných 156 závažných pracovných úrazov s ťažkou ujmu

na zdraví. Oproti roku 2012 počet závažných pracovných úrazov s ťažkou ujmom na zdraví (ŤÚZ) klesol o 11.

V informačnom systéme inšpekcie práce je za rok 2013 evidovaných 8 283 registrovaných pracovných úrazov, čo predstavuje o 28 menej oproti roku 2012 (pokles o 0,34 %).

Z členenia závažných pracovných úrazov smrteľných a s ťažkou ujmom na zdraví podľa druhu prevažujúcej ekonomickej činnosti zamestnávateľských organizácií vyplýva, že najvyšší podiel týchto úrazov sa koncentroval v nasledovných odvetvových oddieloch podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností: 26,79 % z počtu závažných pracovných úrazov v priemyselnej výrobe (12 SPÚ a 44 ŤÚZ), 13,88 % v stavebníctve (6 SPÚ a 23 ŤÚZ), 10,53 % v doprave a skladovaní (6 SPÚ a 16 ŤÚZ) a 10,53 % vo veľkoobchode a maloobchode (6 SPÚ a 16 ŤÚZ).

Najčastejším zdrojom pracovných úrazov s ťažkou ujmom na zdraví boli pracovné, prípadne cestné dopravné priestory ako zdroje pádov osôb (49 prípadov – 31,41 %), stroje hnacie, pomocné, obrábacie a pracovné (33 prípadov – 21,15 %) a dopravné prostriedky (24 prípadov – 15,38 %).

Zo štatistiky zdrojov súboru všetkých registrovaných pracovných úrazov za rok 2013 vyplýva, že najviac úrazov spôsobovali pády na pracovných či komunikačných priestoroch a zo schodov a rebríkov (2 554 prípadov – 30,83 %). Na ďalšie miesta podľa početnosti výskytu možno zaradiť úrazy bremenami pri ich manipulácii, pri páde a pôsobením ostrými hranami a pod. (2 343 prípadov – 28,29 %).

Najčastejšími príčinami vzniku smrteľných pracovných úrazov boli predovšetkým používanie nebezpečné postupy alebo spôsoby práce vrátane konania bez oprávnenia (14 prípadov – 26,42 %). Pri pracovných úrazoch s ťažkou ujmom na zdraví to boli hlavne nedostatky osobných predpokladov na výkon práce v čase úrazu a bežné riziko práce (38 prípadov – 24,36 %).

Rizikové práce

Z predchádzajúcich rokov vyplýva zrejmy trend znižovania počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce. Rizikové práce v roku 2013 vykonávalo však až 99 062 zamestnancov (z toho 21 609 žien), čo oproti roku 2012 predstavuje nárast o 4 962 zamestnancov.

Ako najčastejšie sa vyskytujúci škodlivý faktor pracovného prostredia aj v roku 2013 bol hluk. Nadmernému hluku bolo vystavených 74 745 zamestnancov, tzn. 75,5 % zo všetkých zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce, čo oproti roku 2012 predstavovalo nárast o 2 692 zamestnancov. Ďalším faktorom práce a pracovného prostredia podľa počtu exponovaných zamestnancov boli chemické látky, ktorým bolo exponovaných 26 003 zamestnancov (26,2 %), ionizujúcemu žiareniu 5 916 zamestnancov (5,9 %), biologickým faktorom 5 411 zamestnancov (5,5 %), fyzickej záťaži 5 178 zamestnancov (5,2 %), vibráciám 5 035 zamestnancov (5,1 %), psychickej pracovnej záťaži 3 461 zamestnancov (3,5 %) a záťaži teplom a chladom 3 436 zamestnancov (3,5 %). Najvyšší podiel rizikovej práce žien (79,4 % z celkového počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce v danom ekonomickom odvetví) je, podobne ako v minulých rokoch, v zdravotníctve.

Choroby z povolania

V roku 2013 bolo v Slovenskej republike hlásených 301 chorôb z povolania a profesionálnych otráv. V porovnaní s počtom 344 hlásených chorôb z povolania v roku 2012 došlo v roku 2013 k poklesu hlásených chorôb z povolania o 43, čo reálne predstavuje pokles o 12,5 %.

K najčastejšie hláseným chorobám z povolania v roku 2013 patrilo ochorenie horných končatín z dlhodobého nadmerného a jednostranného zaťaženia u 141 zamestnancov (46,8 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania), ochorenie horných končatín z vibrácií u 58 zamestnancov (19,3 %) a porucha sluchu z hluku u 33 zamestnancov (11,0 %).

Podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností bol v roku 2013 najvyšší výskyt chorôb z povolania v odvetví priemyselná výroba, a to 152 hlásení chorôb z povolania (50,5 % zo všetkých priznaných chorôb z povolania), v odvetví ťažba a dobývanie 63 chorôb z povolania (20,9 %), v odvetví poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov 31 chorôb z povolania (10,3 %), v odvetví stavebníctvo 20 chorôb z povolania (6,6 %) a v odvetví zdravotníctvo a sociálna pomoc 14 chorôb z povolania (4,7 % zo všetkých priznaných chorôb z povolania).

3 SOCIÁLNA OCHRANA

Sociálnu ochranu na Slovensku zabezpečuje systém sociálneho zabezpečenia, ktorý pozostáva zo sociálneho poistenia, štátnej sociálnej podpory a sociálnej pomoci.

3.1 Sociálne poistenie

Sociálne poistenie zabezpečuje ochranu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v prípade straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, potreby ošetrovania alebo opatrovania, tehotenstva alebo materstva, v prípade staroby alebo úmrtia, v prípade poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu, v prípade poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu alebo choroby z povolania, v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa na uspokojenie nárokov zamestnanca a na úhradu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, v prípade straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku straty zamestnania a na zabezpečenie príjmu v nezamestnanosti.

System sociálneho poistenia sa podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) člení na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Rok 2013 priniesol viaceré opatrenia, ktoré umožnili zabezpečiť poistencom pri vzniku zákonom ustanovených sociálnych udalostí vyšší príjem, resp. spravodlivejšie nastavenie podmienok nároku, čo posilnilo ich sociálnu ochranu.

V sledovanom období v oblasti sociálneho poistenia nadobudli účinnosť nasledovné opatrenia:

- Opatrenie MPSVR SR č. 437/2012 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška dôchodkovej hodnoty na rok 2013. Dôchodková hodnota sa v roku 2013 zvýšila na 10,0098 EUR z 9,8182 EUR v roku 2012. Výška aktuálnej dôchodkovej hodnoty sa používa pri určení sumy dôchodku v danom roku.
- Opatrenie MPSVR SR č. 329/2012 Z. z., ktorým sa ustanovuje pevná suma zvýšenia dôchodkovej dávky a percento zvýšenia úrazovej renty v roku 2013.

Dôchodkové dávky sa v roku 2013 zvýšili nasledovne:

- a) starobný dôchodok o 11,20 EUR,
 - b) starobný dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 3,50 EUR,
 - c) predčasný starobný dôchodok o 11,50 EUR,
 - d) predčasný starobný dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 4,10 EUR,
 - e) invalidný dôchodok priznaný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, invalidný dôchodok podľa § 266 zákona o sociálnom poistení a sociálny dôchodok o 10,10 EUR,
 - f) invalidný dôchodok priznaný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, invalidný dôchodok podľa § 266 zákona o sociálnom poistení a sociálny dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 3,60 EUR,
 - g) invalidný dôchodok priznaný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť najviac o 70 % o 5,90 EUR,
 - h) invalidný dôchodok priznaný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť najviac o 70 % vyplácaný v sume jednej polovice o 2,40 EUR,
 - i) vdovský dôchodok a vdovecký dôchodok o 7,30 EUR,
 - j) vdovský dôchodok a vdovecký dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 3,20 EUR,
 - k) sirotský dôchodok o 3,90 EUR,
 - l) sirotský dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 1,90 EUR.
- Úrazová renta sa v roku 2013 zvýšila o 3,05 %.
- Opatrenie MPSVR SR č. 103/2013 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma všeobecného vymeriavacieho základu na kalendárny rok 2012. Suma všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok 2012 bola 9 660 EUR.

- Opatrenie MPSVR SR č. 294/2013 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma rozhodujúca na poskytnutie vianočného príspevku v roku 2013. Suma zodpovedajúca 60 % priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR za rok 2012, ktorá bola rozhodujúca na poskytnutie vianočného príspevku v roku 2013, je 483 EUR. Dôchodcom, ktorí mali dôchodok nižší, resp. rovný sume 483 EUR, vznikol nárok na vianočný príspevok v roku 2013.
- Podľa zákona č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa v roku 2013 zvýšila najvyššia suma vianočného príspevku zo 66,39 EUR na 75,00 EUR.

Vianočný príspevok sa počíta podľa vzorca:

$$75,00 - 0,10 \times (\text{výška dôchodku} - 198,09^{17})$$

Celkový počet dôchodcov, ktorým bol vyplatený vianočný príspevok v roku 2013 dosiahol 1 154 401. V roku 2012 ich počet dosiahol 1 129 450.

Zákon o sociálnom poistení prešiel v roku 2013 niekoľkými zmenami. V roku 2013 nadobudli účinnosť niektoré body zákona č. 252/2012 Z. z., zákon č.413/2012 Z. z., a niektoré body zákona 338/2013 Z. z.:

- Zákon 338/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1.11.2013 zaviedol tzv. odvodovú úľavu pre dlhodobo nezamestnané osoby a ich zamestnávateľov – oslobodenie od platenia poistného na sociálne poistenie, povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie a poistného na verejné zdravotné poistenie pre zamestnávateľa ako aj pre zamestnanca na obdobie maximálne prvých 12 mesiacov pracovného pomeru alebo štátnozamestnaneckého pomeru s výnimkou poistného na úrazové poistenie a garančné poistenie plateného zamestnávateľom. Hrubý príjem takéhoto zamestnanca, ktorý bol dlhodobo nezamestnaný, môže byť najviac do úrovne 67 % priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR spred dvoch rokov. Účelom opatrenia bola a naďalej je podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných osôb formou pracovného pomeru (vrátane osôb vykonávajúcich činnosť vo verejnom záujme) alebo štátnozamestnaneckého pomeru ich zaradením do pracovného procesu a podpora obnovenia alebo nadobudnutia pracovných návykov týchto osôb.
- Za účelom posilnenia primeranosti a zlepšenia bilancie dôchodkového systému sa zákonom č. 252/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov prijali viaceré zásadné parametrické zmeny v dôchodkovom systéme, a to úprava valorizácie dôchodkových dávok – v prechodnom období od roku 2013 do roku 2017 sa dôchodkové dávky zvyšujú pevnou sumou určenou percentom z priemernej mesačnej sumy daného druhu dôchodku. Percento zvýšenia daného druhu dôchodku sa vypočíta ako súčet 50 % medziročného rastu spotrebiteľských cien a 50 % medziročného rastu priemernej mzdy. Od roku 2014 sa síce ponecháva zvyšovanie dôchodkových dávok pevnou sumou, avšak s tým rozdielom, že percento medziročného rastu spotrebiteľských cien sa každým rokom zvyšuje o 10 percentuálnych bodov a zodpovedajúco tomu sa percento medziročného rastu priemernej mesačnej mzdy znižuje. Po uplynutí prechodného obdobia, t. j. od roku 2018 sa opätovne pristúpi k zvyšovaniu dôchodkových dávok percentuálne v závislosti od medziročného rastu spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov. Okrem toho sa postupne posilňuje solidarita vyššie príjmových poistencov s nižšie príjmovými poistencami realizovaná v konštrukcii výpočtu dôchodku (prostredníctvom úpravy koeficientov redukcie a antiredukcie priemerného osobného mzdového bodu) s cieľovým stavom v roku 2018. Predmetné opatrenie významne zvýši hrubú mieru náhrady pre nízkopríjmové osoby.
- Medzi ďalšie legislatívne zmeny, ktoré nadobudli účinnosť v roku 2013 v zákone o sociálnom poistení patrí aj možnosť prepočítania sumy predčasného starobného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku o obdobie, počas ktorého bola výplata predčasného starobného dôchodku pozastavená z dôvodu výkonu zárobkovej činnosti, ktorá zakladala povinné dôchodkové poistenie.

¹⁷ suma životného minima

Zároveň došlo k zvýšeniu maximálneho vymeriavacieho základu pre platenie poistného na dôchodkové poistenie, nemocenské poistenie, poistenie v nezamestnanosti a garančné poistenie z pôvodného 4-, resp. 1,5-násobku na 5-násobok priemernej mzdy spred dvoch rokov, so zachovaním obmedzení na určenie súm dávok zo systému sociálneho poistenia. Od 1. januára 2013 sa denná výška dávky v nezamestnanosti určuje maximálne z 2-násobku všeobecného vymeriavacieho základu (priemernej mesačnej mzdy) pripadajúcej na jeden kalendárny deň spred dvoch rokov.

- S účinnosťou od 1. januára 2013 sa zvýšil minimálny vymeriavací základ pre SZČO z pôvodných 44,2 % na 50 % priemernej mzdy spred dvoch rokov. Z uvedeného dôvodu sa zvýšila aj hranica príjmu pre vznik povinného sociálneho poistenia, t. j. zvýšila sa hranica príjmu, do ktorej SZČO nevznikne povinné sociálne poistenie. Ďalším opatrením je postupné zníženie koeficientu upravujúceho pomernú časť základu dane SZČO z pôvodnej hodnoty 2 na 1,9 pre určenie vymeriavacieho základu od 1. júla 2013; na 1,6 pre určenie vymeriavacieho základu od 1. júla 2014 a na 1,486 pre určenie vymeriavacieho základu od 1. júla 2015 a ďalšie roky. Uvedené opatrenie má prispieť k zvýšeniu budúceho novopriznaného starobného dôchodku rýdzo z priebežného piliera v porovnaní so súčasným právnym stavom. Primerane to platí aj pre dobrovoľne poistené osoby.
- Medzi ďalšie zmeny, ktoré sa uskutočnili v roku 2013 patrí rozšírenie okruhu povinne poistených osôb aj o osoby vykonávajúce činnosť na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (tzv. „dohodárov“). Po novom sa sadzba poistného na sociálne poistenie pre dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru odvíja v závislosti od pravidelnosti vyplácania príjmu z dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a statusu osoby (napr. študenti, poberatelia dôchodkov majú zákonom ustanovené výnimky). Zavedením povinnosti platiť poistné na sociálne poistenie z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru sa zrovnoprávnilo postavenie tzv. „dohodárov“ s klasickými zamestnancami. Keďže „dohodári“ platia poistné ako zamestnanci v pracovnom pomere, z povinného poistenia im plynú nároky na dávky, napr. na dávky nemocenského poistenia, ako aj nárok na náhradu príjmu počas prvých 10 dní dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca, ak sú povinne nemocensky poistení, na dávku v nezamestnanosti, ak sú povinne poistení v nezamestnanosti, a samozrejme i na dávky z dôchodkového poistenia.

3.1.1 Nemocenské poistenie

Nemocenské poistenie slúži na preklenutie sociálnych udalostí, ako napríklad dočasná pracovná neschopnosť, tehotenstvo či materstvo. Zo systému nemocenského poistenia sa vyplácajú dávky, ktoré sa členia na nemocenské (zamestnancovi poskytované spravidla až od 11. dňa trvania dočasnej pracovnej neschopnosti), ošetrovné, materské a vyrovnávaciu dávku.

Podľa zákona č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov za prvých 10 dní trvania dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca vypláca zamestnávateľ náhradu príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a Sociálna poisťovňa poskytuje zamestnancovi nemocenské až od 11. dňa jeho dočasnej pracovnej neschopnosti.

Výdavky na nemocenské dávky¹⁸ v roku 2013, hradené z rozpočtu Sociálnej poisťovne, boli v čiastke 399,43 mil. EUR. V porovnaní s rokom 2012 boli nižšie o 28,73 mil. EUR (index rastu 0,93). Pokles výdavkov nastal z dôvodu nižšieho počtu prípadov.

V roku 2013 boli priemerné mesačné počty prípadov zúčtovaných nemocenských dávok nasledovné:

- nemocenské 103 729 prípadov,
- ošetrovné 10 083 prípadov,
- vyrovnávací dávka 67 prípadov,
- materské 23 858 prípadov.

¹⁸ Prehľad výdavkov základného fondu nemocenského poistenia (ZFNP) a nemocenských dávok v roku 2013 je uvedený v prílohe ku kapitole 3.

Priemerný mesačný počet prípadov bol oproti roku 2012 nižší o 5 655 (najvyšší pokles priemerného počtu prípadov bol zaznamenaný na nemocenskom o 4 658 prípadov). Tento pokles bol spôsobený nižším priemerným percentom dočasnej pracovnej neschopnosti a kratšou dobou trvania práceneschopnosti. Priemerné percento dočasnej pracovnej neschopnosti (ďalej len „DPN“) pre chorobu a úraz v roku 2012 bolo 4,16 % a v roku 2013 pokleslo na 3,51 % z priemerného počtu poistencov v danom roku (najnižšie priemerné percento DPN bolo v Bratislavskom kraji 2,078 % a najvyššie v Prešovskom kraji 5,133 %). Priemerná doba trvania práceneschopnosti v roku 2013 predstavovala 46,07 dní (najnižšia priemerná doba trvania 34,58 dní bola v Bratislavskom kraji a najvyššia 57,93 dní v Prešovskom kraji), čo znamenalo oproti roku 2012 pokles o 4,62 dňa.

Nižšie uvedená tabuľka č. 3.1 naznačuje, že priemerné výšky vyplácaných nemocenských dávok v roku 2013 ostali približne na rovnakej úrovni ako boli v roku 2012.

Tabuľka 3.1 Počet prípadov a priemerná výška nemocenských dávok v roku 2013

Dávka	Počet vyplatených dávok v roku 2013	Index 2013/2012	Priemerná výška dávky v roku 2013 (v EUR)	Index 2013/2012
Nemocenské	1 244 753	95,70	214	95,54
Ošetrovné	121 001	94,21	75	100,00
Vyrovňavacia dávka	802	83,02	54	100,00
Materské	286 301	98,50	440	99,32

Zdroj: Sociálna poisťovňa

3.1.2 Dôchodkové poistenie

Dôchodkové poistenie sa člení na starobné poistenie (poistenie na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia) a na invalidné poistenie (poistenie pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu a pre prípad úmrtia). Zo systému dôchodkového poistenia sa poskytuje starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký dôchodok a sirotsky dôchodok.

V terminológii dôchodkových dávok znamená súbeh poberanie súčasne (súbežne) tzv. priameho dôchodku (starobného, predčasného starobného alebo invalidného) s nepriamym dôchodkom (vdovským dôchodkom alebo vdoveckým dôchodkom, prípadne súbehu invalidného dôchodku s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť do 70 % so sirotským dôchodkom).

K 31. decembru 2013 bolo vyplácaných 1 308 009 dôchodkových dávok (bez dôchodkov hradených štátom – napr. tzv. invalidov z mladosti, dôchodkov manželky, sociálnych dôchodkov, ako aj bez dôchodkov vyplácaných do cudziny a dôchodkov neprevzatých do automatizovanej evidencie). Dôchodkov neprevzatých do automatizovanej evidencie bolo 30 a dôchodkov vyplácaných do cudziny 20 005.

V porovnaní so stavom k 31. decembru 2012 bolo v decembri 2013 vyplatených¹⁹ o 6 954 dôchodkov viac, čo predstavuje medziročný nárast o 0,53 %. Počet vyplácaných invalidných dôchodkov, vdoveckých dôchodkov, vdovských dôchodkov a sirotských dôchodkov zostal oproti roku 2012 na relatívne nezmenenej úrovni. Nárast zaznamenal počet vyplácaných starobných dôchodkov, a to o 7 414. Rok 2013 priniesol medziročne zníženie počtu novopriznaných predčasných starobných dôchodkov, pričom aj celkovo došlo k zníženiu počtu poberateľov predčasných starobných dôchodkov oproti roku 2012 o 2 469. Zníženie počtu poberateľov predčasných starobných dôchodkov bolo spôsobené sprísnením podmienok nároku na výplatu predčasných starobných dôchodkov.

¹⁹ Podrobnejšie štatistické údaje o počte poberateľov a výške jednotlivých dôchodkových dávok sú uvedené v prílohe ku kapitole 3 (tabuľky 2 až 5).

Tabuľka 3.2 Počet vyplácaných dôchodkových dávok a priemerná výška dôchodkov v roku 2013

Typ dôchodku	Počty vyplácaných dôchodkov*		Priemerná výška (sólo) dôchodku v EUR:	
	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2012
Starobný (sólo + v súbehu) spolu	988 277	980 863	391	376
Predčasný starobný – // –	21 935	24 404	385	375
Invalidný – // –	231 547	227 801	264	261
Vdovský (sólo)	34 663	35 367	237	230
Vdovecký – // –	5 829	5 697	183	176
Sirotský	25 758	26 923	130	128
Spolu	1 308 009	1 301 055	x	x
Dôchodky neprevzaté do automatizovanej evidencie	30	52	x	x
Dôchodky vyplácané do cudziny	20 005	18 242	x	x

Zdroj: Sociálna poisťovňa

*Štatistické údaje sú vrátane súbehov.

V roku 2013 Sociálna poisťovňa vyplácala v priemere všetky dávky dôchodkového poistenia vyššie ako v roku 2012. Najvyšší nárast zaznamenali poberatelia starobného dôchodku vyplácaného v súbehu s vdoveckým dôchodkom a poberatelia predčasného starobného dôchodku vyplácaného v súbehu s vdovským dôchodkom.

Tabuľka 3.3 Priemerná výška dôchodkov v súbehu v rokoch 2012 a 2013 k 31. 12.

Druh dôchodku	Priemerná výška dôchodku* v EUR	
	rok 2012	rok 2013
starobný vyplácaný v súbehu s vdovským (ženy)	410	427
starobný vyplácaný v súbehu s vdoveckým (muži)	478	498
predčasný starobný vyplácaný v súbehu s vdovským (ženy)	436	455
predčasný starobný vyplácaný v súbehu s vdoveckým (muži)	485	497
invalidný vyplácaný v súbehu s vdovským (ženy)	379	387
invalidný vyplácaný v súbehu s vdoveckým (muži)	410	419

Zdroj: Sociálna poisťovňa

*priemerná výška vypočítaná z úhrnnej sumy oboch vyplácaných dôchodkov

Výdavky²⁰ na (systémové) dávky dôchodkového poistenia v roku 2013 boli takmer 5,9 mld. EUR, čo predstavuje oproti roku 2012 nárast výdavkov o 4,6 %. Okrem toho štátom hradené dôchodkové dávky (dôchodok manželky, sociálny dôchodok, tzv. invalidný dôchodok z mladosti, zvýšenie pre bezvládnosť, zvýšenie dôchodku z dôvodu jediného zdroja príjmu, za odboj a rehabilitáciu, vrátane príplatkov za štátnu službu) predstavovali 49,7 mil. EUR (nárast oproti roku 2012 o 5,1 %). Výdavky na výplatu vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku v roku 2013 predstavovali 70,6 mil. EUR (nárast oproti roku 2012 o 16,5 % aj z dôvodu legislatívnej zmeny).

K 31. decembru 2013 bolo zaznamenaných približne 17 000 poberateľov sólo starobných dôchodkov (t. j. 2,44 %) presahujúcich priemernú mesačnú mzdu v hospodárstve Slovenskej republiky (824 EUR). Pomer priemerného starobného sólo dôchodku vyplácaného k 31. decembru 2013 k priemernej mesačnej mzde za rok 2013 v hospodárstve Slovenskej republiky bol 47,39 %, čo je mierne zvýšenie úrovne oproti roku 2012 (nárast o 0,68 p. b.).

²⁰ Prehľad výdavkov na dôchodkové dávky k 31. 12. 2013 je uvedený v prílohe ku kapitole 3 (tabuľka 5).

3.1.3 Úrazové poistenie

Úrazové poistenie je poistením zamestnávateľa pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu alebo choroby z povolania. Dávkami úrazového poistenia sú úrazový príplatok, úrazová renta, jednorazové vyrovnanie, pozostalostná úrazová renta, jednorazové odškodnenie, pracovná rehabilitácia a rehabilitačné, rekvalifikácia a rekvalifikačné, náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, náhrada nákladov spojených s liečením a náhrada nákladov spojených s pohrebom. V rámci úrazového poistenia nevystupuje ako subjekt SZČO, pričom jej nie je ani daná možnosť dobrovoľnej účasti na tomto druhu poistenia.

Celková suma vyplatených dávok v roku 2013²¹ bola 44,3 mil. EUR, čo predstavuje 102,55 % výdavkov za rok 2012, ide teda o mierny medziročný nárast. Najpočetnejšia a finančne najnáročnejšia dávka je úrazová renta. Za rok 2013²² bolo vyplatených 80 379 úrazových rent, čo predstavuje oproti roku 2012 nárast o 1,66 %. Priemerná výška tejto dávky za rok 2013 dosiahla 287,9 EUR, t. j. 2,18 % nárast oproti roku 2012. Na túto dávku bolo vynaložených 23,1 mil. EUR (52,3 % všetkých výdavkov základného fondu úrazového poistenia). Druhou najpočetnejšie vyplácanou dávkou bol úrazový príplatok v rozsahu 27 924 prípadov, čo oproti roku 2012 predstavuje nárast o 0,9 %. Najvyššiu priemernú výšku na jeden prípad predstavovali dávky: jednorazové odškodnenie (12 953 EUR) a výplata poistného z minulých rokov (4 435 EUR) – ide však o menej početné dávky.

3.1.4 Garančné poistenie

Garančné poistenie je poistením pre prípad platobnej neschopnosti zamestnávateľa na uspokojenie nárokov zamestnanca. Pri tomto druhu poistenia platí poistné len zamestnávateľ a poisteným je zamestnanec, pre prípad platobnej neschopnosti zamestnávateľa. Poistným plnením je napríklad náhrada mzdy, nárok na odstupné, ktoré patrí zamestnancovi pri skončení pracovného pomeru, nároky cestovných, sťahovacích a iných výdavkov, ktoré vznikli pri plnení pracovných povinností atď., ak zamestnávateľ nie je schopný plniť svoje záväzky voči zamestnancom z dôvodu, že sa stal platobne neschopným. Z garančného poistenia sa vypláca dávka garančného poistenia. Zároveň sa z garančného poistenia uhrádzajú príspevky na starobné dôchodkové sporenie nezaplatené zamestnávateľom do základného fondu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie v zákonom ustanovenej lehote. V rámci garančného poistenia nevystupuje ako subjekt SZČO a vzhľadom na charakter poistných vzťahov jej nie je daná ani možnosť dobrovoľnej účasti na tomto druhu poistenia²³.

Za rok 2013 bolo vyplatených 4 546 dávok (tabuľka 3.4), čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje pokles o 13,8 %. Celkový objem vyplatených prostriedkov na dávku garančného poistenia bol 16,3 mil. EUR (vrátane príspevkov na starobné dôchodkové sporenie nezaplatených zamestnávateľom do základného fondu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie v zákonom ustanovenej lehote), oproti predchádzajúcemu roku ide o 51,34 %-né zníženie. Priemerná výška dávky za rok 2013 dosiahla 1 069,4 EUR, čo predstavuje pokles o 15,5 % oproti roku 2012.

²¹ Prehľad výdavkov základného fondu úrazového poistenia v roku 2013 je uvedený v prílohe ku kapitole 3 (tabuľka 6)

²² Priemerná výška a počet vyplatených dávok úrazového poistenia v roku 2013 sú uvedené v prílohe ku kapitole 3 (tabuľky 7 a 8)

²³ Výdavky základného fondu garančného poistenia sú uvedené v prílohe ku kapitole 3 (tabuľka 9)

Tabuľka 3.4 Výdavky na dávku garančného poistenia, počet prípadov a priemerná výška dávky v EUR v roku 2013

Obdobie	Počet prípadov	Priemerná výška dávky v EUR	Výdavky na dávku garančného poistenia v tis. EUR
Január	128	1 164,09	150,25
Február	197	1 447,65	285,19
Marec	1 020	823,56	839,48
Apríl	369	423,40	155,16
Máj	491	855,63	416,21
Jún	241	1 229,62	296,31
Júl	714	942,60	669,30
August	343	1 504,46	512,18
September	226	1 381,19	312,15
Október	140	1 876,42	262,66
November	117	1 203,91	140,76
December	560	1 472,17	822,00
Celkom	4 546	x	4 861,64
Priemer	379	1 069,43	405,14

Zdroj: Sociálna poisťovňa

3.1.5 Poistenie v nezamestnanosti

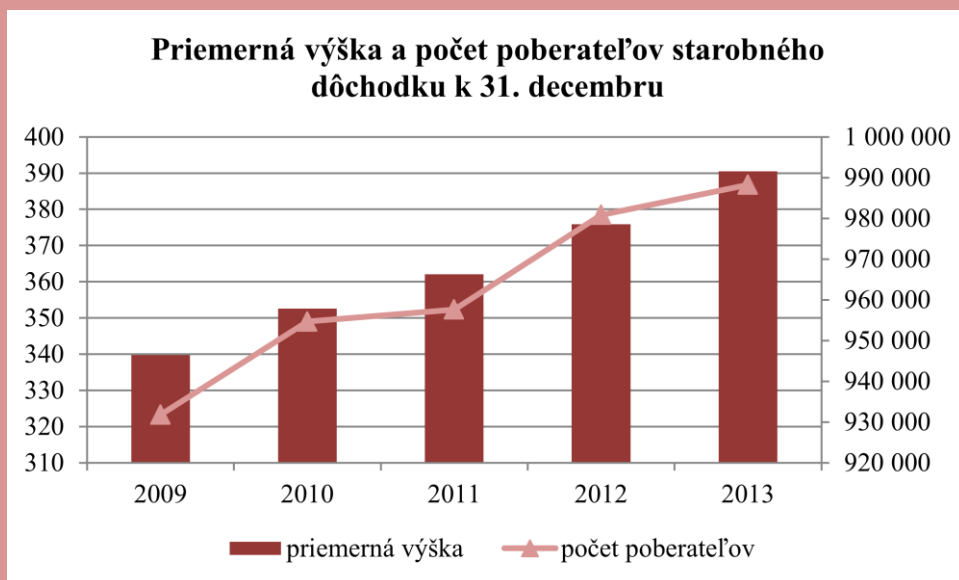
Poistenie v nezamestnanosti je poistením pre prípad straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku straty zamestnania a na zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti. Z poistenia v nezamestnanosti sa vypláca dávka v nezamestnanosti.

V roku 2013 predstavoval priemerný mesačný počet poberateľov dávky²⁴ v nezamestnanosti 40 593 osôb, t. j. približne 4,5 % pokles oproti priemernému mesačnému počtu v roku 2012. Počet osôb, ktoré v roku 2013 boli poberateľmi dávky v nezamestnanosti predstavuje 137 833, z čoho bolo 68 147 žien (49,4 %) a 69 686 mužov (50,6 %). Z hľadiska vekovej štruktúry bol najväčší podiel poberateľov dávky v nezamestnanosti vo vekovej skupine 30 – 39 ročných (najväčšia skupina mužov poberateľov dávky v nezamestnanosti bola vo veku 25 – 34 rokov a najväčšia skupina žien poberateľov dávky v nezamestnanosti bola vo veku 30 – 39 rokov).

Výdavky na dávky v nezamestnanosti v roku 2013 dosiahli sumu 174,4 mil. EUR, t. j. pokles výdavkov o 0,8 % oproti roku 2012. Priemerná mesačná výška dávky v roku 2013 bola 321 EUR, čo je o 2,2 % viac ako v roku 2012.

²⁴ Podrobnejšie štatistiky o vyplatených dávkach v nezamestnanosti a poberateľoch v roku 2013 sú uvedené v prílohe ku kapitole 3 (tabuľky 10 a 11).

V roku 2013 vplyvom makroekonomických ukazovateľov zohľadnených pri valorizácii dôchodkovej hodnoty došlo k zlepšeniu sociálnej situácie dôchodcov. Sociálna poisťovňa vyplácala všetky dávky dôchodkového poistenia v absolútnych hodnotách v priemere vyššie ako v roku 2012. Vo všeobecnosti o pozitívnom vývoji možno hovoriť aj v reálnych hodnotách, keďže valorizačné percento 3,05% bolo vyššie ako rast spotrebiteľských cien v roku 2013 (1,4 %).

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Najvýznamnejší vplyv na súčasných poberateľov dôchodkových dávok mala zmena valorizačného mechanizmu a prechod na valorizáciu prostredníctvom pevnej sumy. Na určitú časť novopriznaných dôchodkov v priebehu roka 2013 a 2014 mala vplyv aj úprava koeficientov redukcie a antiredukcie priemerného osobného mzdového bodu.

Vláda SR prerokovala a schválila 4.12.2013 Návrh Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014-2020, v rámci ktorého bola MPSVR SR v spolupráci so Sociálnou poisťovňou ustanovená úloha „Priebežne vyhodnocovať zvyšovanie dôchodkových dávok vyplácaných zo systému sociálneho poistenia aj v závislosti od ekonomického vývoja a v prípade potreby prijať opatrenia na ochranu primeranosti dôchodkových dávok“.

3.2 Dôchodkové sporenie

Dôchodkové sporenie v súčasnosti tvorí starobné dôchodkové sporenie a doplnkové dôchodkové sporenie:

II. pilier – starobné dôchodkové sporenie, príspevkovo definované, financované prostredníctvom kapitalizácie, vykonávané dôchodkovými správcovskými spoločnosťami na základe zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o starobnom dôchodkovom sporení“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2005.

III. pilier – doplnkové dôchodkové sporenie, príspevkovo definované, financované prostredníctvom kapitalizácie, vykonávané doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami na základe zákona č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o doplnkovom dôchodkovom sporení“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2005.

3.2.1 Starobné dôchodkové sporenie

Cieľom zavedenia starobného dôchodkového sporenia, ktorý je súčasťou povinného dôchodkového systému, bolo diverzifikovať riziká jednotlivých spôsobov financovania dôchodkových dávok, t. j. priebežného spôsobu financovania a kapitalizačného spôsobu financovania.

Starobné dôchodkové sporenie (II. pilier) je príspevkovo definované a financované z príspevkov na starobné dôchodkové sporenie (ďalej len „príspevky“) odvádzaných na osobné dôchodkové účty sporiteľov. V priebehu roka 2012 bol prijatý zákon č. 252/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s delenou účinnosťou (od 1.9.2012 a 1.1.2013) (ďalej len „zákon č. 252/2012 Z. z.“) a zákon č. 413/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 413/2012 Z. z.“).

Najvýznamnejšie zmeny v starobnom dôchodkovom sporení v roku 2013:

Medzi hlavné legislatívne zmeny účinné od 1. 1. 2013 patrí:

- zníženie počtu povinne spravovaných dôchodkových fondov – jeden dlhopisový garantovaný dôchodkový fond a jeden akciový negarantovaný dôchodkový fond (predtým dôchodkové správcovské spoločnosti povinne spravovali štyri typy dôchodkových fondov – dlhopisový, zmiešaný, akciový, indexový),
- zrušenie automatického vstupu do II. piliera pre prvopoistencov – zavedenie možnosti vstupu do dovŕšenia 35 rokov veku (po vstupe už nie je možné zo systému starobného dôchodkového sporenia vystúpiť),
- zavedenie daňovo zvýhodnených dobrovoľných príspevkov do výšky najviac 2 % zo základu dane,
- automatické preradenie všetkých sporiteľov do dlhopisového garantovaného dôchodkového fondu k 30. 4. 2013, ktorí v stanovenom termíne neodoslali príslušnej DSS vyhlásenie, v ktorom prejavili vôľu zostať sporiteľom v negarantovanom dôchodkovom fonde.

Počas roka 2013 nenastali zmeny v počte a zložení dôchodkových správcovských spoločností, pričom k 31. decembru 2013 pôsobilo na trhu starobného dôchodkového sporenia 6 dôchodkových správcovských spoločností (ďalej len „DSS“):

- Aegon, d.s.s., a.s., Bratislava,
- Allianz – Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a.s., Bratislava,
- Axa d.s.s., a.s., Bratislava,
- Dôchodková správcovská spoločnosť Poštovej banky, a.s., Bratislava;
- ING dôchodková správcovská spoločnosť, a.s., Bratislava,
- VÚB Generali, d.s.s., a.s., Bratislava.

Tabuľka 3.5 zobrazuje čistú hodnotu majetku spravovaného jednotlivými dôchodkovými správcovskými spoločnosťami podľa druhu dôchodkového fondu k 31.12.2013.

Tabuľka 3.5 Rozdelenie majetku v dôchodkových fondoch k 31.12.2013 (v mil. EUR)

Dôchodková správcovská spoločnosť	Dlhopisový garantovaný dôchodkový fond	Zmiešaný negarantovaný dôchodkový fond	Akciový negarantovaný dôchodkový fond	Indexový negarantovaný dôchodkový fond	Spolu k 31.12.2013	Percentuálny podiel majetku
AEGON, d.s.s., a.s.	516,92	9,54	36,13	2,69	565,28	9,9 %
Allianz – Slovenská d.s.s., a.s.	1 716,83	0,00	152,68	0,00	1 869,51	32,6 %
AXA d.s.s., a.s.	1 335,45	0,00	147,13	15,72	1 498,30	26,1 %
DSS Poštovej banky d.s.s. a.s.	262,31	13,23	39,26	1,62	316,42	5,5 %
ING d.s.s., a.s.	535,07	20,83	60,30	7,61	623,81	10,9 %
VÚB Generali d.s.s., a.s.	797,07	20,51	41,77	5,73	865,08	15,1 %
Spolu	5 163,65	64,11	477,27	33,37	5 738,40	100,0 %
Percentuálny podiel majetku	90,0 %	1,1 %	8,3 %	0,6 %	100,0 %	

Výpočet: MPSVR SR

Sociálna poisťovňa postúpila v priebehu roku 2013 **príspevky** na starobné dôchodkové sporenie v hodnote takmer **414 mil. EUR**, čo predstavuje oproti roku 2012 pokles takmer o 50 % v dôsledku zníženia príspevkovej sadzby z 9 % na 4 % od septembra 2012. Celková výška postúpených príspevkov k 31.12.2013 bola 6,1 mld. EUR. Berúc do úvahy všetky možnosti vstupu a výstupu zo systému starobného dôchodkového sporenia možno skonštatovať, že k 31.12.2013 dosiahli dôchodkové fondy **zisk 53,3 mil. EUR**.

Najväčší podiel na slovenskom trhu starobného dôchodkového sporenia v roku 2013 si zachovali spoločnosti Allianz – Slovenská d.s.s., a. s. a Axa d.s.s., a. s (spoločne predstavujú takmer 60 % trhu). V porovnaní s rokom 2012 nastali výrazné zmeny v pomeroch rozdelenia majetku v dôchodkových fondoch z dôvodu legislatívnej úpravy, na základe ktorej všetci sporitelia, ktorí do 31. 3. 2013 nedoručili do svojej DSS vyhlásenie, že chcú sporiť v zmiešanom, akciovom alebo indexovom dôchodkovom fonde, sa stali k 30. 4. 2013 sporiteľmi v dlhopisovom garantovanom dôchodkovom fonde. Dôsledok zmeny rozdelenia majetku v dôchodkových fondoch v dôsledku tejto zmeny je zachytený v tabuľke 3.6, pričom uvedené rozdelenie majetku zostalo takmer bezo zmien zachované do konca roku 2013.

Tabuľka 3.6 Porovnanie rozdelenia majetku v dôchodkových fondoch

Dátum	Percentuálne podiely rozdelenia majetku v dôchodkových fondoch za všetky DSS			
	Dlhopisové g.d.f.	Zmiešané n.d.f.	Akciový n.d.f.	Indexové n.d.f.
31.3.2013	13,9 %	25,3 %	60,5 %	0,4 %
30.4.2013	90,8 %	2,0 %	6,9 %	0,3 %
21.5.2013	90,5 %	1,6 %	7,6 %	0,3 %

Výpočet: MPSVR SR

Uvedená zmena v rozdelení sporiteľov v jednotlivých dôchodkových fondoch spôsobila zmenu v štruktúre aktív v jednotlivých dôchodkových fondoch. Najvýraznejšie vzrástol podiel akciových investícií v akciových a zmiešaných negarantovaných dôchodkových fondoch. Oproti priemernému zastúpeniu akciových investícií v roku 2012 najviac do 2 % v zmiešaných a akciových dôchodkových fondoch sa od 30. apríla 2013 pohybovala akciová zložka na úrovni približne 25 % v zmiešaných negarantovaných dôchodkových fondoch a približne 42 % v akciových negarantovaných dôchodkových fondoch. V dlhopisových garantovaných dôchodkových fondoch vzrástol podiel dlhopisových investícií oproti roku 2012 zo 62 % na 78 %.

Výsledok investovania úspor v starobnom dôchodkovom sporení v roku 2013 ovplyvnilo najmä nízke zhodnotenie dlhopisových garantovaných dôchodkových fondov na úrovni 1 % (oproti 2,5 % zhodnoteniu v roku 2012). Výrazne lepšie sa darilo indexovým negarantovaným dôchodkovým fondom, avšak toto zhodnotenie nemožno pripísať ich správcovi, t. j. jednotlivým DSS, ale samotnému vývoju finančných indexov, na ktoré boli tieto pasívne dôchodkové fondy naviazané. Zmiešané a akciové negarantované dôchodkové fondy dosiahli aj v roku 2013 relatívne podobné zhodnotenie ako v roku 2012. Prehľad celkového a ročného zhodnotenia dôchodkových fondov sa nachádza v tabuľke 3.7.

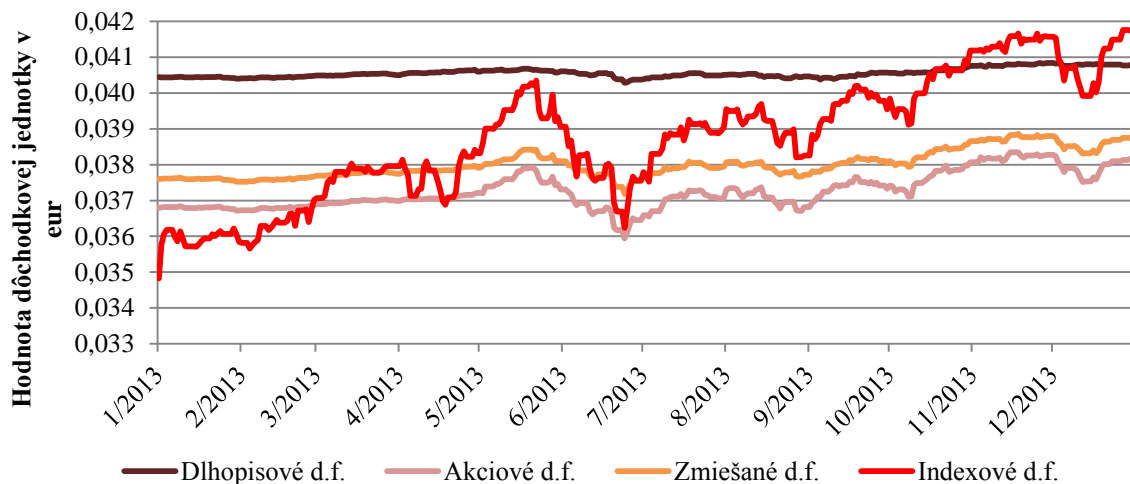
Tabuľka 3.7 Celkové a ročné zhodnotenie dôchodkových fondov

Dôchodkové fondy	Celkové zhodnotenie k 31.12.2013	Priemerné ročné zhodnotenie v roku 2013	Priemerné ročné zhodnotenie v roku 2012
Dlhopisové garantované	22,9 %	1,0 %	2,5 %
Zmiešané negarantované	16,1 %	2,7 %	3,0 %
Akciové negarantované	14,1 %	3,9 %	3,1 %
Indexové negarantované	22,8 %	17,4 %	6,6 %

Výpočet: MPSVR SR

Nasledujúci graf 3.1 znázorňuje vývoj hodnoty dôchodkovej jednotky v roku 2013. Od mája je viditeľný nárast volatility zmiešaných a akciových negarantovaných dôchodkových fondov, čo bolo dôsledkom zvýšenia podielu akciových investícií v štruktúrach uvedených dôchodkových fondov.

Graf 3.1 Vývoj hodnoty dôchodkovej jednotky jednotlivých dôchodkových fondov v roku 2013

Zdroj: MPSVR SR

Systém starobného dôchodkového sporenia bol od 1. septembra 2012 do 31. januára 2013 otvorený pre vstup aj výstup, pričom v tomto období sa do tohto systému zapojilo celkovo 10 tisíc osôb, vystúpilo z neho takmer 60 tisíc sporiteľov a do Sociálnej poisťovne sa celkovo presunulo 284 mil. EUR. Z toho v roku 2013 vstúpilo viac ako 2 tisíc osôb, vystúpilo takmer 43 tisíc osôb a do Sociálnej poisťovne sa previedlo takmer 240 mil. EUR. Počet sporiteľov starobného dôchodkového sporenia bol k 31. 12. 2013 takmer 1,5 mil. (tabuľka 3.8).

Tabuľka 3.8 Počet sporiteľov v dôchodkových fondoch starobného dôchodkového sporenia k 31.12.2013

Dôchodková správcovská spoločnosť	Počet sporiteľov k 31.12.2013	Percentuálny podiel sporiteľov
AEGON, d.s.s., a.s.	176 725	12,2 %
Allianz – Slovenská d.s.s., a.s.	455 072	31,4 %
AXA d.s.s., a.s.	358 203	24,7 %
DSS Poštovej banky d.s.s. a.s.	98 264	6,8 %
ING d.s.s., a.s.	145 697	10,1 %
VÚB Generali d.s.s., a.s.	215 099	14,8 %
Spolu	1 449 060	100,0 %

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Z hľadiska vekovej štruktúry sporiteľov²⁵ v systéme starobného dôchodkového sporenia najväčšie zastúpenie mali sporitelia vo veku od 31 do 40 rokov, a to 42 % z celkového počtu sporiteľov. Zmeny vo vekovej štruktúre sporiteľov k 31.12.2013 nie sú významné v porovnaní s rokom 2012 napriek vplyvu otvorenia systému starobného dôchodkového sporenia.

Tabuľka 3.9 Rozdelenie sporiteľov podľa veku k 31. decembru 2013

veková hranica	počet sporiteľov	% podiel
do 20	2 316	0,2 %
od 21 do 30	274 896	19,0 %
od 31 do 40	613 139	42,3 %
od 41 do 50	421 517	29,1 %
od 51	137 192	9,5 %
Spolu	1 449 060	100,0 %

Zdroj: MPSVR SR

Sporiteľov s vymeriavacím základom do 663,88 EUR bolo k 31. 12. 2013 približne 600 tisíc, čo predstavovalo 54 % z tzv. aktívnych sporiteľov (t.j. sporiteľov, ktorí si poslali príspevky na starobné dôchodkové sporenie).

Tabuľka 3.10 Počet aktívnych sporiteľov podľa vymeriavacieho základu k 31.12.2013

Rozsah vymeriavacieho základu v EUR	Spolu k 31.12.2013	% podiel
do 331,94	119 282	10,8 %
331,98 – 663,88	479 924	43,5 %
663,92 – 995,82	238 416	21,6 %
995,86 – 1 327,76	121 043	11,0 %
1 327,79 – 1 659,70	57 522	5,2 %
1 659,73 a viac	87 089	7,9 %
Aktívni sporitelia spolu	1 103 276	100 %

Zdroj: MPSVR SR

²⁵Graf vekovej štruktúry sporiteľov a rozdelenie sporiteľov podľa veku je uvedený v prílohe ku kapitole 3 (grafy 1 a 2)

Rozdiel medzi celkovým počtom sporiteľov v tabuľkách 3.8 až 3.10 predstavuje približne 346 tisíc osôb – tieto fyzické osoby možno označiť ako tzv. neaktívnych sporiteľov, to znamená, že si nezaplatili príspevky na starobné dôchodkové sporenie z titulu zamestnanca, povinne poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby alebo dobrovoľne poistenej osoby a neplatil za nich príspevky ani štát z dôvodu výkonu zákonom vymedzených činností (starostlivosť o dieťa, opatrovanie), ani Sociálna poisťovňa. Oproti roku 2012 tento počet klesol o 49 tisíc osôb, t.j. približne o 12 %, čo bolo čiastočne vplyvom otvorenia systému starobného dôchodkového sporenia, kedy osoby bez vymeriavacieho základu mali možnosť vystúpenia z tohto systému.

Novinkou v oblasti starobného dôchodkového sporenia bolo zavedenie tzv. dobrovoľných príspevkov, čo v roku 2013 využilo takmer 2 700 sporiteľov (t. j. približne 0,2 % z celkového počtu sporiteľov), pričom priemerná suma príspevku bola približne 45 EUR.

3.2.2 Doplnkové dôchodkové sporenie

Doplnkové (dobrovoľné) dôchodkové sporenie je súčasťou tzv. tretieho piliera dôchodkového systému, v ktorom sú finančné prostriedky účastníkov spravované doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami (ďalej len „DDS“).

Účelom doplnkového dôchodkového sporenia je umožniť účastníkovi doplnkového dôchodkového sporenia (ďalej len „účastník“) získať doplnkový dôchodkový príjem v starobe a doplnkový dôchodkový príjem v prípade skončenia výkonu prác, ktoré sú zaradené na základe rozhodnutia orgánu na ochranu zdravia do kategórie 3 alebo 4 alebo skončenia výkonu prác zamestnanca, ktorý je tanečný umelec alebo hudobný umelec, ktorý vykonáva profesiu hráča na dychový nástroj.

Účastníkom je zamestnanec, ktorý uzatvoril zmluvu o doplnkovom dôchodkovom sporení s doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou (ďalej len "účastnícka zmluva"); alebo iná fyzická osoba, ktorá ku dňu uzatvorenia účastníckej zmluvy dovŕšila najmenej 18 rokov veku.

Zamestnanec, ktorý vykonáva práce zaradené na základe rozhodnutia orgánu na ochranu zdravia do kategórie 3 alebo 4 a zamestnanec, ktorý vykonáva práce tanečného umelca alebo hráča na dychový nástroj, sú povinní uzatvoriť účastnícku zmluvu a ich zamestnávateľa sú povinní uzatvoriť zamestnávateľskú zmluvu, a to do 30 dní od začatia výkonu týchto prác.

Prostredníctvom doplnkového dôchodkového sporenia si účastník sporí finančné prostriedky v DDS, ktorá tieto prostriedky investuje za účelom ich zhodnotenia. Výsledná suma dávky doplnkového dôchodkového sporenia závisí od výšky finančných prostriedkov, ktoré účastník a jeho zamestnávateľ počas celého obdobia sporenia do DDS odvedli a od miery ich zhodnotenia.

Z doplnkového dôchodkového sporenia sa po splnení podmienok ustanovených zákonom o doplnkovom dôchodkovom sporení, vyplácajú tieto dávky doplnkového dôchodkového sporenia:

- doplnkový starobný dôchodok, a to vo forme
 - doživotného doplnkového starobného dôchodku,
 - dočasného doplnkového starobného dôchodku,
- doplnkový výsluhový dôchodok, a to vo forme
 - doživotného doplnkového výsluhového dôchodku,
 - dočasného doplnkového výsluhového dôchodku,
- jednorazové vyrovnanie,
- predčasný výber.

Účastníci, ktorí uzatvorili účastnícke zmluvy pred 1. 1. 2014 a s príslušnou DDS si nedohodli zmenu účastníckej zmluvy, ktorej obsahom by bolo upustenie od dávkového plánu, majú naďalej účastnícke zmluvy s dávkovými plánmi, v ktorých sú upravené podmienky poberania dávok. Ostáva teda pre nich zachovaná aj možnosť vyplatenia dávky odstupné, avšak takíto účastníci nemajú nárok na novú dávku predčasný výber.

K 31. decembru 2013 pôsobili na trhu doplnkového dôchodkového sporenia 4 doplnkové dôchodkové spoločnosti, a to:

- AXA d.d.s., a.s., Bratislava,
- Doplnková dôchodková spoločnosť Tatra banky, a.s., Bratislava,
- ING Tatra – Sympatia d.d.s., a.s., Bratislava,
- Stabilita, d.d.s., a. s., Košice.

Najvýznamnejšie zmeny v doplnkovom dôchodkovom sporení v roku 2013:

V roku 2013 bol schválený zákon č. 318/2013 Z. z., ktorým sa mení a doplňa zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a doplňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. januára 2014 (ďalej len „zákon“). Medzi hlavné oblasti, ktoré tento zákon upravil patrí:

- oblasť dávok – vypustenie dávky odstupného, ktoré nahradila nová dávka predčasný výber, zrušenie dávkových plánov pre zmluvy uzatvorené po 31. 12. 2013, sprísnenie podmienok výplaty niektorých druhov dávok (doplnkový starobný dôchodok – výplata je viazaná na nárok na výplatu starobného dôchodku, na priznanie predčasného starobného dôchodku alebo dovŕšenie veku 62 rokov, doplnkový výsluhový dôchodok – predĺženie povinnej doby sporenia z 5 na 10 rokov z dôvodu výkonu rizikových prác a dovŕšenie 55 rokov veku),
- oblasť informačných povinností – zaviedol sa inštitút kľúčových informácií, ktorý nahradil nevyhovujúci informačný prospekt, pribudla povinnosť pre doplnkové dôchodkové spoločnosti zabezpečiť pasívny elektronický prístup k osobnému účtu, odstránili sa niektoré nadbytočné povinnosti, ktoré systém zaťažovali a predražovali (napr. povinnosti doplnkovej dôchodkovej spoločnosti zverejňovať informácie v periodickej tlači) a pod.,
- oblasť zatraktívnenia doplnkového dôchodkového sporenia – zavedenie možnosti pre účastníka sporiť si vo viacerých príspevkových doplnkových dôchodkových fondoch, zavedenie nezdaniteľnej časti základu dane pre daňovníka (účastníka) do výšky 180 EUR ročne, zmena subjektu, ktorý bude určovať výber doplnkovej dôchodkovej spoločnosti zo zamestnávateľa na zamestnanca, zníženie odplát pre doplnkové dôchodkové spoločnosti,
- oblasť investovania a riadenia rizík – uvoľnenie prostredia pre zvýšenie aktivity správcov (umožnenie investovania do nových tried aktív), optimalizáciu kvantitatívnych limitov, zavedenie silného vnútorného systému kontroly (systém riadenia rizík) a zosúladenie prostredia doplnkového dôchodkového sporenia s oblasťou kolektívneho investovania.

Tieto legislatívne zmeny v systéme doplnkového dôchodkového sporenia vytvárajú predpoklady pre zvýšenie atraktivity a záujmu obyvateľstva o tento druh sporenia na dôchodok a zároveň obnovenie základného cieľa systému doplnkového dôchodkového sporenia, t.j. umožniť jeho účastníkovi získať doplnkový dôchodkový príjem v starobe a doplnkový dôchodkový príjem v prípade skončenia výkonu niektorých zákonom vymedzených rizikových prác.

Počet účastníkov a poberateľov dávok je zobrazený v tabuľke 3.11. Počet prispievajúcich účastníkov v doplnkových dôchodkových fondoch s nenulovým dôchodkovým účtom bol k 31. 12. 2013 približne 681 tisíc. Išlo o pokles oproti roku 2012, avšak pokles bol zanedbateľný. Počet poberateľov dávok vzrástol oproti roku 2012 približne o 3 % na 49 tisíc.

Tabuľka 3.11 Počet účastníkov a poberateľov dávok k 31.12.2013

Spoločnosť	Počet aktívnych účastníkov	Počet poberateľov dávok	Spolu
Axa d.d.s., a.s.	273 935	8 802	282 737
DDS Tatra banky, a.s.	177 944	12 536	190 480
ING Tatra – Sympatia, d.d.s., a.s.	119 569	474	120 043
Stabilita, d.d.s., a.s.	109 868	27 206	137 074
Spolu	681 316	49 018	730 334

Zdroj: Asociácia doplnkových dôchodkových spoločností

Tabuľka 3.12 zobrazuje porovnanie jednotlivých foriem vyplatených dávok v rokoch 2012 a 2013, pričom oproti roku 2012 výrazne vzrástla výplata dávky odstupného napriek skutočnosti, že si účastníci takouto formou mohli vybrať iba 80 % nasporeného majetku. Niektorí účastníci tak reagovali

na zmenu legislatívy s účinnosťou od 1.1.2014, pričom mnohí pokračovali v doplnkovom sporení aj v roku 2014.

Tabuľka 3.12 Prehľad dávok z doplnkového dôchodkového sporenia k 31.12.2013

Druh dávky	Suma dávok (mil. EUR) v roku 2013	Suma dávok (mil. EUR) v roku 2012
Doplnkový starobný dôchodok	34,609	37,698
Doplnkový výsluhový dôchodok	0,047	0,096
Odstupné	64,638	43,622
Jednorazové vyrovnanie	60,676	66,440

Zdroj: Asociácia doplnkových dôchodkových spoločností

Napriek predčasným výberom nasporeného majetku sa v doplnkových dôchodkových fondoch čistá hodnota spravovaného majetku zvýšila oproti roku 2012 zanedbateľne na 1,35 mld. EUR k 31.12.2013. Jedným z dôvodov atraktivity účasti na doplnkovom dôchodkovom sporení bola a je participácia zamestnávateľov na príspevkoch svojich zamestnancov; k 31. decembru 2013 prispievali zamestnávatelia na doplnkové dôchodkové sporenie 365 tisícim účastníkov oproti 303 tisícim účastníkov, ktorí si príspevky platili sami (bez príspevku zamestnávateľa).

Doplnkové dôchodkové fondy zaznamenali oproti roku 2012 horšie výsledky pri zhodnocovaní prostriedkov (tabuľka 3.13). Výkonnosť jednotlivých príspevkových doplnkových dôchodkových fondov dosiahla ročnú úroveň vo výške od -0,2 % do 7,5 %. Priemerné ročné zhodnotenie doplnkových dôchodkových fondov v roku 2013 dosiahlo 1,6 % oproti 7,2 % v roku 2012.

Tabuľka 3.13 Prehľad údajov o doplnkových dôchodkových fondoch k 31. decembru 2013

Spoločnosť	Čistá hodnota majetku v doplnkových dôchodkových fondoch			
	Príspevkové doplnkové dôchodkové fondy (mil. EUR)	Výpltné doplnkové dôchodkové fondy (mil. EUR)	Spolu doplnkové dôchodkové fondy (mil. EUR)	Ročné zhodnotenie doplnkových dôchodkových fondov
Axa d.d.s., a.s.	167,4	0,9	168,3	2,9 %
DDS Tatra banky, a.s.	397,3	19,4	416,7	2,8 %
ING Tatry – Sympatia, d.d.s., a.s.	494,7	12,3	507,0	0,8 %
Stabilita, d.d.s., a.s.	225,6	33,7	259,3	0,5 %
Spolu	1 285,0	66,3	1 351,3	1,6 %

Zdroj: Národná banka Slovenska, výpočet: MPSVR SR

3.3 Štátna sociálna podpora

Podpora štátu rodinám sa uskutočňuje predovšetkým prostredníctvom systému **štátnych sociálnych dávok**, predstavujúcich súbor peňažných plnení, ktorými sa štát podieľa na zvládnutí viacerých životných situácií, najmä u rodín s nezaopatrenými deťmi²⁶. Štátne sociálne dávky prispievajú na krytie nákladov na výživu a iné osobné potreby detí a tiež nákladov, spojených s ďalšími sociálnymi udalosťami.

Systém štátnej sociálnej podpory pozostával v roku 2013 z nasledujúcich jednorazových a opakovaných dávok:

- prídavok na dieťa
- príplatok k prídavku na dieťa
- rodičovský príspevok
- príspevok na starostlivosť o dieťa
- príspevok pri narodení dieťaťa
- príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa
- príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá
- príspevok na pohreb

3.3.1 Prídavok na dieťa

Z hľadiska počtu poberateľov a objemu vyplatených finančných prostriedkov je prídavok na dieťa najrozsiahljšou dávkou štátnej sociálnej podpory. Prijatím zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení sa zaviedlo s účinnosťou od 1. januára 2004 paušálne poskytovanie prídavku na dieťa **mesačne na každé nezaopatrované dieťa** do 25 rokov veku dieťaťa bez ohľadu na príjem rodičov. Zároveň sa týmto zákonom s účinnosťou od 1. apríla 2004 zaviedlo vyplácanie prídavku na dieťa jediným platiteľom – úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny.

Opatrením MPSVR SR z 18. novembra 2011 sa s účinnosťou od 1. januára 2013 upravila suma prídavku na dieťa z 22,54 EUR na **23,10 EUR** a suma príplatku k prídavku na dieťa zo sumy 10,57 EUR na **10,83 EUR**.

Tabuľka 3.14 Prídavok na dieťa

rok	priemerný mesačný počet poberateľov prídavku na dieťa	priemerný mesačný počet nezaopatrených detí
2012	688 344	1 155 687
2013	677 328	1 134 431

Zdroj: RSD MIS

V roku 2013 bol počet poberateľov prídavku na dieťa v priemernom mesačnom vyjadrení 677 328 poberateľov na 1 134 431 nezaopatrených detí. Priemerný mesačný počet poberateľov medziročne poklesol o 11 016 a priemerný mesačný počet nezaopatrených detí medziročne poklesol o 21 256 detí.

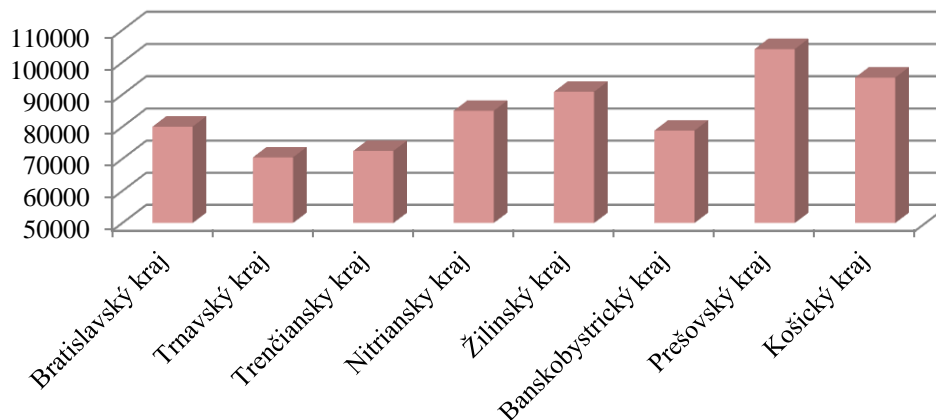
Suma vyplatená na prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa v roku 2013 predstavovala 318 449 123 EUR, čo predstavuje oproti roku 2012 nárast o 1,97 mil. EUR.

Priemerné mesačné počty poberateľov prídavku na dieťa v členení podľa jednotlivých krajov SR dokumentuje nasledujúci graf. Najvyšší počet poberateľov je už tradične dosahovaný v Prešovskom, Košickom a Žilinskom kraji. Vo všetkých krajoch okrem Bratislavského (kde počet poberateľov stagnoval) došlo k miernemu poklesu počtu poberateľov v rozmedzí od 1,3 % (Trnavský

²⁶ Okrem systému štátnych sociálnych dávok podporuje štát rodiny formou **materského** (dávka nemocenského poistenia), **daňového bonusu** (v kompetencii daňových úradov) a **materskej a rodičovskej dovolenky**.

kraj) po 2,3 % (Košícký kraj). Počet poberateľov celkovo poklesol priemerne o 1,6 %, pričom je tento pokles spôsobený demografickým vývojom na Slovensku.

Graf 3.2 Priemerný mesačný počet poberateľov prídavku na dieťa v jednotlivých krajoch SR v roku 2013

Zdroj: RSD MIS

Najpočetnejšou skupinou rodín, ktorým sa poskytoval prídavok na dieťa v roku 2013 boli jednodetné rodiny, ktoré tvorili 50,6 % z celkového počtu rodín. Podiel jednodetných rodín pomaly, ale dlhodobou stúpa na úkor všetkých ostatných typov rodín. Počet 4 a viacdetných rodín medziročne klesol o 3,8 %, počet trojdetných rodín o 3,6 %, počet dvojdetných rodín o 2,5 % a počet jednodetných rodín klesal najpomalším tempom, medziročne o 0,7 %.

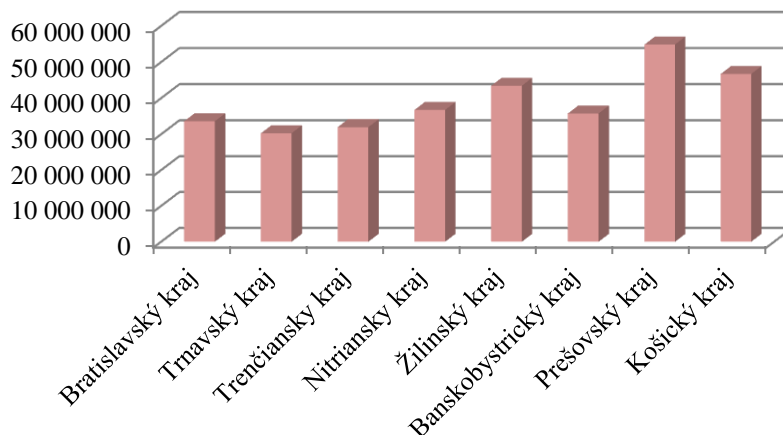
Tabuľka 3.15 Rodiny, ktorým sa poskytoval prídavok na dieťa podľa počtu detí

rok/počet	2012	2013
jednodetné	344 668	342 406
	50,0 %	50,6 %
dvojdetné	260 922	254 272
	37,9 %	37,6 %
trojdetné	59 773	57 621
	8,7 %	8,5 %
4 a viacdetné	23 995	23 082
	3,5 %	3,3 %

Zdroj: RSD MIS

Najvyššia suma finančných prostriedkov (nasledujúci graf) na prídavok na dieťa bola (tak ako aj v roku 2012) vyplatená v Prešovskom, Košickom a Žilinskom kraji, čo je spojené s najvyšším počtom poberateľov v týchto krajoch.

Graf 3.3 Porovnanie vyplatených finančných prostriedkov na prídavok na dieťa podľa krajov v roku 2013

Zdroj: RSD MIS

Pri porovnaní počtu poberateľov a vyplatených finančných prostriedkov za rok 2013 je možné pozorovať vyšší podiel vyplatených finančných prostriedkov oproti podielu poberateľov v Košickom, Prešovskom a Žilinskom kraji, čo je spôsobené väčším podielom viacdenných rodín v týchto regiónoch.

3.3.2 Príplatok k prídavku na dieťa

Zákon č. 532/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1. 1. 2008 zaviedol do praxe príplatok k prídavku na dieťa, ktorého výška bola v roku 2013 **v sume 10,83 EUR** priznaná rodičom, ktorí poberajú starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok pri percentuálnom poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, alebo výsluhový dôchodok po dovŕšení veku na nárok na starobný dôchodok (62 rokov), nevykonávajú zárobkovú činnosť a nebol im priznaný daňový bonus.

Za oprávnenú osobu na uplatnenie nároku na príplatok k prídavku na dieťa sa považuje rodič dieťaťa alebo osoba, ktorej bolo nezaopatrené dieťa zverené do náhradnej starostlivosti.

Zákon ustanovuje, že príplatok k prídavku na dieťa je možné oprávnenej osobe poskytnúť len v prípade, ak sa na nezaopatrené dieťa, na ktoré sa oprávnenej osobe poskytuje prídavok na dieťa, neprizná daňový bonus podľa § 33 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

Výška príplatku v roku 2012 bola 10,57 EUR, v roku 2013 sa zvýšila koeficientom rastu životného minima o 0,26 EUR. Priemerný mesačný počet poberateľov príplatku k prídavku na dieťa bol 3 075, čo je oproti roku 2012 pokles priemerne mesačne o 736 poberateľov.

3.3.3 Rodičovský príspevok

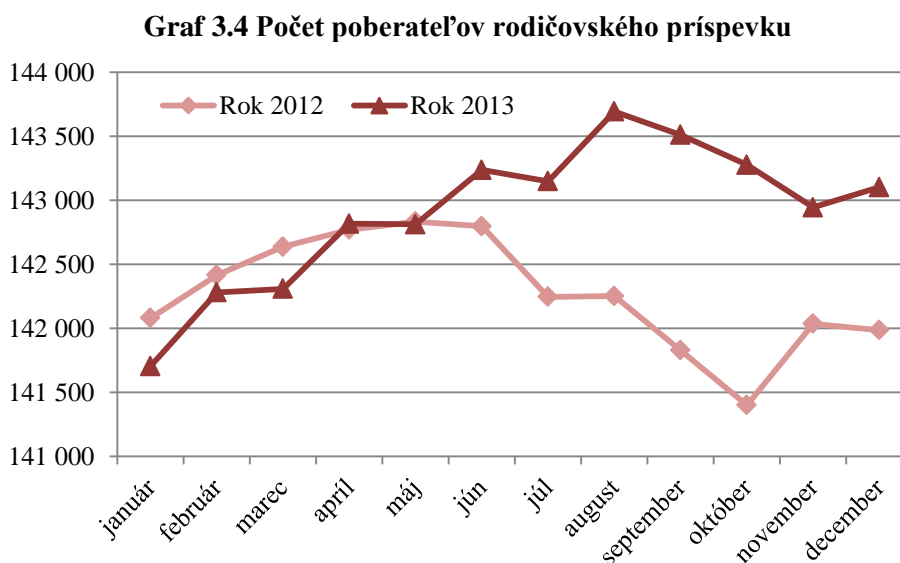
S účinnosťou od 1. januára 2011 vstúpila do platnosti novela zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Umožnilo sa tak rodičom v období poberania rodičovského príspevku vykonávať zárobkovú činnosť akoukoľvek formou, pričom výška príjmu z tejto činnosti ani doba vykonávania práce neovplyvňuje nárok na rodičovský príspevok ani jeho výšku. Rodičia v čase vykonávania zárobkovej činnosti môžu zabezpečiť starostlivosť o svoje dieťa buď druhým rodičom, starým rodičom alebo inou plnoletou fyzickou osobou alebo umiestnením dieťaťa v zariadení súkromnom, cirkevnom či štátnom,

vrátane materských škôl. Opatrením MPSVR SR č. 383/2012 Z. z. o úprave sumy rodičovského príspevku sa v dôsledku valorizácie súm životného minima upravila suma rodičovského príspevku mesačne zo 194,70 EUR v roku 2012 na **sumu 199,60 EUR mesačne** v roku 2013.

V roku 2012 sa pristúpilo k poskytovaniu vyššieho rodičovského príspevku v prípade, ak sa rodičom narodia súčasne dve a viac detí. Rodičovský príspevok v sume 199,60 EUR mesačne sa zvyšuje o 25 % na každé ďalšie dieťa, ktoré sa narodilo súčasne.

Zároveň sa zaviedlo poskytovanie rodičovského príspevku v nižšej sume, a to len v sume 50 % mesačne zo sumy 199,60 EUR, ak staršie dieťa v starostlivosti rodiča zanedbáva plnenie povinnej školskej dochádzky, t. j. v mesiaci vymešká viac ako 15 neospravedlnených vyučovacích hodín najmenej tri po sebe nasledujúce kalendárne mesiace. Znížený rodičovský príspevok sa vypláca rodičovi počas troch kalendárnych mesiacov. Vývoj celkového počtu poberateľov rodičovského príspevku v SR v rokoch 2012 a 2013 uvádza nasledujúci graf.

Zdroj: RSD MIS

V roku 2013 bol rodičovský príspevok poskytnutý priemerne 142 904 poberateľom mesačne, čo je oproti roku 2012 nárast v priemernom mesačnom počte o 630 poberateľov.

V roku 2013 bolo na rodičovský príspevok vyplatených spolu približne 349 466 tis. EUR (medziročný nárast o 5 779 tis. EUR).

3.3.4 Príspevok na starostlivosť o dieťa

Zmeny v príspevku na starostlivosť o dieťa nastali od 1. januára 2011. Ide o sociálnu dávku určenú rodičom, ktorí začnú vykonávať **zárobkovú činnosť** alebo sa vrátia späť do práce skôr, ako dieťa dovŕši vek tri roky, resp. šesť rokov, ak ide o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom a v čase výkonu pracovnej činnosti zabezpečia starostlivosť o svoje dieťa inou právnickou osobou alebo fyzickou osobou, napr. umiestnením dieťaťa v zariadení (detské jasle, materská škola). Štát prispieva rodičom na výdavky za túto starostlivosť na každé dieťa vo výške preukázaných výdavkov, najviac však **v sume 230 EUR mesačne**. Ak starostlivosť o dieťa zabezpečuje fyzická osoba bez živnostenského oprávnenia, napr. príbuzný rodiča dieťaťa, výška príspevku na starostlivosť o dieťa je **41,10 EUR mesačne** bez preukázovania výdavkov. Výšku príspevku na starostlivosť o dieťa môže vláda SR upraviť k 1. januáru kalendárneho roka nariadením. V roku 2013 sa suma príspevku v nižšej hodnote oproti roku 2012 navýšila o 0,04 EUR.

Rodič, ktorý zabezpečuje starostlivosť o dieťa do troch rokov veku a ktorý sa rozhodne vrátiť späť do práce skôr, ako dieťa dovŕši vek tri roky sa teda môže rozhodnúť, či bude poberať rodičovský príspevok alebo požiada o príspevok na starostlivosť o dieťa, ktorý je výhodnejší v tých prípadoch, ak

má rodič viac detí do troch rokov veku a ak starostlivosť o dieťa zabezpečuje prostredníctvom zariadení (napr. súkromné alebo mestské detské jasle), v ktorých mesačné poplatky presahujú 199 EUR.

V roku 2013 bol príspevok na starostlivosť o dieťa poskytnutý priemerne mesačne 1 808 poberateľom (nárast priemerne o 56 poberateľov mesačne oproti roku 2012) a spolu naň bolo vyplatených 5 251 752,30 EUR.

3.3.5 Príspevok pri narodení dieťaťa

Príspevok pri narodení dieťaťa je *jednorazová* dávka štátnej sociálnej podpory, legislatívne upravená zákonom č. 235/1998 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony v znení neskorších predpisov.

Dávkou štát prispieva rodičom na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca.

Príspevok pri narodení dieťaťa bol v roku 2013 poskytovaný vo výške **151,37 EUR**. Ak sa súčasne narodili 3 deti alebo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní (na základe novely platnej od 1.11.2005), zvýšil sa príspevok o jednu polovicu vyššie uvedenej sumy na každé dieťa.

Tabuľka 3.16 Príspevok pri narodení dieťaťa v roku 2012 a 2013

rok	počet poberateľov príspevku pri narodení dieťaťa	počet poberateľov zvýšeného príspevku
2012	56 994	792
2013	57 901	772

Zdroj: RSD MIS

V roku 2013 bol príspevok pri narodení dieťaťa poskytnutý 57 901 poberateľom, čo je o 907 poberateľov viac ako v roku 2012. Finančné prostriedky vyplatené na príspevok pri narodení dieťaťa a zvýšený príspevok pri narodení dieťaťa dosiahli sumu približne 8 977 tis. EUR (medziročný nárast o 99 tis. EUR).

3.3.6 Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa

Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa je s účinnosťou od 1.1.2007 štátna sociálna dávka, ktorou štát pripláca na zvýšené výdavky spojené so zabezpečením nevyhnutných potrieb dieťaťa, ktoré sa matke narodilo ako **prvé dieťa** a ktoré sa dožilo aspoň 28 dní. S účinnosťou od januára 2009 sa príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa poskytuje aj na druhé a tretie dieťa.

V roku 2013 bola výška príplatku k príspevku pri narodení dieťaťa **678,49 EUR**. Príplatok bol vyplatený spolu 52 806 poberateľom, čo je o 1 406 poberateľov viac ako v roku 2012. Finančné prostriedky vyplatené na tento príplatok dosiahli v roku 2013 sumu približne 36 330 tis. EUR (medziročný nárast o 776 tis. EUR).

3.3.7 Príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá

Príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá, je dávka štátnej sociálnej podpory, ktorou štát prispieva **raz za rok** rodičom alebo oprávneným osobám na zvýšené výdavky spojené so starostlivosťou o súčasne narodené 3 deti alebo viac detí alebo o opakovane narodené dvojčatá alebo viac detí súčasne v priebehu dvoch rokov.

Výška príspevku rodičom na jedno dieťa sa v roku 2013 nemenila a bola nasledovná:

- do 6 rokov veku – **81,99 EUR**
- od 6 do 15 rokov veku – **101,25 EUR**
- 15 roční – **107,55 EUR**

V roku 2013 bolo 141 poberateľov tohto príspevku, čo oproti roku 2012 predstavuje nárast o 1 poberateľa. Spolu bolo na príspevok vynaložených 41 186 EUR (medziročný nárast o 95 EUR).

3.3.8 Príspevok na pohreb

Príspevok na pohreb je s účinnosťou od 1. januára 1999 *jednorazová* dávka štátnej sociálnej podpory, legislatívne upravená zákonom č.238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb. Uvedenou dávkou štát finančne prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zomrelého.

V roku 2013 ostala výška príspevku na pohreb nezmenená, a to **79,67 EUR**. Príspevok bol v roku 2013 vyplatený spolu 49 919 občanom, čo je o 163 poberateľov viac ako v roku 2012.

Finančné prostriedky vyplatené na tento príspevok dosiahli sumu približne 3 998 tis. EUR (medziročný nárast o 5 tis. EUR.). Počet poberateľov príspevku je ovplyvnený len demografickým ukazovateľom – úmrtnosťou obyvateľov, ktorí majú na území Slovenskej republiky trvalý alebo prechodný pobyt.

3.4 Sociálna pomoc

Nasledujúca kapitola obsahuje prehľad o poskytovaní sociálnej pomoci prostredníctvom pomoci v hmotnej núdzi, kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, podpory náhradnej starostlivosti o deti podobne, ako aj výdavkov vynaložených na jej zabezpečenie v rámci rozpočtovej kapitoly MPSVR SR, (viď tabuľka 44, príloha ku kapitole 3).

3.4.1 Dávka v hmotnej núdzi

Pomoc v hmotnej núdzi upravuje zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zákon vychádza z filozofie motivácie a poskytnutia perspektívy jednotlivcovi a jeho rodine. Cieľom zákona je zabezpečiť základné životné podmienky a poskytnúť pomoc v hmotnej núdzi za aktívnej účasti občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú.

Pomoc v hmotnej núdzi pozostáva z dávky v hmotnej núdzi (ďalej len „dávka“), ktorá je poskytovaná na šiestich úrovniach a z príspevkov k dávke (ďalej len „príspevky“). Pomoc v hmotnej núdzi sa poskytuje občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú za podmienok taxatívne vymedzených v zákone o pomoci v hmotnej núdzi.

Sumy dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi platné v roku 2013

DÁVKA V HMOTNEJ NÚDZI:	
- Jednotlivec	60,50 €
- Jednotlivec s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi	115,10 €
- Jednotlivec s viac ako štyrmi deťmi	168,10 €
- Dvojica bez detí	105,20 €
- Dvojica s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi	157,60 €
- Dvojica s viac ako štyrmi deťmi	212,30 €
PRÍSPĚVKY K DÁVKE V HMOTNEJ NÚDZI:	
- Príspevok na zdravotnú starostlivosť	2,00 €
- Aktivačný príspevok	63,07 €
- Ochranný príspevok	63,07 €
- Ochranný príspevok – znížený (nepriaznivý zdravotný stav trvá viac ako 30 dní)	34,69 €
- Príspevok na bývanie – jednotlivec	55,80 €
- Príspevok na bývanie – viac posudzovaných osôb	89,20 €
- Zvýšenie základnej dávky pre tehotné ženy o	13,50 €
- Dávka pre rodičov starajúcich sa o dieťa do 1 roka jeho veku	13,50 €
- Dávka pre dieťa za účelom plnenia povinnej školskej dochádzky	17,20 €

Dávka a príspevky poskytované v rámci pomoci v hmotnej núdzi sa v roku 2013 nevalorizovali.

V roku 2013 bolo priemerne mesačne evidovaných 184 886 poberateľov dávky a príspevkov, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 1 %. Na dávku a príspevky boli v roku 2013 poskytnuté finančné prostriedky vo výške 270 576 397 EUR. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný mierny nárast finančných prostriedkov o 1 906 491 EUR, čo je nárast o 0,7 %. **Priemerná výška** mesačnej dávky a príspevkov v roku 2013 dosiahla výšku **121,73 EUR**, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 0,55 EUR.

V roku 2013 bolo v systéme pomoci v hmotnej núdzi priemerne mesačne evidovaných 136 646 poberateľov dávky a príspevkov k dávke, ktorí boli súčasne v evidencii uchádzačov o zamestnanie. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný nárast v priemernom mesačnom počte o 6 825 poberateľov (nárast o 5,3 %).

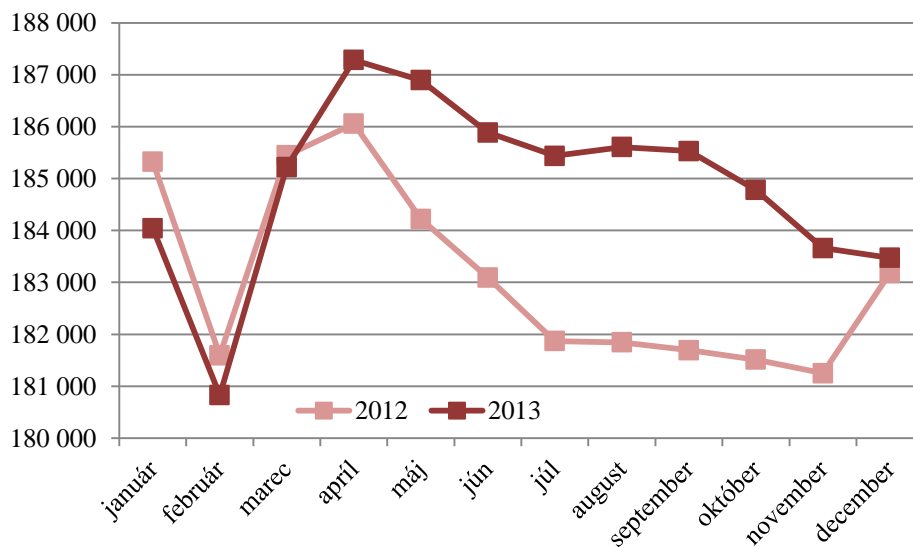
Tabuľka 3.17 Priemerný mesačný počet poberateľov dávky a príspevkov, ročné čerpanie finančných prostriedkov v rokoch 2012 – 2013

	2012	2013
Počet poberateľov celkom	183 091	184 886
z toho UoZ	129 821	136 646
Počet spoločne posudzovaných osôb	356 980	359 632
Poskytnuté finančné prostriedky celkom v EUR	268 669 906	270 576 397
Priemerná výška dávky a príspevkov k dávke v EUR	121,18	121,73

Zdroj: RSD MIS

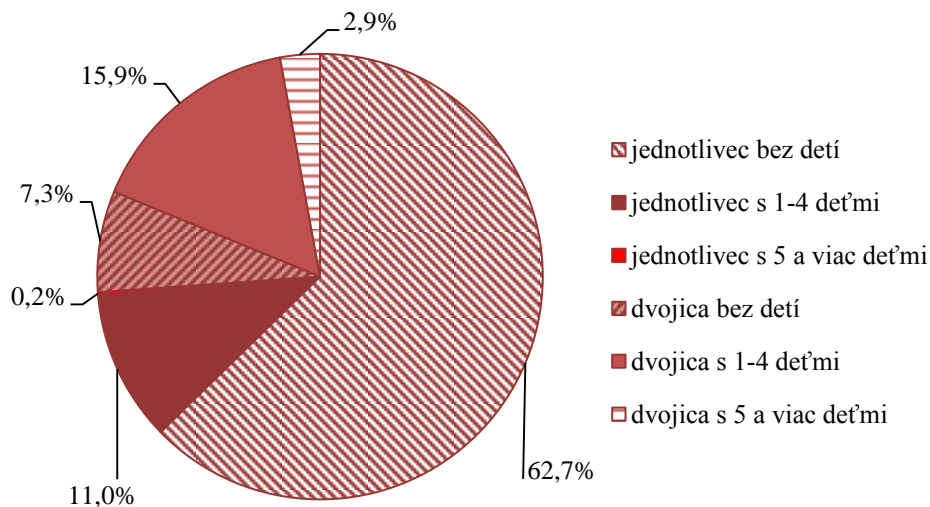
Z nižšie uvedeného grafického znázornenia vývoja počtu poberateľov dávky a príspevkov vyplýva, že vývoj v roku 2013 sa mierne líšil od vývoja v predchádzajúcom roku. Prvý štvrtrok má v oboch prípadoch rovnaký priebeh, ktorý je daný každoročným zvyšovaním dôchodkov a vyvoláva zníženie počtu dôchodcov v systéme hmotnej núdze vo februári a opätovné zvýšenie ich počtu v marci po prehodnotení ich príjmu a návrate niektorých z nich. K dosiahnutiu najvyššieho ročného počtu poberateľov tradične dochádza v apríli, pričom v roku 2013 predstavoval 187 283 poberateľov (nárast oproti aprílu 2012 o 1 226 poberateľov). Od apríla do júla počet poberateľov rovnako ako v predchádzajúcom roku klesal, avšak pomalším tempom. V auguste 2013 opäť došlo k miernemu nárastu a potom až do konca roka počet poberateľov klesal (na rozdiel od roku 2012, kedy sa pokles zastavil v novembri a v decembri došlo k nárastu o takmer 2 000 poberateľov).

Graf 3.5 Vývoj počtu poberateľov dávky a príspevkov v priebehu rokov 2012 a 2013

Zdroj: RSD MIS

Graf 3.6 Percentuálne zastúpenie jednotlivých skupín poberateľov dávky a príspevkov v roku 2013

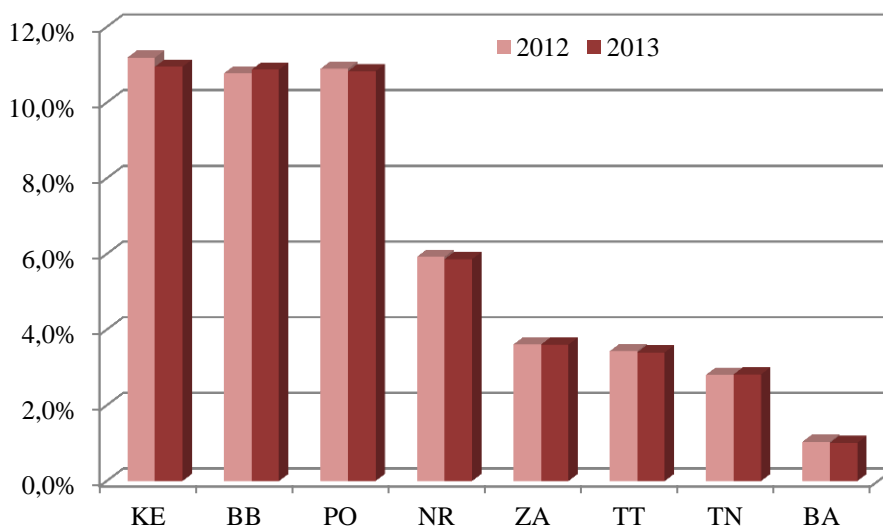

Zdroj: RSD MIS

Pri porovnaní štruktúry poberateľov dávky a príspevkov medzi rokom 2012 a 2013 bol zaznamenaný nárast takmer vo všetkých skupinách, a to o 1,30 % u jednotlivcov, o 1,63 % u jednotlivcov s jedným až štyrmi deťmi, o 12,31 % u jednotlivcov s päť a viac deťmi, o 1,55 % u dvojíc s jedným až štyrmi deťmi a o 0,36 % u dvojíc s päť a viac deťmi. Jediná skupina pri ktorej došlo medziročne k poklesu boli dvojice bez detí, ktorých počet klesol o 2,5 %.

V roku 2013 bolo v systéme pomoci v hmotnej núdzi priemerne mesačne evidovaných 359 632 (mierny nárast oproti roku 2012 o 0,7 %) spolu posudzovaných osôb, čo predstavovalo 6,6 %-ný podiel na celkovom počte obyvateľov Slovenska. V porovnaní s rokom 2013 nedošlo k zmene v prípade podielu spoločne posudzovaných osôb v systéme pomoci v hmotnej núdzi na celkovom počte obyvateľov.

Graf 3.7 Podiel osôb evidovaných v systéme pomoci v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v % v jednotlivých regiónoch (ku koncu roka)

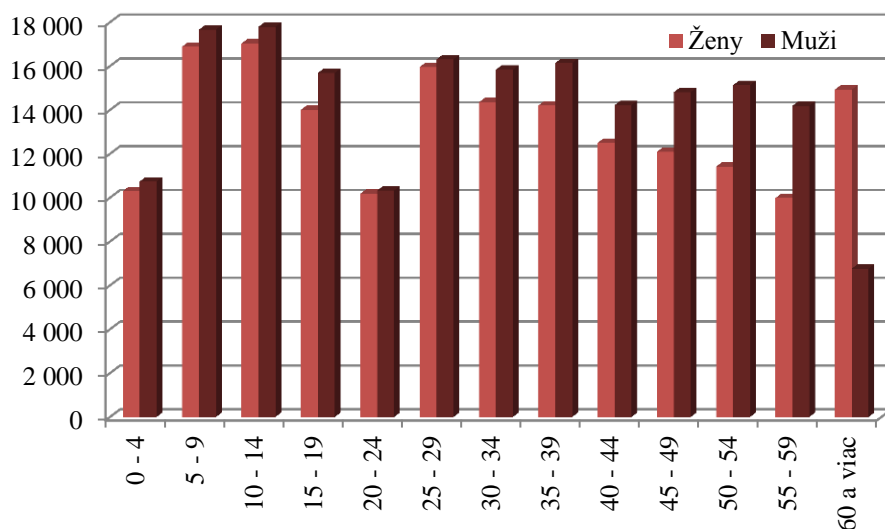

Zdroj: RSD MIS a ŠÚ SR

Najvyšší podiel obyvateľstva v systéme pomoci hmotnej núdzi za sledované obdobie (ku koncu roka) bol v Košickom kraji (10,95 %), v Banskobystrickom kraji (10,87 %) a v Prešovskom kraji (10,83 %). Najnižší podiel vykazoval Bratislavský kraj, a to 1,0 %.

Z celkového počtu osôb evidovaných v systéme pomoci v hmotnej núdzi bolo 51,6 % mužov a 48,4 žien. V porovnaní s rokom 2012 došlo k miernej zmene pomeru žien a mužov, v prípade žien išlo o pokles a u mužov o nárast o 0,8 p. b. Nasledujúci graf znázorňuje počet týchto osôb podľa pohlavia v danej vekovej skupine. Vo vekovej skupine 60 a viac rokov je výrazne vyšší podiel žien ako mužov. Tento stav je daný najmä vyšším podielom žien v populácii v tejto vekovej skupine a faktom, že ženám sú v priemere vyplácané nižšie dôchodky ako mužom. Tento stav pretrváva od roku 2006.

Graf 3.8 Poberatelia dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke so spoločne posudzovanými osobami podľa veku a pohlavia v roku 2013

Zdroj: RSD MIS

Príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Občanom v hmotnej núdzi, ktorí splnili podmienky nároku na pomoc v hmotnej núdzi sa poskytuje dávka a príspevky. Dávka je štruktúrovaná podľa počtu spoločne posudzovaných osôb a v prípade príspevkov podľa ich špecifického účelu (príspevok na zdravotnú starostlivosť, aktivačný príspevok, príspevok na bývanie a ochranný príspevok).

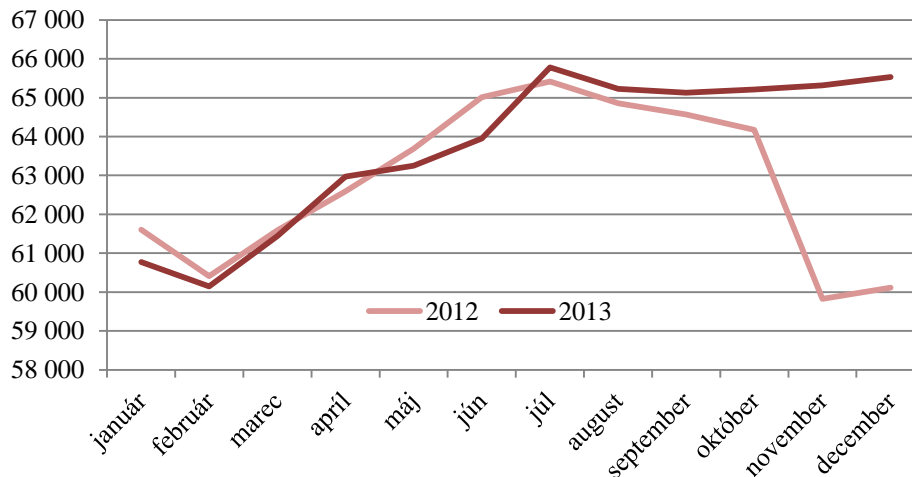
Príspevok na zdravotnú starostlivosť. Podmienkou nároku na príspevok na zdravotnú starostlivosť je splnenie podmienok nároku na dávku. Príspevok na zdravotnú starostlivosť patrí občanovi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú a na výdavky spojené s úhradou za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. V roku 2013 bol priemerný mesačný počet poberateľov príspevku na zdravotnú starostlivosť 355 883. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný mierny nárast v priemernom mesačnom počte o 3 117 poberateľov (nárast o 0,9 %).

Aktivačný príspevok patrí občanovi v hmotnej núdzi, ktorý je zamestnaný alebo je vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie a zvyšuje si kvalifikáciu, zúčastňuje sa na vzdelávaní a príprave pre trh práce alebo vykonáva menšie obecné služby. Jedným z motivačných prvkov v rámci pomoci hmotnej núdzi je poskytovanie aktivačného príspevku aj pre občana, ktorý bol dlhodobo nezamestnaný, zamestnal sa a jeho príjem zo závislej činnosti je najmenej na úrovni minimálnej mzdy a maximálne na úrovni trojnásobku minimálnej mzdy, alebo začal vykonávať samostatne zárobkovú činnosť. Tento občan má nárok na aktivačný príspevok po dobu šiestich mesiacov.

V roku 2013 bol priemerný mesačný počet poberateľov aktivačného príspevku 63 727. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný nárast v priemernom mesačnom počte poberateľov aktivačného príspevku o 1,4 % (o 906 osôb). Vývoj počtu poberateľov aktivačného príspevku sa

v prvých troch štvrtrokoch roka 2013 veľmi neodlišoval od vývoja v roku 2012, v štvrtom štvrtroku však na rozdiel od roku 2012 došlo k miernemu nárastu poberateľov (v roku 2012 to bol pomerne prudký pokles), čím došlo k medzoročnému nárastu priemerného mesačného počtu poberateľov.

Graf 3.9 Vývoj počtu poberateľov dávky a príspevkov k dávke s nárokom na aktivačný príspevok v rokoch 2012 a 2013

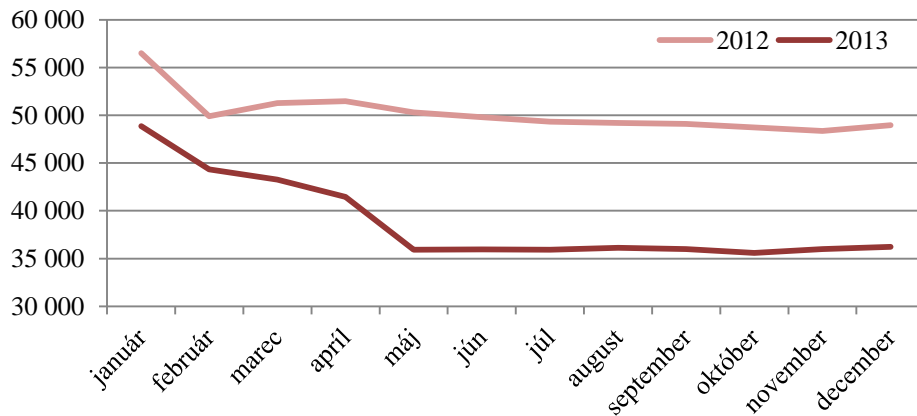

Zdroj: RSD MIS

Príspevok na bývanie. Občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, majú nárok na príspevok na bývanie, ak občan v hmotnej núdzi alebo niektorá z fyzických osôb, ktorá sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzuje je vlastníkom bytu, vlastníkom rodinného domu, nájomcom bytu alebo nájomcom rodinného domu alebo nájomcom obytnej miestnosti v zariadení určenom na trvalé bývanie a uhrádza náklady spojené s bývaním a tiež predloží doklad o zaplatení týchto nákladov za predchádzajúcich šesť po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov alebo preukáže uznanie dlhu a dohodu o splátkach v prípade, že má nedoplatky, spojené s úhradou nákladov spojených s bývaním. Ak je v hmotnej núdzi občan alebo niektorá z osôb, ktorá sa s občanom spoločne posudzuje, poberateľom starobného dôchodku, nemusí spĺňať vyššie uvedené podmienky. To platí aj v prípade, ak ide o poberateľa inej dôchodkovej dávky alebo sociálneho dôchodku, ktorý dovŕšil 62 rokov veku. V roku 2013 bol priemerný mesačný počet poberateľov príspevku na bývanie 92 833. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný nárast v priemernom mesačnom počte poberateľov o 2 769 (nárast o 3,1 %).

Ochranný príspevok možno poskytnúť tým občanom v hmotnej núdzi, ktorí nemajú možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou a splnili podmienky na vznik nároku na dávku. Ochranný príspevok sa tejto skupine občanov poskytuje na základe taxatívne vymedzených podmienok v zákone o pomoci v hmotnej núdzi (napr. vek potrebný na starobný dôchodok, invalidita z titulu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, choroba atď.). Výška ochranného príspevku je **63,07 EUR mesačne**. Ak ide o občana v hmotnej núdzi *s nepriaznivým zdravotným stavom trvajúcim nepretržite viac ako 30 dní*, výška ochranného príspevku je **34,69 EUR mesačne**. Ochranný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, ak im patrí aktivačný príspevok. V roku 2013 bol priemerný mesačný počet poberateľov ochranného príspevku 38 801 osôb. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný výrazný pokles v priemernom mesačnom počte poberateľov o 11 444 (pokles o 22,8 %). Tento pokles bol zapríčinený jednak valorizáciou dôchodkových dávok a následným odchodom časti dôchodcov zo systému hmotnej núdze, ale predovšetkým zmenou zákona o pomoci v hmotnej núdzi s účinnosťou od 1. 1. 2013 v súvislosti so stratou nároku na ochranný príspevok po troch mesiacoch trvania nepriaznivého zdravotného stavu, pokiaľ nedôjde k potvrdeniu tohto stavu posudkovým lekárom.

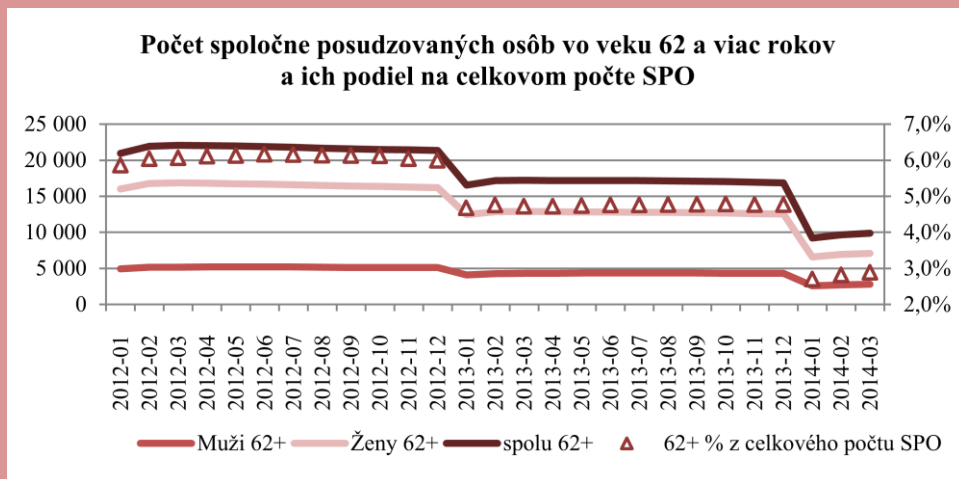
Graf 3.10 Vývoj počtu poberateľov dávky a príspevkov s nárokom na ochranný príspevok v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: RSD MIS

Počet poberateľov dávky v hmotnej núdzi s nárokom na ochranný príspevok prvých 5 mesiacov roka 2013 relatívne prudko klesal (najmä v porovnaní s predchádzajúcim rokom, kedy v mesiacoch február až apríl došlo dokonca k miernemu nárastu poberateľov) a potom sa ustálil na hodnote cca 36 tisíc poberateľov (v roku 2012 bol v zodpovedajúcom období zaznamenaný veľmi mierny klesajúci trend).

V systéme hmotnej núdze sa v období rokov 2008-2013 postupne znižoval počet poberateľov v seniorskom veku. Príčinou tohto klesajúceho trendu je pravidelná januárová valorizácia vyplácaných dôchodkov. Medzi seniormi v hmotnej núdzi je výrazne vyšší podiel žien ako mužov, čo je dané jednak vyšším podielom žien v populácii v tejto vekovej skupine a jednak tým, že ženám sú v priemere vyplácané nižšie dôchodky ako mužom.

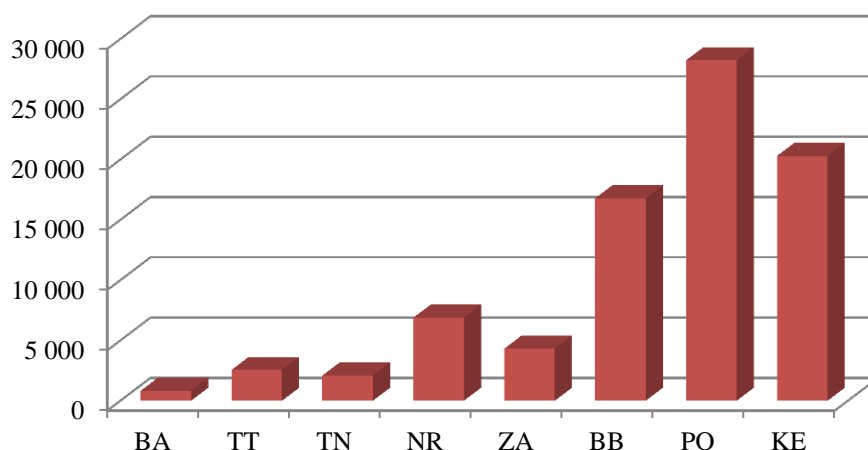
Zdroj: RSD MIS

3.4.2 Dotácie pre dieťa v hmotnej núdzi

Dotácie pre dieťa v hmotnej núdzi sú podporným opatrením zameraným na zvýšenie motivácie detí z nízkoprijímových rodín k plneniu povinnej školskej dochádzky realizované prostredníctvom dotačného programu MPSVR SR. Ministerstvo prostredníctvom tohto programu poskytuje dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom a dotáciu na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa, ohrozeného sociálnym vylúčením.

S účinnosťou od 1. januára 2011 je poskytovanie dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom, ako aj dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením upravené zákonom č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR.

Graf 3.11 Regionálne rozdelenie detí, na ktoré sa poskytli dotačné programy na podporu výchovy k stravovacím návykom v roku 2013

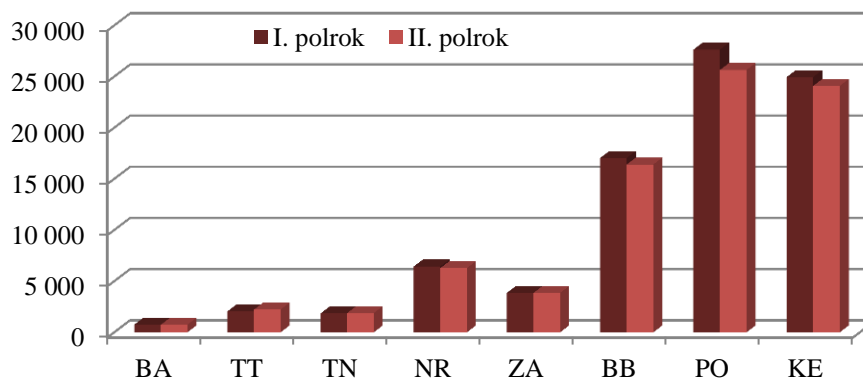

Zdroj: RSD MIS

V roku 2013 boli vyplatené finančné prostriedky na dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom v sume 12 397 078 EUR, čo predstavuje medziročný nárast o 169 766 EUR. Priemerný mesačný počet detí, ktorým bola dotácia poskytnutá je 90 734, v porovnaní s rokom 2012 došlo k nárastu o 3,8 % (nárast o cca 3 320 detí).

Dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením tvorili sumu 2 729 775 EUR (pokles oproti roku 2012 o 13 176 EUR) a bola poskytnutá 82 822 deťom, čo predstavuje medziročný pokles o 7,5 % (pokles oproti roku 2012 o 6 694 detí).

Graf 3.12 Regionálne rozdelenie detí, na ktoré sa poskytli dotačné programy podporu výchovy k plneniu školských povinností v roku 2013

Zdroj: RSD MIS

Z pohľadu regionálneho rozmiestnenia počtu detí, na ktoré boli poskytnuté dotácie podľa vyššie citovaného zákona o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR, je situácia zachytená v predchádzajúcich grafoch. Najvyšší objem dotácií bol poskytnutý z pohľadu regionálneho rozmiestnenia počtu detí pre Prešovský, Košický a Banskobystrický kraj.

3.4.3 Náhradné výživné

Náhradné výživné je suma poskytnutá štátom na zabezpečenie výživy oprávnenej osoby v prípade, ak si vyživovaciu povinnosť neplní povinná osoba, ktorou je rodič dieťaťa alebo iná fyzická osoba, povinná platiť výživné dieťaťu.

Zákomom č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa upravilo poskytovanie náhradného výživného, ktorým štát poskytuje náhradné výživné v prípadoch, ak si povinná osoba neplní vyživovaciu povinnosť voči nezaopatreným deťom a v prípadoch, keď sirotský dôchodok, resp. suma sirotských dôchodkov u nezaopatreného dieťaťa nedosahuje výšku minimálneho výživného, ustanoveného zákonom o rodine.

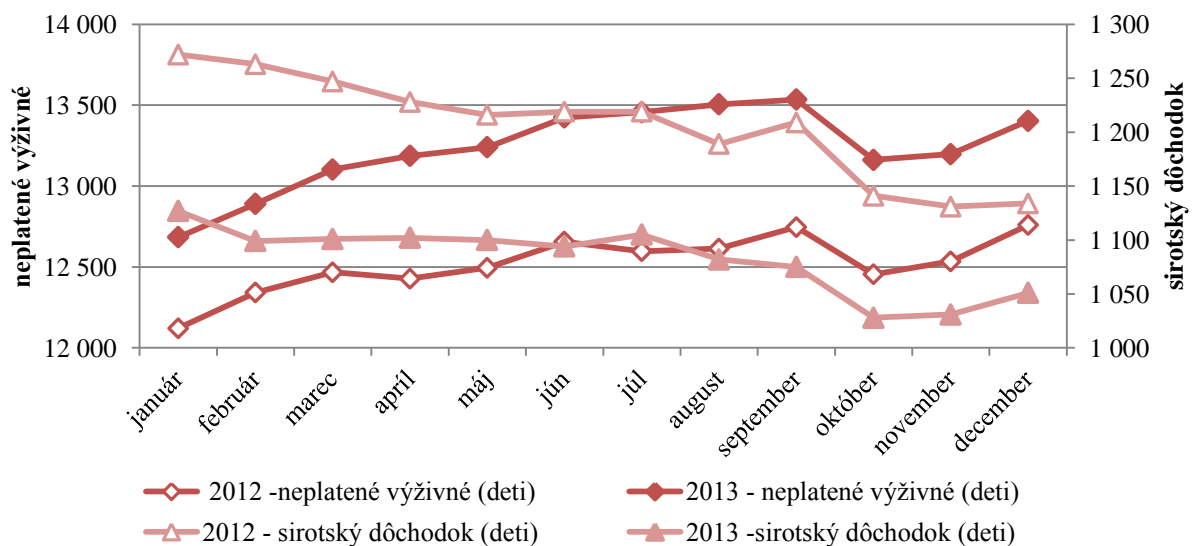
Vzhľadom na rozšírenie okruhu oprávnených osôb na nárok na náhradné výživné o nezaopatrené deti, ktorých sirotský dôchodok, resp. suma sirotských dôchodkov nedosahuje sumu minimálneho výživného, ustanoveného zákonom o rodine (30 % životného minima nezaopatreného dieťaťa) sa zvýšil počet oprávnených osôb (nezaopatrených detí).

V roku 2013 bolo evidovaných v priemere 8 792 poberateľov náhradného neplateného výživného, čo predstavuje oproti roku 2012 nárast o 423 poberateľov. Tento nárast je pravdepodobne spôsobený skutočnosťou, že osoba, ktorá je povinná platiť náhradné výživné, prišla v čase hospodárskej krízy o zamestnanie. Náhradné neplatené výživné bolo priemerne mesačne vyplácané 13 232 deťom, čo oproti predchádzajúcemu roku predstavuje nárast o 714 detí.

Priemerný mesačný počet poberateľov náhradného výživného – sirotského v roku 2013 bol 652 poberateľov, čo je oproti roku 2012 pokles o 66 poberateľov. Náhradné výživné – sirotské bolo v roku 2013 vyplácané priemerne mesačne 1 083 deťom, čo oproti predchádzajúcemu roku predstavuje pokles o 123 detí. Na výplatu náhradného výživného boli v roku 2013 vynaložené finančné prostriedky v sume 9 166 157 EUR (medziročný nárast o 825 373 EUR).

Maximálna výška náhradného výživného je podľa zákona výživné, určené do 1,2-násobku životného minima pre nezaopatrené dieťa. V priebehu roku 2013 bol maximálny nárok na náhradné výživné na jedno dieťa od 106,58 do 108,50 EUR (zohľadnená valorizácia životného minima od 1. júla 2013).

Graf 3.13 Vývoj počtu poberateľov (detí) náhradného výživného v rokoch 2012 a 2013

Zdroj: RSD MIS

3.4.4 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

Opatrenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len „SPODaSK“) sa vykonávajú pre dieťa, plnoletú fyzickú osobu, rodinu, prípadne skupinu alebo komunitu v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí“).

V roku 2013 zabezpečovalo výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na 46 úradoch PSVR – odboroch sociálnych vecí a rodiny, oddeleniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) 581 zamestnancov, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2012 nárast počtu zamestnancov o 16.

V priebehu roku 2013 bolo zaznamenaných 20 159 nových rodín a 32 990 nových detí, pre ktoré boli vykonávané opatrenia SPODaSK.

V pôsobnosti úradov PSVR ako orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je okrem iného podávanie návrhov a podnetov vo veciach maloletých detí príslušným súdom.

V roku 2013 úrady PSVR podali súdom 1 276 návrhov a podnetov na vydanie predbežného opatrenia, na nariadenie ústavnej starostlivosti bolo podaných 402 návrhov a podnetov a na zrušenie ústavnej starostlivosti 98 návrhov a podnetov. V porovnaní s rokom 2012 ide o zníženie počtu návrhov a podnetov na vyňatie dieťaťa z jeho prirodzeného prostredia o 16 %, čo možno hodnotiť ako jeden z pozitívnych dôsledkov stabilizácie počtov zamestnancov orgánov SPODaSK. V roku 2013 podali orgány SPODaSK súdu alebo iným štátnym orgánom 38 045 správ vo veciach výživy a výchovy maloletých.

Orgán SPODaSK zisťoval z vlastného podnetu, z podnetu súdu alebo inej osoby názor dieťaťa na situáciu, v ktorej sa nachádza, celkovo u 25 143 detí.

Ak je to potrebné v záujme dieťaťa, orgán SPODaSK rozhodne o uložení výchovného opatrenia, pričom v roku 2013 bolo orgánmi SPODaSK uložených spolu 473 výchovných opatrení pre 873 detí. Súdny nariadili v priebehu roka 2013 spolu 489 výchovných opatrení pre 696 detí.

Sociálna kuratela pre deti

Výkon opatrení sociálnej kurately detí zabezpečovalo v sledovanom roku 110 zamestnancov úradov PSVR – sociálnych kurátorov pre deti, ktorí sa na túto oblasť špecializujú. Opatrenia boli v sledovanom roku vykonávané spolu pre 22 967 detí, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje pokles o 2 963 detí (tabuľka 3.18). Na jedného sociálneho kurátora pripadalo priemerne riešenie situácie pre 208 detí.

V rámci sociálnej kurately detí sociálni kurátori podali 7 298 správ rôznym inštitúciám a vykonali spolu 28 233 šetrení v rodinách a inštitúciách.

Z hľadiska dôvodov boli opatrenia sociálnej kurately pre deti vykonávané u 2 932 mladistvých z dôvodu spáchania trestnej činnosti a u 1 653 detí, ktoré spáchali čin inak trestný.

Prišlo k poklesu počtu detí, a to na 4 752, ktorým bola poskytovaná v roku 2013 pomoc a ochrana v priestupkovom konaní, čo je v porovnaní s rokom 2012 pokles o 342 detí.

Pre 252 detí vykonávali v roku 2013 sociálni kurátori opatrenia sociálnej kurately z dôvodu experimentovania a závislosti na drogách, 39 z nich bolo vo veku do 14 rokov. Pre 129 detí boli vykonávané opatrenia z dôvodu iných, nelátkových závislostí, napr. závislosť od hazardných hier a počítačov, 36 z nich bolo vo veku do 14 rokov.

Spolu 9 269 detí bolo v starostlivosti sociálnych kurátorov z dôvodu zanedbávania školskej dochádzky. U 1 344 detí sa prejavovali poruchy vo vzťahu s inými deťmi, rodičmi alebo inými plnoletými fyzickými osobami, u 74 detí riešili sociálni kurátori úteky z domu alebo zo zariadenia.

Počet detí, pre ktoré bola vykonávaná sociálna kuratela z dôvodu, že sa stali obeťami trestných činov, stúpol na 348 detí (v roku 2012 ich bolo 308).

Opatrenia sociálnej kurately detí boli vykonávané pre 523 detí, ktoré sa stali svedkami trestného činu.

Tabuľka 3.18 Počet detí, pre ktoré sa vykonávala v rokoch 2012 a 2013 sociálna kuratela

Rok	Počet detí spolu	Počet detí			
		do 14 rokov		vek 15 – 18 rokov	
		chlapci	dievčatá	chlapci	dievčatá
2012	25 930	6 806	3 838	11 058	4 228
2013	22 967	6 866	4 062	7 917	4 122

Zdroj: MPSVR SR

Sociálna kuratela pre plnoleté fyzické osoby

V roku 2013 sa opatrenia sociálnej kurately vykonávali pre 6 275 klientov – plnoletých fyzických osôb a vykonávalo ich 59 sociálnych kurátorov, čo nepredstavuje ich zmenu oproti roku 2012. V porovnaní s rokom 2012 sa celkovo znížil počet klientov o 2 713 osôb a znížil sa teda aj počet klientov na jedného sociálneho kurátora zo 152 klientov v roku 2012 na 106 klientov v roku 2013.

Opatrenia sociálnej kurately pre plnoletých boli vykonávané najmä pre klientov po prepustení, prípadne po podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody; najčastejšie bola klientom poskytnutá pomoc v súvislosti s hľadaním zamestnania a hľadaním vhodného bývania.

V roku 2013 sociálni kurátori poskytli resocializačný príspevok 2 998 osobám (príloha ku kapitole 3, tabuľky 12 a 13). V porovnaní s rokom 2012 to bol pokles o 27 osôb, celková výška finančných prostriedkov vyplatených na resocializačný príspevok však oproti roku 2012 stúpala.

Násilie páchané v rodinách, týrané, zanedbávané a zneužívané deti

V oblasti násilia páchaného v rodinách, týraných, zanedbávaných a zneužívaných detí, úrady PSVR v sledovanom roku na základe dôvodného podozrenia vykonávali opatrenia SPODaSK celkom pre 690 detí, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 145 detí. Vykonávanie opatrení SPODaSK je zamerané na poskytovanie sociálneho poradenstva, sociálnu prácu v teréne a prostredníctvom referátu poradensko-psychologických služieb sa poskytuje najmä psychologické poradenstvo a psychologická pomoc pri sanácii biologickej rodiny v rámci pomoci obetiam násilia.

V 92 prípadoch orgány SPODaSK podali návrh na začatie trestného stíhania. Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným uvádza príloha ku kapitole 3, tabuľka 14.

Ústavná starostlivosť a ochranná výchova

K 31. 12. 2013 bolo evidovaných 4 378 detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou a 42 detí malo nariadenú ochrannú výchovu. Celkovo bolo vo všetkých typoch zariadení na výkon rozhodnutia súdu umiestnených 5 491 detí. Počet detí umiestnených na základe rozhodnutia súdu do zariadení na výkon rozhodnutia súdu a ich porovnanie s rokom 2012 uvádza príloha ku kapitole 3, tabuľka 15.

K 31. 12. 2013 bolo na Slovensku 87 *detských domovov* s celkovým počtom 4 355 umiestnených maloletých detí a 443 mladých dospelých. Z celkového počtu 87 detských domovov bolo 67 štátnych detských domovov a 20 detských domovov bolo neštátnych.

V detských domovoch sa realizuje nariadená ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie v samostatnej skupine, v špecializovanej samostatnej skupine, v samostatnej diagnostickej skupine a v profesionálnej rodine.

K 31.12.2013 bolo v detských domovoch 729 *profesionálnych rodičov*, u ktorých bolo umiestnených 1 394 detí a mladých dospelých, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 61 detí a mladých dospelých. Formy starostlivosti v detských domovoch a počty umiestnených detí v jednotlivých formách starostlivosti v detských domovoch uvádza príloha ku kapitole 3, tabuľky 16 a 17.

Maloletí bez sprievodu a návrat či premiestnenie dieťaťa

V roku 2013 boli vykonané opatrenia SPODaSK pre 72 maloletých bez sprievodu, čo je o 79 maloletých bez sprievodu menej ako v roku 2012.

V roku 2013 sa návrat a premiestnenie dieťaťa realizoval u 29 detí, ktoré sa ocitli na území iného štátu bez sprievodu rodiča, príbuzného alebo osoby, ktorá sa o dieťa osobne stará. Z uvedeného počtu detí bolo 16 detí navrátených na územie Slovenskej republiky a 13 detí bolo premiestnených na naše územie (v roku 2012 bolo z celkového počtu navrátených 15 detí a 21 detí bolo premiestnených).

Náhradná rodinná starostlivosť – náhradná osobná starostlivosť, pestúnska starostlivosť, poručníctvo, predosvojiteľská starostlivosť a osvojenie

V roku 2013 bolo 1 512 detí zverených do náhradného rodinného prostredia (náhradná osobná starostlivosť, pestúnska starostlivosť, poručníctvo a predosvojiteľská starostlivosť). Porovnanie s predchádzajúcim rokom je uvedené v tabuľke 3.19.

K 31.12.2013 bolo celkovo 8 058 detí zverených do náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti a poručníctva. Celkový počet detí zverených do jednotlivých foriem náhradnej rodinnej starostlivosti a porovnanie s predchádzajúcim rokom uvádza príloha ku kapitole 3, tabuľka 18.

V roku 2013 bolo právoplatným rozhodnutím súdu osvojených 224 detí. V počte osvojených detí sú zahrnuté aj deti osvojené do cudziny. Do predosvojiteľskej starostlivosti do cudziny bolo v roku 2012 zverených 9 detí.

Tabuľka 3.19 Počet detí zverených do náhradných rodín v rokoch – 2012 a 2013

rok	Osvojenie (zverené do predosvojiteľskej starostlivosti)	Náhradná osobná starostlivosť	Pestúnska starostlivosť	Poručníctvo	Spolu
2012	242	1 169	242	179	1 832
2013	164	1 027	160	161	1 512

Zdroj: RSD MIS

Poradensko-psychologické služby

V roku 2013 pracovalo na referátoch poradensko-psychologických služieb (ďalej len „RPPS“) 83 zamestnancov, ktorí poskytli 56 593 konzultácií pri celkovom počte 8 672 prípadov. Priemer konzultácií na jeden prípad tvorí 6,52 konzultácií.

Ťažiskové činnosti RPPS boli:

a) psychologické, partnerské, manželské a rodinné poradenstvo, psychologická diagnostika, krízová psychologická intervencia

– v oblasti pomoci dieťaťu, rodičom alebo plnoletej fyzickej osobe pri riešení výchovných, manželských, rodinných a iných sociálnych problémov, v oblasti pomoci manželom, rodičom maloletých detí v rozvoje a po rozvoje, taktiež ich maloletým deťom, v oblasti pomoci pri úprave styku rodičov s dieťaťom, v oblasti skúmania názoru dieťaťa vo veciach, ktoré sa ho týkajú, v oblasti pomoci jednotlivcom a rodine s problémom násillia a drogovej závislosti, v oblasti pomoci jednotlivcom a rodine v krízových situáciách a závažných životných zmenách,

b) špecializovaná príprava fyzických osôb prijať a vychovávať opustené dieťa

– špecializované psychologické posudzovanie predpokladov a vhodnosti fyzických osôb a ich špecializovaná príprava na vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti, špecializovaná príprava

fyzických osôb na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti. Základné štatistické údaje o činnosti RPPS sú uvedené v tabuľkách 19 a 20 v prílohe ku kapitole 3.

Proces udeľovania akreditácií v roku 2013

Akreditačná komisia MPSVR SR je zriadená ako poradný orgán ministra práce sociálnych vecí a rodiny pre oblasť udeľovania akreditácií podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sociálnych službách) na:

- vykonávanie vybraných opatrení SPODaSK
- vzdelávacie programy podľa zákona o sociálnych službách,
- odbornú činnosť podľa zákona o sociálnych službách.

Akreditačná komisia posudzuje žiadosti o udelenie, predĺženie, zmenu, zrušenie a odňatie akreditácie. V oblasti udeľovania akreditácií na vykonávanie SPODaSK bolo na ministerstvo v roku 2013 doručených spolu 139 podaní. Na základe odporúčania akreditačnej komisie ministerstvo vydalo rozhodnutie o udelení akreditácie na vykonávanie SPODaSK 15 žiadateľom a rozhodlo o 21 zmenách v existujúcich rozhodnutiach o udelení akreditácie (zmena miesta výkonu opatrení, zmena zodpovedného zástupcu, zmena kapacity) a v 18 prípadoch o predĺžení akreditácie.

V roku 2013 akreditácia na žiadosť akreditovaného subjektu v jednom prípade zanikla a v jednom prípade nebola predĺžená.

Tabuľka 3.20 Počet akreditovaných subjektov na vykonávanie opatrení SPODaSK

Počet akreditovaných subjektov	
Subjekty vykonávajúce opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z.	56
Detský domov	24
Krízové stredisko	18
Resocializačné stredisko	19
S P O L U	117

Zdroj: MPSVR SR

Ministerstvo vykonalo obhliadku priestorových a materiálno-technických podmienok za účelom zisťovania podkladov pre vydanie rozhodnutia a uskutočnilo pre oblasť vykonávania opatrení SPODaSK spolu 33 obhliadok u akreditovaných subjektov.

3.4.5 Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti

Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa podporuje prostredníctvom finančných príspevkov vykonávanie osobnej starostlivosti o dieťa inou fyzickou osobou, ak rodičia dieťaťa nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa.

Tabuľka 3.21 Sumy príspevkov na podporu náhradnej starostlivosti

Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti	od 1.9.2012	od 1.9.2013
Jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti	361,68 €	368,19 €
Jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti	905,99 €	922,29 €
Opakovaný príspevok dieťaťu	135,69 €	138,13 €
Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	172,52 €	175,62 €
Zvýšenie opakovaného príspevku náhradnému rodičovi	122,71 €	124,91 €
Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	71,09 €	72,36 €

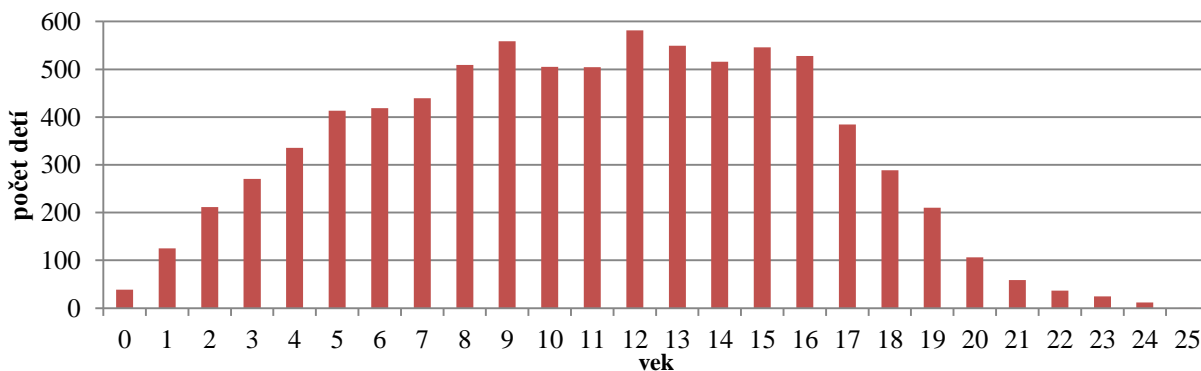
Zdroj: RSD MIS

Jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti sa poskytuje za účelom zabezpečenia základného osobného vybavenia dieťaťa, najmä na zabezpečenie jeho ošatenia, obuvi, hygienických potrieb, nevyhnutného nábytku a iných vecí na uspokojenie potrieb dieťaťa. V roku 2013 bol príspevok poskytnutý na 763 detí, čo je o 5 detí viac ako v roku 2012. Z celkového počtu detí bolo 76,8 % detí zverených do náhradnej osobnej starostlivosti, 19,5 % detí do pestúnskej starostlivosti a 3,7 % detí bolo zverených poručníkovi. Spolu bolo na tento príspevok vyplatených 318,7 tis. EUR, čo predstavuje medziročný nárast o 50,4 tis. EUR.

Jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti sa poskytuje za účelom podpory osamostatnenia sa dieťaťa. V roku 2013 bol príspevok vyplatený na 452 detí, čo je o 44 detí menej ako v roku 2012. Z celkového počtu detí u 55,8 % detí došlo k zániku náhradnej osobnej starostlivosti, u 36,3 % k zániku pestúnskej starostlivosti a u 8 % k zániku poručníctva. Spolu bolo na príspevok vyplatených 368,8 tis. EUR, čo predstavuje medziročne pokles o 72,6 tis. EUR.

Opakovaný príspevok dieťaťu sa poskytuje za účelom podpory uspokojovania potrieb dieťaťa, najmä na úhradu nákladov na výživu, výchovu, vzdelávanie a bývanie dieťaťa. V sledovanom období bol príspevok vyplatený priemerne mesačne na 8 173 detí (nárast oproti roku 2012 o 105 detí) celkovo v sume 9 742 tis. EUR. Podľa jednotlivých foriem náhradnej starostlivosti bolo v priemere zastúpených 66,8 % detí v náhradnej osobnej starostlivosti, 25,6 % detí v pestúnskej starostlivosti, 2,2 % detí v poručníctve, 1 % detí v dočasnom zverení a 4,5 % detí zverených na základe predbežného opatrenia. Celková suma vyplatených finančných prostriedkov na príspevok dosiahla 9 738,6 tis. EUR, čo oproti roku predstavuje nárast o 180,3 tis. EUR.

Graf 3.14 Počet detí, na ktoré bol poskytnutý opakovaný príspevok dieťaťu podľa veku

Zdroj: RSD MIS

Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi sa poskytuje za účelom podpory vykonávania osobnej starostlivosti o dieťa, ktoré má náhradný rodič zverené do náhradnej starostlivosti.

Za sledované obdobie bol príspevok poskytnutý priemerne mesačne 1 201 náhradným rodičom na 1 574 detí (v roku 2012 to bolo 1 230 náhradných rodičov na 1 626 detí). V prípade, ak sa náhradný rodič osobne staral o tri alebo viac detí, ktoré sú súrodencami, opakovaný príspevok náhradnému rodičovi sa zvýšil o 124,911 EUR mesačne. V sledovanom období bolo priemerne mesačne 73 takýchto prípadov. Celková vyplatená suma na príspevok predstavuje 2 654,8 tis. EUR a medziročne vzrástla o 22,4 tis. EUR.

Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi sa poskytuje za účelom podpory vykonávania osobnej starostlivosti o dieťa zverené do náhradnej starostlivosti, ktoré je občanom s ťažkým zdravotným postihnutím. Za sledované obdobie bol príspevok poskytnutý priemerne mesačne 57 náhradným rodičom, ktorí vykonávajú starostlivosť o ťažko zdravotne postihnuté (ŤZP) deti (medziročný pokles o 4 náhradných rodičov). Spolu bolo na príspevok vyplatených 55,7 tis. EUR, čo predstavuje oproti roku 2012 nárast o 218 EUR.

Odmena pestúna – § 19 odst. 3. Fyzickej osobe, ktorej po 31. decembri 2005 trvá nárok na výplatu odmeny pestúna podľa predpisu účinného do 31. decembra 2005 a zverené dieťa je jej príbuzný v priamom rade, poskytuje sa táto odmena do zániku zverenia tohto dieťaťa. Počet osôb, ktorým bola odmena pestúna vyplatená, tvorilo v priemernom mesačnom vyjadrení 230 poberateľov (medziročný pokles o 75 poberateľov). Vyplatená bola v sume 152 tis. EUR, medziročne poklesla o 51 tis. EUR. Na odmenu pestúna bolo vyplatených spolu 152,2 tis. EUR, čo je o 45,3 tis. EUR menej ako v predchádzajúcom roku.

Celkové čerpanie finančných prostriedkov na príspevky na podporu náhradnej starostlivosti a odmeny pestúna bolo v roku 2013 v sume 13 289 tis. EUR (medziročný nárast o 135,5 tis. EUR).

3.4.6 Kompenzácia sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia

Právne vzťahy pri poskytovaní peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia upravuje zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o peňažných príspevkoch“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009. Cieľom tejto úpravy právnych vzťahov je podporiť sociálne začlenenie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len „fyzická osoba s ŤZP“) do spoločnosti za jej aktívnej účasti pri zachovaní jej ľudskej dôstojnosti v týchto štyroch oblastiach: *oblasť mobility a orientácie, oblasť komunikácie, oblasť zvýšených výdavkov a oblasť sebaobsluhy.*

Sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia je možné kompenzovať peňažnými príspevkami (ďalej aj „PP“) na kompenzáciu, ktoré sa delia na **jednorazové** a **opakované**. Maximálne výšky *jednorazových peňažných príspevkov na kompenzáciu* ustanovuje zákon o peňažných príspevkoch *pevnou sumou*, výšky *opakovaných peňažných príspevkov na kompenzáciu* sú ustanovené *percentom sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu* (upravené zákonom č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), čím sú opakované peňažné príspevky na kompenzáciu valorizované v závislosti od výšky valorizácie súm životného minima. V nadväznosti na účinnosť opatrenia MPSVR SR č. 181/2012 Z. z. o úprave súm životného minima, ktorým sa od 1. júla 2013 zvýšila suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu zo sumy 194,58 EUR na sumu **198,09 EUR mesačne**, boli upravené výšky opakovaných peňažných príspevkov na kompenzáciu a prehodnotené príjmy fyzických osôb na účely ich poskytovania. Prehľad výšok opakovaných peňažných príspevkov je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 3.22 Prehľad opakovaných peňažných príspevkov na kompenzáciu

Druhy opakovaných peňažných príspevkov	Výšky PP od 1.7.2012 v EUR	Výšky PP od 1.7.2013 v EUR
PP na osobnú asistenciu – sadzba na jednu hodinu	2,71	2,76
PP na prepravu	99,28	101,07
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov:		
1. na diétne stravovanie		
1a) choroby a poruchy uvedené v prvej skupine prílohy č. 5 zákona	36,12	36,77
1b) choroby a poruchy uvedené v druhej skupine prílohy č. 5 zákona	18,06	18,39
1c) choroby a poruchy uvedené v tretej skupine prílohy č. 5 zákona	10,84	11,04
2. hygienu alebo opotrebovanie šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia		
	18,06	18,39
3. zabezpečenie prevádzky osobného motorového vozidla		
	32,50	33,09
4. starostlivosť o psa so špeciálnym výcvikom		
	43,34	44,12
PP na opatrovanie:		
1.FO (opatrovatel') nepoberá niektorú zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok:		
1a) opatruje jednu FO s ŤZP	216,61	220,52
1b) opatruje dve alebo viaceré FO s ŤZP	288,80	294,01
1c) opatruje jednu FO s ŤZP, ktorá je viac ako 20 hodín týždenne v zariadení	191,34	194,79
1d) opatruje dve alebo viaceré FO s ŤZP, ktoré sú viac ako 20 hodín týždenne v zariadení	270,76	275,65
1e) opatruje FO s ŤZP, ktorá je v zariadení viac ako 20 hodín týždenne a súčasne opatruje aj druhú FO s ŤZP, ktorá nie je v zariadení alebo je v zariadení najviac 20 hodín týždenne	281,58	286,66
2. FO (opatrovatel') poberá niektorú zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok		
2a) opatruje jednu FO s ŤZP	90,25	91,88
2b) opatruje dve alebo viaceré FO s ŤZP	119,13	121,28

Zdroj: MPSVR SR

Výšky jednorazových peňažných príspevkov na kompenzáciu (resp. ich maximálne výšky) ustanovuje zákon o peňažných príspevkoch pevnou sumou. Na stanovenie konkrétnej výšky jednorazového peňažného príspevku má vplyv príjem fyzickej osoby s ŤZP a cena napr. pomôcky, osobného motorového vozidla, úpravy (podľa druhu peňažného príspevku). Pri zohľadňovaní príjmu fyzickej osoby s ŤZP je zachovaný princíp solidarity, t. j. čím nižší príjem má fyzická osoba s ŤZP, tým je možné poskytnúť vyšší jednorazový peňažný príspevok na kompenzáciu. Prehľad výšok jednorazových peňažných príspevkov uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 3.23 Maximálne výšky jednorazových peňažných príspevkov na kompenzáciu

Druhy jednorazových peňažných príspevkov na kompenzáciu	Maximálna výška v EUR
Peňažný príspevok na kúpu pomôcky	8 630,42
– na kúpu druhého mechanického vozíka	1 659,70
– na kúpu druhého elektrického vozíka je	4 979,09
– na kúpu druhého načúvacieho aparátu je	331,94
Peňažný príspevok na výcvik používania pomôcky	8 630,42
Peňažný príspevok na úpravu pomôcky	8 630,42
Peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia	11 617,88
Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla	6 638,79
– na kúpu osobného motorového vozidla s automatickou prevodovkou	8 298,48
Peňažný príspevok na úpravu osobného motorového vozidla	6 638,79
Úhrn peňažných príspevkov na úpravu bytu a peňažných príspevkov na úpravu rodinného domu v období siedmich rokov	6 638,79
Úhrn peňažných príspevkov na úpravu garáže v období siedmich rokov	1 659,70

V roku 2013 boli na peňažné príspevky na kompenzáciu vynaložené finančné prostriedky v celkovej sume 232 578 097 EUR. Priemerný mesačný počet poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu, ktoré boli poskytované fyzickým osobám s ŤZP, v roku 2013 tvorilo 169 052 poberateľov a vynaložené finančné prostriedky na tento účel predstavovali sumu 126 763 802 EUR. Priemerný mesačný počet poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie, ktorý je poskytovaný fyzickým osobám (opatrovateľom fyzických osôb s ŤZP) bol 58 941 a finančné prostriedky vyplatené týmto poberateľom predstavovali sumu 105 814 295 EUR.

Tabuľka 3.24 Prehľad čerpania finančných prostriedkov v roku 2013

Peňažné príspevky na kompenzáciu	Priemerný mesačný počet poberateľov	Vynaložené finančné prostriedky v EUR
PP poskytované FO s ŤZP	169 052	126 763 802
PP na opatrovanie ¹⁾	58 941	105 814 295
SPOLU		232 578 097

Zdroj: RSD MIS

¹⁾PP na opatrovanie je poskytovaný fyzickej osobe, ktorá opatruje FO s ŤZP

V roku 2013 bolo v porovnaní s rokom 2012 vyššie celkové čerpanie finančných prostriedkov na peňažné príspevky na kompenzáciu o 6 935 475 EUR. Uvedené zvýšené čerpanie finančných prostriedkov ovplyvnil najmä nárast počtu poberateľov. Priemerný mesačný počet poberateľov fyzických osôb s ŤZP v roku 2013 stúpol o 2 178 a priemerný mesačný počet poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie (opatrovateľov) stúpol o 241.

Z hľadiska počtu poberateľov bol v roku 2013 pri opakovaných peňažných príspevkoch na kompenzáciu zaznamenaný najvyšší priemerný mesačný počet poberateľov pri peňažnom príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov (celkový priemer 165 556, nárast oproti roku 2012 o 1 990 osôb). Tento peňažný príspevok sa člení podľa účelu poskytovania na štyri skupiny a v rámci tohto členenia bol najvyšší priemerný mesačný počet poberateľov pri kompenzácii zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou alebo opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia (93 199), nasledovali kompenzácie zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla (68 560), kompenzácie zvýšených výdavkov na diétne stravovanie (54 430) a kompenzácie zvýšených výdavkov súvisiacich so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom (73). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili poberatelia peňažného príspevku na opatrovanie (58 941).

V roku 2013 bol najvyšší počet poskytnutých jednorazových peňažných príspevkov na kompenzáciu pri peňažnom príspevku na kúpu pomôcky (3 235), nasledovali peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla (1 496), peňažný príspevok na úpravu rodinného domu (1 209), peňažný príspevok na úpravu bytu (670) a peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia (596).

Uvedené údaje o počte poskytnutých jednorazových peňažných príspevkov predstavujú sumáre za celý rok 2013 (spolu za všetkých 12 mesiacov).

Tabuľka 3.25 Prehľad čerpania peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP v roku 2013

Opakované peňažné príspevky na kompenzáciu	Priemerný mesačný počet poberateľov v roku 2013	Priemerná mesačná výška PP v EUR	Vynaložené finančné prostriedky v EUR
PP na osobnú asistenciu	8 499	373,07	38 826 770
PP na prepravu	2 815	87,15	3 005 623
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov:	165 556	30,92	62 656 833
– na diétne stravovanie	54 430	21,57	14 400 686
– hygienu alebo opotrebovanie šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia	93 199	18,20	20 719 590
– prevádzku osobného motorového vozidla	68 560	32,75	27 497 616
– starostlivosť o psa so špeciálnym výcvikom	73	43,66	38 941
PP na opatrovanie	58 941	144,46	105 814 295
Jednorazové peňažné príspevky na kompenzáciu	Počet poskytnutých PP v roku 2013	Priemerná výška PP v EUR	Vynaložené finančné prostriedky v EUR
PP na kúpu pomôcky	3 235	718,47	2 317 083
PP na výcvik používania pomôcky	37	648,22	23 984
PP na úpravu pomôcky	39	1 025,87	40 009
PP na opravu pomôcky	573	316,70	181 657
PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia	596	8 758,04	5 208 925
PP na kúpu osobného motorového vozidla	1 496	6 652,98	9 952 625
PP na úpravu osobného motorového vozidla	101	2 571,14	256 942
PP na úpravu bytu	670	2 420,95	1 617 856
PP na úpravu rodinného domu	1 209	2 198,60	2 653 602
PP na úpravu garáže	15	1 459,53	21 893
Peňažné príspevky SPOLU			232 578 097

Zdroj: RSD MIS

Peňažný príspevek na opatrovanie, ako jediný peňažný príspevek na kompenzáciu, sa neposkytuje fyzickej osobe s ŤZP, ale priamo fyzickej osobe (opatrovateľovi), ktorá opatruje fyzickú osobu s ŤZP. Jeho výška je stanovená v závislosti od viacerých skutočností. Ak opatrovateľ poberá niektorú zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok, peňažný príspevek na opatrovanie je určený percentuálnou sadzbou zo sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu a neznižuje sa o sumu prevyšujúcu príjem, ktorý je vyšší ako 1,4 násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, ustanoveného osobitným predpisom. Ak opatrovateľ nepoberá takúto dôchodkovú dávku, na výšku peňažného príspevku má vplyv príjem opatrovanej fyzickej osoby s ŤZP, ktorý je chránený do výšky 1,4 násobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, resp. ak je fyzickou osobou s ŤZP nezaopatrené dieťa, jeho príjem je chránený do 3-násobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Od 1. júla 2013 po valorizácii súm životného minima predstavuje ochrana príjmu fyzických osôb s ŤZP sumu 277,33 EUR mesačne (1,4 násobok sumy životného minima) a 594,27 EUR mesačne (3 násobok sumy životného minima).

V roku 2013 bol peňažný príspevek na opatrovanie poskytovaný priemerne mesačne 58 941 poberateľom (medziročný nárast o 241 poberateľov), ktorí opatrovali priemerne mesačne

60 844 fyzických osôb s ŤZP (medziročný nárast o 265), a na tento účel bolo vynaložených 105 814 295 EUR čo činí nárast o 1 958 921 EUR. Priemerná mesačná výška peňažného príspevku na opatrovanie predstavovala sumu 144,46 EUR (nárast o 2,24 EUR).

Poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie v tzv. produktívnom veku (nebola im vyplácaná niektorá zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok) bolo 61,1 %. Priemerná mesačná výška peňažného príspevku na opatrovanie vyplácaná týmto poberateľom bola 180,25 EUR. Poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie, ktorým bola vyplácaná niektorá zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok bolo 36,61 % a priemerná mesačná výška ich peňažného príspevku na opatrovanie bola 87,99 EUR.

Poberateľov, ktorým bol poskytovaný peňažný príspevok na opatrovanie podľa § 66 zákona o peňažných príspevkoch (t.j. za podmienok ustanovených zákonom č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov účinného do 31.12. 2008) bolo cca 2,3 %. Ide o poberateľov, ktorých počet sa neustále znižuje a postupne prechádzajú na podmienky vyplácania ustanovené zákonom o peňažných príspevkoch. Týmto poberateľom bol vyplatený peňažný príspevok na opatrovanie v priemernej mesačnej výške 92,74 EUR. Údaje o peňažnom príspevku na opatrovanie za rok 2013 uvádzame v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 3.26 Čerpanie peňažného príspevku na opatrovanie v roku 2013 v hlbšej štruktúre

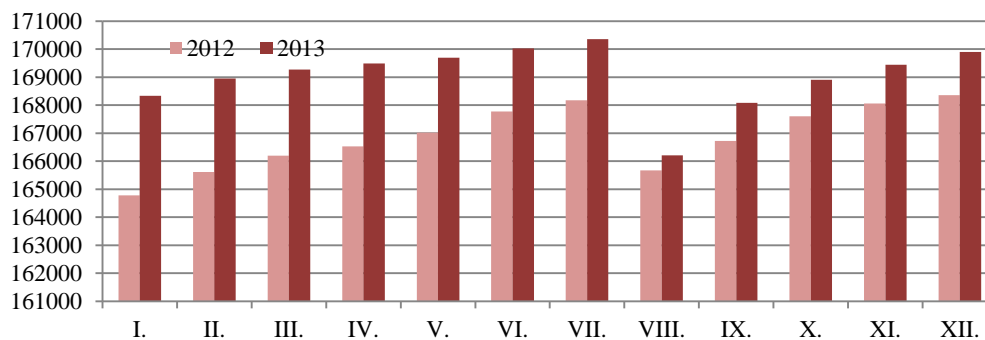
Peňažný príspevok na opatrovanie	Priemerný mesačný počet poberateľov	Priemerný mesačný počet opatrovaných	Priemerná mesačná výška v EUR
1. FO ¹⁾ poberajúca dôchodkovú dávku	21 585	22 077	87,99
2. FO nepoberajúca dôchodkovú dávku	36 004	37 385	180,25
3. FO poberajúce príspevok podľa prechodného ustanovenia	1 353	1382	92,74
Peňažný príspevok na opatrovanie SPOLU	58 941	60 844	144,46

Zdroj: RSD MIS

¹⁾ FO – fyzická osoba, poberajúca peňažný príspevok na opatrovanie (poberateľ)

Pri porovnávaní údajov za rok 2013 s rokom 2012 pri *opakovaných* peňažných príspevkoch naďalej prevažuje rast počtu poberateľov a nadväzne aj nárast čerpania finančných prostriedkov vynaložených na tento účel. Pri *jednorazových* peňažných príspevkoch bol zaznamenaný nielen nárast, ale pri viacerých peňažných príspevkoch aj pokles počtu poskytnutých peňažných príspevkov, ako aj objem vynaložených finančných prostriedkov. Porovnanie vývoja počtu poberateľov a čerpania finančných prostriedkov na peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP v roku 2012 a v roku 2013 uvádza tabuľka 3.27.

Graf 3.15 Vývoj počtu poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu za rok 2012 a 2013

* V uvedených počtoch figuruje každý poberateľ PP len raz aj keď mu je poskytnutých viac príspevkov
Zdroj: RSD MIS

Tabuľka 3.27 Prehľad vývoja počtu poberateľov a čerpania finančných prostriedkov na peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP

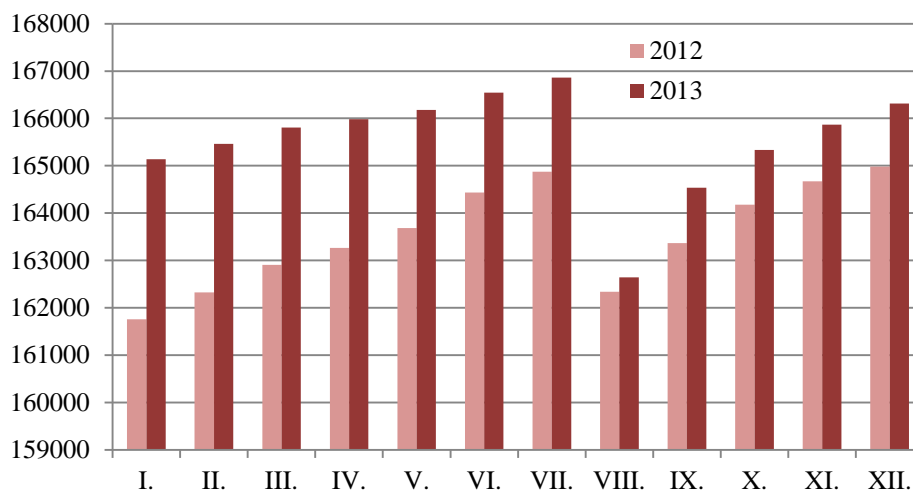
Opakované peňažné príspevky na kompenzáciu	2012		2013	
	Priemerný mesačný počet poberateľov	Priemerná mesačná výška PP v EUR	Priemerný mesačný počet poberateľov	Priemerná mesačná výška PP v EUR
PP na osobnú asistenciu	7 965	366,57	8 499	373,07
PP na prepravu	2 748	86,02	2 815	87,15
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov:	163 566	30,03	165 556	30,92
– na diétne stravovanie	53 235	20,85	54 430	21,57
– hygienu alebo opotrebovanie šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia	93 212	17,80	93 199	18,20
– prevádzku osobného motorového vozidla	66 783	32,04	68 560	32,75
– starostlivosť o psa so špeciálnym výcvikom	74	42,72	73	43,66
PP na opatrovanie	58 700	142,22	58 941	144,46
Jednorazové peňažné príspevky na kompenzáciu	Priemerný mesačný počet poberateľov	Priemerná výška PP v EUR	Priemerný mesačný počet poberateľov	Priemerná výška PP v EUR
PP na kúpu pomôcky	203	992,04	270	718,47
PP na výcvik používania pomôcky	5	741,22	3	648,22
PP na úpravu pomôcky	3	932,48	3	1 025,87
PP na opravu pomôcky	37	335,32	48	316,70
PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia	47	9 217,57	50	8 758,04
PP na kúpu osobného motorového vozidla	128	6 617,07	125	6 652,98
PP na úpravu osobného motorového vozidla	9	2 415,48	8	2 571,14
PP na úpravu bytu	63	2 307,79	56	2 420,95
PP na úpravu rodinného domu	121	2 165,15	101	2 198,60
PP na úpravu garáže	2	1 212,38	1	1 459,53
Vynaložené finančné prostriedky na PP SPOLU v EUR		225 642 622		232 578 097

Zdroj: RSD MIS

Pri opakovaných peňažných príspevkoch sa v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 prejavil nárast priemerného mesačného počtu poberateľov najvýraznejšie pri peňažnom príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov, kde bol zaznamenaný nárast o 1 990 poberateľov (spolu na všetky zvýšené výdavky). Konkrétne pri kompenzácii zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla bol nárast o 1 777 poberateľov a pri kompenzácii zvýšených výdavkov na diétne stravovanie nárast o 1 195 poberateľov. Pri kompenzácii zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou alebo opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia bol zaznamenaný mierny pokles priemerného mesačného počtu

poberateľov, a to o 13 poberateľov a pri kompenzáciách zvýšených výdavkov súvisiacich so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom pokles o 1 poberateľa.

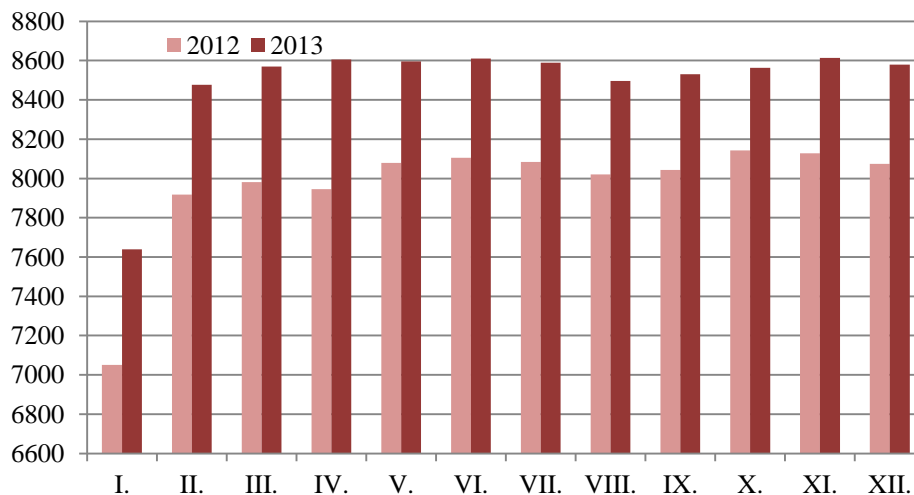
Graf 3.16 Vývoj počtu poberateľov PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov v roku 2012 a 2013

Zdroj: RSD MIS

Tak ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2013 pokračoval nárast priemerného mesačného počtu poberateľov peňažného príspevku na *osobnú asistenciu*, a to o 534 poberateľov v porovnaní s rokom 2012. V dôsledku valorizácie mierne vzrástla priemerná mesačná výška tohto peňažného príspevku na 373,07 EUR, čo predstavuje priemerne mesačne cca 136,8 hodín osobnej asistencie, na ktorú bol poskytnutý peňažný príspevok.

Graf 3.17 Vývoj počtu poberateľov peňažného príspevku na osobnú asistenciu v roku 2012 a 2013

Zdroj: RSD MIS

Aj v roku 2013 pretrvával rast priemerného mesačného počtu poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie. V porovnaní s rokom 2012 tvorí tento nárast 241 poberateľov. Pri rozčlenení tohto peňažného príspevku podľa druhu poberateľov (fyzických osôb) bol zaznamenaný najvýraznejší nárast priemerného mesačného počtu pri poberateľoch, ktorým je vyplácaná *dôchodková dávka*, a to o 683 poberateľov. Tento nárast mohol ovplyvniť okrem príchodu nových poberateľov aj prechod zo skupiny poberateľov, ktorým sa poskytoval peňažný príspevok na základe prechodného ustanovenia (t. j. podľa zákona účinného do 31. 12. 2008) a ktorých priemerný mesačný počet klesol

o 389. Pri poberateľoch, ktorým nie je vyplácaná niektorá zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok (v tzv. produktívnom veku), došlo k poklesu o 52 poberateľov. Prehľad údajov je uvedený v tabuľke 3.28.

Tabuľka 3.28 Porovnanie údajov o peňažnom príspevku na opatrovanie za obdobie rokov 2012 a 2013

Peňažný príspevok na opatrovanie	Priemerná výška PP na opatrovanie v EUR		Priemerný mesačný počet poberateľov	
	v roku 2012	v roku 2013	v roku 2012	v roku 2013
1. FO ¹⁾ poberajúca dôchodkovú dávku	85,83	87,99	20 902	21 585
2. FO nepoberajúca dôchodkovú dávku	177,32	180,25	36 056	36 004
3. FO poberajúce príspevok podľa prechodného ustanovenia	92,24	92,74	1 742	1 353
Peňažný príspevok na opatrovanie SPOLU	142,22	144,46	58 700	58 941

Zdroj: RSD MIS

¹⁾ FO – fyzická osoba, poberajúca peňažný príspevok na opatrovanie (poberateľ)

Priemerná mesačná výška peňažného príspevku na opatrovanie v roku 2013 mierne vzrástla pri každom druhu poberateľov. Túto skutočnosť ovplyvnila valorizácia sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, v dôsledku ktorej boli zvýšené nielen výšky peňažného príspevku na opatrovanie, ale aj zvýšená suma ochrany príjmu opatrovaných fyzických osôb s ŤZP.

Pri jednorazových peňažných príspevkoch na kompenzáciu sa v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 prejavil pri štyroch druhoch nárast počtu poskytnutých peňažných príspevkov a pri šiestich druhoch bol zaznamenaný pokles počtu poskytnutých peňažných príspevkov, a to nasledovne:

a) nárast počtu jednorazových PP poskytnutých za celý kalendárny rok o:

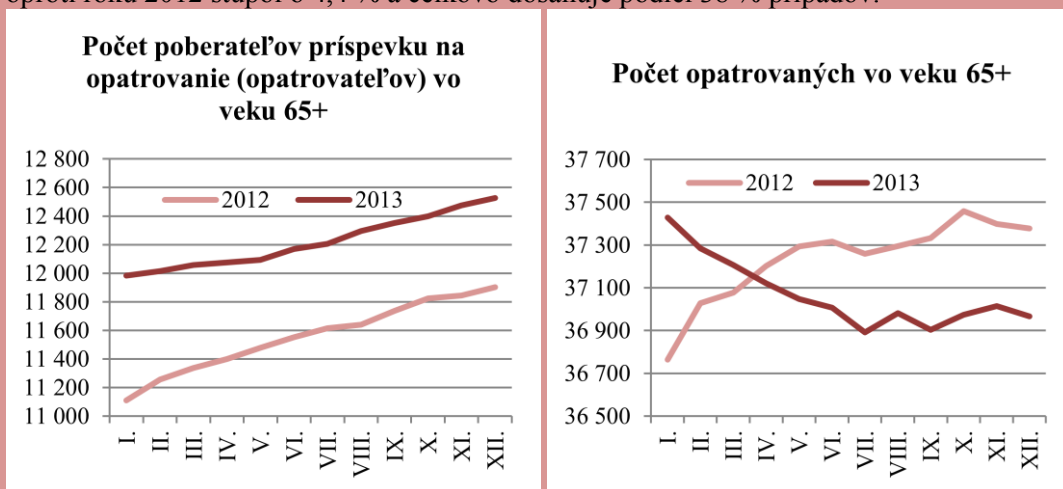
- 798 PP na kúpu pomôcky (priemerná výška príspevku klesla o 273,57 EUR)
- 127 PP na opravu pomôcky (priemerná výška príspevku bez významnej zmeny)
- 35 PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia (priemerná výška príspevku klesla o 459,53 EUR)
- 7 PP na úpravu pomôcky (priemerná výška príspevku vzrástla o 93,39 EUR)

b) pokles počtu jednorazových PP poskytnutých za celý kalendárny rok o:

- 239 PP na úpravu rodinného domu (priemerná výška príspevku bez významnej zmeny)
- 82 PP na úpravu bytu (priemerná výška príspevku vzrástla o 113,16 EUR)
- 37 PP na kúpu osobného motorového vozidla (priemerná výška bez významnej zmeny)
- 24 PP na výcvik používania pomôcky (priemerná výška príspevku klesla o 93 EUR)
- 10 PP na úpravu garáže (priemerná výška príspevku vzrástla o 247,15 EUR)
- 9 PP na úpravu osobného motorového vozidla (priemerná výška vzrástla o 155,66 EUR)

V roku 2013 tvorili seniori 58,64% všetkých poberateľov PP na kompenzáciu ŤZP, so sumou vyplatených príspevkov vo výške 46 511 301 EUR. V roku 2012 tvorili 58,48% všetkých poberateľov so sumou vyplatených príspevkov 44 189 111 EUR, čo predstavuje medziročný nárast o 0,16 p. b. a 2 322 190 EUR.

Hoci sa peňažný príspevok na opatrovanie neposkytuje fyzickej osobe s ŤZP, ale priamo fyzickej osobe – opatrovateľovi, je možné sledovať stúpajúci trend počtu poberateľov aj v skupine seniorov (ich podiel sa každoročne zvyšuje). Pri členení podľa druhu poberateľov (opatrovateľov) bol zaznamenaný najvýraznejší nárast priemerného mesačného počtu pri poberateľoch, ktorým je vyplácaná dôchodková dávka, (nemusia však ísť len o starobný dôchodok) a to o 683 poberateľov. Kým priemerný mesačný počet opatrovaných v roku 2013 medziročne mierne stúpol, vo vekovej skupine 65+ klesol a mierne klesol aj ich podiel na celkovom počte opatrovaných. Celkový počet opatrovaných v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 klesol, kým celkový počet opatrovaných vo vekovej skupine 65+ v roku 2013 oproti roku 2012 stúpol o 4,4 % a celkovo dosahuje podiel 38 % prípadov.

Zdroj: RSD MIS

3.4.7 Sociálne služby

Sociálne služby v SR sa od roku 2009 poskytujú v súlade so **zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov** (ďalej len „zákon o sociálnych službách). Zákon o sociálnych službách upravuje právne vzťahy a podmienky poskytovania sociálnych služieb, ktorých cieľom je podporovať sociálne začlenenie občanov a uspokojovať sociálne potreby ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii. Za nepriaznivú sociálnu situáciu sa považuje stav sociálnej núdze fyzickej osoby, rodiny a komunity, v ktorom sa táto osoba, rodina, komunita nachádza z dôvodu, že nemá zabezpečené základné životné potreby, pre svoje životné návyky, pre spôsob života, pre závislosť od návykových látok alebo škodlivých činností, pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do siedmich rokov veku alebo nepriaznivý zdravotný stav, pre dovŕšenie dôchodkového veku, pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo pre zotrúvanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby.

Sociálne služby sa podľa tohto zákona poskytujú prostredníctvom odborných, obslužných a ďalších činností, ktoré je poskytovateľ povinný poskytnúť alebo zabezpečiť v prípade, že sú tieto činnosti pri týchto službách taxatívne vymedzené. Odborné činnosti, ktorými sú sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia a stimulácia komplexného vývoja dieťaťa so zdravotným postihnutím, je možné za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytovať aj samostatne na základe akreditácie. Zároveň poskytovateľ môže vykonávať aj iné činnosti ako upravuje tento zákon, ktoré zvýšia kvalitu sociálnej služby. Sociálne služby sú službami verejného záujmu a sú poskytované bez dosiahnutia

zisku, avšak zákon umožňuje aj poskytovanie sociálnych služieb v rámci živnosti alebo podnikania, t. j. na báze zisku.

Zákon o sociálnych službách rozdeľuje sociálne služby do niekoľkých skupín, v závislosti od povahy nepriaznivej sociálnej situácie alebo od cieľovej skupiny, ktorej sú určené:

- sociálne služby krízovej intervencie
- sociálne služby na podporu rodiny s deťmi
- sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku
- sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií
- podporné služby

Na účely poskytovania sociálnych služieb, ktoré majú charakter dlhodobej starostlivosti a ktoré sa poskytujú fyzickým osobám odkázaným na pomoc inej fyzickej osoby zákon o sociálnych službách upravuje zdravotnú a sociálnu posudkovú činnosť, na základe ktorej sa určuje odkázanosť fyzickej osoby na sociálnu službu. Zákon o sociálnych službách rieši poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rozsahu ošetrovateľskej starostlivosti vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb priamo sestrami, t.j. zamestnancami týchto zariadení a zároveň je upravená možnosť poskytovania sociálnej služby v zdravotníckom zariadení ústavnej starostlivosti. V osobitnej časti zákona je upravené financovanie neverejných poskytovateľov za splnenia zákonom stanovených podmienok a financovanie neverejných poskytovateľov vybraných druhov sociálnych služieb na lokálnej úrovni zo štátneho rozpočtu na základe pridelených finančných prostriedkov z kapitoly rozpočtu MPSVR SR. Pri financovaní sú neverejní poskytovatelia rozlišovaní z toho hľadiska, či majú neziskový charakter alebo či ide o podnikateľské subjekty, nakoľko nie je možné z verejných zdrojov podporovať poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí ich poskytujú za účelom dosiahnutia zisku.

Zákon o sociálnych službách upravuje výkon dohľadu nad dodržiavaním tohto zákona a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov pri poskytovaní sociálnych služieb, ktorý vykonáva ministerstvo. Tento ústredný orgán bude s účinnosťou od 1. 1. 2016 hodnotiť aj kvalitu poskytovaných sociálnych služieb na základe nových podmienok kvality, ktoré sú upravené v prílohe č. 2 zákona. MPSVR SR udeľuje akreditáciu na vzdelávacie programy a akreditáciu na odbornú činnosť.

Dňa 28. 11. 2013 bol Národnou radou SR schválený **zákon č. 485/2013 Z. z.**, ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2014. Cieľom tejto novely zákona o sociálnych službách bolo zlepšenie kvality sociálnych služieb, ich udržateľnosť a dostupnosť.

Za pozitívne možno pokladať zmeny týkajúce sa zvýšenia ochrany príjmu klienta pred neprímeranou úhradou. Zámerom bolo zabezpečiť ochranu príjmu tým prijímateľom sociálnych služieb, ktorých príjmy sú veľmi nízke, t.j. sú pod hranicou zákonom určených súm životného minima alebo len nepatrne presahujúce túto hranicu. Keďže prioritou vlády SR je vytvoriť v sociálnych službách také podmienky, ktoré umožnia občanom zotrvať čo najdlhšie v ich prirodzenom prostredí a poskytovať komunitne orientované sociálne služby v súlade s princípmi deinštitucionalizácie a so záväzkami SR prijatými v medzinárodných dokumentoch, viaceré zmeny sú zamerané na dosiahnutie týchto cieľov. Ide o zmeny, ktorými sa obmedzuje kapacita pri zriaďovaní nových zariadení sociálnych služieb, tak aby vznikali zariadenia rodinného typu, ale aj o určenie vekových hraníc pre vybrané sociálne služby. Zaviedla sa nová skupina sociálnych služieb krízovej intervencie, kam patria aj komunitné centrá a terénna sociálna služba krízovej intervencie, ktoré budú dôležitým nástrojom riešenia problémov v segregovaných komunitách a doteraz nemali legislatívnu oporu. Zaviedli sa tak ďalšie nové druhy sociálnych služieb, ako aj nové druhy odborných činností. Za významnú možno považovať podrobnú úpravu podmienok kvality sociálnych služieb a systém ich hodnotenia. S kvalitou poskytovania sociálnych služieb súvisí aj kvalitný proces akreditácie vzdelávacích programov a odborných činností v sociálnych službách, preto boli bližšie špecifikované a precizované podmienky akreditácie. Upravili sa a sprísnil sa podmienky registrácie a finančnej podpory z verejných zdrojov a zabezpečilo sa zvýšenie objektivity posudzovania odkázanosti na pomoc inej osoby.

V snahe zabezpečiť kontinuitu a efektivitu poskytovaných sociálnych služieb a súčasne v snahe podporiť zotrvanie ľudí odkázaných na pomoc čo najdlhšie v ich prirodzenom rodinnom

prostredí sa MPSVR SR v súčasnosti venuje procesu deinštitucionalizácie sociálnych služieb na Slovensku. Vláda SR schválila dňa 30. 11. 2011 Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti (ďalej len „Stratégia DI“). Slovenská republika sa týmto dokumentom hlási k celosvetovému trendu systematického odstraňovania dôsledkov dlhodobo uplatňovaného, ale už historicky prekonaného modelu inštitucionálnej izolácie a segregácie ľudí vyžadujúcich dlhodobú pomoc a starostlivosť v špecializovaných zariadeniach, menovite detí v náhradnej starostlivosti a ľudí so zdravotným postihnutím, seniorov, a jeho nahradenie alternatívnym modelom služieb a opatrení, svojím charakterom čo najviac podobným podmienkam bežného života. Takáto zmena modelu je jedným z cieľov súčasnej politiky EÚ v oblasti sociálnej inklúzie a zdravotného postihnutia a je súčasťou záväzkov SR v medzinárodnej ľudsko-právnej agende, napr. Dohovoru o právach dieťaťa a Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Základným zámerom deinštitucionalizácie v SR je vytvorenie a zabezpečenie podmienok pre nezávislý a slobodný život všetkých občanov odkázaných na pomoc spoločnosti, v prirodzenom sociálnom prostredí komunity, prostredníctvom komplexu kvalitných alternatívnych služieb vo verejnom záujme. Dňa 14. 12. 2011 MPSVR SR schválilo Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015 (ďalej len „Národný akčný plán DI“). Vypracovanie Národného akčného plánu DI je jednou zo základných úloh Stratégie DI. Národný akčný plán DI predstavuje základný plánovací dokument MPSVR SR na naplnenie Stratégie DI v oblasti prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb v SR v rokoch 2012 – 2015.

Implementačná agentúra pre OP ZaSI (bývalý Fond sociálneho rozvoja zlúčený so Sociálnou implementačnou agentúrou) začala dňa 1. 3. 2013 realizovať Národný projekt – Podpora transformácie a deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb, ktorého hlavným cieľom je pilotne overiť proces prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v sociálnych službách.

Na snahe podporiť zotrvanie ľudí odkázaných na pomoc čo najdlhšie v ich prirodzenom rodinnom prostredí sa významnou mierou podieľa aj Národný projekt Podpory opatrovateľskej služby, ktorý sa začal realizovať v januári 2014.

Opatrovateľská služba

V roku 2013 bola opatrovateľská služba v domácnosti poskytovaná zo strany obcí 11 792 občanom. Výrazný pokles zaznamenávame od roku 2012, kedy počet opatrovaných osôb klesol medziročne o 2 418 opatrovaných osôb (na 12 309 osôb); v roku 2013 počet opatrovaných osôb opätovne poklesol oproti roku 2012 o 517 občanov. Neustále znižovanie počtu opatrovaných osôb zdôrazňuje negatívny trend v poskytovaní terénnej opatrovateľskej služby, čo je v rozpore s trendmi EÚ a strategickými zámermi MPSVR SR v tejto oblasti. Podľa opakujúcich sa vyjadrení zástupcov obcí, dôvodom pre takéto znižovanie rozsahu poskytovanej opatrovateľskej služby, a to v čase, keď sa dopyt po sociálnych službách zvyšuje, je nedostatok finančných zdrojov.

Opatrovateľskú službu v roku 2013 poskytovalo 4 465 zamestnancov miest a obcí. V porovnaní s rokom 2012 (v roku 2011 bol počet zamestnancov 6 274) ide rovnako ako pri počte opatrovaných o pokles, a to o 838 zamestnancov. Poskytovanie opatrovateľskej služby je realizované využitím všetkých inštitútov pracovnoprávných vzťahov (pracovný pomer, dohoda o pracovnej činnosti, dohoda o vykonaní práce). Počty zamestnancov sú prepočítavané na plné pracovné úväzky.

Na poskytovanie opatrovateľskej služby bolo v roku 2013 vynaložených zo strany obcí 25,6 mil. EUR, čo je oproti roku 2012 (v roku 2011 bolo vynaložených 24,2 mil. EUR) takmer o 1,7 mil. EUR menej, čo zodpovedá zníženému počtu opatrovaných, ako aj opatrovateľov, a súčasne potvrdzuje nepriaznivú situáciu vo financovaní opatrovateľskej služby.

Príjmy obcí z úhrad za opatrovateľskú službu v roku 2013 predstavovali cca 4,8 mil. EUR, rovnako ako v roku 2012 (v roku 2011 to bolo 4,9 mil. EUR). Dôvodom zníženia príjmov v úhradách oproti roku 2011 je zníženie počtu klientov, ale môže to byť spôsobené aj nedostatočnými príjmami klientov, u ktorých sa uplatňovala ochrana príjmu pred neprimeranou úhradou. Klienti sa tak podieľali na úhrade nákladov na opatrovateľskú službu vo výške 18,90 %. Rozdiel medzi príjmami a výdavkami na opatrovateľskú službu v roku 2013 predstavoval 20,8 mil. EUR, čo je suma, ktorú obce museli uhradiť z vlastných rozpočtov. Štatistické údaje sú uvedené v prílohe ku kapitole 3, tabuľka 21.

Pokiaľ ide o **neverejných poskytovateľov**, v roku 2013 poskytovalo opatrovateľskú službu 92 neverejných poskytovateľov, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje pokles o 13 poskytovateľov (v roku 2011 to bolo 70 poskytovateľov). Neverejní poskytovatelia v sledovanom období v roku 2013 opatrovali celkom 1 738 klientov, čo oproti predchádzajúcemu roku predstavuje nárast o 122 opatrovaných klientov, napriek zníženému počtu neverejných poskytovateľov (v roku 2011 bolo opatrovaných 1 794 klientov). Príjmy neverejných poskytovateľov (z rozpočtov obcí, z úhrad od klientov, z darov a pod.) za opatrovateľskú službu boli vo výške 4,39 mil. EUR, pričom ich náklady predstavovali 4,64 mil. EUR. Pretrvávajúca nepriaznivá situácia v opatrovateľskej službe, poskytovanej neverejnými, ale aj verejnými poskytovateľmi, je ovplyvňovaná nedostatkom finančných zdrojov obcí, ktoré z tohto dôvodu neposkytujú neverejným poskytovateľom finančné príspevky v rozsahu a za podmienok stanovených zákonom o sociálnych službách a nerozširujú ani opatrovateľskú službu vo svojej lokálnej pôsobnosti.

Prepravná služba

V roku 2013 bola prepravná služba obcami a mestami poskytnutá 2 311 občanom, čo predstavuje nárast oproti roku 2012 o 30 občanov (v roku 2011 to bolo 3 207 občanov). Obce vynaložili v roku 2013 na poskytovanie prepravnej služby 276,0 tis. EUR, čo oproti roku 2012 predstavuje nárast o 58,0 tis. EUR, a to aj napriek klesajúcemu trendu klientov prepravnej služby v rokoch 2011 a 2012. Štatistické údaje sú uvedené v prílohe ku kapitole 3, tabuľka 22.

Prepravnú službu v roku 2013 (v roku 2011 a 2012 to bolo 22 neverejných poskytovateľov) poskytovalo 23 neverejných poskytovateľov pre 4 415 klientov, čo predstavuje nárast oproti roku 2012 o 2 419 klientov. Príjmy neverejných poskytovateľov na prepravnú službu boli vo výške 256,3 tis. EUR a ich výdavky predstavovali 1,30 mil. EUR. Rozdiel vo výške 1,05 mil. EUR neverejní poskytovatelia hradili z vlastných rozpočtov.

Zariadenia sociálnych služieb

K 31. 12. 2012²⁷ bolo v Slovenskej republike 5 410 836 obyvateľov, z toho 38 263 obyvateľom (0,71 %) boli poskytované služby v 1 084 zariadeniach sociálnych služieb zriadených obcou, vyšším územným celkom alebo neverejným poskytovateľom. Sociálne služby, ktoré majú charakter dlhodobej starostlivosti, boli poskytované 35 293 klientom v 915 zariadeniach (zariadenie pre seniorov, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie, denný stacionár, zariadenie podporovaného bývania, rehabilitačné stredisko, zariadenie opatrovateľskej služby).

V roku 2012 bolo v Slovenskej republike spolu vo všetkých druhoch zariadení sociálnych služieb 40 679 miest, z toho sa celoročná starostlivosť poskytovala v rámci 35 792 miest (87,9 %), týždenná starostlivosť na 674 miestach (1,6 %), denná na 2 645 miestach (6,5 %) a prechodne sa starostlivosť poskytovala na 1 419 miestach (3,5 %). Z celkového počtu miest až 36 911 miest (90,7 %) pripadá na sociálne služby, ktoré majú charakter dlhodobej starostlivosti.

Zariadenia sociálnych služieb mali ku koncu roku 2012 spolu 38 263 obyvateľov. Z celkového počtu obyvateľov zariadení bolo 28 773 zdravotne postihnutých (75,2 %) a 24 014 osôb v dôchodkovom veku (62,8 %). Z celkového počtu obyvateľov zariadení bolo 15 946 mužov (41,7 %) a 22 317 žien (58,3 %). Spolu 35 293 obyvateľom (92,2 %) sa poskytovali sociálne služby tzv. dlhodobej starostlivosti.

Z hľadiska **zriaďovateľa** zariadení sociálnych služieb, z celkového počtu 1 090 zariadení sociálnych služieb a z celkového počtu 40 679 miest v zariadeniach sociálnych služieb je zriaďovateľom 401 zariadení samosprávny kraj (37 %) s počtom miest 20 203 (50 %) a obec zriaďovateľom 263 zariadení (24 %) s 9 877 miestami (24 %). Neverejní poskytovatelia sú zriaďovateľmi 426 zariadení (39 %) s počtom 10 589 miest (26 %).

Celkové výdavky zariadení boli 372 685 815 EUR. Z toho až 217 383 477 EUR (58,33 %) bolo vynaložených na mzdy a povinné sociálne poistenie. Ostatné výdavky boli určené na tovary a služby, na obstaranie dlhodobého majetku a na zdravotnú starostlivosť. Výdavky na sociálne služby

²⁷ V čase vydania Správy údaje za pre všetky zariadenia sociálnych služieb za rok 2013 nie sú k dispozícii.

v zariadeniach tzv. dlhodobej starostlivosti predstavovali sumu 363 983 519 EUR, čo je až 98 % z celkových výdavkov vo všetkých druhoch zariadení sociálnych služieb.

V zariadeniach sociálnych služieb bolo k 31. 12. 2012 zamestnaných 24 223 zamestnancov, čo predstavuje nárast oproti roku 2011 o 5 114 zamestnancov. V zariadeniach sociálnych služieb tzv. dlhodobej starostlivosti pracovalo až 23 629 zamestnancov (98 % z celkového počtu zamestnancov).

Podrobnejšie štatistické údaje sú uvedené v tabuľkách 23 až 27 v prílohe ku kapitole 3.²⁸

Pokiaľ ide o **zariadenia sociálnych služieb**, ktoré nie sú sledované Štatistickým úradom SR, k 31. 12. 2013 bolo v SR obcami, vyššími územnými celkami alebo neverejnými poskytovateľmi zriadených 15 (21)²⁹ nízkoprahových denných centier s celkovým počtom klientov 9 276 (14 803), 29 (31) nízkoprahových denných centier pre deti a rodinu s celkovým počtom klientov 8 076 (7 727), 210 (232) denných centier s celkovým počtom klientov 38 327 (39 969), 8 (7) integračných centier s celkovým počtom klientov 382 (2 112), 98 (95) jedální s celkovým počtom klientov 91 949 (89 490), 29 (30) pracovní s celkovým počtom klientov 6 162 (3 985) a 26 (32) stredísk osobnej hygieny s celkovým počtom klientov 8 251 (19 172). Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podporu zosúladovania osobného a pracovného života poskytovalo 5 (6) poskytovateľov s celkovým počtom klientov 7 (4), poskytovatelia sprostredkovali osobnú asistenciu s celkovým počtom klientov 557 (260), 34 (38) poskytovateľov požičiavalo pomôcky s celkovým počtom klientov 975 (1 030), monitorovanie a signalizáciu potreby poskytovalo 6 (11) poskytovateľov s celkovým počtom klientov 280 (1 123) a pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností 7 (5) poskytovateľov s celkovým počtom klientov 69 (8).

Štatistické údaje o vybraných sociálnych službách sú uvedené v prílohe ku kapitole 3, tabuľky 28 a 30.

V roku 2013 bolo do **poradovníkov** čakateľov na poskytovanie starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb zaradených celkovo 4 157 (4 474) občanov, z toho najviac v domovoch sociálnych služieb – 2 342 osôb (56 %) a v zariadeniach pre seniorov 1 707 osôb (41 %). Celkový počet čakateľov oproti roku 2012 klesol o 317 osôb.

Podrobnejšie štatistické údaje sú uvedené v tabuľke 29 v prílohe ku kapitole 3.

Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb

K 31. 12. 2013 poskytovalo sociálne služby (okrem sociálnych služieb v zariadeniach, ktoré sú sledované Štatistickým úradom SR) 387 (383) neverejných poskytovateľov, čo predstavuje nárast oproti roku 2012 o 5 poskytovateľov. Neverejní poskytovatelia poskytovali sociálne služby celkom 73 888 (73 579) klientom, čo je o 309 viac ako v roku 2012. Celkové príjmy neverejných poskytovateľov (z rozpočtov obcí, z úhrad od klientov, z darov a pod.) predstavovali sumu 8,21 mil. EUR, pričom celkové výdavky neverejných poskytovateľov dosiahli sumu až 10,15 mil. EUR, čo znamená, že cca 2,00 mil. EUR museli neverejní poskytovatelia uhradiť z vlastných zdrojov. Ďalšie štatistické údaje obsahuje príloha ku kapitole 3, tabuľka 30.

Dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb

Podľa § 98 a § 99 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov štát prostredníctvom MPSVR SR vykonáva dohľad³⁰ nad dodržiavaním zákona o sociálnych službách a všeobecne záväzných právnych predpisov pri:

²⁸ Zdroj: Vybrané údaje Štatistického úradu SR; pozn.: Vo vybraných údajoch ŠÚ SR nie sú započítané údaje o detských domovoch, krízových strediskách, resocializačných strediskách a ostatných zariadeniach, ktoré sa nepovažujú za zariadenia sociálnych služieb.

²⁹ V zátvorkách je uvedený počet za rok 2012.

³⁰ Výkon dohľadu nad poskytovaním sociálnych služieb podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov

- poskytovaní sociálnych služieb a spôsobe ich vykonávania, najmä z hľadiska dodržiavania základných ľudských práv a slobôd,
- uzatváraní zmlúv o poskytovaní sociálnej služby,
- dodržiavani záväzkov zo zmluvy o poskytovaní sociálnej služby,
- vykonávaní odborných činností, na ktoré bola udelená akreditácia.

Pri výkone dohľadu ministerstvo postupuje podľa „Smernice Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 50/2012 z 18. decembra 2012 na výkon dohľadu nad poskytovaním sociálnych služieb“ účinnej od 1. januára 2013 a dodatku č. 1 z 19. septembra 2013 účinného od 20. septembra 2013.

Tabuľka 3.29 Počet vykonaných a dokončených dohľadov v roku 2013

Počet prenesených dohľadov z roku 2012, ukončených v roku 2013	1
Počet začatých a ukončených dohľadov v roku 2013 celkom	11
Z toho počet dohľadov nad rámec zamerania činnosti na rok 2013	5
Počet začatých dohľadov v roku 2013 a prenesených do roku 2014	4

U všetkých verejných aj neverejných poskytovateľov sociálnej služby, u ktorých boli vykonané dohľady v roku 2013, boli zistené porušenia Ústavy SR, zákona o sociálnych službách a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Vykonanými dohľadmi v roku 2013 boli zistené najmä:

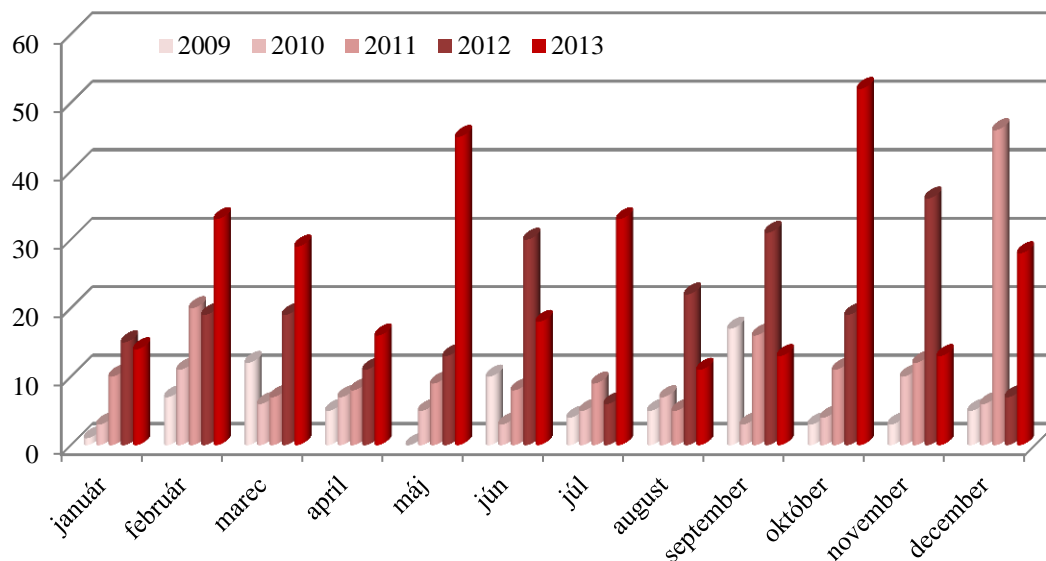
- rozpory so zákonom č. 460/1992 Zb. s Ústavou Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov spočívajúce najmä v zákazoch a príkazoch vo vnútorných predpisoch poskytovateľov, ktoré nemajú oporu v právnom poriadku SR,
- rozpory so zákonom o sociálnych službách spočívajúce v:
 - porušovaní práv prijímateľov,
 - porušovaní povinností poskytovateľov pri plánovaní poskytovania sociálnej služby podľa individuálnych potrieb a schopností prijímateľa,
 - neplnení procedurálnych, personálnych a prevádzkových podmienok poskytovateľa,
 - neuskutočňovaní programu supervízie,
 - porušovaní zákona pri úschove cenných vecí prijímateľa,
 - porušovaní povinností poskytovateľa pri ochrane života, zdravia a dôstojnosti prijímateľa,
 - porušovaní povinností poskytovateľa pri vykonávaní odborných, obslužných a ďalších činností, zabezpečení vykonávania týchto činností alebo utvárania podmienok na ich vykonávanie v rozsahu ustanovenom zákonom a pre druh sociálnej služby, ktorý poskytuje,
 - porušovaní zákona pri prijímaní darov,
 - porušovaní zákona pri určovaní úhrady za sociálnu službu,
 - porušovaní zákona pri uzatváraní zmlúv o poskytovaní sociálnej služby a dodržiavaní záväzkov zo zmluvy,
 - porušovaní zákona pri spracúvaní osobných údajov,
 - porušovaní zákona pri vedení evidencie prijímateľov,
 - porušovaní prechodných ustanovení zákona.
- rozpory so zákonom č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov spočívajúce v:
 - porušovaní ustanovení o zastúpení,
 - porušovaní zákona pri kolízii záujmov zákonného zástupcu a zastúpeného,
 - porušovaní povinnosti dbať, aby sa pri úprave zmluvných vzťahov odstránilo všetko, čo by mohlo viesť k vzniku rozporov,
- rozpory so zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov spočívajúce v:
 - nerešpektovaní práva na výber poskytovateľa zdravotnej starostlivosti,
 - nerešpektovaní práva na odmietnutie poskytnutia zdravotnej starostlivosti okrem prípadov, v ktorých podľa tohto zákona možno poskytnúť zdravotnú starostlivosť bez informovaného súhlasu,

- rozpory so zákonom č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia v znení neskorších zákonov v nadväznosti na § 72 ods. 8 zákona o sociálnych službách spočívajúce v nesprávnom posudzovaní a zisťovaní príjmu prijímateľa na účely určenia úhrady,
- rozpor so zákonom č. 224/2006 Z. z. o občianskych preukazoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov spočívajúci v nariadení povinnosti prijímateľa odovzdať poskytovateľovi občiansky preukaz,
- rozpory so všeobecne záväzným nariadením zriaďovateľa.

Evidencia, sledovanie a vyhodnocovanie oznámení poskytovateľov o použití prostriedkov telesného a netelesného obmedzenia

Poskytovatelia sociálnej služby podľa § 10 ods. 5 a 6 zákona o sociálnych službách aj v roku 2013 viedli register o použití prostriedkov netelesných a telesných obmedzení, ktoré sú podľa § 10 ods. 6 uvedeného zákona povinní bezodkladne po použití oznámiť ministerstvu. Údaje z tohto registra boli monitorované a využívané pri plánovaní a samotnej realizácii dohľadov. Počet oznámení o použití prostriedkov netelesných a telesných obmedzení doručených ministerstvu má podľa evidencie v jednotlivých rokoch od roku 2009, t. j. od účinnosti zákona o sociálnych službách, narastajúci charakter. Každoročne narastá počet zaslaných oznámení od poskytovateľov sociálnych služieb, u ktorých bol vykonaný dohľad.

Graf 3.18 Grafické znázornenie počtu oznámení od poskytovateľov zaslaných ministerstvu v rokoch 2009 – 2013

Zdroj: MPSVR SR

Narastajúci počet doručených oznámení o použití prostriedkov telesných a netelesných obmedzení poukazuje na skutočnosť, že sa každoročne zvyšuje počet poskytovateľov plniacich si túto povinnosť, ustanovenú v § 10 ods. 6 zákona o sociálnych službách. V niektorých prípadoch plnenie uvedenej povinnosti súvisí s plnením opatrení na odstránenie zistených nedostatkov prijatých na základe vykonaného dohľadu u daného poskytovateľa. Na základe doručených oznámení poskytovateľov o použitých prostriedkoch obmedzení bolo pri poskytovaní sociálnej služby v roku 2013 zaznamenaných 89 netelesných obmedzení a 216 telesných obmedzení.

Tabuľka 3.30 Rozdelenie oznámení o použitých prostriedkoch netelesných a telesných obmedzení doručených ministerstvu v roku 2013 podľa jednotlivých krajov

Kraj	Počet oznámení od verejných poskytovateľov	Počet oznámení od neverejných poskytovateľov	Spolu
Bratislavský	7	6	13
Trnavský	31	0	31
Nitriansky	27	3	30
Trenčiansky	43	0	43
Žilinský	7	0	7
Banskobystrický	22	0	22
Košický	19	23	42
Prešovský	117	0	117
SPOLU	273	32	305

Zdroj: MPSVR SR

Podnety prokuratúre

V súvislosti s výkonom dohľadu bol v roku 2013 podaný 1 podnet na preskúmanie zákonnosti príslušnej prokuratúre, a to podnet na preskúmanie zákonnosti Všeobecne záväzného nariadenia Trenčianskeho samosprávneho kraja č. 15/2012 zo dňa 19. 12. 2012 o úhrade za poskytovanie sociálnych služieb schváleného uznesením č. 478/2012 na X. zasadnutí Zastupiteľstva Trenčianskeho samosprávneho kraja, účinného od 1. 1. 2013 (ďalej len „VZN TSK“).

Po preskúmaní vybraných častí VZN TSK ministerstvo namietalo jeho rozpor s § 74 ods. 8 zákona o sociálnych službách, keďže celková suma mesačnej úhrady, tak ako bola stanovená v ustanovení VZN TSK, neumožňovala poskytovateľom dodržať pri uzatváraní zmlúv o poskytovaní sociálnej služby zákonnú podmienku, nakoľko z uvedenej sumy nebolo možné určiť jednotlivé úhrady za odborné, obslužné a ďalšie činnosti. Krajská prokuratúra v Trenčíne sa s podnetom ministerstva stotožnila a podala protest proti uvedenému VZN. Uvedený rozpor bol odstránený VZN TSK č. 21/2013 zo dňa 24. 06. 2013, účinným od 15. 07. 2013.

3.4.8 Dotácie na podporu rozvoja sociálnej oblasti v pôsobnosti MPSVR SR

MPSVR SR poskytovalo v roku 2013 dotácie z rozpočtu kapitoly v súlade so zákonom č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí rodiny SR v znení zákona č. 393/2012 Z. z. (ďalej len „zákon“). Celkovo boli poskytnuté dotácie v sume 2 226 949 EUR, z toho 2 081 125 EUR právnickým osobám.

Dotácie na podporu rozvoja sociálnych služieb a dotácie na podporu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (§ 3 zákona) boli poskytnuté v sume 1 300 131 EUR (podporených 175 žiadostí), z toho z kapitálových transferov v sume 1 785 646 EUR na kúpu osobných a špeciálnych motorových vozidiel, technických zariadení na zlepšenie manipulácie s klientmi s obmedzenou schopnosťou pohybu, materiálového vybavenia, na vytváranie bezbariérového prostredia a na rekonštrukcie a stavebné úpravy. V rámci tohto druhu dotácií sa výdavky v sume 22 000 EUR týkali medzirezortného podprogramu Protidrogová politika. Na podporu rekondičných aktivít (§ 6) boli poskytnuté výdavky v sume 591 051 EUR (18 žiadostí), na podporu členstva v medzinárodnej organizácii v sociálnej oblasti (§ 7) v sume 39 103 EUR (21 žiadostí) a na podporu edičnej činnosti (§ 8) v sume 133 200 EUR (17 žiadostí), z toho 2 000 EUR na protidrogovú politiku. V rámci dotácií na podporu rekondičných aktivít boli na dotácie, zamerané na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a na podporu obnovenia psychickej a fyzickej kondície fyzickej osoby, ktorá je poberateľom starobného, predčasného starobného alebo výsluhového dôchodku a nevykonáva činnosť, ktorá zakladá nárok na príjem zo závislej činnosti alebo z podnikania, poskytnuté výdavky dvom subjektom v sume 530 250 EUR; prostredníctvom nich bol

poskytnutý príspevok na rekreácie 10 605 žiadateľom. V súlade so zákonom č. 393/2012 Z. z., ktorým bol novelizovaný zákon, ministerstvo poskytlo dotáciu na podporu humanitárnej pomoci právnickým osobám (§9 ods.3) v sume 17 640 EUR (2). Z hľadiska právnej formy príjemcu dotácie boli rozpočtové prostriedky poskytnuté obciam a vyšším územným celkom pre zariadenia v ich zriaďovateľskej pôsobnosti v sume 797 407 EUR, občianskym združeniam v sume 634 141 EUR, odborovej organizácii v sume 330 250 EUR, neziskovým organizáciám v sume 249 973 EUR a cirkevným organizáciám v sume 69 354 EUR.

V súlade s § 9 ods.1 zákona bola poskytnutá dotácia fyzickým osobám na podporu humanitárnej pomoci v sume 145 824 EUR, z toho v sume 87 035 EUR pre 302 fyzických osôb v krízovej životnej situácii alebo v mimoriadne nepriaznivej sociálnej situácii na podporu riešenia tejto situácie a v sume 58 789 EUR na zabezpečenie stravy pre 698 detí Základnej školy s materskou školou v Lomničke.

Tabuľka 3.31 Poskytovanie dotácií v pôsobnosti MPSVR SR

Účel poskytovania dotácií:	Podporené projekty			Poskytnuté finančné prostriedky v EUR		
	rok 2012	rok 2013	Index 2013/2012	rok 2012	rok 2013	Index 2013/2012
– na podporu rozvoja sociálnych služieb a na podporu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	132	175	132,6	1 584 323	1 300 131	82,1
– na podporu rekondičných aktivít, členstva v medzinárodných organizáciách, podporu edičnej činnosti a humanitárnej pomoci právnickým osobám	65	58	89,2	801 199	780 994	97,5
– na podporu humanitárnej pomoci (fyzické osoby)	1 588*	1 000**	63,0	199 170*	145 824**	73,2

* z toho 76 591 EUR na zmiernenie následkov extrémneho počasia (palivové drevo) pre cca 1 110 obyvateľov 87 obcí

** z toho 58 789 EUR na zabezpečenie stravy pre 698 detí Základne školy s materskou školou v Lomničke
Zdroj: Návrh záverečného účtu za rok 2013

Spolufinancovanie sociálnych služieb

MPSVR SR v roku 2013 poskytlo v súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov rozpočtové prostriedky obciam na spolufinancovanie vybraných sociálnych služieb v zariadeniach sociálnych služieb verejných i neverejných poskytovateľov.

Na základe predložených žiadostí a uzatvorených zmluvných vzťahov s 275 mestami a obcami boli poskytnuté na spolufinancovanie sociálnych služieb na rok 2013 rozpočtové prostriedky v sume 51 818 754 EUR, z toho 36 690 936 EUR pre verejných poskytovateľov (291 zariadení) a 15 127 818 EUR pre neverejných poskytovateľov (213 zariadení) sociálnych služieb.

Čerpanie rozpočtových prostriedkov (po zaúčtovaní vratiek) k 31.12.2013 predstavuje 50 185 975 EUR, z toho verejní poskytovatelia použili 35 716 733 EUR a neverejní poskytovatelia 14 469 242 EUR. V rámci zúčtovania finančných vzťahov so štátnym rozpočtom za rok 2013 vrátili obce po 1. 1. 2014 ďalšie rozpočtové prostriedky v sume 2 962 680 EUR a prostriedky v sume 419 585 EUR budú vrátené na základe schválených splátkových kalendárov, resp. budú vymáhané. Na základe toho možno konštatovať, že poskytovatelia sociálnych služieb použili na úhradu oprávnených nákladov na sociálne služby z rozpočtových prostriedkov poskytnutých MPSVR SR roku

2013 celkom 45 168 246 EUR, z toho verejní poskytovatelia použili 33 136 460 EUR a neverejní poskytovatelia 12 031 786 EUR nasledovne:

- podľa § 71 ods. 6 predmetného zákona – zariadenia sociálnych služieb zriadené alebo založené obcou: denný stacionár (300 086 EUR), domov na pol ceste (4 100 EUR), domov sociálnych služieb (3 743 411 EUR), nocľaháreň (409 381 EUR), špecializované zariadenie (282 889 EUR), útulok (528 883 EUR), zariadenie podporovaného bývania (31 195 EUR), zariadenie núdzového bývania (410 841 EUR), zariadenie opatrovateľskej služby (4 860 013 EUR) a zariadenie pre seniorov (22 565 661 EUR),
- podľa § 78a zákona o sociálnych službách – neverejní poskytovatelia: denný stacionár (532 734 EUR), nocľaháreň (689 760 EUR), zariadenie opatrovateľskej služby (1 479 078 EUR) a zariadenie pre seniorov (9 330 214 EUR).

Výdavky kapitoly MPSVR SR na spolufinancovanie sociálnych služieb v roku 2013 boli v porovnaní s rokom 2012 vyššie o 11 651 932 EUR, a to najmä z dôvodu celoročnej podpory sociálnych služieb (v roku 2012 až od 1. marca) a tiež z dôvodu vyššieho počtu zariadení sociálnych služieb (o 46).

3.4.9 Európsky integrovaný systém štatistiky sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS)

V zmysle platnej Lisabonskej zmluvy sú členské štáty EÚ a Európska únia ako celok povinné pri definovaní a implementovaní svojich politík klásť dôraz na plnú zamestnanosť, sociálnu ochranu pre všetkých občanov a boj proti sociálnej exklúzii.

Z dôvodu monitorovania vývoja sociálnej ochrany v členských štátoch EÚ vyžaduje Európska komisia (EK) prístup k aktuálnym a podrobným údajom a informáciám o systémoch, súčasnom stave a rozvoji sociálnej ochrany v členských štátoch. Jedným zo základných nástrojov štatistického sledovania sociálnej ochrany je **Európsky systém jednotných štatistík sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS³¹)**. Počnúc rokom 2008 (referenčný rok 2006) poskytujú členské štáty EÚ údaje na základe Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 458/2007³² o európskom systéme integrovanej štatistiky sociálnej ochrany (ESSPROS) so štyrmi implementačnými nariadeniami Komisie č. 1322/2007³³, č. 10/2008³⁴, č. 110/2011³⁵ a č. 263/2011³⁶.

Štatistický systém ESSPROS pozostáva z nasledovných modulov:

- Príjmy a výdavky na sociálnu ochranu
- Kvalitatívne informácie
- Počet poberateľov dôchodkov s elimináciou duplicity
- Čisté výdavky na dávky.

Medzinárodne porovnateľné údaje o príjmoch a výdavkoch na sociálnu ochranu sú dostupné na webovej stránke Eurostat-u (EK)³⁷ za členské štáty EÚ a v publikáciách ŠÚ SR. Najnovšie údaje sú za rok 2011.

Príjmy programov sociálnej ochrany zahŕňajú sociálne príspevky (od zamestnávateľov, zamestnancov, SZČO, dobrovoľných platiteľov), príspevky verejnej správy (platby štátneho rozpočtu, regionálnej a miestnej samosprávy a fondov povinného sociálneho zabezpečenia), transfery z iných programov a iné príjmy.

Výdavky zahŕňajú sociálne dávky podľa účelov sociálnej ochrany, administratívne výdavky a iné výdavky. Sociálna ochrana obsahuje všetky intervencie zo strany verejných alebo súkromných

³¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-11-014/EN/KS-RA-11-014-EN.PDF

³² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:113:0003:0008:SK:PDF>

³³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:294:0005:01:SK:HTML>

³⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:005:0003:01:SK:HTML>

³⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:034:0029:0032:SK:PDF>

³⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:071:0004:0008:SK:PDF>

³⁷ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/social_protection/data/database

organizácií, ktorých cieľom je oslobodiť domácnosti a jednotlivcov od bremien definovaných rizík alebo potrieb za predpokladu, že neexistuje ani simultánna a ani individuálna dohoda.

Manuál ESSPROS klasifikuje sociálne dávky podľa 8 nasledovných účelov:

- choroba/zdravotná starostlivosť
- invalidita
- staroba
- pozostalí
- rodina/deti
- nezamestnanosť
- bývanie
- sociálne vylúčenie.

Výdavky na sociálne dávky (hrubé)³⁸ sú zapísané bez odčítania daní alebo iných povinných poplatkov platených poberateľom (napr. sociálne príspevky).

Program sociálnej ochrany je špecifický súbor pravidiel podporovaných jednou alebo viacerými inštitucionálnymi jednotkami, ktoré riadia úhradu dávok sociálnej ochrany a ich financovanie. Programy sociálnej ochrany by mali vždy spĺňať podmienku, že musia mať k dispozícii zostavený zvláštny účet príjmov a výdavkov.

Od roku 2005 sa v Slovenskej republike údaje o príjmoch a výdavkoch na sociálnu ochranu sledovali podľa nasledovných programov sociálnej ochrany:

Tabuľka 3.32 Programy sociálnej ochrany

Č.	Názov programu	Č.	Názov programu
1	Nemocenské poistenie	12	Sociálne služby – neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam a súkromný sektor
2	Dôchodkové poistenie – ukončené	13	Sociálne poistenie – silové zložky
3	Poistenie v nezamestnanosti	14	Sociálne zľavy na cestovnom
4	Zdravotné poistenie	15	Sociálne služby – vyššie územné celky
5	Štátna sociálna podpora	16	Garančné poistenie
6	Štátna sociálna pomoc	17	Rezervný fond solidarity
7	Imputované dávky – verejný sektor	18	Starobné poistenie
8	Imputované dávky – súkromný sektor	19	Invalidné poistenie
9	Sociálna pomoc samosprávy	20	Starobné dôchodkové sporenie
10	Úrazové poistenie	21	Politiky trhu práce
11	Doplňkové dôchodkové poistenie	22	Príspevky na dôchodkové sporenie

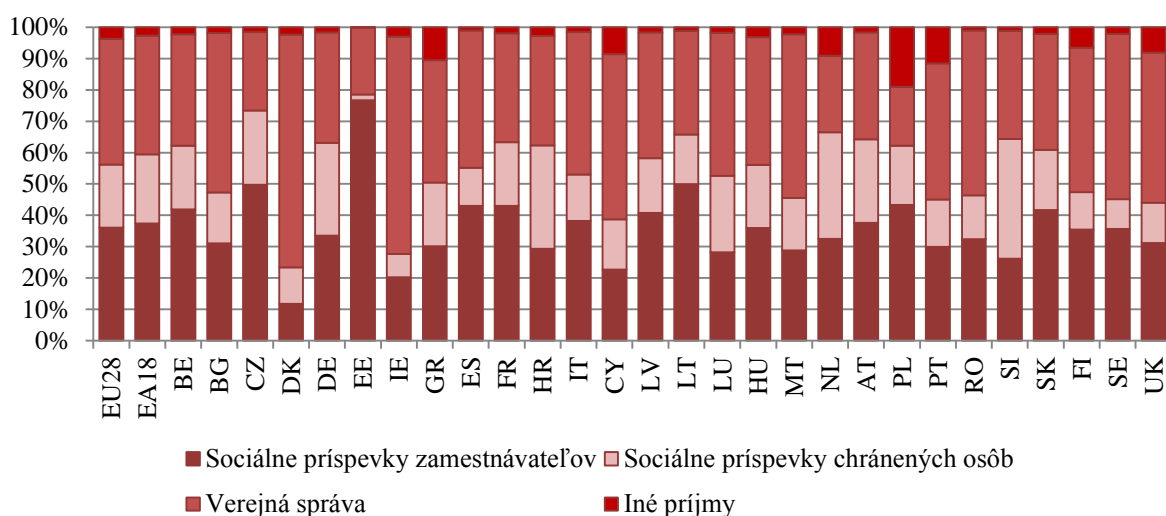
(V tejto správe sa uvádzajú údaje na sumárnej úrovni za všetky programy)

Členské štáty EÚ³⁹ majú výrazne odlišné systémy financovania sociálnej ochrany v závislosti na tom, či uprednostňujú poisťovacie systémy (56,2 % z celkových príjmov na úrovni EU28 v roku 2011 tvorili sociálne príspevky) alebo financovanie z verejných rozpočtov (40,2 % pre EU28). (Nasledujúci graf, tabuľka 33 v prílohe ku kapitole 3).

³⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-102/EN/KS-SF-09-102-EN.PDF

³⁹ EU28: EÚ15 rozšírené o Bulharsko (BG), Českú republiku (CZ), Estónsko (EE), Chorvátsko (HR), Cyprus (CY), Lotyšsko (LV), Litvu (LT), Maďarsko (HU), Maltu (MT), Poľsko (PL), Rumunsko (RO), Slovinsko (SI) a Slovensko (SK). EA18 zahŕňa: BE, DE, EE, GR, ES, FR, IE, IT, LV, LU, NL, AT, PT, FI, CY, MT, SI a SK

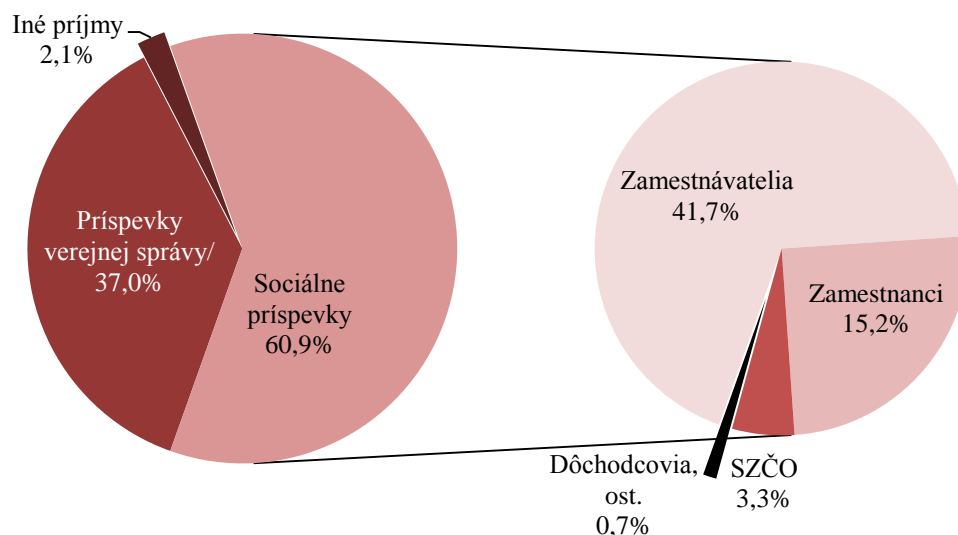
Graf 3.19 Štruktúra príjmov na sociálnu ochranu v EU28 v roku 2011

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

Rozdiely vo financovaní medzi členskými štátmi EÚ sú spôsobené historickým vývojom. Viac než 70 % zo všetkých príjmov tvorili sociálne príspevky v Estónsku (78,5 %) a Českej republike (73,5 %). V Estónsku bol podiel príjmov od chránených osôb nepatrný (1,9 %). V Slovinsku, Holandsku a Chorvátsku je významnejší podiel príjmov od chránených osôb (38,2 % resp. 34,1 % resp. 33,0 %) ako od zamestnávateľov (26,1 % resp. 32,4 % resp. 29,3 %). Prevažne z príspevkov verejnej správy financovali sociálnu ochranu Dánsko (74,2 %), Írsko (69,3 %), Cyprus (52,7 %), Švédsko (52,6 %), Rumunsko (52,6 %), Malta (52,2 %) a Bulharsko (50,9 %)

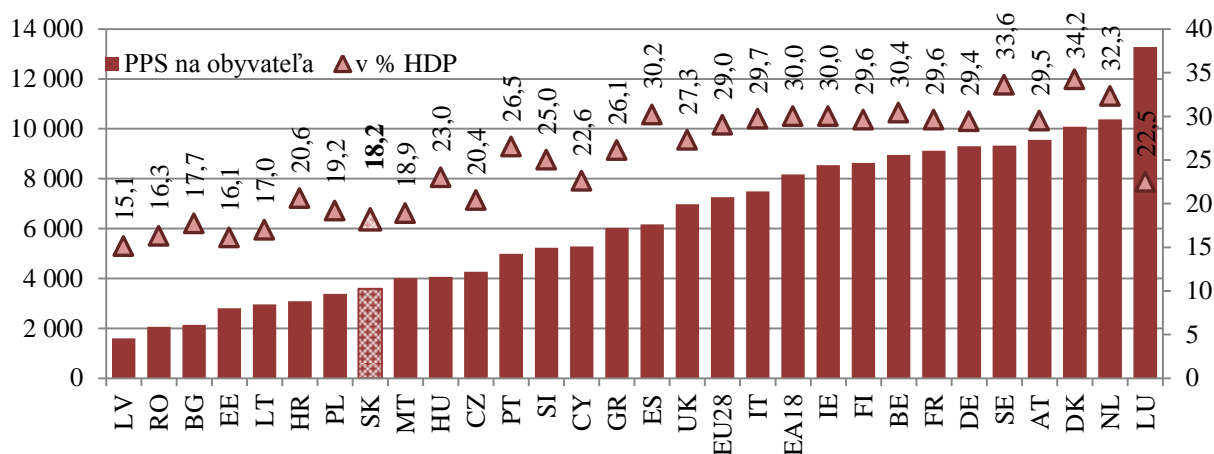
Graf 3.20 Štruktúra príjmov na sociálnu ochranu v SR, 2011

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

V Slovenskej republike v roku 2011 bola štruktúra príjmov na sociálnu ochranu nasledovná: sociálne príspevky 60,9 % (od zamestnávateľov 41,7 %, zamestnancov 15,2 %, SZČO 3,3 % a dobrovoľných platiteľov 0,7 %), platby verejnej správy 37,0 % a iné príjmy 2,1 %.

Graf 3.21 Hrubé výdavky na sociálnu ochranu v PPS⁴⁰ na obyvateľa, 2010

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

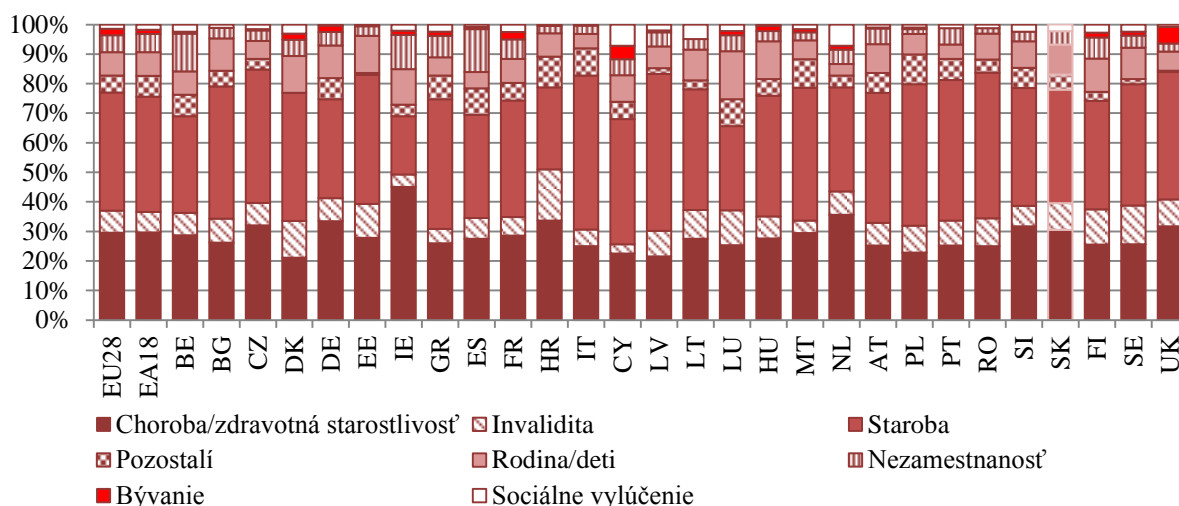
Celkové hrubé výdavky na sociálnu ochranu (predchádzajúci graf, tabuľka 32 v prílohe ku kapitole 3) v EU28 v roku 2011 dosiahli 7 260 PPS na obyvateľa (v SR 3 583 PPS na obyvateľa) a 29,0 % HDP (v SR 18,2 %). Rozdiely medzi krajinami sú do istej miery úmerné k rozdielnym úrovňam bohatstva, ale tiež odzrkadľujú rozdiely v demografických trendoch, v systémoch sociálnej ochrany, v miere nezamestnanosti a sú ovplyvnené aj ďalšími sociálnymi, inštitucionálnymi a ekonomickými faktormi.

Štruktúra výdavkov na sociálnu ochranu v Slovenskej republike bola nasledovná: výdavky na sociálne dávky tvorili 97,2 %, administratívne náklady 2,6 % a iné výdavky 0,2 %. V členení podľa účelov tvorili výdavky na peňažné a vecné dávky na účel choroba/zdravotná starostlivosť 30,5 % (zo všetkých výdavkov na dávky), na účel invalidita 9,0 %, staroba 38,4 %, pozostalí 5,1 %, rodina/deti 10,2 %, nezamestnanosť 4,5 % a bývanie a sociálne vylúčenie 2,3 %.

Výdavky na sociálne dávky (nasledujúci graf) na účel *choroba/zdravotná starostlivosť* v EU28 dosiahli 29,4 % (zo všetkých dávok), ale v Írsku s najmladšou populáciou až 45,2 %. Nadpriemerné podiely v účele *invalidita* v porovnaní s priemerom EU28 (7,6 %) boli najmä v Chorvátsku (17,3 %) a vo Švédsku (13,1 %). V účele *staroba* bol nadpolovičný podiel v Lotyšsku (53,4 %) a Taliansku (52,1 % oproti priemeru EU28 39,9 %). Extrémne údaje v účele *rodina/deti* boli monitorované v Luxembursku (16,2 % oproti priemeru EU28 7,9 %), v účele *nezamestnanosť* v Španielsku (14,5 % oproti priemeru EU28 5,8 %). Významný podiel na dávky v účeloch *bývanie a sociálne vylúčenie* bol prezentovaný na Cypre (11,7 %) a v Holandsku (8,5 %).

⁴⁰ PPS (Purchasing Power Standards, Štandard kúpnej sily) je umelý výmenný kurz peňažných mien jednotlivých krajín, zohľadňujúci cenové hladiny nakupovaných tovarov a služieb v týchto krajinách. Je možné ho chápať aj ako cenový index porovnávajúci ceny tovarov a služieb v daných krajinách. Služi na reálnejšie vyjadrenie rôznych ekonomických súvislostí, než aké poskytujú oficiálne výmenné kurzy peňažných mien daných krajín.

Graf 3.22 Štruktúra výdavkov na sociálne dávky podľa účelov, 2011

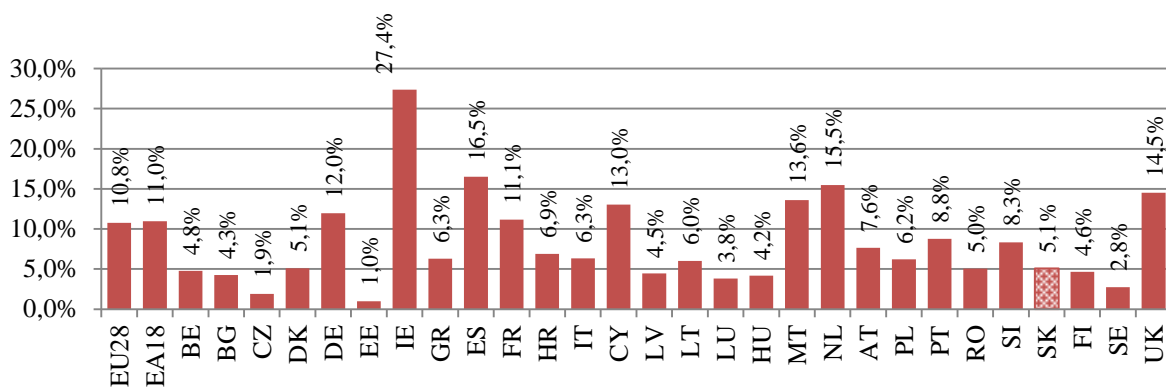

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

V roku 2011 sa vyplácalo v SR 5,1 % zo všetkých dávok ako testované na príjem, resp. výšku majetku. Najvyšší bol podiel testovaných dávok v Írsku (27,4 %) a najnižší v Estónsku (1,0 %).

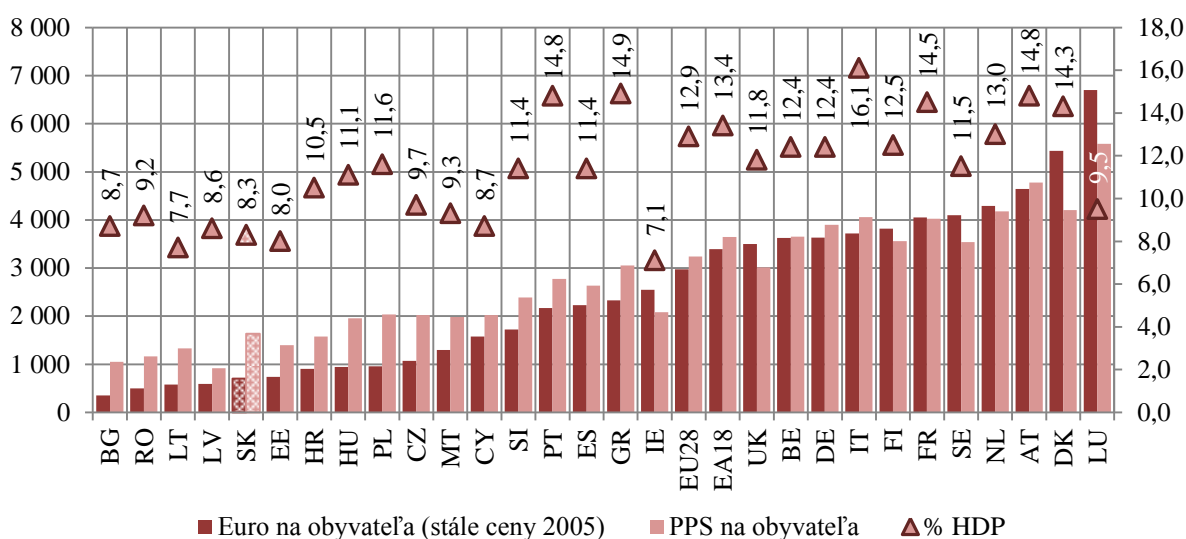
Celkové hrubé výdavky na dôchodky (graf 3.24, tabuľka 34 v prílohe ku kapitole 3) v EU28 v roku 2011 dosiahli 3 242 PPS na obyvateľa (v SR 1 634 PPS na obyvateľa), 2 977 EUR na osobu v stálych cenách roku 2005 (v SR 702 EUR na osobu v stálych cenách) a 12,9 % HDP (v SR 8,3 %). Najnižšie výdavky v % HDP prezentovalo Írsko (7,1 % HDP) s najmladšou populáciou v EÚ a najvyššie Taliansko (16,1 % HDP) s najstarším obyvateľstvom. Výraznejšie sú rozdiely medzi štátmi EÚ, ak výdavky na dôchodky sú vyjadrené v PPS na osobu. Najnižšie výdavky v PPS na osobu dosiahlo Lotyšsko (918) a najvyššie Luxembursko (5 584).

Graf 3.23 Testované dávky sociálnej ochrany (% zo všetkých sociálnych dávok), 2011

Zdroj Eurostat – ESSPROS

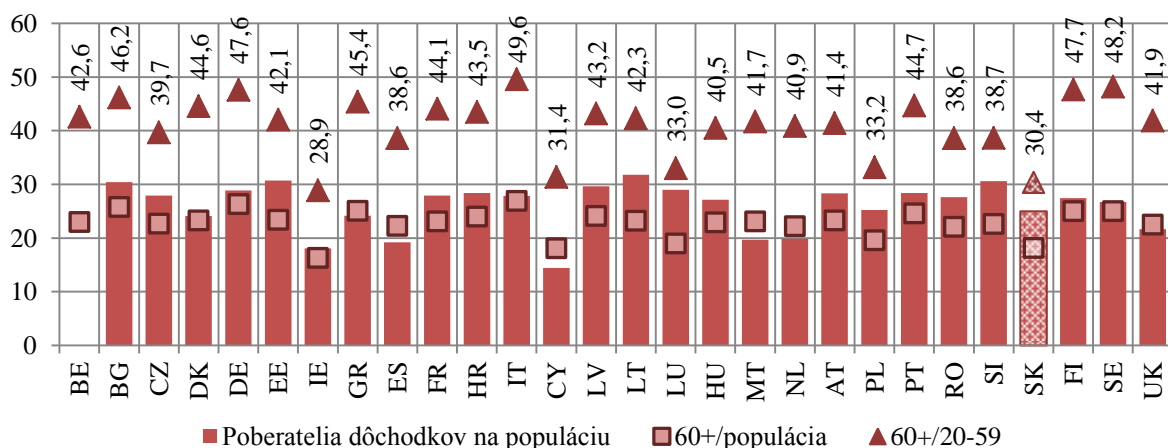
Graf 3.24 Výdavky na dôchodky, 2011

Zdroj Eurostat – ESSPROS

Podľa údajov z modulu „Počet poberateľov dôchodkov“ (bez dvojitého narátavania) najvyšší podiel poberateľov dôchodkov v populácii mala k 31.12.2011 Litva (31,8 %) a Estónsko (30,7 %), najnižší prezentoval Cyprus (14,4 %) a Írsko (18,1 %). V Slovenskej republike ukazovateľ dosiahol 25,0 %. Najnižšie hodnoty pre ukazovateľ starnutia 60+/populácia vykazovali v roku 2011 Írsko (16,3 %) Cyprus (18,1 %) a Slovensko (18,2 %), najvyššie hodnoty Taliansko (26,9 %) a Nemecko (26,3 %). Najnižšie hodnoty pre ukazovateľ 60+/aktívna populácia (20 – 59 roční) boli monitorované v roku 2011 v Írsku (28,9 %) a v SR (30,4 %) a najvyššie hodnoty prezentovalo Taliansko (49,6 %), Švédsko (47,7 %) a Nemecko (47,6 %).⁴¹

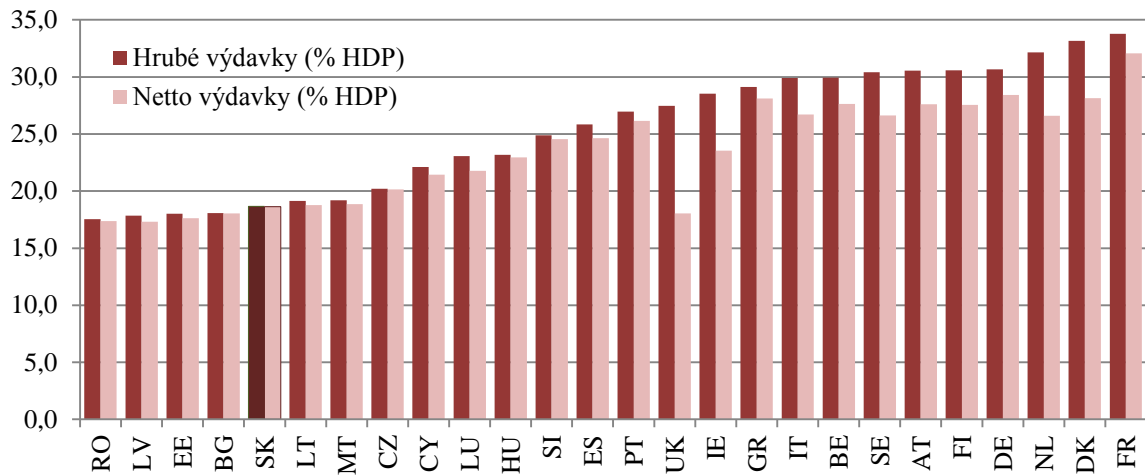
Graf 3.25 Poberatelia dôchodkov a indexy starnutia (%), 2011

Zdroj Eurostat – ESSPROS

⁴¹ Podrobnejšie údaje k ESSPROS štatistike sú dostupné na webovej stránke ŠÚ SR: http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/demography/social/publications/!ut/p/b1/jZDLDoIwEEU_qZdSXsuCUmoI8hDFbgwLYzACLozfyGsTCzObtJzemeGKNIQNbTv7ta-unFoH1Ov3EvhST8MLQ7f8QCZVTVwrICUauCsAfwoji8_K7eQB56LcscsMGfxDcDkx1VOecBEtCn3sX6OqF-lLgWsxY8ET5iXAn4qHEie1GVQ2Da4_d_8hgBTvnBXfa2s5J-ImhHTBjNgOvHakZR5irUf9BZZMvZX8uxrXQ06eWcfzhuO3Q!!/dl4/d5/L2dJQSEvUUt3QS80SmtFL1o2X1E3SThCQjFBMDg1NzAwSU5TVTAwVIMwME4w/

Graf 3.26 Hrubé a netto výdavky na sociálnu ochranu (% z HDP), 2010

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

V Eurobáze sú od roku 2014 po prvý raz k dispozícii aj výsledky z modulu „Netto dávky – reštrikčný prístup“ (graf 3.26, tabuľka 35 v prílohe ku kapitole 3). V roku 2010 najvyššie zdaňovanie peňažných sociálnych dávok prezentovalo Holandsko (18,3 %) a Írsko (18,2 %). Nulové zdaňovanie bolo zaznamenané v Bulharsku a veľmi nízke v Slovenskej a Českej republike (zhodne po 0,3 %). Viac ako 64 % sociálnych peňažných dávok bolo zdanených v Taliansku (65,1 %) a Estónsku (64,1 %). Z viac ako 55 % peňažných sociálnych dávok platili poberatelia sociálne odvody v Holandsku, Luxembursku a Dánsku.

3.5 Európsky sociálny fond

V rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia (ďalej len „OP ZaSI“) sa v programovom období 2007 – 2013 poskytuje podpora v oblasti *rozvoja ľudských zdrojov, zvyšovania zamestnanosti, zvyšovania sociálnej inklúzie a budovania kapacít*. Globálnym cieľom operačného programu je rast zamestnanosti, pokles nezamestnanosti, sociálna inklúzia a budovanie kapacít. Pre jeho dosiahnutie boli stanovené tri hlavné ciele:

- zvyšovanie zamestnanosti a adaptability a znižovanie nezamestnanosti
- posilnenie integrácie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených a podpora zosúladenia rodinného a pracovného života
- zvyšovanie kvality ľudských zdrojov a ich riadenia v oblasti verejnej politiky.

Hlavné ciele sú zamerané na prevenciu a riešenie hlavných problémov na trhu práce. Ich vzájomná synergia a nadväznosť je obsiahnutá v 5 prioritných osiach:

- podpora rastu zamestnanosti
- podpora sociálnej inklúzie
- podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v Bratislavskom samosprávnom kraji
- budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy
- technická pomoc

Prioritné osi sú rozpracované do 11 opatrení; v rámci opatrenia technickej pomoci sú uplatňované dve prioritné témy. Podpora je distribuovaná prostredníctvom dvoch cieľov *Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť* medzi regióny podľa ich ekonomickej výkonnosti. OP ZaSI je operačný program financovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v celkovom objeme **1 107 413 623 EUR**. Príspevok Európskeho spoločenstva predstavuje sumu 941 301 578 EUR, štátny rozpočet prispieva čiastkou 166 112 045 EUR (v roku 2012 bola realokáciou zvýšená suma pre OP ZaSI o 70 mil. EUR z OP Vzdelávanie). Implementácia OP ZaSI spadá do obdobia oprávnenosti 01. 01. 2007 – 31. 12. 2015.

V sledovanom období predstavoval podiel čerpania na záväzku 61,03 %, pričom prostriedky boli zazmluvnené na úrovni 112,66 % (vrátane ukončených projektov).

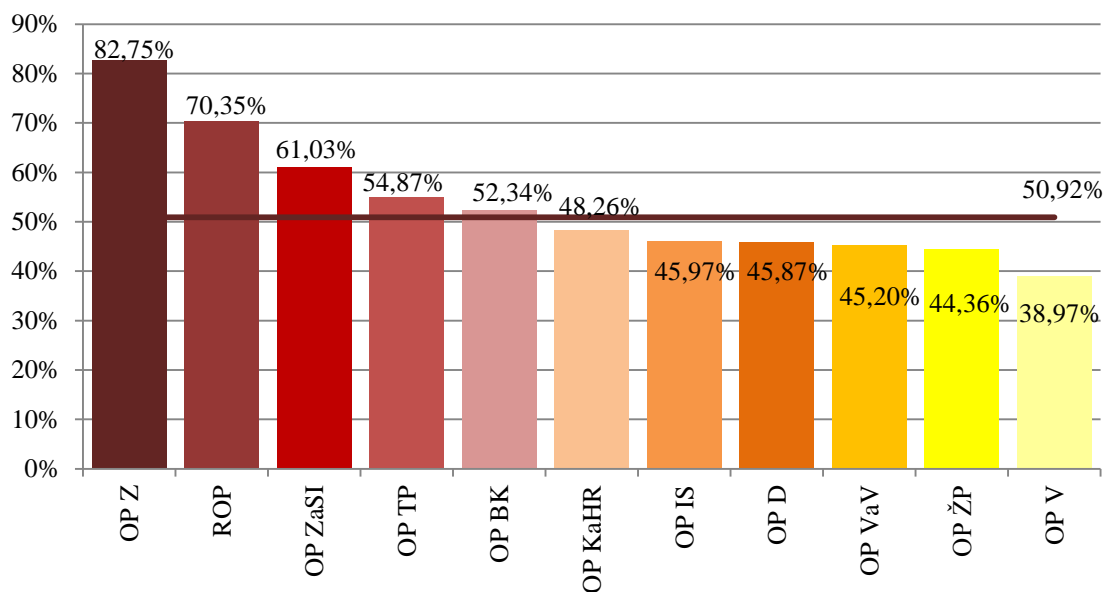
Tabuľka 3.33 Stav zazmluvnenia a čerpania OP ZaSI k 31.12.2013

Programový dokument	Zazmluvnenie k 31.12.2013	Podiel zazmluvnenia na záväzku v %	Čerpanie k 31.12.2013	Závazok 2007 – 2013 v EUR	Podiel čerpania na záväzku v %
	EÚ a ŠR zdroje	EÚ a ŠR zdroje	EÚ a ŠR zdroje	EÚ a ŠR zdroje	EÚ a ŠR zdroje
OP ZaSI	1 247 632 710	112,66	675 900 530	1 107 413 623	61,03

Zdroj: RO pre OP ZaSI/ ITMS

K 31. 12. 2013 bolo v rámci OP ZaSI realizovaných 1 655 projektov (vrátane mimoriadne ukončených a projektov Technickej asistencie) v celkovej kontrahovanej hodnote **1 247 mil. EUR** (vrátane 318 mimoriadne ukončených projektov v sume 157 mil. EUR). Z celkového počtu projektov bolo 128 národných projektov (NP) (tieto sú administrované prostredníctvom riadiaceho orgánu) a 1 471 dopytovo-orientovaných projektov (DOP). Z nich bolo 793 administrovaných sprostredkovateľským orgánom Sociálna implementačná agentúra (SIA) a 678 sprostredkovateľským orgánom Fond sociálneho rozvoja (FSR). 54 projektov je kontrahovaných v rámci Technickej pomoci.

Graf 3.27 Čerpanie prostriedkov Národného strategického referenčného rámca k 31.12.2013

Zdroj: Správa o implementácii a čerpaní štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v rámci operačných programov Národného strategického referenčného rámca za obdobie od 01.07.2013 do 31.12.2013

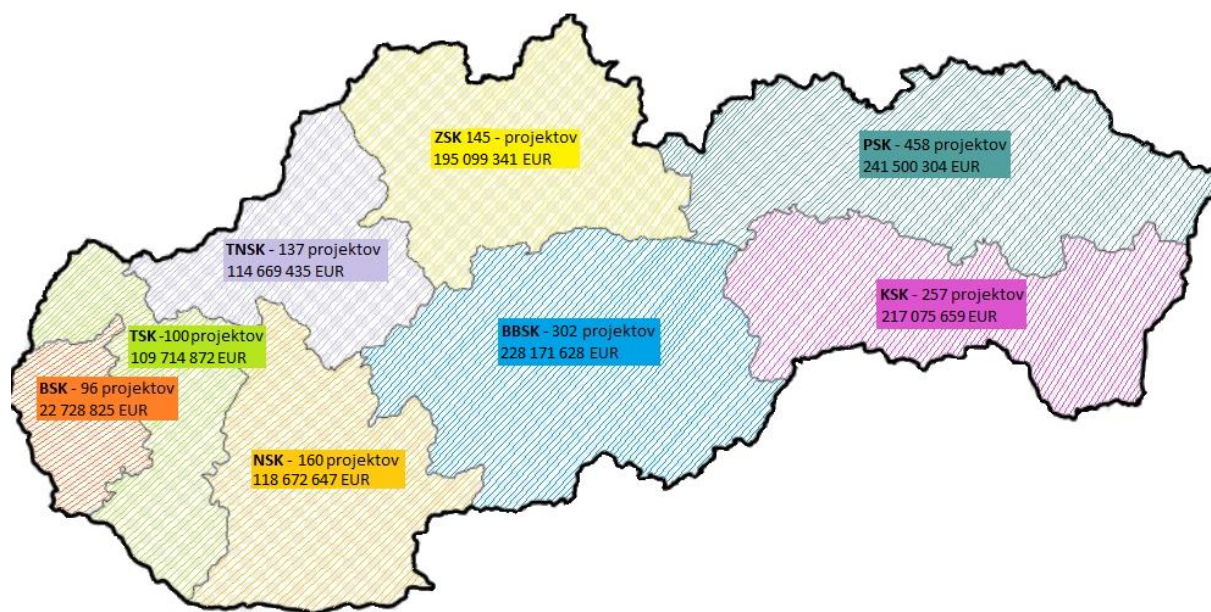
Operačný program **Zamestnanosť a sociálna inklúzia** má k 31.12.2013 tretie najvyššie čerpanie spomedzi všetkých jedenástich programov Národného strategického referenčného rámca (61,03 % z celkovej alokácie). Priemerné čerpanie všetkých programov je pritom 50,92 %.

Tabuľka 3.34 Stav zazmluvnenia podľa prioritných osí OP ZaSI k 31.12.2013

Prioritná os	Celková alokácia pre os v mil. EUR	Počet podporených projektov		Výška kontrahovaných finančných prostriedkov v mil. EUR
		NP	DOP	
1. Podpora zamestnanosti	770,45	32	481	789,1
2. Sociálna inklúzia	204,94	11	558	185,0
3. BSK + Technická pomoc BSK	20,94	43	25	18,4
4. Budovanie kapacít	67,61	16	137	59,0
5. Technická asistancia	43,46	34	0	43,9

Zdroj: RO pre OP ZaSI/ ITMS (po odpočítaní mimoriadne ukončených projektov)

Graf 3.28 Stav zazmluvnenia projektov OP ZaSI podľa samosprávnych krajov k 31.12.2013

Zdroj: RO pre OP ZaSI/ ITMS

K zlepšovaniu kvality života a sociálnej situácie obyvateľstva prispieva OP ZaSI najmä prostredníctvom implementácie prioritnej osi 2 a 3, konkrétne prostredníctvom opatrení:

- 2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity
- 2.2 Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity
- 2.3 Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života
- 3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v BSK
- 3.3 Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy v BSK.

Opatrenia sa naplňajú implementáciou národných projektov a prostredníctvom výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok, ktoré boli vyhlasované Fondom sociálneho rozvoja ako sprostredkovateľským orgánom a sú zamerané na odstraňovanie sociálneho vylúčenia, na terénnu sociálnu prácu, podporu nezamestnaným a sociálne vylúčeným osobám, prevažne obyvateľom z marginalizovaných a znevýhodnených komunit, podporu zvyšovania dostupnosti, kvality a efektivity služieb starostlivosti.

Za významnú podporenú aktivitu, zameranú na cieľovú skupinu marginalizované rómske komunity (MRK), je považovaný výkon **terénnej sociálnej práce**.

V roku 2013 bolo vyhlásených 13 vyzvaní na NP a dve výzvy na dopytovo orientované projekty s celkovou alokáciou 141 373 135,78 EUR. V roku 2013 boli vyhlásené tieto dve výzvy na predkladanie dopytovo orientovaných projektov:

- v prioritnej osi 1 operačného programu výzva SIA s kódom DOP-SIA-2013/1.2/LSKxP s alokáciou 2 649 824 EUR. Výzva bola zameraná na naplnenie záväzku Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR voči výzve s názvom: „Pilotná Výzva na predkladanie Žiadostí o poskytnutie podpory Lokálnej stratégie komplexného prístupu“, kód výzvy: LSKxP – ÚSVRK – 2008/01.2“, ktorú vyhlásil Úrad splnomocnenca vlády SR pre Rómske komunity

4.12.2008. Schvaľovací procesom úspešne prešlo 17 žiadostí o nenávratný finančný príspevok a proces zazmluvňovania prebehne v roku 2014.

- v prioritnej osi 2 operačného programu výzva s kódom OP ZaSI-FSR-2013/2.1/01 na rámcovú aktivitu 2.1.4. – Aktivity zamerané na podporu komunitnej práce a na vyvolanie a podporovanie zmeny v rámci miestnych spoločností a senzibilizačné aktivity s alokáciou 4 000 000 EUR s termínom uzavretia november 2013. V nadväznosti na túto výzvu FSR prijalo 84 žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Proces konania o žiadosti a zazmluvňovanie bude ukončené v roku 2014.

V roku 2013 boli podporené formou národných projektov nasledovné projekty:

- 2 projekty na vybrané aktívne opatrenia na trhu práce s celkovou alokáciou 75 000 000 EUR (prijímateľom je ÚPSVR). Týmito projektmi sa prispieva k zvyšovaniu zamestnanosti, zamestnateľnosti a aktivizácii nezamestnaných. Kľúčovou zmenou v realizácii týchto projektov bola novela zákona o službách zamestnanosti (zákon č. 96/2013), ktorou sa zaviedlo zrušenie dovtedajšej právnej nárokovateľnosti väčšiny príspevkov na vytváranie, resp., udržiavanie pracovných miest u zamestnávateľov v rámci nástrojov AOTP a posilnenie regionálneho aspektu pri rozhodovaní o poskytovaní príspevkov posilnením právomoci výborov pre otázky zamestnanosti, zriadených pri každom úrade PSVR. Poskytovanie príspevkov, najmä na podporu zamestnanosti a na udržanie pracovných miest sa stalo aj efektívnejším práve z dôvodu lepšej adresnosti pomoci, s prihliadnutím na regionálne aspekty.
- Podpora vytvárania pracovných miest s alokáciou 11 884 125,38 EUR. Prijímateľom projektu je Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Cieľom projektu je podpora motivácie zamestnávateľov zamestnávať mladých nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie do 29 rokov veku.
- Národná stratégia zamestnanosti s celkovou alokáciou 191 979 EUR. Prijímateľom projektu je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Cieľom projektu je spracovať komplexný samostatný dokument pre zamestnanosť a jej rozvoj, ktorého spoločné nadrezortné ciele majú v strednodobom časovom horizonte navodzovať žiaduce smerovanie rozvoja zamestnanosti na Slovensku, komplexné medzirezortné riešenia a opatrenia úzko prepojené na tvorbu pracovných miest v jednotlivých sektoroch hospodárstva a dlhodobé zámery koncipované na dosiahnutie strategických cieľov zamestnanosti.
- Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe s celkovou alokáciou 177 720 EUR. Prijímateľom projektu je Inštitút pre výskum práce a rodiny. Cieľom projektu je vytvoriť zastrešujúci strategický dokument pre politiky sociálneho začleňovania, ktorý bude reflektovať ciele prijaté v rámci Stratégie Európa 2020 v súlade s princípmi sociálneho začleňovania.
- Komunitné centrá s celkovou alokáciou 17 173 522,80 EUR. Prijímateľom je Fond sociálneho rozvoja. Cieľom projektu je podpora sociálnej inklúzie a pozitívnych zmien v komunitách s dôrazom na Marginalizované rómske komunity prostredníctvom rozvoja komunitnej práce v komunitných centrách.
- Podpora opatrovateľskej služby s celkovou alokáciou 28 000 000 EUR. Prijímateľom je Fond sociálneho rozvoja. Cieľom projektu je umožniť poskytovať opatrovateľskú službu väčšiemu počtu osôb odkázaných na pomoc inej osoby a vytvoriť predpoklady rozšírenia poskytovania opatrovateľskej služby aj do regiónov resp. obcí, ktoré doteraz reálne túto formu sociálnych služieb – opatrovateľskú službu neposkytovali. Projekt zvýši dostupnosť opatrovateľskej služby pre občanov s ťažkým zdravotným postihnutím, s nepriaznivým zdravotným stavom a pre seniorov a zároveň podporí ich zotrvanie v prirodzenom prostredí v rodine a komunita a zníži dopyt po inštitucionálnej starostlivosti. Cieľom Národného projektu je aj podpora sociálnej inklúzie prostredníctvom podpory novovytvorených pracovných miest pre opatrovateľky/opatrovateľov.
- Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb s celkovou alokáciou 1 000 000 EUR. Prijímateľom je Fond sociálneho rozvoja. Cieľom projektu je zahájiť a podporiť proces deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb, ako aj pripraviť a overiť jednotný postup deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb pre osoby

so zdravotným postihnutím a duševnou poruchou, a tiež podporiť verejných poskytovateľov, ktorí majú záujem transformovať svoje inštitucionálne služby na komunitné a využiť pre tento účel disponibilné prostriedky Regionálneho operačného programu, prioritná os 2 Sociálna infraštruktúra na realizáciu prvých projektov deinštitucionalizácie. Projekt sa bude pilotne realizovať v šiestich samosprávnych krajoch, za každý kraj bude určené jedno zariadenie sociálnych služieb.

Bližšie informácie⁴² o uvedených národných projektoch sa nachádzajú v prílohe ku kapitole 3 pod poradovými číslami 36 až 43.

Dňa 11. 12. 2013 bolo prijaté nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1297/2013, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006, pokiaľ ide o určité ustanovenia týkajúce sa finančného riadenia v prípade určitých členských štátov, ktoré majú závažné ťažkosti so svojou finančnou stabilitou alebo im takéto ťažkosti hrozia, pravidiel zrušenia viazanosti prostriedkov v prípade určitých členských štátov, a pravidiel pre záverečné platby. Týmto nariadením bolo umožnené pre Slovenskú republiku a Rumunsko pre rozpočtové záväzky rokov 2011 a 2012 o rok dlhšie čerpanie, čím sa znížilo riziko nevyčerpania prostriedkov. Okrem toho bola stanovená flexibilita pre čerpanie na úrovni prioritných osí stanovená na 10 %, čo znamená, že nedočerpanie alokácie jednej prioritnej osi môže byť nahradené čerpaním alokácie z druhej prioritnej osi až do výšky 10 % rozpočtu prioritnej osi.

⁴² Detailné informácie o implementácii OP ZaSI sú k dispozícii v rámci Výročných správ o vykonávaní OP ZaSI, dostupné na www.esf.gov.sk v časti Riadenie, monitorovanie, kontrola, implementácia.

4 ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ A SOCIÁLNA KOHÉZIA

4.1 Peňažné príjmy a výdavky súkromných domácností

Údaje o príjmoch a výdavkoch domácností získava ŠÚ SR prostredníctvom *štatistiky rodinných účtov*, ktorá na rozdiel od štatistiky národných účtov zahrňuje len príjmy a výdavky spojené so zabezpečením chodu domácností a osobných potrieb jej členov. Od roku 2013 sa údaje nezberajú počas celého roka, ale len v 1. štvrťroku, preto nasledujúce informácie na rozdiel od predchádzajúcich správ nereprezentujú celý rok, ale iba 1. štvrťrok 2013 a porovnanie s 1. štvrťrokom 2012.

V 1. štvrťroku 2013 nastal medziročný nominálny nárast čistých peňažných príjmov i výdavkov súkromných domácností. Čisté peňažné príjmy na jedného člena domácnosti oproti 1. štvrťroku 2012 narástli nominálne o 4,6 % na 373,47 EUR a čisté peňažné výdavky na jedného člena domácnosti o 2,8 % na 315,15 EUR. Po zohľadnení vývoja spotrebiteľských cien boli čisté mesačné príjmy na jedného člena domácnosti reálne vyššie o 2,4 % a čisté peňažné výdavky o 0,6 %.

Tabuľka 4.1 Čisté peňažné príjmy a výdavky súkromných domácností v EUR na mesiac a osobu

Ukazovateľ	1. Q. 2012	1. Q. 2013	Index 1Q2012/1Q2011		Index 1Q2013/1Q2012	
			nominálny	reálny	nominálny	reálny
Čisté mesačné príjmy v EUR	357,02	373,47	102,5	98,7	104,6	102,4
Čisté mesačné výdavky v EUR	306,58	315,15	103,3	99,5	102,8	100,6

Zdroj: ŠÚ SR, databáza SLOVSTAT, podľa štatistiky rodinných účtov

Objem výdavkov medziročne narástol v siedmich agregovaných skupinách a poklesol v piatich. Najviac vzrástli ostatné čisté výdavky, výdavky na alkoholické nápoje a tabak a na rekreáciu a kultúru. Klesli výdavky na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá, na zdravie, odievanie a obuv, pošty a telekomunikácie a na hotely, kaviarne a reštaurácie. V absolútnom vyjadrení k nižšiemu rastu peňažných výdavkov ako minulý rok najviac prispel mierny rast výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje a pokles výdavkov na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá, ktoré zároveň tvorili podstatnú časť výdavkov.

Tabuľka 4.2 Štruktúra čistých peňažných výdavkov súkromných domácností

v EUR na mesiac a osobu, v bež. cenách					
Ukazovateľ	1. Q. 2012	1. Q. 2013	Index	Podiel (%)	
			1.Q.2013 1.Q.2012	1.Q.2012	1.Q.2013
Čisté peňažné výdavky spolu	306,58	315,15	102,8	100	100
v tom					
potraviny a nealkoholické nápoje	69,57	72,56	104,3	22,7	23,0
alkoholické nápoje a tabak	8,19	9,07	110,7	2,7	2,9
odievanie a obuv	13,70	12,91	94,2	4,5	4,1
bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá	63,70	61,92	97,2	20,8	19,6
nábytok, bytové vybavenie a bežná údržba domu	10,66	11,42	107,1	3,5	3,6
zdravie	11,07	10,05	90,8	3,6	3,2
doprava	24,55	25,75	104,9	8,0	8,2
pošty a telekomunikácie	17,03	16,43	96,5	5,6	5,2
rekreácia a kultúra	17,09	18,76	109,8	5,6	6,0
vzdelávanie	1,58	1,65	104,4	0,5	0,5
hotely, kaviarne a reštaurácie	17,86	17,49	97,9	5,8	5,5
rozličné tovary a služby	19,90	20,30	102,0	6,5	6,4
ostatné čisté výdavky	31,67	36,86	116,4	10,3	11,7

Zdroj: ŠÚ SR, databáza SLOVSTAT, podľa štatistiky rodinných účtov

4.2 Vybrané zistenia z Atlasu rómskych komunít 2013⁴³

Projekt Atlas rómskych komunít 2013 (ďalej len Atlas 2013) je súčasťou spoločného programu UNDP a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, zameraného na monitorovanie životných podmienok rómskej populácie. Atlas 2013 by mal poskytnúť východisko pre verejnú správu, neziskový a súkromný sektor pri nastavovaní cielených verejných politík a programov zameraných na zlepšovanie životných podmienok a sociálnu inklúziu rómskej populácie. Projekt bol realizovaný Rozvojovým programom OSN (UNDP) v spolupráci s Ústavom rómskych štúdií Prešovskej univerzity, Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS).

Do Atlasu 2013 boli zaradené tie obce a mestá, kde sa predpokladalo, že majú početnejšiu rómsku komunitu s odhadovaným počtom viac ako 30 obyvateľov. Prieskum sa realizoval v 1 070 obciach a mestách, ktoré boli dopredu vybrané na základe viacerých dostupných informačných zdrojov či databáz o rómskych komunitách.

Cieľom Atlasu 2013 nebolo sčítanie rómskej populácie, ale opiera sa o odhady o početnosti obyvateľov osídlení na základe vnímania ľudí v konkrétnej obci či meste ako Rómov (t.j. nie na základe individuálne deklarovanej etnicity či národnosti, ale hromadne pripísanej etnicity).

Primárne sa zisťovali údaje o infraštruktúre obcí a rómskych osídlení, dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb, politickej a občianskej participácii rómskych obyvateľov, o ekonomických a kultúrnych aktivitách či školskej infraštruktúre. Až následne sa vo vzťahu k týmto charakteristikám zaznamenávali aj odhady o početnostiach obyvateľov.

Obce a mestá zaradené do zisťovania predstavujú 37 % všetkých miest a obcí na Slovensku. Z týchto 1 070 jednotiek je 120 miest a 950 obcí. Dominantné zastúpenie majú tri kraje (Banskobystrický, Košický a Prešovský), za ktorými nasleduje s malým odstupom Nitriansky kraj. Ostatné štyri kraje sa na geografickom rozmiestnení obcí s rómskou komunitou podieľajú iba marginálne.

⁴³ podľa: Atlas rómskych komunít 2013, UNDP 2014

V tejto kapitole vyberáme niektoré hlavné zistenia z publikácie *Atlas rómskych komún 2013 (UNDP, 2014)*. V prílohe ku 4. kapitole sa nachádzajú tabuľky s vybranými údajmi z tejto publikácie.

- V sledovaných 1 070 obciach sa nachádza celkovo **803 osídlení všetkých troch typov** (vo vnútri obce, na okraji obce a mimo obce). Tieto osídlenia existujú v 583 sledovaných obciach (54,7 % všetkých sledovaných obcí). Najpočetnejšie sú obce s jedným osídlením, ktorých je celkovo 455, nasleduje 77 obcí s dvomi osídleniami, 33 obcí s tromi osídleniami, 12 so štyrmi osídleniami, 4 s piatimi osídleniami a 4 obce mali viac ako päť osídlení. Všetky obce s viac ako piatimi osídleniami sú mestá. Okrem uvedených 583 miest a obcí, v ktorých sa nachádza aspoň jedno osídlenie, bolo evidovaných 485 miest a obcí (45,3 % sledovaných obcí), v ktorých sa nenachádza žiadne osídlenie a všetci Rómovia bývajú v rozptyle medzi majoritným obyvateľstvom. Prehľad jednotlivých typov osídlení podľa krajov sa nachádza v prílohe ku kapitole 4, tabuľky 1a a 2.
- Z celkového počtu 803 osídlení sú najpočetnejším typom osídlenia na okraji obce, ktorých je až 324 (40,4 % všetkých osídlení). Na druhom mieste sú osídlenia vo vnútri obcí, ktorých je celkovo 246 (30,7 % všetkých osídlení) a tretie miesto pripadá na segregované osídlenia s počtom 233 (16,6 % všetkých osídlení).
- Najviac rómskych obyvateľov býva v rozptyle medzi majoritným obyvateľstvom (podľa odhadu 187 305 Rómov; t.j. 46,5 % z celkového odhadovaného počtu Rómov v sledovaných obciach). Druhou najpočetnejšou skupinou sú obyvatelia rómskych osídlení na okraji obce, ktorých je podľa odhadov 95 020 (23,6 % z celkového odhadovaného počtu Rómov v obciach zaradených do Atlasu 2013). Počet obyvateľov segregovaných osídlení predstavoval 73 920, čo tvorí 18,4 % všetkých odhadovaných Rómov. Najnižší počet býva v rómskych osídleniach vo vnútri obce, podľa odhadov 46 496 Rómov, čo tvorí 11,5 % všetkých odhadovaných Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu 2013. Prehľad o odhadovaných počtoch Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu 2013 v jednotlivých typoch osídlenia podľa krajov je súčasťou prílohy ku kapitole 4 (tabuľka 3).
- Atlas 2013 eviduje 14 rómskych sídelných osídlení bez akéhokoľvek infraštruktúrneho vybavenia, bez prístupu k elektrickej energii, verejnému vodovodu, kanalizácií a plynu. Všetky tieto osídlenia patria do kategórie segregovaných a sú vzdialené od obce v priemere 1 350 metrov.
- Verejným vodovodom sú pokryté tri štvrtiny zo všetkých osídlení (598) (pokrytie je rovné alebo väčšie ako 50 %) a vodovod tu skutočne využíva až 76,0 % všetkých obydľí. V takmer jednej štvrtine osídlení (185) verejný vodovod chýba úplne – z nich sa až 111 osídlení (13,8 %) nachádza v takých obciach, v ktorých nerómska časť verejný vodovod má. Miera pokrytia verejným vodovodom je priamo úmerná typu osídlenia. Kým spomedzi osídlení vo vnútri obcí to je až 87,8 %; v prípade osídlení na okraji obcí je to ešte stále nadpriemerných 77,5 %; no zo segregovaných osídlení to je iba 56,2 %. Vlastnú studňu ako zdroj pitnej vody využíva v rámci všetkých sledovaných osídlení 23,7 %. Možno sledovať stúpajúcu tendenciu so vzdialenosťou osídlení od obce.
- Celkovo **7,2 % všetkých obydľí v osídleniach nemá prístup k pitnej vode**, pričom najhoršia situácia je v Košickom kraji (10,7 %) a v prípade segregovaných osídlení, kde je bez prístupu k pitnej vode až 11,1 % obydľí.
- Verejnou kanalizáciou je pokrytých 41,6 % všetkých sledovaných osídlení, čo celkovo predstavuje 334 osídlení, a využíva ju 82,5 % všetkých obydľí v nich sa nachádzajúcich. V 453 osídleniach (56,4 %) verejná kanalizácia chýba úplne – z nich až 170 osídlení (21,2 %) sa nachádza v takých obciach, v ktorých nerómska časť verejnú kanalizáciu má. Vlastnú žumpu využíva v rámci všetkých sledovaných osídlení 24,7 % obydľí.
- Až 97,4 % sledovaných všetkých osídlení je pokrytých rozvodmi elektrickej energie – čo celkovo predstavuje 782 osídlení – a reálne ju využíva 94,3 % všetkých obydľí, ktoré sa v nich nachádzajú.
- Hoci celkovo je 416 osídlení pokrytých rozvodmi **plynu**, využíva ich iba 35,1 % obydľí. *Atlas 2013* eviduje 356 osídlení bez rozvodov plynu, čo predstavuje 44,3 % všetkých sledovaných osídlení. Z nich je 261 lokalizovaných v obci, ktorá vo svojej nerómskej časti rozvod plynu má. Prehľad infraštruktúrneho vybavenia obcí v jednotlivých krajov sa nachádza v prílohe ku kapitole 4, tabuľka 4.

- V 803 zisťovaných osídleniach sa nachádza celkovo 29 406 **obydlí**, v ktorých podľa odhadov bývalo 215 436 ľudí (7,3 ľudí na 1 obydlie). V osídleniach sú najviac zastúpené **byty v bytových domoch**, ktorých je celkovo 10 635 (36,2 %) a podľa odhadov v nich býva 66 400 obyvateľov (29,7 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Druhým najčastejším typom obydlí sú **legálne murované domy**, tzn. domy zapísané v katastri nehnuteľností, ktorých počet je 8 701 a býva v nich až 72 083 ľudí (33,5 % zo všetkých obyvateľov osídlení). **Legálnych dreveníc a domov**, na ktoré bolo vydané stavebné povolenie (tzn. legálne individuálne domy) bolo 9 889 (33,6 %), v ktorých podľa odhadov býva 79 187 ľudí (36,8 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Zisťovanie poukázalo na to, že minimálne 69,8 % obydlí v osídleniach je legálnych a býva v nich 66,5 % obyvateľov zo všetkých osídlení. V skúmaných osídleniach sa nachádza ďalších 3 662 **murovaných domov** a 399 **dreveníc**, ktoré majú **nelegálny status**, ale stavebne spĺňajú charakter stavby, ktorú by bolo možné legalizovať. Spolu to predstavuje 4 061 obydlí (13,8 %), v ktorých podľa odhadov býva 33 822 ľudí (15,7 % zo všetkých obyvateľov osídlení). **Chatrčí** bolo zaevidovaných celkovo 4 131, čo predstavuje 14,1 % všetkých obydlí a býva v nich odhadom 31 601 ľudí (14,7 % zo všetkých obyvateľov osídlení) t.j. **chatrče nie sú najpočetnejším druhom stavieb v osídleniach**.
- Percentuálne sú najčastejším **majiteľom pozemkov**, na ktorých sú postavené obydliá Rómov v osídleniach, samotní Rómovia (35 % všetkých pozemkov). Druhým najväčším vlastníkom pozemkov v osídleniach sú obce, v ktorých katastri sa konkrétne osídlenia nachádzajú (31 % pozemkov). Celkovo 2/3 pozemkov je možné považovať za majetkovo-právne vysporiadané alebo ľahko vysporiadateľné. Zostávajúca jedna tretina pozemkov je vlastnícky rozdelená nasledovne: 20 % pozemkov v osídleniach obývaných Rómami patrí známym vlastníkom bývajúcim mimo osídlení (najčastejšie členom majority); približne 5 % pozemkov patrí neznámym vlastníkom; zostávajúcich približne 9 % pozemkov vlastní iní vlastníci ako cirkev, slovenský pozemkový fond (SPF), štátne inštitúcie, právnické osoby a pod.
- V rámci **dostupnosti verejných služieb** sa sledovala dostupnosť autobusovej a železničnej zastávky v obci, ambulancie lekárov, lekárne a predajne potravín. Všetky sledované obce mali autobusovú zastávku, t.j. autobusové spojenie. Na druhej strane, iba 32,5 % obcí je pokrytých železničným spojením. Priemerná vzdialenosť k najbližšej železničnej zastávke v obciach, v ktorých železničné spojenie absentuje, je 13 km. Ambulancia všeobecného lekára sa nachádza v 42,2 % sledovaných obcí, ambulancia detského lekára iba v 31,1 % týchto obcí, stomatologická ambulancia v 32,2 % obcí a gynekologická ambulancia iba v 18,4 % sledovaných obcí. Od obcí, kde sa uvedené ambulancie nenachádzajú, sú v priemere tieto ambulancie vzdialené 7 – 10 km. Lekárne sa nachádzajú v 34,0 % sledovaných obciach, v ostatných je priemerná vzdialenosť k najbližšej lekárnii 7 km. Predajne potravín sa nachádzajú až v 97,9 % sledovaných obciach (97,9 %), vo zvyšných je priemerná vzdialenosť k najbližšej predajni 4 km. Niektoré údaje o dostupnosti zdravotníckych služieb v sledovaných obciach sa nachádzajú v prílohe ku kapitole 4, tabuľka 6.
- V 10,1 % sledovaných mestách a obciach boli zistené aktivity **komunitného centra, charity, nízkoprahového centra** a pod. V rámci *Atlasu 2013* sa evidovalo 64,7 % obcí, v ktorých registrujú nejaké **mimovládne** združenie a v 23,5 % prípadoch obcí tieto mimovládne organizácie aj pracujú s Rómami. V obciach sa evidovalo 1 414 **folklórnych skupín, speváckych a tanečných súborov, hudobných skupín a jednotlivcov**. Tieto pôsobia v 556 sledovaných obciach (52,0 %) a 31,8 % z nich uviedlo, že v ich folklórnych skupinách alebo súboroch participujú alebo v minulosti participovali aj Rómovia.
- **Materská škola** sa nachádza až v 82,1 % sledovaných obcí a odhadom ju navštevuje 7 703 rómskych žiakov. Odhadovaných 286 rómskych žiakov zo zvyšných 17,9 % obcí dochádza do inej obce, pričom najbližšia materská škola je vzdialená v priemere 6 km.
- V 28,2 % obcí sa nenachádza žiadna **základná škola** a tá najbližšia je vzdialená v priemere 6 km. V 0,5 % obcí sa nachádza iba špeciálna škola, najbližšia sa nachádza vo vzdialenosti 3 km a 23,9 % sa nachádza iba základná škola s 1. – 5. ročníkom a najbližšia základná škola je vzdialená 6 km. Špeciálne školy sú v 13,5 % sledovaných obcí (navštevuje ich odhadom 8 907 žiakov a zamestnávajú zhruba 20 asistentov učiteľa), základné školy pre 1. – 5. ročník sú v 26,5 % obcí (navštevuje ich odhadom 8 251 žiakov a zamestnávajú zhruba 52 asistentov

učiteľa) a plne organizované základné školy sú v 46,9 % obcí (navštevuje ich odhadom 44 394 žiakov a zamestnávajú zhruba 168 asistentov učiteľa).

Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014) obsahuje aj návrh indexu segregácie a podrozvinutosti, ktorý by mohol byť použitý ako výberové kritérium pre plánovanie a alokáciu finančných prostriedkov. Stanovenie kritérií založené na relevantných údajoch o situácii v lokalite je predpokladom pre efektívne vynakladanie verejných prostriedkov na riešenie problémov spojených so sociálnym vylúčením. Tento index je zostavený z 13 indikátorov využívajúcich údaje z Atlasu 2013, ktoré popisujú štrukturálnu situáciu rómskych lokalít v obciach Slovenskej republiky: typ osídlenia (1 indikátor), umiestnenie osídlenia (1), vzdialenosť osídlenia od obce (1), typ bytového fondu (1), vlastníctvo pozemkov (1), prístup k pitnej vode (4), prístup ku kanalizácii (2) a prístup k elektrickej sieti (2). Každému indikátoru je definovaná hodnota minimálneho a maximálneho možného počtu bodov, ktoré môže daná lokalita získať. Hodnota indexu pre jednotlivé lokality sa vypočíta ako suma bodov získaných v jednotlivých indikátoroch. V prípade, že je v obci viacero lokalít, vypočítava sa index pre každú lokalitu zvlášť. Maximálna hodnota pre takto zostavený index je 39 bodov, pričom hodnota 0 bodov znamená, že daná lokalita nedosahuje žiadne ukazovatele pre segregáciu a zaostalosť a hodnota 39 bodov znamená najextrémnejší prípad segregácie a zaostalosti. Rozdelenie lokalít na pätiny podľa Indexu a podľa krajov v Atlase 2013 sa uvádza v prílohe ku kapitole 4, v tabuľke 7.

4.3 Chudoba a sociálne vylúčenie

Monitorovanie chudoby a sociálneho vylúčenia sa na Slovensku realizuje v kontexte Otvorenej metódy koordinácie (ďalej len „OMK“), ktorá je vytvorená na úrovni Európskej únie pre spoločné usmerňovanie politík členských krajín v oblasti boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Jedným z hlavných strategických cieľov EÚ je podstatne zredukovať chudobu a pokračovať v realizácii tohto cieľa aj do roku 2020.⁴⁴

Pre meranie pokroku pri dosahovaní strategických cieľov, zameraných na zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia a predovšetkým pre vzájomné porovnávanie jednotlivých štátov pri dosahovaní výsledkov boli schválené spoločné indikátory, tzv. *Leakenské indikátory*. Tieto prešli vývojom a v súčasnosti ich nazývame *indikátory sociálnej inklúzie OMK*.

Meranie chudoby a sociálneho vylúčenia sa realizuje predovšetkým na základe harmonizovaného štatistického zisťovania EU SILC⁴⁵ o príjmoch a životných podmienkach. Ide o hlavný zdroj, na báze ktorého sa vypočítavajú nielen príjmové indikátory, ako je miera rizika chudoby, ale aj indikátory pre komplexnejšie zhodnotenie chudoby a sociálneho vylúčenia, a to materiálna deprivácia, alebo nové zoskupenie indikátorov na meranie rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia. Zoskupenie indikátorov, t.j. miera rizika chudoby⁴⁶, závažná materiálna deprivácia⁴⁷ a veľmi nízka intenzita práce⁴⁸ definuje skupiny ľudí, ktorí žijú v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia, t.j. ľudí s nízkym príjmom, a/alebo tých, ktorí si nemôžu dovoliť niektorú z nevyhnutných potrieb pre svoj život, a/alebo žijúci v rodinách, kde nikto nepracuje alebo pracuje iba príležitostne (veľmi nízka pracovná intenzita).

⁴⁴ Vymaniť najmenej 20 miliónov ľudí z rizika chudoby alebo vylúčenia do roku 2020

⁴⁵ Prvé štatistické zisťovanie sa na Slovensku zrealizovalo v roku 2005 a v súčasnosti sú prístupné výsledky už z ôsmeho zisťovania z roku 2012

⁴⁶ Vyjadruje podiel ľudí žijúcich pod hranicou chudoby, t.j. pod 60 % mediánu ekvivalentného disponibilného (po sociálnych transferoch) príjmu všetkých obyvateľov

⁴⁷ Vyjadruje podiel ľudí, ktorí si nemôžu dovoliť 4 z 9-tich položiek charakterizujúcich ekonomickú záťaž a predmety dlhodobej spotreby, a to: nedoplatky v súvislosti s položkami: nájomné a hypotéka, energie, kúpa na splátky a iné pôžičky, schopnosť udržiavať doma adekvátne teplo, schopnosť domácnosti čeliť neočakávaným výdavkom, schopnosť dovoliť si zaplatenie raz ročne jedného týždňa dovolenky mimo domu, schopnosť dovoliť si jedlo s mäsom, kuraťom, rybou alebo vegetariánskym ekvivalentom každý druhý deň alebo vybavenie domácnosti farebným televízorom, práčkou, autom alebo telefónom

⁴⁸ Vyjadruje podiel ľudí vo veku 0-59 rokov žijúcich v domácnostiach, kde dospelí pracujú menej ako 20 % z celkového času počas predchádzajúceho roka

V roku 2012 bolo na Slovensku v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia 1 108 965 ľudí, čo predstavovalo 20,5 % na celkovom počte obyvateľov (pod priemerom EU28 – 24,8 %⁴⁹). Podrobnejšie rozdelenie tejto skupiny je možné vidieť na grafe 4.1, ktorý znázorňuje zloženie cieľovej skupiny podľa vyššie uvedených troch indikátorov. Pri porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka (2011 – 20,6 %) bola hodnota zoskupenia indikátorov nižšia iba o 0,1 p. b. To platí aj v prípade porovnania s východiskovým rokom 2008 (20,6 %).

Graf 4.1 Podiel ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia, 2012

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC 2012, UDB

Napriek tomu, že podiel ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia zostal takmer zachovaný, došlo k zmenám hodnôt jednotlivých indikátorov, a to k nárastu miery rizika chudoby o 0,2 p. b. (príjmovej chudoby), k poklesu závažnej materiálnej deprivácie o 0,1 p. b. a k poklesu veľmi nízkej intenzity práce o 0,3 p. b.

Najviac ohrozené rizikom chudoby alebo sociálnym vylúčením sú neúplné rodiny s deťmi – 41,0 % (pod priemerom EU28 – 50,8 %) a viacpočetné rodiny s viac ako tromi deťmi – 40,0 % (nad priemerom EU28 – 30,8 %) a v neposlednom rade aj jednotlivci – 31,7 % (pod priemerom EU28 – 34,3 %). Z hľadiska vekového rozdelenia sú najrizikovejšou skupinou práve deti vo veku 0 – 17 rokov (26,6 %), resp. deti vo veku 0 – 15 rokov (26,3 %).

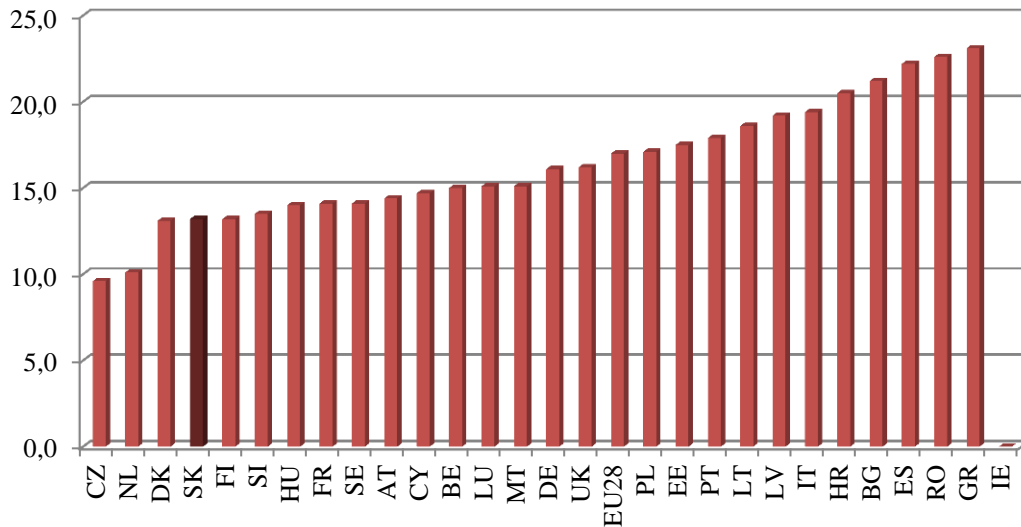
Vo všeobecnosti pre charakterizovanie chudobnej populácie v spoločnosti bola stanovená hranica chudoby⁵⁰, pomocou ktorej sa vyjadruje podiel obyvateľstva žijúceho v chudobe. Ide o relatívnu hranicu chudoby, ktorá meria, do akej miery finančné prostriedky domácností klesajú pod stredovú hranicu príjmu spoločnosti. Tento ukazovateľ vyjadruje predovšetkým riziko chudoby a je závislý od sociálno-ekonomického vývoja spoločnosti v danej krajine.

Na základe EU SILC 2012 bola miera rizika chudoby v Slovenskej republike na úrovni 13,2 % (muži – 13,2 %; ženy – 13,3 %), čo je pod priemerom EU28 (17,0 %). Pri porovnávaní jednotlivých krajín EU28 patrí Slovenská republika medzi krajiny s najnižšou mierou rizika chudoby, vid' graf 4.2, na ktorú môže mať vplyv nízka nerovnosť príjmov.

⁴⁹Odhadovaný údaj, Eurostat

⁵⁰Hranica chudoby je vyjadrená ako 60% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu (po sociálnych transferoch)

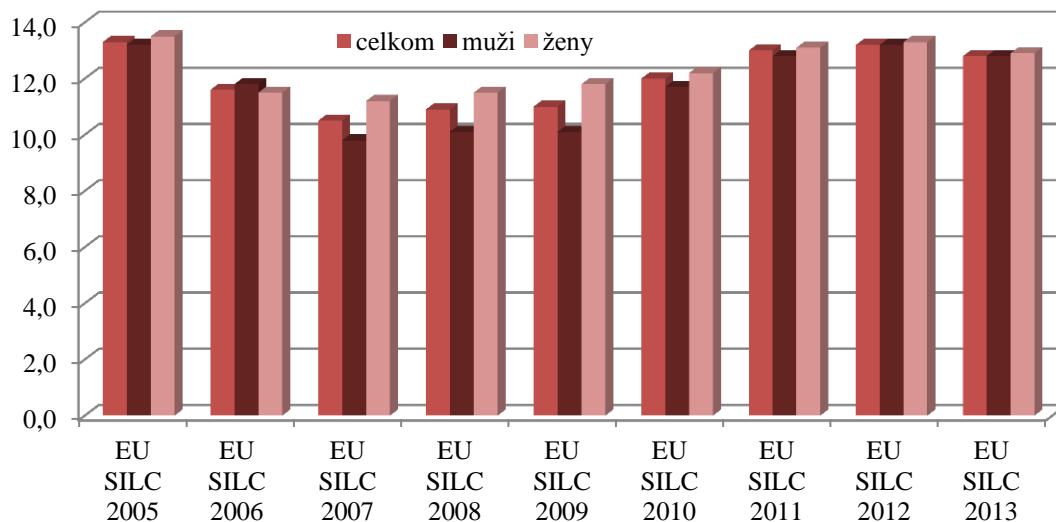
Graf 4.2 Miera rizika chudoby v jednotlivých štátoch EÚ, 2012

Zdroj: Eurostat

Podľa posledného dostupného zisťovania EÚ SILC 2013, ktorého výsledky sú zatiaľ dostupné iba za SR, miera rizika chudoby v SR klesla o 0,4 p. b., čo predstavuje približne 22 tis. ľudí⁵¹. V histórii zisťovania k podstatnému poklesu miery rizika chudoby prišlo v roku 2007 (10,5 %), následne bol zaznamenávaný každoročne mierny nárast až do roku 2013 (viď graf 4.3). Hodnota miery rizika chudoby zo zisťovania v roku 2012 (13,2 %) bola v porovnaní s rokom 2005 nižšia iba o 0,1 p. b., v roku 2013 bolo zaznamenané zníženie o 0,4 p. b. na 12,8 %. Miera rizika chudoby sa zisťuje vždy na základe príjmov domácností v roku, ktorý predchádza roku zisťovania. Zníženie miery rizika chudoby v EU SILC 2013 súvislo s vývojom príjmovej situácie v domácnostiach (ide o príjmy vrátane sociálnych príjmov) najmä v nižších príjmových pásmach v roku 2012. Z hľadiska pohlavia sa miera rizika chudoby vyrovnáva.

Graf 4.3 Vývoj miery rizika chudoby na Slovensku (2005 – 2013)

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC 2005 – 2012, UDB

⁵¹ Zdroj: Informatívna správa ŠÚ SR, Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností EU SILC 2013, Bratislava, júl 2014

Dôležitú úlohu pri redukcii rizika chudoby zohráva nastavenie systému sociálnej ochrany a jej výdavky, t.j. sociálne transfery vrátane starobných a pozostalostných dávok. V prípade neposkytovania sociálnych transferov (s výnimkou starobných a pozostalostných dávok) sa miera rizika chudoby zvýši o 7,3 p. b. (na 20,1 %) a v prípade neposkytovania sociálnych transferov (vrátane starobných a pozostalostných dávok) sa miera rizika zvýši o 25,2 p. b. (na 38 %). V porovnaní s predchádzajúcim rokom bol zaznamenaný vyšší vplyv sociálnych transferov na redukcii miery rizika chudoby.

Porovnanie hranice rizika chudoby (domácnosť jednotlivca), ktorá mala do roku 2012 rastúci trend, je zachytené v tabuľke 4.3. Podľa EÚ SILC 2013⁵² hranica rizika chudoby klesla, čo súviselo s nižším mediánom ekvivalentného disponibilného príjmu v roku 2012, čo bolo spôsobené rastom nezamestnanosti medzi rokmi 2011 a 2012. Pokles predstavoval zníženie o 2,6 % t.j. 9 € na 337 € za mesiac pre domácnosť jednotlivca.

Tabuľka 4.3 Vývoj hranice rizika chudoby – domácnosť jednotlivca

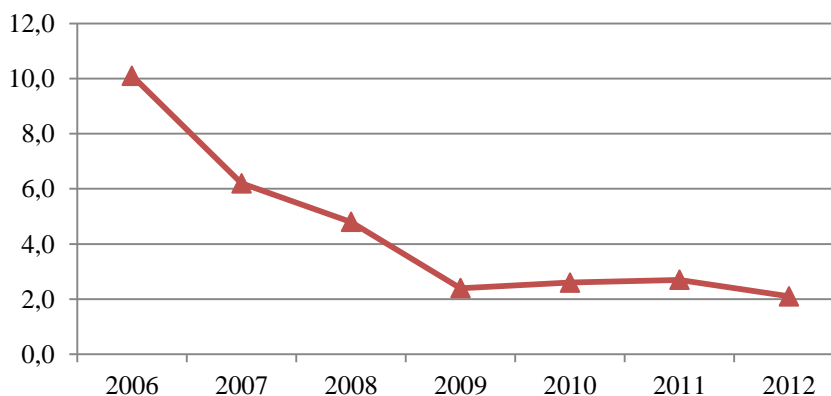
	EU SILC 2005	EU SILC 2006	EU SILC 2007	EU SILC 2008	EU SILC 2009	EU SILC 2010	EU SILC 2011	EU SILC 2012	EU SILC 2013
rok v EUR	2 256	2 547	2 945	3 223	3 403	3 670	3 784	4 156	4 042
mesiac v EUR	188	212	245	269	284	306	315	346	337

Zdroj: Eurostat/ŠÚ SR

Keďže zatiaľ nie sú dostupné všetky indikátory chudoby a sociálneho vylúčenia z EU SILC 2013, ďalšia analýza vychádza z údajov z EU SILC 2012.

Použitím hranice chudoby zakotvenej v čase⁵³ je možné zachytiť aspekt absolútnej chudoby. V roku 2012 sa hodnota tohto indikátora (2,1 %) v porovnaní s predchádzajúcim rokom znížila o 0,6 p. b. (muži – 2,2 %, ženy – 2,0 %) (príloha ku kapitole 4). Medziročný pokles bol zaznamenaný aj v prípade jednej z najrizikovejších skupín, a to u detí vo veku 0 – 17 rokov, kde miera rizika chudoby dosiahla hodnotu 4,2 % (2011 – 4,3 %). V prípade starších ľudí vo veku 65 + bola miera rizika chudoby na úrovni 0,1 % (muži – 0,0 %, ženy – 0,2 %). Prostredníctvom predmetného indikátora je možné sledovať životnú úroveň obyvateľstva v prepojení na hospodársky rast krajiny. V grafe 4.4 je zachytený vývoj miery rizika chudoby zakotvenej v čase, predovšetkým jej klesajúci trend až na predposledné dva roky zisťovania (2010 a 2011), ktorý odráža príjmovú situáciu za roky 2009 a 2010. Situácia v poslednom zisťovaní (2012) zachytáva opäť klesajúci trend, v čom sa prejavilo aj oslabenie vplyvu finančnej krízy na vývoj ekonomickej situácie na Slovensku.

Graf 4.4 Vývoj miery rizika chudoby zakotvenej v čase (2005)

Zdroj: Eurostat

⁵² Zdroj: Informatívna správa ŠÚ SR, Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností EU SILC 2013, Bratislava, júl 2014

⁵³ Miera rizika chudoby zakotvená v čase je definovaná ako percento ľudí žijúcich pod hranicou chudoby vypočítanou v roku 2005, ktorá sa upravuje o infláciu.

V súvislosti so zachytením rozptylu chudoby okolo hranice chudoby, na základe zisťovania (EU SILC 2012) malo na Slovensku príjem nižší ako 40 % mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu 4,3 % ľudí (medziročný pokles o 0,2 p. b.), ako 50 % mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu 7,8 % ľudí (medziročný nárast o 0,1 p. b.) a v prípade 70 % mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu až 20,4 % ľudí (medziročný nárast o 1,7 p. b.).

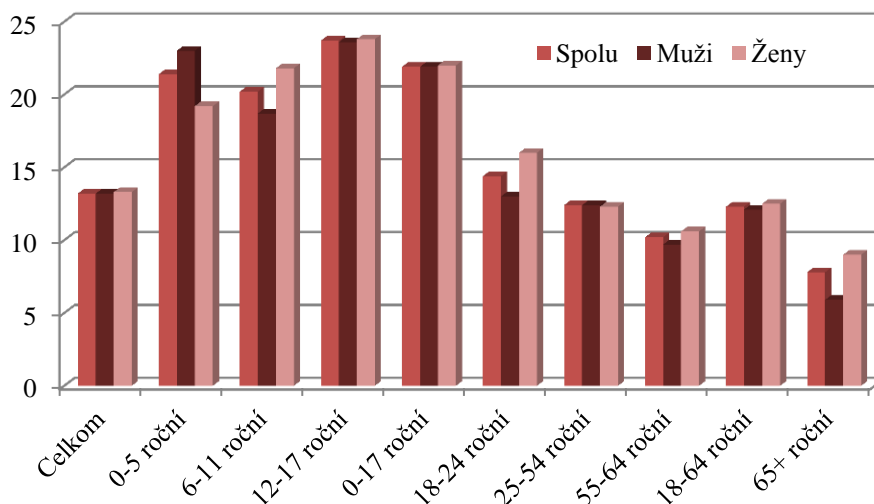
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby, ktorý na základe posledného zisťovania (EU SILC 2012) poklesol o 2,3 p. b. na hodnotu 20,5 %, vyjadruje rozdiel medzi mediánom príjmu osôb v riziku chudoby a hranicou chudoby. Vplyv na uvedenú situáciu má predovšetkým mierne zlepšenie príjmovej situácie obyvateľstva.

V prípade merania príjmovej nerovnosti za posledné sledované obdobie, 20 % osôb s najvyššími príjmami získalo 3,7 krát viac príjmov ako 20 % osôb s najnižšími príjmami. Oproti predchádzajúcemu zisťovaniu (EU SILC 2011) došlo k poklesu o 0,1.

Najohrozenejšou vekovou skupinou z hľadiska príjmovej chudoby sú deti vo veku 0 – 17 rokov (miera rizika chudoby 21,9 %) a taktiež mladí ľudia 18 – 24 rokov (14,4 %). Najnižšiu mieru rizika chudoby má veková skupina 65+ (7,8 %). Pri porovnávaní posledných dvoch zisťovaní nastal nárast miery rizika chudoby práve u detí vo veku 0 – 17 rokov (o 0,7 p. b.), ako aj nárast v prípade miery rizika chudoby v prípade populácie vo veku 65+ (nárast o 1,5 p. b.) V nasledujúcom roku miera rizika chudoby detí do 18 rokov klesla (na 20,3 %) v súlade s poklesom celkovej miery rizika chudoby, stále je však najohrozenejšou vekovou skupinou obyvateľstva.

V podmienkach Slovenskej republiky sa meria riziko chudoby u detí vo veku 0 – 15 rokov. Z výsledkov zisťovania v roku 2012 je zrejmé, že v riziku chudoby bolo 21,5 % detí v danom veku a v porovnaní so zisťovaním v roku 2011 došlo k nárastu o 0,2 p. b. Riziko chudoby detí súvisí predovšetkým s príjmovou situáciou rodín, a to viacpočetných domácností s deťmi. Z hľadiska globálneho hodnotenia je zrejmé, že dochádza k zmenám v štruktúre populácie v súvislosti s rizikom chudoby, a to v dôsledku zmien v príjmovej situácii obyvateľstva.

Graf 4.5 Miera rizika chudoby podľa vekovej štruktúry (2012)

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC 2012, UDB

V prípade detí vo veku 0 – 17 rokov je možné sledovať aj iný vzťah, a to predmetnú vekovú populáciu, žijúcu v domácnostiach bez zamestnania alebo žijúcu v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce. Pri medziročnom porovnávaní sa situácia v danej vekovej skupine zmenila. V prípade detí vo veku 0 – 17 rokov žijúcich v domácnostiach bez zamestnania, došlo k nárastu z 9,6 % na 9,9 % detí v tejto vekovej skupine (t. j. o 0,3 p. b.), avšak pokles bol zaznamenaný v prípade domácností s veľmi nízkou intenzitou práce (príležitostné práce) zo 7,3 % na 7,2 % detí v tejto vekovej skupine (pokles o 0,1 p. b.). Ide o porovnateľné výsledky z výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) a EU SILC.

V prípade typu domácností sú v najväčšom riziku chudoby rodiny s tromi a viac deťmi (35,1 %), osamelí rodičia s najmenej jedným dieťaťom (27,5 %) a jednotlivci mladší ako 65 rokov (24,1 %). Najnižšie riziko chudoby bolo zaznamenané v prípade domácností s dvomi dospelými, kde aspoň jeden z nich má viac ako 65 rokov (4,6 %). Oproti predchádzajúcemu roku došlo k nárastu rizika chudoby u rodín s tromi a viac deťmi (o 2,5 p. b.) a u osamelých rodičov (o 1,1 p. b.), ale k poklesu miery rizika chudoby v prípade jednotlivcov mladších ako 65 rokov (o 1 p. b.). Naopak, v prípade jednotlivcov vo veku 65+ (druhá najrizikovejšia skupina podľa zisťovania v roku 2009) došlo k medziročnému nárastu (o 2,3 p. b.). Zanedbateľný nárast oproti predchádzajúcemu roku bol zaznamenaný aj u skupiny jednotlivcov celkovo (o 0,6 p. b.) V roku 2013 prišlo k ďalšiemu nárastu rizika chudoby osamelých rodičov s najmenej jedným dieťaťom o 2,6 p. b. (na 30,1 %), rodiny s tromi a viac deťmi zaznamenali pokles o 5,2 p. b. na 29,9 %.

Graf 4.6 Porovnanie miery rizika chudoby podľa typu domácnosti (EU SILC 2011 a 2012)

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC 2011 a 2012, UDB

Pri sledovaní miery rizika chudoby v nadväznosti na ekonomickú aktivitu, podľa výsledkov EU SILC 2012, najvyššie riziko chudoby na Slovensku bolo v prípade nezamestnaných, a to 44,6 % (nárast oproti roku 2011 o 2 p. b.). V prípade zamestnaných bolo v riziku chudoby 6,2 % ľudí, čo predstavuje pokles oproti predchádzajúcemu roku o 0,1 p. b. Ak sledujeme pracovnú intenzitu⁵⁴, riziko chudoby domácnosti sa zvyšuje s klesajúcou pracovnou intenzitou členov domácností. V prípade domácností so závislými deťmi sa zvyšujúcim počtom ľudí, ktorí sú od príjmov domácností závislí, riziko chudoby zvyšuje. V prípade nízkej intenzity práce ako jedného z indikátorov pre definovanie počtu ľudí žijúcich v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (v tomto prípade $WI < 0,2$) došlo k miernemu medziročnému poklesu o 0,4 p. b. (7,2 %). Bližšie porovnania jednotlivých pásiem pracovnej intenzity u osôb žijúcich v riziku chudoby alebo domácností sú uvedené v prílohe ku kapitole 4.

Podľa EU SILC 2013 v nasledujúcom roku mierne kleslo ohrozenie chudobou u nezamestnaných (o 0,8 p. b. na 43,8 %) ako aj u pracujúcich osôb vo veku od 18 rokov (o 0,5 p. b. na 5,7 %).

Vplyv na riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia majú aj výdavky na bývanie. Zo zisťovania EU SILC 2012 bolo preukázané, že u 8,4 % populácie tvoria výdavky na bývanie viac ako 40 % disponibilného príjmu domácnosti, čo bol rovnaký podiel obyvateľstva preťaženého nákladmi na bývanie ako predchádzajúci rok. V prípade ľudí ohrozených chudobou, resp. v riziku chudoby, je ich situácia závažnejšia, nakoľko ide o 36,4 % populácie s výdavkami na bývanie vo výške viac ako 40 % disponibilného príjmu domácnosti. Oproti predchádzajúcemu zisťovaniu došlo v prípade tejto skupiny k poklesu o 2 p. b.

⁵⁴ t.j. súčet mesiacov, počas ktorých členovia domácnosti v ekonomicky aktívnom veku pracovali a vyjadruje sa ako podiel k celkovému súčtu všetkých mesiacov, počas ktorých mohli členovia domácnosti v ekonomicky aktívnom veku pracovať teoreticky

Vyššie uvedené merania a hodnotenia indikátorov boli na báze príjmu. V prípade merania iného ako príjmového aspektu chudoby je možné vychádzať z merania nedostatku materiálnych tovarov, finančných ťažkostí a neschopnosti osôb žiť slušný život u sledovanej populácie. Na meranie uvedených nedostatkov sa využíva nová metodika prostredníctvom indikátora „materiálnej deprivácie“. Na rozdiel od nastavenia závažnej materiálnej deprivácie, ktorá je súčasťou zoskupenia indikátorov pre nastavenie cieľovej skupiny, či už na úrovni EÚ alebo na národnej úrovni, v predchádzajúcich obdobiach sa za materiálne deprimovaného považoval občan, ktorý si nemôže dovoliť 3 z 9 položiek v rámci prvých dvoch dimenzií (ekonomická záťaž a predmety dlhodobej spotreby). Konkrétne ide o položky: nedoplatky v súvislosti s položkami nájomné a hypotéka, energie, kúpa na splátky a iné pôžičky, schopnosť udržiavať doma adekvátne teplo, schopnosť domácnosti čeliť neočakávaným výdavkom, schopnosť dovoliť si zaplatenie raz ročne jedného týždňa dovolenky mimo domu, schopnosť dovoliť si jedlo s mäsom, kuraťom, rybou alebo vegetariánskym ekvivalentom každý druhý deň alebo vybavenie domácnosti farebným televízorom, práčkou, autom alebo telefónom.

Na základe tohto vyjadrenia bolo v roku 2012 materiálne deprivovaných 22,7 % osôb (nárast oproti roku 2011 o 0,7 p. b.). V prípade použitia metodiky pre výpočet indikátora závažnej materiálnej deprivácie (4 z 9 položiek) bolo v roku 2012 závažne materiálne deprivovaných 10,5 % osôb (pokles oproti roku 2011 o 0,1 p. b.).

Pretrvávajúca chudoba⁵⁵

V roku 2011⁵⁶ bolo na Slovensku 7,8 % osôb v pretrvávajúcom riziku chudoby, pričom viac sú ohrozené ženy ako muži (muži – 7,6 %, ženy – 8,0 %). V prípade zvýšenia hranice chudoby na 70 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu by miera pretrvávajúceho rizika chudoby stúpala na 12,1 %. Pri znížení hranice na 50 % mediánu by miera pretrvávajúceho rizika chudoby predstavovala 3,3 % populácie na Slovensku.

Na Slovensku možno identifikovať niekoľko skupín, ktoré sú najviac ohrozené dlhodobejším zotrvávaním v chudobe. Z hľadiska typu domácnosti ide predovšetkým o jednorodičovské domácnosti (13,7 %) a domácností jednotlivca (10,6 %), tieto patria medzi najviac ohrozené skupiny aj v prípade monitorovania rizika chudoby na každoročnej báze. V prípade domácnosti s viacerými závislými deťmi ich zastúpenie v rámci pretrvávajúcej chudoby v období 2008 – 2011 je 10,3 %. Dôležitým diferenciacnym faktorom je vzdelanie, kde podľa očakávania výskyt dlhodobej chudoby vzrastá so znižujúcou sa úrovňou vzdelania. Medzi osobami s primárnym a nižším sekundárnym vzdelaním v roku 2011 bolo 15,9 % osôb vo veku 16 rokov a viac dlhodobo pod hranicou chudoby.

Pretrvávajúca chudoba je spojená aj s častejším subjektívnym konštatovaním zhoršeného zdravia, než je tomu v celkovej populácii.

Na základe medzinárodného porovnania patrí Slovenská republika medzi krajiny EÚ s nižším podielom ľudí žijúcich v pretrvávajúcej chudobe (EU28 – 9,6 % v roku 2011), čo súvisí s nižším podielom celkovej populácie v riziku chudoby (13,0 % v SR oproti 16,9 % v EU28 v roku 2011).

Národné indikátory chudoby a sociálneho vylúčenia

Nakoľko spoločné indikátory nezohľadňujú všetky špecifiká v niektorých oblastiach na národnej úrovni, vznikla potreba nastavenia národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia. Národné indikátory monitorujú predovšetkým ciele, ktoré boli zadefinované na národnej úrovni v súvislosti so stratégiou sociálnej inklúzie (Národný akčný plán sociálnej inklúzie 2008 – 2010) a sú zamerané na rizikové skupiny ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením na Slovensku. Pokrývajú pomerne veľký počet rôznych aspektov chudoby a sociálneho vylúčenia. Venujú sa príjmovej chudobe kombinovanej s aspektmi materiálnej deprivácie, sociálnemu vylúčeniu vzťahujúcemu sa k rôznym dimenziám spoločenského života a iným aspektom.

⁵⁵ Vyjadrená ako miera pretrvávajúceho rizika chudoby je v rámci OMK zadefinovaná ako percentuálny podiel populácie, ktorej ekvivalentný disponibilný príjem bol pod hranicou miery rizika chudoby v danom roku a aspoň dva z troch predchádzajúcich rokov.

⁵⁶ Najaktuálnejšie údaje, Eurostat.

Tak ako na úrovni EÚ, aj na národnej úrovni si Slovenská republika stanovila národný cieľ za účelom redukcie chudoby a sociálneho vylúčenia s výhľadom do roku 2020⁵⁷ s definovaním cieľovej skupiny na základe zoskupenia troch stanovených indikátorov.

Indikátory zacielené na detskú populáciu

V rámci národných indikátorov, týkajúcich sa *detskej populácie* (pre ktoré boli dostupné údaje) v sledovanom období (EU SILC 2012), došlo k výraznému zvýšeniu miery extrémnej chudoby detí⁵⁸, ktorá odkazuje na kombináciu príjmovej chudoby a materiálnej deprivácie. K oblasti vzdelávania sa nepriamo vzťahuje aj indikátor ohľadne počtu predškolských zariadení, kde sa ich podiel na počte detí vo vekovej kategórii 3 – 5 rokov takmer zachoval, avšak v prípade indikátora týkajúceho sa zaškolenosti detí v materských školách vo veku 3 – 5⁵⁹ rokov došlo k zvýšeniu, t. j. vyššej zaškolenosti detí v danom veku. V prípade hodnoty indikátora detí vo veku 0 – 17 rokov, žijúcich v domácnostiach, kde nikto nepracuje, došlo k miernemu zhoršeniu. V rámci merania príjmovej nerovnosti detí vo veku 0 – 15 rokov došlo k jej miernemu poklesu.

Tabuľka 4.4 Vývoj hodnôt indikátorov zacielených na detskú populáciu

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera extrémnej chudoby detí	Nárast podielu zo 7,8 % (EU SILC 2011) na 13,8 % (EU SILC 2012)
Podiel detí v dolnom kvintile príjmového rozloženia na celkovom počte detí	Pokles podielu z 28,8 % (EU SILC 2011) na 28,5 % (EU SILC 2012)
Počet predškolských zariadení pripadajúcich na deti v predškolskom veku	Pokles počtu zo 17,7 v roku 2011 na 17,3 v roku 2012
Deti žijúce v domácnostiach bez zamestnania ⁶⁰	Nárast podielu z 9,6 % v roku 2011 na 9,9 % v roku 2012
Zaškolenosť detí vo veku 3 – 5 rokov v materských školách	Nárast podielu zo 73,1 v roku 2011 na 74,3 v roku 2012

Zdroj: MPSVR SR

⁵⁷ Vymaniť najmenej 170 tis. ľudí z rizika chudoby a sociálneho vylúčenia do roku 2020.

⁵⁸ Miera extrémnej chudoby detí pokrýva špecifickejšie prípady nedostatku a vzťahuje sa len k užšie definovanej skupine detí 0-15. Je definovaná ako podiel detí nachádzajúcich sa pod hranicou chudoby a vystavených materiálnej deprivácii na celkovom počte chudobných detí. V tomto prípade materiálna deprivácia nastáva vtedy ak domácnosť musí čeliť minimálne trom z piatich nepriaznivých podmienok bývania alebo nevlastní tri zo štyroch predmetov dlhodobej spotreby.

⁵⁹ Podiel detí v materských školách vo veku 3-5 na celkovom počte detí v danom veku

⁶⁰ Indikátor patrí medzi spoločné indikátory sociálnej inklúzie a bol už spomenutý aj v rámci celkového hodnotenia populácie 0-17 na úrovni EÚ.

Indikátory zacielené na mladých ľuď

Dva indikátory zamerané na mladých ľudí sa týkali ich participácie na trhu práce. V rámci nezamestnanosti mladých absolventov ZŠ a SŠ do 21 rokov došlo medziročne (medzi rokmi 2011 a 2012) k miernemu nárastu hodnoty indikátora o 0,7 p. b. Pri špecificky znevýhodnenej skupine mladých ľudí z detských domovov sa miera úspešnosti mladých dospelých, ktorí opustili detské domovy medzi rokmi 2011 a 2012 znížila o 3,2 p. b. Podiel živonarodených detí mladým matkám sa medzi rokmi 2011 a 2012 mierne zvýšil.

Tabuľka 4.5 Vývoj hodnôt indikátorov zacielených na mladých ľuď

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera nezamestnanosti mladých ľudí do 21 rokov, absolventov ZŠ a SŠ s ukončeným vzdelaním	Nárast podielu mladých ľudí zo 49,8 % v štvrtom štvrťroku 2011 na 50,5 % v štvrtom štvrťroku 2012
Miera úspešnosti mladých dospelých opúšťajúcich detský domov na trhu práce	Pokles podielu z 37,4 % v roku 2011 na 34,2 % v roku 2012
Podiel živonarodených detí mladým matkám	Nárast podielu z 2,1 % v roku 2011 na 2,2 % v roku 2012

Zdroj: MPSVR SR

Indikátory zacielené na znevýhodnených na trhu práce

Ďalšou pozorovanou skupinou sú indikátory zacielené na znevýhodnených na trhu práce. Podiel nezamestnaných osôb s neukončeným vzdelaním sa medzi rokmi 2011 a 2012 nezmenil. V prípade „veľmi dlhodobej nezamestnanosti“⁶¹ došlo k nárastu podielu veľmi dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných medzi rokmi 2011 a 2012 o 1 p. b. Tento bol ovplyvnený celkovým zvýšením miery nezamestnanosti. Mierny pokles však nastal v prípade výskytu chudoby medzi pracujúcimi, u ktorých sa znížilo riziko chudoby o 0,1 p. b.

Tabuľka 4.6 Vývoj hodnôt indikátorov zacielených na znevýhodnených na trhu práce

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera neukončeného základného vzdelania nezamestnaných osôb	Nezmenený stav podielu 4,6 % v rokoch 2011 a 2012
Podiel veľmi dlhodobej nezamestnanosti na nezamestnanosti	Nárast podielu z 30,6 % v štvrtom štvrťroku 2011 na 31,6 % v štvrtom štvrťroku 2012
Miera rizika chudoby pracujúcich ⁶²	Pokles podielu zo 6,3 % (EU SILC 2011) na 6,2 % (EU SILC 2012)

Zdroj: MPSVR SR

⁶¹ Ak trvá evidencia v nezamestnanosti viac ako 24 mesiacov

⁶² Indikátor patrí medzi spoločné indikátory sociálnej inklúzie a bol spomenutý v časti monitorovania rizika chudoby v prípade pracujúcich

Indikátory zacielené primárne na dospelú populáciu

V prípade monitorovania dospelých populácie (vo veku 18 rokov a viac) indikátory boli zacielené na prístup k zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám (útulky). V prípade prístupu k zdravotnej starostlivosti išlo o identifikáciu osôb, ktoré neabsolvovali zdravotnícke alebo zubné vyšetrenie kvôli ich finančnej alebo geografickej nedostupnosti. Podiel takýchto dospelých osôb na celkovom počte osôb, ktoré neabsolvovali lekárske alebo zubné vyšetrenie, sa medziročne zvýšil o 1,4 p. b. V prípade prístupu k sociálnym službám (útulky), počet miest v útulkoch na 10 000 obyvateľov zostal nezmenený a jeho hodnota bola 3,1.

Tabuľka 4.7 Vývoj hodnôt indikátorov zacielených na dospelú populáciu

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera nedostupnosti zdravotníckeho/zubného vyšetrenia	Nárast podielu z 28,1 % (EU SILC 2011) na 29,5 % (EU SILC 2010)
Kapacita útulkov	Nezmenený stav počtu 3,1 na 10 000 obyvateľov v rokoch 2011 a 2002

Zdroj: MPSVR SR

Indikátory zacielené na výskyt chudoby, deprivácie a sociálneho vylúčenia v celej populácii

Popri špecifických cieľových skupinách, definovaných podľa veku (deti, mladí ľudia), podľa kombinácie rôznych znevýhodnení (dospelí – ľudia bez domova, ľudia, ktorí majú sťažený prístup k zdravotnej starostlivosti) či vzťahom k trhu práce sa v zostave národných indikátorov objavili aj ukazovatele, ktoré monitorujú rôzne dimenzie chudoby a sociálneho vylúčenia, a to na celej populácii. Dva z týchto ukazovateľov sa týkajú príjmovej chudoby a tri podmienok bývania. V rámci zostavy indikátorov bola sledovaná extrémna príjmová chudoba⁶³. Tu bol zaznamenaný mierny pokles populácie ohrozenej extrémnou chudobou o 0,3 p. b. Podobná situácia je aj v prípade ďalšieho monetárneho ukazovateľa, aplikovaného na celú populáciu, ktorým je hĺbka chudoby. Rozdiel medzi mediánom ekvivalentných príjmov chudobných osôb a hranicou chudoby sa znížil z 22,8 % hranice chudoby na 20,5 %.⁶⁴ V oblasti podmienok bývania bol zaznamenaný taktiež pozitívny posun v hodnotách všetkých troch sledovaných indikátorov. Znížil sa podiel domácností, ktoré čelia zníženej kvalite vnútorných a vonkajších charakteristík obydlija, nastal pokles podielu domácností, ktoré majú nedoplatky súvisiace s bývaním a tiež sa znížil podiel domácností, pre ktoré sú poplatky za bývanie veľkou finančnou záťažou.

Tabuľka 4.8 Vývoj hodnôt indikátorov zacielených na výskyt chudoby, deprivácie a sociálneho vylúčenia v celej populácii

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Podiel osôb v extrémnej príjmovej chudobe	Pokles podielu z 2,4 % (EU SILC 2011) na 2,1 % (EU SILC 2012)
Hĺbka chudoby	Pokles z 22,8 % (EU SILC 2011) na 20,5 % (EU SILC 2012)
Nepriaznivé podmienky bývania	Pokles podielu z 13,5 % (EU SILC 2011) na 12,2 % (EU SILC 2012)
Podiel domácností, pre ktoré bývanie znamená finančnú záťaž	Pokles podielu z 6,3 % (EU SILC 2011) na 5,9 % (EU SILC 2012)
Podiel domácností s nedoplatkami súvisiacimi s bývaním	Pokles podielu z 7,0 % (EU SILC 2011) na 6,4 % (EU SILC 2012)

Zdroj: MPSVR SR

⁶³ Na rozdiel od ukazovateľa „Extrémna chudoba detí“, ktorý kombinoval príjmovú chudobu s materiálnou depriváciou, tento indikátor sleduje podiel ľudí s ekvivalentným disponibilným príjmom pod výrazne zníženou úrovňou štandardnej miery rizika chudoby – 30 % mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu v krajine.

⁶⁴ Ide o indikátor zo súboru spoločných indikátorov sociálnej inklúzie OMK a bol analyzovaný v kontexte monitorovania príjmovej chudoby a jej intenzity.

Ďalšie kontextové indikátory

Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, pozitívny smer vývoja možno identifikovať pri všetkých troch indikátoroch, ktoré sa viažu na spotrebné výdavky. V období medzi rokmi 2011 a 2012 došlo k zníženiu podielu výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny, avšak k zvýšeniu kumulovaného podielu výdavkov na potraviny a bývanie na spotrebných výdavkoch. Znížil sa aj rozdiel medzi podielmi výdavkov na potraviny u domácností na opačných koncoch príjmového rozdelenia. Taktiež sa znížila celková príjmová nerovnosť, meraná ako pomer príjmov horného a dolného kvintilu.

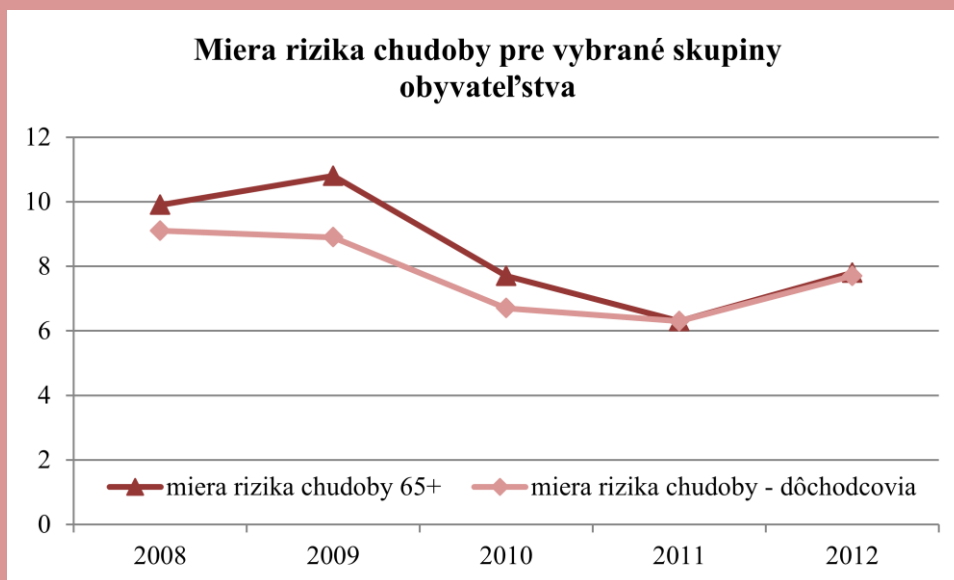
Tabuľka 4.9 Vývoj hodnôt ďalších kontextových indikátorov

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny z celkových spotrebných výdavkov	Pokles podielu z 29,5 % v roku 2011 na 27,8 % v roku 2012
Nerovnosť vo výdavkoch na potraviny	Pokles hodnoty z 0,10 v roku 2011 na 0,05 v roku 2012
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny a bývanie z celkových spotrebných výdavkov	Nárast podielu zo 60,9 % v roku 2011 na 61,6 % v roku 2012
Distribúcia príjmov – Pomer príjmov horného a dolného kvintilu (S80/S20)	Pokles pomeru z 3,8 (EU SILC 2011) na 3,7 (EU SILC 2012)

Zdroj: MPSVR SR

Pri hodnotení príjmovej situácie obyvateľstva vo veku 65 a viac rokov bolo podľa dostupných štatistických zisťovaní o príjme a životných podmienkach domácností v roku 2012 v riziku chudoby 7,8 % populácie v tomto veku, t.j. ich mesačný príjem bol pod hranicou chudoby (346 EUR pre jednotlivca). Medziročne sa miera rizika chudoby populácie vo veku 65 a viac rokov zvýšila o 1,5 p. b.. Napriek tomu sa táto skupina nepovažuje z hľadiska rizika chudoby za najohrozenejšiu – tou dlhodobo zostávajú viacdtné úplné rodiny a neúplné rodiny s deťmi.

Dôležitú úlohu pri redukcii rizika chudoby zohráva nastavenie systému sociálnej ochrany a jej výdavky – sociálne transfery vrátane starobných a pozostalostných dávok. V prípade neposkytovania sociálnych transferov (s výnimkou starobných a pozostalostných dávok) by sa miera rizika chudoby v tejto vekovej skupine zvýšila o 3,9 p. b. (na 11,7 %) a v prípade neposkytovania žiadnych sociálnych transferov (vrátane starobných a pozostalostných dávok, ktoré tvoria hlavný príjem tejto skupiny) by sa miera rizika chudoby v tejto vekovej skupine zvýšila o 75,5 p. b. (na 83,3 %).

Zdroj: EU SILC 2008, 2009, 2009, 2010, 2011, 2012

4.4 Rodová rovnosť a rovnosť príležitostí

Rok 2013 zaznamenal v problematike rodovej rovnosti pozitívne zmeny vo vývoji legislatívy, strategických materiálov a konkrétnych zlepšení (napríklad zníženie rodového mzdového rozdielu) a pokračovalo inštitucionálne posilnenie a zvýšenie statusu poradného orgánu vlády SR, ktorým je Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jej Výbor pre rodovú rovnosť.

Významným legislatívnym krokom v roku 2013 bolo nadobudnutie účinnosti zákona č. 32/2013 Z. z., ktorým sa s účinnosťou od 1.4.2013 novelizuje **antidiskriminačný zákon**. Novela rozšírila definíciu nepriamej diskriminácie tak, aby v súlade so smernicami EÚ zahŕňala aj hrozbu vzniku diskriminácie a upravila negatívne vymedzenie diskriminácie v súvislosti s **dočasnými vyrovnávacími opatreniami** rozšírením možnosti ich prijatia aj z dôvodu pohlavia/rodu, a to pre všetky subjekty verejnej správy a iných právnických osôb.

Novela zákona o **sociálnych službách č. 485/2013 Z. z.** zaviedla do §2 pojem „rodovo podmienené násilie“ ako druh krízovej sociálnej situácie a ohrozenia života alebo zdravia fyzickej osoby a rodiny, ktoré vyžaduje bezodkladné riešenie sociálnou službou.

Vláda SR schválila 18. decembra 2013 nový **Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014 – 2019** (ďalej len „NAP“), ktorého cieľom je vytvoriť, implementovať a koordinovať komplexnú celoštátnu politiku. Napriek priebežnému plneniu úloh predchádzajúcich akčných plánov a nespornému posunu v problematike násilia na ženách chýba na Slovensku systémový prístup a koordinované zabezpečenie pomoci ženám zažívajúcim násilie, ako aj systematická primárna prevencia. NAP obsahuje konkrétne návrhy (príprava zákona o domácom násilí a násilí na ženách, vytvorenie koordinačno-metodického centra a podpora služieb, vzdelávania a osvetu v tejto oblasti).

Výsledky prieskumu **Agentúry EÚ pre základné práva o násilí páchanom na ženách** ukázali, že SR sa výskytom násilia na ženách približuje priemeru EÚ. 23% respondentiek zo SR uviedlo, že zažilo v dospelom veku fyzické alebo sexuálne násilie zo strany partnera (priemer EÚ 22%), zo strany akéhokoľvek muža to bolo až 34% (EÚ priemer 33). Výskyt násilia sa v roku 2013 prejavil zo strany partnera na 6% žien, zo strany akéhokoľvek muža 10%. V oblasti pomoci obetiam iba 8% žien kontaktovalo políciu a iba 27% respondentiek poznalo aspoň jednu inštitúciu, ktorá poskytuje pomoc ženám, ohrozeným násilím. Až 40% respondentiek zo Slovenska počas svojho dospelého veku zažilo sexuálne obťažovanie, z toho 22% závažnejšiu, teda neverbálnu formu sexuálneho obťažovania.

Významným aspektom činnosti v roku 2013 bola **príprava nového programového obdobia 2014 – 2020** pre čerpanie Európskych štrukturálnych a investičných fondov. Pozitívnou správou je posilnený dôraz na uplatňovanie nediskriminácie a rovnosti mužov a žien v *Partnerskej dohode* a v pripravovaných operačných programoch. Na jeseň 2013 pribudla aj povinnosť uplatňovania tzv. ex-ante podmienky „rodová rovnosť“, ktorá podmieňuje čerpanie štrukturálnych fondov pre členské štáty vytvorením adekvátneho inštitucionálneho mechanizmu pre uplatňovanie rodovej rovnosti a vzdelávania hlavných aktérov. Odstraňovanie rodových rozdielov, najmä so zameraním na trh práce a vzdelávanie, je integrálnou súčasťou nového **operačného programu Ľudské zdroje**.

V rámci projektových aktivít bol v roku 2013 implementovaný na Slovensku **projekt zameraný na podporu podnikania žien** v spolupráci Veľvyslanectva USA s Vidietskou organizáciou pre komunitné aktivity (VOKA). Veľvyslanectvo USA tiež realizovalo Mentoringový program pre ženy – podnikateľky s názvom *Women Entrepreneurship Forum*. Cieľom projektu bolo podporiť podnikanie žien na Slovensku a dosiahnutie synergie prostredníctvom spolupráce združení a asociácií, ktoré sa tejto problematike dlhodobo venujú. V rámci projektu vznikla aj Výkonná rada, tzv. *Steering Committee*, ktorá v spolupráci so 17 organizáciami na Slovensku, reprezentujúcimi vládne inštitúcie, súkromný a tretí sektor, pripravila **pozičný dokument (White Paper)** mapujúci súčasnú situáciu podnikateľského prostredia na Slovensku.

Pri podpore rodovej rovnosti majú podiel na vedení verejnej diskusie v tejto oblasti aj mimovládne organizácie (ďalej aj „MVO“) a záujmové združenia.

Na základe zásadného stanoviska, prijatého na zasadnutí Výboru pre rodovú rovnosť dňa 25.9.2012 bolo uznesením vlády SR rozhodnuté o delimitácii 200 000 EUR z dotačnej schémy Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pre MPSVR SR na **vytvorenie dotačnej schémy pre rodovú rovnosť**. V zmysle novely zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti

MPSVR SR (§ 9a) dotáciu na podporu rodovej rovnosti možno poskytnúť na aktivity alebo činnosti zamerané na dosiahnutie rodovej rovnosti a podporu uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania na základe pohlavia alebo rodu, a to na vzdelávacie aktivity, poradenskú činnosť, osvetovú činnosť, edičnú činnosť a analytickú činnosť. V roku 2013 bolo podporených 13 žiadostí o dotáciu na podporu rodovej rovnosti v sume 145 842 EUR.

Podpora práce MVO v rodovej rovnosti a boja proti rodovo podmienenému a domácemu násiliu bola zabezpečená aj z ďalších zdrojov, najmä vďaka **podpore Nórskeho finančného mechanizmu**. Program SK 09 **Rodovo podmienené a domáce násilie** je predovšetkým zameraný na prevenciu domáceho násillia a zmiernenie dopadov, vzniknutých domácim násillim. Správcom programu je *Úrad vlády Slovenskej republiky*; donorskými partnermi programu sú *Nórske riaditeľstvo pre zdravie* a *Rada Európy*. Prvá výzva bola vyhlásená v marci 2013.

Program **Demokracia a ľudské práva** je súčasťou implementácie Finančného mechanizmu EHP 2009 – 2014, prostredníctvom ktorého sa donorské krajiny podieľajú na znižovaní hospodárskych a sociálnych rozdielov v Európskom hospodárskom priestore. Program podporí projekty MVO na Slovensku celkovou sumou **2 888 282 EUR**. Program spravuje Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation. Prierezovou prioritou programu je rozvoj kapacít mimovládnych organizácií a zlepšenie ich postavenia v spoločnosti.

Podľa *Správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2013* možno sumarizovať, že napriek nespornému pokroku pretrvávajú stále nerovnosti medzi mužmi a ženami takmer vo všetkých oblastiach súkromného a verejného života, predovšetkým v oblasti trhu práce.

Na trhu práce sú ženy konfrontované s **horizontálnou i vertikálnou rodovou segregáciou**. S rodovou segregáciou úzko súvisia aj **celkovo nižšie príjmy žien**. Stále pretrvávajú výrazné rozdiely v platovom ohodnotení žien a mužov. **Rodový mzdový rozdiel je** na Slovensku (21,5 % v roku 2012) dlhodobo vyšší ako priemer EU28 (16,4 % v roku 2012). K udržiavaniu rodového mzdového rozdielu prispieva množstvo faktorov, medzi inými je to **vertikálna segregácia** – tzv. sklený strop, limitujúci množstvo žien dosahujúcich najvyššie (a najlepšie odmeňované) pozície i v inak prefeminizovaných oblastiach. Významným dôvodom je tiež nerovnomerná deľba práce medzi ženami a mužmi a podstatne silnejšie dopady rodičovstva na ženy. Popri politikách zameraných na posilnenie rodovej rovnosti sa pozornosť venovala aj zladeniu rodiny a práce ako základnému predpokladu ekonomickej nezávislosti žien a rovnosti medzi ženami a mužmi, čo predstavuje aj jednu z dôležitých aktivít naplňania viacerých cieľov Stratégie Európa 2020. Inšpektorátom práce bolo v roku 2013 doručených 39 podnetov zamestnancov poukazujúcich na porušenie zásady rovnakého zaobchádzania, ustanoveného pre oblasť pracovnoprávných vzťahov a na diskrimináciu v odmeňovaní. Vykonanými inšpekciami práce bolo zistených 62 porušení povinnosti zamestnávateľov, ustanovených Zákonníkom práce v sledovaných oblastiach. Kľúčovým faktorom postavenia žien a mužov v spoločnosti je vzťah medzi platenou a neplatenou prácou, ako aj **distribúcia neplatennej práce medzi mužov a ženy**. Dlhodobo výrazne rodovo nevyvážená je celková časová alokácia na neplatenú prácu.

Tabuľka 4.10 Súhrn indikátorov rodovej rovnosti

Indikátor	Ženy		Muži		Absolútny rodový rozdiel*	
	SK	EU28	SK	EU28	SK	EU28
Miera zamestnanosti (v %, 20 – 64 ročných, 2013)	57,8	62,3*	72,2	74,5*	14,4	12,2*
Miera zamestnanosti (v %, 15 – 64 ročných, 2013)	53,3	58,5*	66,4	69,6*	13,1	11,1*
Miera zamestnanosti mladých (v %, 15 – 24 rokov, 2013)	16,2	30,7*	24,5	34,7*	8,3	4,0*
Miera zamestnanosti starších (v %, 50 – 64 ročných, 2013)	48,7	–	62,0	–	13,3	–
Miera nezamestnanosti (v % všetky vekové skupiny, 2013)	14,5	10,9	14,0	10,9	-0,5	0,0
Miera nezamestnanosti mladých (v %, 15–24 ročných, 2013)	31,6	–	34,9	–	3,3	–
Miera nezamestnanosti starších (v %, 50 – 64 ročných, 2013)	12,0	–	11,1	–	-0,9	–
Rodový mzdový rozdiel v neupravenej forme (v %, 2012)					21,5%	16,4%
Rodová distribúcia neplatenj práce rodičov detí do 6 rokov (hod/týždeň, 2012)	59,8	–	27,9	–	31,9 hod/týž	–
Celková dotácia platenej a neplatenj práce rodičov detí do 6 rokov (hod/týždeň, 2012)	99,3	–	74,6	–	24,7 hod/týž	–
Miera rizika príjmovej chudoby (v %, 2012)	13,3	17,6	13,2	16,3	0,1	-1,3
Miera rizika príjmovej chudoby starších (v %, 65 a viac ročných, 2012)	9,0	16,4	5,9	12,1	-3,1	-4,3
Miera rizika príjmovej chudoby neúplných rodín (v %, najmenej 1 dieťa, 2012)					27,5	34,2
Miera rizika príjmovej chudoby jednočlennej domácnosti (v %, 2012)	17,5	25,8	23,5	24,8	6,0	-1,0
Miera rizika chudoby z príjmu zo zamestnania (v %, 2012)	23,9	–	18,2	–	-5,7	–
Miera pretrvávajúcej príjmovej chudoby (v %, 2011)	8,0	10,1	7,6	9,1	-0,4	-1,0
Miera materiálnej deprivácie (v %, 2012)	10,8	10,2	10,1	9,6	-0,7	-0,6
Miera rizika chudoby a sociálneho vylúčenia (v %, 2011)	21,3	25,7	19,7	23,8	-1,6	-1,9
Miera rizika chudoby a sociálneho vylúčenia starších (v %, 65+ ročných, 2012)	19,0	21,7	11,9	16,3	-7,1	-5,4
Stredná dĺžka života pri narodení (v rokoch, 2011)	79,5	82,4	72,5	76,8	-7,0 rokov	-5,6 rokov
Politická participácia na európskej úrovni (v %, Európsky parlament, 02/2014)	38	36	62	64	24	28
Politická participácia na národnej úrovni (v %, národné parlamenty, 02/2014)	19	27	81	73	62	46
Politická participácia v národných vláдах (v %, 02/2014)	7	28	93	72	86	44
Politická participácia vo vedení regionálnych zastupiteľstiev (v %, 02/2014)	0	14	100	86	100	72
Politická participácia na regionálnej úrovni (v %, reg. zastupiteľstvá, 02/2014)	16	32	84	68	68	36
Politická participácia na úrovni miest a obcí – primátori/ky a starostovia/tky (v %, 07/2013)	22	14	78	86	56	72
Miera participácie na riadení v najväčších firmách kótovaných na burze (v %, 10/2013)	24	26	76	74	52	48
Rodová skladba najvyššieho súdu (v %, 08/2013)	54	35	46	65	-8	30

Vysvetlivky:

Rodový rozdiel = hodnoty mužov mínus hodnoty žien, v percentuálnych bodoch (p. b.), ak nie je uvedené inak

* rok 2012, ročný priemer

– = nedostupný údaj

ISSP – International Social Survey Programme, Slovensko 2012

Zdroj: Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2013

5 POROVNANIE VYBRANÝCH UKAZOVATEĽOV MEDZI KRAJINAMI EÚ V KONTEXTE STRATÉGIE EURÓPA 2020

Stratégia Európa 2020 prijatá Európskou radou 17. júna 2010 je agenda EÚ pre rast a pracovné miesta v súčasnej dekáde. Stratégia Európa 2020 má pomôcť vyjsť európskym krajinám zo súčasnej hospodárskej krízy a vytvoriť z EÚ inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo s vysokou mierou zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti. Je nástupkyňou Lisabonskej stratégie, ktorá stanovila európske ciele do roku 2010. Hlavné ciele stratégie Európa 2020 sú merané 8 hlavnými indikátormi, z ktorých 4 sa priamo viažu na sociálnu oblasť. Tieto ciele boli prevedené do národných cieľov, ktoré zohľadňujú špecifickú situáciu jednotlivých krajín EÚ a zároveň ich maximálne angažujú k dosahovaniu európskych cieľov, a tak zabezpečujú príspevok každej krajiny EÚ k naplneniu stratégie.

Nasledovné údaje reflektujú sociálno-ekonomickú situáciu na Slovensku v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ a v kontexte dosahovania cieľov stratégie Európa 2020. Indikátory sú počítané na základe jednotnej metodiky, ich zdrojom je Eurostat, a preto sa môžu do istej miery odlišovať od údajov národných štatistických úradov. V prílohe k tejto kapitole sa nachádzajú tabuľky s údajmi v jednotlivých krajinách EU28 v poslednom dostupnom roku.

Makroekonomické prostredie

Vývoj HDP v SR v roku 2013 bol priaznivejší ako v EU28, ktorá zaznamenala iba minimálny rast reálneho HDP (0,1 %). Reálne HDP v SR v priemere za rok 2013 narástlo o 0,9 %, čo bol o polovicu menší nárast ako predchádzajúci rok. Rast reálneho HDP v SR sa v priebehu roka zrýchľoval a v poslednom štvrtroku 2013 bol vyšší ako v rovnakom období predchádzajúceho roka, čo sa prejavilo aj na zlepšení situácie na trhu práce. Spomedzi krajín EÚ najviac rástol HDP v Lotyšsku (4,1 %), Rumunsku (3,5 %) a Litve (3,3 %). HDP poklesol celkovo v 10 krajinách EU28 vrátane susednej Českej republiky (-0,9 %), najvyššia miera poklesu bola zaznamenaná na Cypre (-5,4 %) a v Grécku (-3,9 %). Podľa prognózy Európskej komisie (ďalej len „EK“) reálne HDP na Slovensku v nasledujúcom období posilní svoj rast a v roku 2014 zrýchli na 2,2 % a v roku 2015 na 3,1 %. Podľa odhadu sa rast reálneho HDP posilní aj v priemere v Európe, a to na úrovni 1,6 % v roku 2014 a 2,0 % v roku 2015. Najvyšší rast (nad 3 %) v nasledujúcich dvoch rokoch je očakávaný v Lotyšsku, Litve a v Poľsku.

V roku 2012 dosiahlo **HDP na hlavu** (v PPS) na Slovensku 76 % z priemeru EU28, pričom táto hodnota medziročne narástla o 1 p. b.. Nižšie hodnoty HDP na hlavu v porovnaní s EU28 ako Slovensko mali Bulharsko, Rumunsko, Chorvátsko, Poľsko, Maďarsko, pobaltské krajiny a Grécko a rovnaké HDP na hlavu ako Slovensko malo Portugalsko.

Harmonizovaná miera inflácie na Slovensku v roku 2013 medziročne klesla na 1,5 %, a bola na rovnakej úrovni ako v priemere v EU28. Očakáva sa, že inflácia ostane v nasledujúcich rokoch utlmená (podľa odhadov EK v SR na úrovni 0,4 % v roku 2014 a 1,6 v roku 2015 a v EU28 na úrovni 1,0 % v 2014 a 1,5 % v 2015). Podľa národných účtov a domáceho konceptu metodiky ESNÚ 95⁶⁵, zamestnanosť v roku 2013 medziročne klesla v EU28 (-0,4 %) aj na Slovensku (-0,7 %)⁶⁶. V poslednom štvrtroku 2013 sa situácia na Slovensku zlepšila a zamestnanosť vplyvom pozitívneho vývoja HDP medziročne narástla (o 0,2 %) ⁶⁷. Najväčší pokles zamestnanosti zaznamenalo Grécko (-4,1 %) a Španielsko (-3,0 %). Najvyšší rast zamestnanosti zaznamenali v Írsku (2,4 %) a v Lotyšsku (2,3 %). V nasledujúcich rokoch sa očakáva v dôsledku priaznivejšieho vývoja HDP rast

⁶⁵ Zamestnanosť je vyjadrená počtom osôb zamestnancov a samozamestnávateľov, ktorí sú zapojení do výrobnjej činnosti spadajúcej do rámca výroby v systéme národných účtov. Ide o zamestnanosť v rezidenčných výrobných jednotkách bez ohľadu na krajinu trvalého pobytu zamestnaných osôb. V tomto koncepte sa v SR získavajú dáta z podnikových zisťovaní. V záujme porovnateľnosti sa dáta z výberových zisťovaní pracovných síl (zisťované na základe národného konceptu) upravujú o položky ako počet rezidentov pracujúcich v zahraničí, nerezidentov prichádzajúcich zo zahraničia, zamestnancov v kolektívnych domácnostiach, žien na materskej dovolenke a podobne.

⁶⁶ Podľa ŠÚ SR

⁶⁷ Podľa ŠÚ SR

zamestnanosti, a to aj na Slovensku (v roku 2014 o 0,5 % a v roku 2015 o 0,6 %) aj v EU28 (0,6 % v roku 2014 a 0,7 % v roku 2015).

Deficit verejných financií podľa Eurostatu na Slovensku v roku 2013 klesol na 2,8 % HDP a bol nižší ako deficit EU28 (4 %). Najvyšší deficit v rámci EU28 mali Slovinsko (14,8 %) a Grécko (12,7 %), pričom obe krajiny svoj deficit medziročne zvýšili. **Konsolidovaný dlh verejných financií** podľa Eurostatu (hrubý dlh verejnej správy) v SR v roku 2013 predstavoval 55,4 % HDP (priemer v EU 87,1 % HDP), pričom stále spĺňa maastrichtské kritérium, ktorým je udržať verejný dlh pod 60 % HDP. Hodnotu nad 100 % HDP dosiahol verejný dlh v Grécku (175,1 %), v Taliansku (132,6 %), v Portugalsku (129,0 %), v Írsku (123,7 %) ale aj na Cypre (111,7 %) a v Belgicku (101,5 %).

Inteligentný a inkluzívny rast

Hlavným cieľom stratégie Európa 2020 je zvýšiť **mieru zamestnanosti** mužov a žien vo veku od 20 do 64 rokov na 75 %. SR má k tomuto európskemu cieľu prispieť zvýšením miery zamestnanosti svojich obyvateľov v danej vekovej kategórii na 72 %. Vyššia miera zamestnanosti v Európe sa má dosiahnuť najmä prostredníctvom vyššej zamestnanosti žien, starších osôb, mladých ľudí, ľudí s nízkou kvalifikáciou a legálnych migrantov. V roku 2013 sa miera zamestnanosti v priemere v EU28 medziročne znížila na úroveň 68,3 % (u žien sa mierne zvýšila o 0,2 p. b. na 62,5 % a u mužov zase znížila o 0,3 p. b. na 74,2 %). V SR miera zamestnanosti dosiahla 65,0 % (u mužov 72,2 %, u žien 57,8 %) a oproti predchádzajúcemu roku sa takmer nezmenila. Najvyššiu mieru zamestnanosti v rámci EU28 malo v roku 2013 Švédsko, konkrétne na úrovni 79,8 %, čím je blízko svojho národného cieľa v tejto oblasti (80 %). Vysokú mieru zamestnanosti nad 75 % dosahovali tiež krajiny ako Nemecko (77,1 %), Holandsko (76,5 %), Dánsko (75,6 %) a Rakúsko (75,5 %). Miera zamestnanosti bola najnižšia v Grécku, kde od roku 2009 (65,8 % v 2008) nepretržite klesá (53,2 % v 2013). K nízkej miere celkovej zamestnanosti prispieva nižšia miera aktivity žien a starších ľudí.

Hoci sa rodové rozdiely v miere zamestnanosti medziročne znížili, **miera zamestnanosti u žien** zaostáva za mierou zamestnanosti mužov, a to v priemere v EU28 (62,5 % oproti 74,2 % u mužov t.j. 11,7 p. b.), i v Slovenskej republike (57,8 % oproti 72,2 % u mužov t.j. 14,4 p. b.). Hlavným faktorom, ktorý tvorí základ rodových rozdielov v zamestnanosti, je rodičovstvo. Keďže ženy častejšie zabezpečujú starostlivosť o deti a rodinu ako muži, rodičovstvo a rodinné povinnosti viac ovplyvňujú ich zamestnanosť obzvlášť v podmienkach, keď chýbajú služby starostlivosti o deti či iných na starostlivosť odkázaných členov rodiny alebo sú príliš drahé, a tak málo dostupné. Rozdiely v miere zamestnanosti medzi mužmi a ženami sú na Slovensku najvýraznejšie pri starostlivosti o dieťa do 6 rokov, keď predstavujú až 46,6 p. b. (35,6 % ženy a 82,2 % muži vo vekovej kategórii 15 – 64 rokov), v EU28 je tento rozdiel nižší (26,2 p. b.). Rozdiely sa znižujú s vekom dieťaťa, pri starostlivosti o dieťa vo veku 6 – 11 rokov je rodový rozdiel v miere zamestnanosti v SR už nižší ako v priemere v EU28 (10,2 p. b. verus 15,7 p. b.) a pri dieťati nad 12 rokov predstavuje je rodový rozdiel v SR iba 1,2 p. b. (oproti 9,4 p. b. v EU28). Najnižšia miera zamestnanosti žien a zároveň vysoké rozdiely v zamestnanosti medzi mužmi a ženami sú v Grécku (43,3 %, 19,6 p. b.), na Malte (49,7 %, 29,7 p. b.) a v Taliansku (49,9 %, 19,9 p. b.). Vysokú mieru zamestnanosti žien nad 70 % dosahuje Švédsko (77,2 %), Dánsko (72,4 %), Nemecko (72,3 %), Fínsko (71,9 %), Holandsko (71,6 %), Rakúsko (70,8 %) ale i Estónsko (70,1 %), z toho Fínsko, Švédsko, Dánsko a Estónsko majú aj relatívne malé rozdiely v miere zamestnanosti medzi mužmi a ženami. Nízke rozdiely v zamestnanosti žien a mužov sa vyskytujú aj v Litve, Lotyšsku, Bulharsku a Portugalsku.

Dosiahnutie miery zamestnanosti na úrovni 75 % do roku 2020 do veľkej miery závisí od ďalšieho zvýšenia zamestnanosti u starších ľudí. Taktiež demografické výzvy, ktoré súvisia so starnutím populácie, vedú EÚ k potrebe spoločne zvýšiť participáciu starších ľudí na trhu práce a podpore predlžovania pracovného života. **Miera zamestnanosti u starších ľudí** (55 – 64 rokov) na Slovensku od roku 2001 nepretržite rastie, pričom v roku 2013 dosiahla 44 % (priemer EU28 50,1 %). Rastie aj miera zamestnanosti starších žien (35,7 %), ktorá sa za posledných 10 rokov takmer strojnásobila, čo súvisí najmä s predlžovaním veku odchodu do dôchodku. Napriek neustálemu rastu

je stále pod priemernou úrovňou EU28 (43,3 %). Najvyššia miera zamestnanosti starších žien je dlhodobo vo Švédsku (70,3 %), vysokú úroveň nad 60 % dosahuje aj v Estónsku (63,6 %) a vo Fínsku (60,5 %).

Dlhší pracovný život a zvýšenie miery zamestnanosti by mali byť podporené aj prostredníctvom lepšieho prístupu k celoživotnému vzdelávaniu. Inkluzívny rast okrem iného znamená investovanie do odbornej prípravy a zvyšovania kvalifikácie s cieľom pomôcť ľuďom všetkých vekových kategórií pripraviť sa na očakávané zmeny na pracovnom trhu. V tejto oblasti Slovensko stále zaostáva, od roku 2005 do roku 2009 a od roku 2011 **miera celoživotného vzdelávania** dokonca zaznamenáva medziročný pokles. V roku 2013 bolo do ďalšieho vzdelávania či tréningu zapojených 2,9 % ľudí vo veku 25 – 64 rokov, oproti tomu priemer EU28 predstavoval 10,4 %. Menší podiel dospelých zapojených do celoživotného vzdelávania bol v roku 2013 v Bulharsku, Rumunsku (menej ako 2 %) a Chorvátsku (2,4 %) a rovnaký podiel bol v Grécku. Najvyšší podiel dospelých zapojených do celoživotného vzdelávania bol v roku 2013 v Dánsku (31,4 %), Švédsku (28,1 %) a Fínsku (24,9 %). Nízka miera celoživotného vzdelávania môže mať nepriaznivý vplyv na zamestnateľnosť najmä u nízko-kvalifikovaných pracovníkov, čím oslabuje úsilie znížiť súčasnú vysokú mieru nezamestnanosti.

Miera nezamestnanosti na Slovensku patrí dlhodobo k vyšším v rámci Európy a ekonomická kríza tento problém prehĺbila, hoci nepriaznivá ekonomická situácia niektorých ďalších krajín nás od 2011 posunula v rebríčku najvyšších mier nezamestnanosti na 6. miesto. Miera nezamestnanosti v SR dosiahla v roku 2013 úroveň 14,2 %. V rámci EU28 sa miera nezamestnanosti zvýšila v 18 krajinách vrátane SR, v priemere o 0,4 p. b. na úroveň 10,8 %, pričom vyššia ako na Slovensku bola v Grécku (27,3 %), v Španielsku (26,1 %), v Chorvátsku (17,2 %), Portugalsku (16,5 %) a na Cypre (15,9 %). Najnižšia miera nezamestnanosti bola v Rakúsku (4,9 %). Miera nezamestnanosti v roku 2013 v SR bola vyššia u žien (14,5 %) ako u mužov (14,0 %). Situácia na trhu práce sa v priebehu roka 2013 zlepšila (aj v EÚ aj v SR) a podľa prognózy EK by nezamestnanosť v EU28 mala v nasledujúcom období postupne klesať v súlade s prognózovaným rastom zamestnanosti, a to na úroveň 10,5 % v roku 2014 a 10,1 % v roku 2015. Aj miera nezamestnanosti v SR bude klesať, v súvislosti so štrukturálnym charakterom nezamestnanosti na Slovensku, ktorý charakterizuje vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, sa udrží na úrovni okolo 13 % (13,6 % v 2014 a 12,9 % v 2015). Riešenie nezamestnanosti a sociálnych dôsledkov krízy je naďalej jednou z 5 hlavných priorít na úrovni členských krajín ako aj na úrovni EÚ.

Kľúčovými pre dosiahnutie ambiciózných cieľov inteligentného a udržateľného rastu pre všetkých sú mladí ľudia a predovšetkým ich úspešný prechod na trh práce. Mladí ľudia v súčasnosti stoja pred výzvami v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj pri vstupe na trh práce, sťaženými hospodárskou krízou. **Miera nezamestnanosti mladých** (do 25 rokov) v EÚ vždy vykazovala vyššie hodnoty ako celková nezamestnanosť, ale v súčasnosti dosahuje neprijateľne vysokú hodnotu, nakoľko od roku 2008 (15,6 %) v rámci EÚ výrazne narástla (v EU28 v 2013 pokračovala v medziročnom raste na 23,4 %). Táto skupina patrí medzi tie, ktoré boli krízou zasiahnuté najviac. V niektorých krajinách dosahovala aj v roku 2013 viac ako 50 %, a to konkrétne v Grécku (58,3 %) a v Španielsku (55,5 %). Na Slovensku vysoká miera nezamestnanosti mladých ľudí súvisí najmä s nesúladom medzi ponúkanou a požadovanou kvalifikáciou na trhu práce a nedostatočným dopytom po pracovnej sile v dôsledku ekonomickej krízy. Pozitívne je, že v Slovenskej republike v roku 2013 miera nezamestnanosti mladých medziročne klesla a dosiahla 33,7 %. Najnižšiu mieru nezamestnanosti mladých v roku 2013 vykazovalo Nemecko (7,9 %), Rakúsko (9,2 %) a Holandsko (11,0 %).

Vysoká miera nezamestnanosti mladých poukazuje na ťažkosti pracovnej sily v tejto vekovej skupine uplatniť sa na trhu práce. Na druhej strane pri porovnávaní krajín treba vziať do úvahy, že veľkosť tejto pracovnej sily, t.j. ekonomicky aktívnej populácie v tomto veku sa medzi jednotlivými krajinami odlišuje, nakoľko závisí aj od počtu študujúcej mládeže. Na Slovensku študuje vysoký podiel mládeže, čoho dôsledkom je nízka **miera ekonomickej aktivity mladých do 25 rokov**. V roku 2013 predstavovala pracovná sila 30,8 % z celkovej populácie 15 – 24 ročných, a bola 7. najnižšia v rámci EU28. V priemere v EU28 je medzi mladými do 25 rokov vyšší podiel pracovnej sily (42,2 % v roku 2013). Až 94,5 % z ekonomicky neaktívnej populácie mladých do 25 rokov v roku 2013 na Slovensku bolo z dôvodu vzdelávania sa, čo bol druhý najvyšší podiel vzdelávajúcej sa ekonomicke neaktívnej mládeže v EU28, pričom v priemere v EU28 predstavuje tento podiel 88,8 %. Po

zohľadnení počtu mladých ľudí vo vzdelávacom procese, podiel **mladých ľudí pod 25 rokov, ktorí nie sú zamestnaní ani zapojení do procesu vzdelávania alebo odbornej prípravy** (tzv. NEET) v roku 2013 predstavoval na Slovensku 13,7 %, čo je menej výrazný rozdiel, oproti priemeru EU28 (13,0 %). Vyšší podiel takýchto mladých (t.j. nezamestnaných a neaktívnych, ktorí sa nevzdelávajú) malo v roku 2013 ďalších 11 krajín EU28. Na základe odporúčaní Európskej rady ohľadom nezamestnanosti mladých ľudí SR vytvára schémy garancií, ktorých cieľom je zaistiť pre mladých pod 25 rokov, ktorí stratili prácu alebo si nemôžu nájsť prácu po ukončení vzdelávania, rýchlu ponuku kvalitného miesta, absolventskej praxe alebo odbornej prípravy, a to do 4 mesiacov.

Ďalším hlavným cieľom EÚ v stratégii Európa 2020 je dosiahnuť, aby najmenej 40 % ľudí vo veku 30 – 34 rokov malo ukončené vysokoškolské (terciárne) alebo ekvivalentné vzdelanie. Vysokokvalifikované obyvateľstvo je kľúčové pri riešení problémov súvisiacich s demografickými zmenami a sociálnou inklúziou v Európe. Podľa EK čoraz viac pracovných miest si vyžaduje elektronické zručnosti, pritom hospodárstvo EÚ trpí nedostatkom vysokokvalifikovaných pracovníkov v informačných a komunikačných technológiách. V roku 2013 bola na Slovensku **miera vysokoškolsky vzdelanej populácie** vo veku 30 – 34 rokov na úrovni 26,9 % (u žien 31,8 % a u mužov 22,3 %), a hoci medziročne narástla (o 3,2 p. b.), stále je pod priemerom EU28 (36,8 %), pričom cieľom je dosiahnuť 40 % do roku 2020.

Využitie potenciálu mladých ľudí a ich úspešnému prechodu na trh práce bráni opustenie školskej dochádzky s nižším ako stredoškolským vzdelaním. V EU28 odchádza zo škôl predčasne a ďalej sa nevzdeláva vysoký podiel mladých ľudí. Napriek dlhodobému poklesu, v roku 2013 bolo 11,9 % ľudí vo veku 18 – 24 rokov, ktorí predčasne ukončili vzdelávanie. Nedostatok kvalifikácie je hlavnou bariérou pre inklúziu, nakoľko od vzdelania závisí úspešnosť začlenenia sa na trh práce, kvalita práce, odmeňovanie ale aj úspešnosť ďalšej prípravy pre trh práce počas celého života. Pre dosiahnutie inteligentného a inkluzívneho rastu bol stanovený cieľ udržať mladých ľudí vo vzdelávacom procese a znížiť **podiel predčasne ukončujúcich vzdelávanie** aspoň na úroveň 10 %. Slovenská republika dlhodobo patrí ku krajinám v rámci EÚ s relatívne nízkym podielom osôb, ktoré predčasne ukončujú školskú dochádzku. V roku 2013 sa tento podiel medziročne zvýšil o 1,1 p. b. na úroveň 6,4 %, pričom cieľom je udržať tento podiel pod 6 % do roku 2020. Osôb, ktoré predčasne zanechali školskú dochádzku bolo viac medzi mužmi (6,7 %) ako ženami (6,1 %).

Nízko-kvalifikovaní pracovníci majú na Slovensku obzvlášť ťažkú pozíciu na trhu práce, keď miera ich nezamestnanosti je dlhodobo najvyššia a miera zamestnanosti dlhodobo najnižšia v celej Európe. **Miera nezamestnanosti ľudí** vo veku 25 – 64 rokov s dosiahnutým vzdelaním **na úrovni ISCED 0 – 2** (maximálne základné vzdelanie) bola v roku 2013 na úrovni 40,0 %, t.j. vyše dvojnásobná oproti priemeru EU28 (17,9 %). Najnižšia miera nezamestnanosti ľudí s nízkou kvalifikáciou je v Rumunsku (6,7 %), na Malte (8,2 %), v Luxembursku (8,6 %), Holandsku (8,6 %), a v Rakúsku (8,7 %). **Miera zamestnanosti nízko-kvalifikovaných ľudí** (ISCED 0 – 2) vo veku 25 – 64 rokov v SR dosiahla 31,3 %, a je najnižšou v Európe a hlboko pod priemerom EU28 (52,1 %). Oproti SR približne dvojnásobná miera zamestnanosti nízko-kvalifikovaných ľudí je v Švédsku (63,8 %), Portugalsku (61,8 %), v Luxembursku (61,8 %), v Dánsku (60,9 %) a v Holandsku (60,7 %).

Vysoká miera nezamestnanosti sa na Slovensku premietala do vysokej **miery dlhodobej nezamestnanosti**, ktorá bola do roku 2012 dlhodobo najvyššou v Európe. V dôsledku veľmi nepriaznivej ekonomickej situácie výrazne narástla miera dlhodobej nezamestnanosti v Grécku a Španielsku (v Grécku v roku 2013 až na hodnotu 18,4 %), vyššiu mieru dlhodobej nezamestnanosti ako Slovensko má okrem týchto krajín aj Chorvátsko. Miera dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku sa v roku 2013 medziročne zvýšila o 0,6 p. b. a dosiahla 10,0 % (10,0 % u mužov a 9,9 % u žien) a ostáva nad priemerom EU28 (5,1 %), ktorého hodnota sa medziročne zvýšila o 0,4 p. b.

Dlhodobá nezamestnanosť pretrváva v Slovenskej ekonomike vo vysokom rozsahu dlhodobo, čo poukazuje na prítomnosť štrukturálnych nevyvážeností na trhu práce vrátane tých, ktoré sú dôsledkom dlhodobej nezamestnanosti. Dlhodobá nezamestnanosť vyúsťuje do marginalizácie časti ekonomicky aktívneho obyvateľstva a súvisiacich vysokých spoločenských nákladov. Veľmi vysokú mieru dlhodobej nezamestnanosti vykazujú skupiny ľudí, ktoré dosiahli najvyššie základné vzdelanie. Najnižšia miera dlhodobej nezamestnanosti je v Rakúsku (1,2 %), a hodnoty pod 2 % vykazujú miery dlhodobej nezamestnanosti v Švédsku (1,5 %), vo Fínsku (1,7 %), v Luxembursku (1,8 %) a v Dánsku (1,8 %).

Na zamestnanosť môže mať nežiaduce účinky vysoká miera daňového a odvodového zaťaženia pracovných príjmov. Tieto účinky sa môžu týkať hlavne istých skupín, najmä nízko-kvalifikovaných pracovníkov alebo pracovníkov s nízkymi mzdami, nakoľko ponuka a dopyt po práci týchto skupín reagujú vo všeobecnosti citlivejšie na zmeny v tejto oblasti. Európska rada odporúča členským štátom, aby na podporu tvorby pracovných miest podnikli kroky na zníženie daňovo-odvodového zaťaženia najmä v prípade nízko platených alebo mladých pracovníkov. Miera daňového zaťaženia nízkych zárobkov na Slovensku vo všeobecnosti nie je vysoká, čo možno konštatovať na základe nasledovných indikátorov. Ďalšie znižovanie daňového a odvodového zaťaženia nízkych miezd však môže byť jedným z prostriedkov boja proti dlhodobej nezamestnanosti.

Daňový klin (podiel daní a odvodov zaplatených zamestnancom a zamestnávateľom na celkovej cene práce) na Slovensku hoci v roku 2013 mierne medziročne narástol o 1,5 p. b. na 38,4 %, od roku 2004 sa však stále udržiava pod úrovňou EU27⁶⁸ (v 2012 – 39,9 %).

Indikátor pasca nezamestnanosti⁶⁹ umožňuje merať rozdiely v príjme pri prechode zo systému sociálnych dávok na trh práce. Na Slovensku sa v roku 2004 vplyvom reformy daňového a sociálneho systému pasca nezamestnanosti prudko znížila až o 28 p. b. na úroveň 43 %. Pasca nezamestnanosti v rámci EU27 si udržiava relatívne vysokú úroveň oproti SR, v roku 2012 bola na úrovni 74,74 %. Pasca nezamestnanosti v SR sa v roku 2012 medziročne mierne znížila (o 0,1 p. b. na 44,32 %) a ostáva hlboko pod priemerom EU27. Ide o najmenšiu pascu nezamestnanosti v rámci celej Európy a znamená, že po prijatí zamestnania so mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy sa predtým nezamestnanému jednotlivcovi zdvihne čistý príjem až o 55,68 %. (V EÚ27 v priemere by sa hypoteticky jednotlivcovi v takejto situácii zdvihol príjem iba o 25,26 %).

Pasca nízkej mzdy⁷⁰ podobne ako pasca nezamestnanosti vypovedá o demotivácii pracovať, v tomto prípade za vyššiu mzdu. V roku 2012 pasca nízkej mzdy u dvojice (s jedným zarábajúcim členom) s dvomi deťmi na Slovensku medziročne klesla (o 3 p. b.) na úroveň 49 %, pričom priemer EÚ27 dosiahol 59,47 %. Pasca nízkej mzdy v prípade jednotlivca v roku 2012 dosiahla 26 %, čo je hlboko pod priemerom EÚ27 (47,46 %). Údaje o pasci nízkej mzdy za Slovensko v roku 2012 znamenajú, že pri zvýšení hrubej mzdy z 33 % na 67 % priemernej mzdy vzrastie čistý príjem u dvojice (s jedným zarábajúcim členom) s dvomi deťmi o 51 % a u jednotlivca až o 74 %. Či už v prípade jednotlivca alebo dvojice (s jedným zarábajúcim členom) s dvomi deťmi patrí pasca nízkej mzdy na Slovensku skôr k nižším v Európe.

V rámci stratégie Európa 2020 a podpory inkluzívneho rastu je stanovený ďalší hlavný cieľ, a to znížiť **počet osôb v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia** aspoň o 20 mil. (na 19,4 %). V roku 2012 v rámci EÚ28 bolo 124,231 mil. ľudí (24,8 %) ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, pričom tento počet opäť medziročne narástol, a to o 2,689 mil. osôb (0,5 p. b.). Cieľ je monitorovaný prostredníctvom indikátora zloženého z 3 subindikátorov t.j. ľudia v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia boli buď žijúci v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou⁷¹, a/alebo osoby žijúce v riziku chudoby po sociálnych transferoch⁷² a/alebo ťažko materiálne deprivované osoby⁷³. Ide o ľudí žijúcich v domácnostiach, kde nikto nepracuje alebo pracuje iba

⁶⁸ EÚ28 bez Chorvátska

⁶⁹ Pasca nezamestnanosti sa vzťahuje k situácii, keď čisté pracovné zárobky sú relatívne nízke vo vzťahu k dávkam poskytovaným v nezamestnanosti. Obrátene ide o % zvýšenia disponibilného príjmu, keď sa zamestnanec vráti do zamestnania po období nezamestnanosti a dostane mzdu na úrovni 67 % priemernej mzdy

⁷⁰ Pasca nízkej mzdy je meraná ako percento, o ktorý sa zníži hrubý príjem kombinovaným efektom daní z príjmu, sociálnych príspevkov a akýchkoľvek iných sociálnych dávok, ak zárobok vzrastie z úrovne z 33 % na 67 % priemernej mzdy. Obrátene hovorí o % zvýšenia čistého príjmu, ak vzrastie hrubý príjem.

⁷¹ Ľudia žijúci v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce sú ľudia vo veku 0 – 59 žijúci v domácnostiach, kde dospeli pracujú menej ako 20 % z toho, koľko mohli potenciálne odrobiť v minulom roku (študenti sú vylúčení).

⁷² Ide o osoby s ekvivalentným disponibilným príjmom pod hranicou rizika chudoby, ktorou je 60 % národného mediánu ekvivalentného príjmu (po všetkých sociálnych transferoch, ktoré sa počítajú ako súčasť príjmu). Ekvivalentný príjem je počítaný pre každého jednotlivca ako disponibilný príjem do domácnosti delený veľkosťou domácnosti, ktorá zohľadňuje nasledovné váhy pre jednotlivých členov domácnosti: 1,0 pre prvého dospelého, 0,5 pre každého ďalšieho člena staršieho ako 14 rokov a 0,3 pre dieťa mladšie ako 14 rokov.

⁷³ Materiálna deprivácia zahŕňa indikátory vzťahujúce sa k ekonomickej záťaži, predmetom dlhodobej spotreby, bývaniu a prostrediu obydli. Ťažko materiálne deprivovaní ľudia majú veľmi obmedzené životné podmienky nedostatkom zdrojov a zažívajú minimálne 4 z nasledovných 9 položiek deprivácie: nemôžu si dovoliť: a) platiť načas nájom/hypotéku a účty spojené s bývaním, b) udržať doma adekvátne teplo, c) čeliť neočakávaným výdavkom, d) jesť mäso, rybu alebo

príležitostne a/alebo s nízkym príjmom, a/alebo si nemôžu dovoliť niektorú z nevyhnutných potrieb pre svoj život. Osoby sú počítané iba raz, hoci sa môžu nachádzať v niekoľkých subindikátoroch. Celkový počet ľudí v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia je nižší ako suma počtov ľudí v každej z troch foriem chudoby a sociálneho vylúčenia, nakoľko niektoré osoby môžu trpieť súčasne viacerými formami.

SR si za cieľ vytýčila, že do roku 2020 zníži celkový počet týchto osôb o 170 tis. (na 17,2 %). V roku 2012 počet ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia medziročne mierne klesol o 3 tis. ľudí na 1 109 tis. (20,5 %), pričom mierne klesol počet ľudí ťažko materiálne deprivovaných a počet ľudí žijúcich v domácnosti s nízkou intenzitou práce, zatiaľ čo počet ľudí v riziku chudoby (príjmovej) narástol. V roku 2012 bolo v SR 312 tis. osôb **žijúcich v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce** (7,2 % oproti 10,3 % v EU28), 716 tis. **ľudí v riziku chudoby** (13,2 % oproti 17,0 % v EU28) a 565 tis. **ľudí ťažko materiálne deprivovaných** (10,5 % oproti 9,9 % v EU28).

Najvyšší podiel osôb v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia sa nachádzal v Bulharsku (49,3 %) a v Rumunsku (41,7 %) a najnižší v Holandsku (15,0 %), v Českej republike (15,4 %) a vo Švédsku (15,6 %).

Z hľadiska veku vo vyššom riziku chudoby a sociálneho vylúčenia ako ostatné vekové skupiny sa nachádzajú deti, a to vo väčšine krajín EU28 vrátane Slovenska. V roku 2012 v EU28 trpelo aspoň jednou z troch foriem chudoby a sociálneho vylúčenia 28,0 % detí mladších ako 18 rokov (24,0 % ľudí nad 18 rokov a 19,3 % nad 65 rokov). Na Slovensku to bolo 26,6 % detí do 18 rokov v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia oproti 19,3 % ľudí nad 18 rokov a 16,3 % ľudí nad 65 rokov. Podiel detí v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia na Slovensku od roku 2010 každoročne rastie, v roku 2012 medziročne narástol o 0,6 p. b., hoci podiel ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením nad 18 rokov mierne klesol (o 0,3 p. b.).

Čo sa týka jednotlivých elementov, ktoré definujú riziko chudoby a sociálneho vylúčenia, najvyšší podiel ľudí s disponibilným príjmom pod hranicou rizika chudoby bol v roku 2012 v Grécku (23,1 %), vysoký nad 20 % bol aj v Rumunsku (22,6 %), v Španielsku (22,2 %), v Bulharsku (21,2 %) a v Chorvátsku (20,5 %) a najnižší podiel ľudí s takýmto nízkym príjmom bol v Českej republike (9,6 %) a v Holandsku (10,1 %). Podiel ľudí v EU28, ktorí sú ťažko materiálne deprivovaní, výrazne variuje od 1,3 % v Luxembursku a vo Švédsku až po 44,1 % v Bulharsku. Vysoký podiel ťažko materiálne deprivovaných ľudí i v Rumunsku (29,9 %). Podiel ľudí žijúcich v domácnostiach s nízkou pracovnou intenzitou je najvyšší v Chorvátsku (16,2 %) a najnižší je vo Švédsku (5,7 %).

Tabuľka 5.1 Vývoj vybraných hlavných ukazovateľov stratégie Európa 2020

Hlavné indikátory Európy 2020/rok	SR									EU28								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
Miera zamestnanosti 20 – 64 ročných (cieľ EÚ=75 %, cieľ SR=72 %)	spolu	66,0	67,2	68,8	66,4	64,6	65,0	65,1	65,0	68,9	69,8	70,3	68,9	68,5	68,4	68,3		
	ženy	57,5	58,7	60,3	58,2	57,4	57,4	57,3	57,8	61,1	62,0	62,7	62,2	62,0	62,2	62,3	62,5	
	muži	74,6	76,0	77,4	74,6	71,9	72,5	72,8	72,2	76,8	77,7	77,9	75,7	75,0	74,9	74,5	74,2	
Podiel osôb predčasne opúšťajúcich vzdelávací systém bez získania kvalifikácie (cieľ EÚ=10 %, cieľ SR=6 %)	spolu	6,6	6,5	6,0	4,9	4,7	5,1	5,3	6,4	15,4	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	11,9	
	ženy	5,8	5,8	4,9	4,1	4,9	4,6	4,6	6,1	13,3	12,8	12,7	12,3	12,0	11,5	10,9	10,2	
	muži	7,3	7,2	7,1	5,7	4,6	5,4	6,0	6,7	17,4	16,9	16,7	16,1	15,8	15,3	14,4	13,6	
Miera vysokoškolsky vzdelanej populácie vo veku 30 – 34 rokov (cieľ EÚ=40 %, cieľ SR=40 %)	spolu	14,4	14,8	15,8	17,6	22,1	23,2	23,7	26,9	28,8	29,9	31,0	32,1	33,4	34,5	35,7	36,8	
	ženy	15,3	16,1	17,6	19,8	26,2	27,3	28,2	31,8	31,4	32,7	34,2	35,5	37,0	38,4	39,9	41,0	
	muži	13,6	13,4	14,0	15,5	18,2	19,4	19,4	22,3	26,2	27,1	27,8	28,8	29,9	30,7	31,5	32,6	
Populácia ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením v %	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	:	:	:	:	:	23,7	24,3	24,8	:		
- osoby žijúce v domácnostiach s veľmi nízkou prac. intenzitou v %	6,2	6,4	5,2	5,6	7,9	7,7	7,2	:	:	:	:	:	10,2	10,4	10,3	:		
- osoby žijúce v riziku chudoby po sociálnych transferoch v %	11,6	10,6	10,9	11,0	12,0	13,0	13,2	:	:	:	:	:	16,5	16,9	17,0	:		
- ťažko materiálne deprivované osoby v %	18,2	13,7	11,8	11,1	11,4	10,6	10,5	:	:	:	:	:	8,4	8,9	9,9	:		

Zdroj: EUROSTAT

Poznámky: Údaje o chudobe sú počítané ŠÚ SR na základe EU SILC, referenčný rok pre zisťovanie príjmu je predchádzajúci rok

ekvivalentné jedlo každý druhý deň, e) týždennú dovolenku mimo domu, f) auto, g) práčku, h) farebný televízor, i) telefón (vrátane mobilného telefónu).

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha ku kapitole 1

- Tabuľka 1 Základné ukazovatele ekonomického vývoja SR
- Tabuľka 2 Indexy spotrebiteľských cien
- Tabuľka 3 Výstavba a úbytok bytov

Príloha ku kapitole 2

- Tabuľka 1 Miera zamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2013 (priemer za rok v %)
- Tabuľka 2 Miera nezamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2013 (priemer za rok v %)
- Tabuľka 3 Stav uchádzačov o zamestnanie absolventov škôl ku koncu roka 2013
- Tabuľka 4 Nástroje aktívnych opatrení trhu práce
Prehľad realizácie aktívnych opatrení na trhu práce
- Tabuľka 5 Priemerná dohodnutá suma finančných prostriedkov na jedno vytvorené/obsadené pracovné miesto, resp. zaradenú osobu, resp. podporené pracovné miesto (v EUR)
- Tabuľka 6 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa stupňov vzdelania (plný pracovný čas) – rok 2013
- Tabuľka 7 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa hlavnej triedy SK ISCO-08 a pohlavia (plný pracovný čas) – rok 2013
- Tabuľka 8 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa veku – rok 2013
- Tabuľka 9 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa regiónov – rok 2013
- Tabuľka 10 Priemerná hrubá mesačná mzda a vybrané zložky mzdy zamestnancov podľa pohlavia – rok 2013
- Tabuľka 11 Podiely zamestnancov v pásmach priemernej hrubej mesačnej mzdy – rok 2013
- Tabuľka 12 Priemerný hodinový zárobok podľa krajov v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013
- Tabuľka 13 Priemerný hodinový zárobok podľa odvetví v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013
- Tabuľka 14 Priemerný hodinový zárobok podľa veľkosti organizácie v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2012
- Tabuľka 15 Priemerný hodinový zárobok podľa veku v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013
- Tabuľka 16 Priemerný hodinový zárobok podľa rodového členenia v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013
- Tabuľka 17 Mesačné náklady práce na zamestnanca v SR za rok 2012 podľa odvetví

Príloha ku kapitole 3

- Tabuľka 1 Výdavky základného fondu nemocenského poistenia (ZFNP) a nemocenské dávky v roku 2013
- Tabuľka 2 Počet poberateľov samostatne vyplácaných dôchodkov a v súbehu s vdovským, resp. vdoveckým dôchodkom k 31.12.2013
- Tabuľka 3 Počet poberateľov dôchodku a výška sólo dôchodkovej dávky podľa pohlavia
- Tabuľka 4 Rozdelenie poberateľov podľa výšky dôchodkových dávok
- Tabuľka 5 Prehľad výdavkov na dôchodkové dávky k 31. 12. 2013
- Tabuľka 6 Výdavky základného fondu úrazového poistenia (ZFÚP) v roku 2013
- Tabuľka 7 Priemerná výška a počet vyplatených dávok úrazového poistenia v roku 2013
- Tabuľka 8 Štátne dávky týkajúce sa úrazového poistenia
- Tabuľka 9 Výdavky základného fondu garančného poistenia (ZFGP) v roku 2013
- Tabuľka 10 Vyplatené dávky v nezamestnanosti, počet prípadov a priemerná výška dávky v roku 2013

- Tabuľka 11 Počet poberateľov dávky v nezamestnanosti v členení podľa veku a pohlavia za rok 2013
Graf 1 Rozdelenie sporiteľov v II. pilieri podľa veku k 31. 12. 2013
Graf 2 Veková štruktúra sporiteľov v II. pilieri k 31. 12. 2013
Tabuľka 12 Vývoj počtu poberateľov resocializačného príspevku v roku 2012 a 2013
Tabuľka 13 Vývoj čerpania finančných prostriedkov na resocializačný príspevok za roky 2012 a 2013
Tabuľka 14 Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným v roku 2013
Tabuľka 15 Deti umiestnené na základe rozhodnutia súdu do zariadení na výkon rozhodnutia súdu/predbežné opatrenie, výchovné opatrenie, ústavná starostlivosť a ochranná výchova/
Tabuľka 16 Jednotlivé formy starostlivosti v detských domovoch
Tabuľka 17 Počty umiestnených detí a mladých dospelých v jednotlivých formách starostlivosti v detských domovoch k 31.12. v jednotlivých rokoch
Tabuľka 18 Celkový počet detí zverených do jednotlivých foriem náhradnej rodinnej starostlivosti v jednotlivých rokoch
Tabuľka 19 Základné štatistické údaje o činnosti RPPS za roky 2012 a 2013
Tabuľka 20 Činnosť referátov poradensko-psychologických služieb v roku 2012 a 2013
Tabuľka 21 Opatrovateľská služba poskytovaná obcami
Tabuľka 22 Prepravná služba poskytovaná obcami
Tabuľka 23 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita
Tabuľka 24 Obyvatelia zariadení sociálnych služieb
Tabuľka 25 Počet zariadení sociálnych služieb podľa zriaďovateľa za roky 2011 a 2012
Tabuľka 26 Výdavky zariadení sociálnych služieb
Tabuľka 27 Zamestnanci zariadení sociálnych služieb (spolu) za roky 2011 a 2012
Tabuľka 28 Vybrané zariadenia sociálnych služieb zriadené alebo založené obcou alebo vyšším územným celkom
Tabuľka 29 Počet občanov zaradených do poradovníka čakatel'ov na poskytovanie starostlivosti vo vybraných zariadeniach
Tabuľka 30 Vybrané druhy sociálnych služieb poskytované neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb
Tabuľka 31 Počet zamestnancov, objemy platov a vybrané zložky platu v EUR za rok 2012 v zariadeniach sociálnych služieb podľa agregovaných zamestnaní.
Tabuľka 32 Výdavky na sociálnu ochranu v EÚ členských krajinách, 2011
Tabuľka 33 Príjmy na sociálnu ochranu v členských štátoch EÚ, 2011
Tabuľka 34 Výdavky na dôchodky a štruktúra podľa kategórií dôchodkov v EÚ, 2011
Tabuľka 35 Dane a odvody platené zo sociálnych dávok v štátoch EÚ, 2010
Tabuľka 36 Terénna sociálna práca v obciach
Tabuľka 37 Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb
Tabuľka 38 Komunitné centrá
Tabuľka 39 Národná rámcová stratégia podpory sociálneho zabezpečenia a boja proti chudobe
Tabuľka 40 Národná stratégia zamestnanosti
Tabuľka 41 Vybrané aktívne opatrenia na trhu práce v rámci SR bez BSK – 2
Tabuľka 42 Podpora vytvárania pracovných miest
Tabuľka 43 Vybrané aktívne opatrenia na trhu práce v rámci SR bez BSK – 3
Tabuľka 44 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 – MPSVR SR podľa programového rozpočtovania

Príloha ku kapitole 4

- Tabuľka 1 Počty rómskych osídlení v jednotlivých krajoch Slovenska podľa typu (absolútne počty) – 1. časť
Tabuľka 2 Počty rómskych osídlení v jednotlivých krajoch Slovenska podľa typu (absolútne počty) – 2. časť
Tabuľka 3 Odhadovaný počet a podiel Rómov na základe pripísanej etnicity podľa typu osídlenia
Tabuľka 4 Prehľad infraštruktúrnej dostupnosti podľa jednotlivých krajov Slovenska
Tabuľka 5 Podiel obydli bez prístupu k pitnej vode podľa typu osídlenia a kraja (v %)
Tabuľka 6 Dostupnosť zdravotníckych služieb – obce bez ambulancií podľa krajov

- Tabuľka 7 Rozdelenie lokalít na pätiny podľa Indexu segregácie a podrozvinutosti podľa krajov
Tabuľka 8 Zoznam vybraných indikátorov sociálnej inklúzie (2011 – 2012)
Tabuľka 9 Zoznam národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia (2011 – 2012)

Príloha ku kapitole 5

- Tabuľka 1 Porovnanie vybraných indikátorov v kontexte stratégie Európa 2020 medzi krajinami EU28 v poslednom dostupnom roku – makroekonomické prostredie
Tabuľka 2 Porovnanie vybraných indikátorov v kontexte stratégie Európa 2020 medzi krajinami EU28 v poslednom dostupnom roku – inteligentný a inkluzívny rast

PRÍLOHA KU KAPITOLE 1

Tabuľka 1 Základné ukazovatele ekonomického vývoja SR

Ukazovateľ	Merná jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT ¹⁾						
Hrubý domáci produkt v bežných cenách	mld. €	62,8	65,9	69,0	71,1	72,1
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	93,9	104,9	104,7	103,1	101,5
Hrubý domáci produkt v s.c. ²⁾	mld. €	59,4	62,0	63,8	65,0	65,6
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	95,1	104,4	103	101,8	100,9
INFLÁCIA ³⁾						
Medziročná miera inflácie						
posledný mesiac obdobia	%	0,5	1,3	4,4	3,2	0,4
v priemere za obdobie	%	1,6	1,0	3,9	3,6	1,4
EKONOMICKÁ AKTIVITA PODĽA VZPS⁴⁾						
Počet pracujúcich	tis. osôb	2 365,8	2 317,5	2 315,3	2 329,0	2 329,3
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	97,2	98,0	99,9	100,6	100,0
Počet nezamestnaných	tis. osôb	324,2	389,0	364,6	377,5	386,0
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	125,9	120,0	93,7	103,5	102,3
Miera nezamestnanosti	%	12,1	14,4	13,6	14,0	14,2
ZAMESTNANOSŤ						
Priemerný počet zamestnaných osôb						
v hospodárstve spolu ⁵⁾	tis. osôb	2 176,6	2 151,9	2 192,5	2 191,3	2176,1
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	95,5	98,9	101,9	99,9	99,3
PRIEMERNÁ MESAČNÁ MZDA						
zamestnanca za hospodárstvo spolu ⁶⁾						
nominálna	€	744,5	769,0	786,0	805,0	824,0
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	103,0	103,2	102,2	102,4	102,4
reálna – index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100 ⁷⁾	%	101,4	102,2	98,4	98,8	101,0

Zdroj: ŠÚ SR Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4.štvrtroku 2013

1) metodika ESNÚ 95, údaje od roku 2013 sú spresnenými štvrtročnými odhadmi

2) v stálych cenách vypočítaných reťazením objemov k referenčnému roku 2005

3) počítaná zo spotrebiteľských cien, od roku 2005 s ročnou aktualizáciou váh

4) VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl; v priemere za obdobie; pracujúci v zmysle VZPS sú všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré v sledovanom (referenčnom) týždni vykonávajú aspoň 1 hodinu prácu za mzdu, plat alebo iný druh odmeny alebo prácu za účelom dosiahnutia zisku, vrátane osôb vykonávajúcich prácu na základe dohôd, sezónnych pracovníkov, osôb na riadnej materskej dovolenke, osôb pracujúcich v zahraničí menej ako 1 rok, osôb dochádzajúcich za prácou do zahraničia a osôb platených na aktivačných prácach; údaje za rok 2011 sú revidované na základe výsledkov SODB 2011

5) zo štvrtročného štatistického výkazníctva; zamestnané osoby sú zamestnanci a podnikatelia; bez žien na materskej dovolenke

6) zo štvrtročného štatistického výkazníctva; bez podnikateľských príjmov; údaje upravené o štatistický odhad nevidovaných miezd

7) index reálnej mzdy je vypočítaný ako podiel indexu nominálnej mzdy a indexu spotrebiteľských cien

Tabuľka 2 Indexy spotrebiteľských cien

Rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100						
Odbory COICOP	Stále váhy v ‰	2013				
		marec	jún	september	december	rok
Úhrn za SR	1 000,00	101,9	101,6	101,0	100,4	101,4
v tom:						
Potraviny a nealkoholické nápoje	166,981	103,5	104,4	103,1	100,2	103,5
Alkoholické nápoje a tabak	49,59	102,0	103,4	103,7	102,4	103,0
Odevy a obuv	43,078	101,6	101,1	100,7	101,1	101,0
Bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá	279,405	101,0	100,4	100,3	100,3	100,4
Nábytok, vybavenie domácnosti a bežná údržba domu	63,966	100,4	100,3	99,9	99,3	100,2
Zdravie	45,087	104,1	102,1	100,8	100,5	102,0
Doprava	79,36	99,3	99,0	98,3	98,8	98,9
Pošty a telekomunikácie	35,543	101,2	100,6	99,0	99,0	100,2
Rekreácia a kultúra	83,172	102,0	102,2	101,5	100,9	101,8
Vzdelávanie	17,766	106,8	107,1	105,9	105,7	106,5
Hotely, kaviarne a reštaurácie	60,829	102,6	102,6	101,8	101,6	102,4
Rozličné tovary a služby	75,225	103,5	100,2	100,0	99,8	101,3

Zdroj: ŠÚ SR Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrťroku 2013

Tabuľka 3 Výstavba a úbytok bytov

Ukazovateľ		Počet bytov			Úbytok bytov	
		začatých v roku 2013	rozosta- vaných k 31.12.2013	dokončených v roku 2013	spolu v roku 2013	z toho asanáciou v r. 2013
Byty spolu	a)	14 758	61 382	15 100	1 246	1 132
	b)	112,7	97,8	99,0	99,3	107,4
v tom sektor:						
verejný	a)	575	2 759	1 065	0	0
	b)	70,8	81,2	68,9	,	,
súkromný	a)	14 183	58 623	14 035	1 246	1 132
	b)	115,5	98,7	102,4	100,2	108,2
z úhrnu bytov						
Byty v rodinných domoch	a)	9 233	40 549	10 208	,	,
	b)	102,1	97,0	107,7	,	,

Zdroj: ŠÚ SR Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrťroku 2013

a) počet

b) indexy, rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100

PRÍLOHA KU KAPITOLE 2

**Tabuľka 1 Miera zamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2013
(priemer za rok v %)**

Ukazovateľ	Spolu	Muži	Ženy
15+ roční	50,9	58,6	43,6
15 – 64 roční	59,9	66,4	53,3
20 – 64 roční	65,0	72,2	57,8
Podľa vekových skupín			
15 – 19 roční	2,3	2,8	1,8
20 – 24 roční	35,3	42,2	28,0
25 – 29 roční	67,0	75,6	58,0
30 – 34 roční	71,8	85,3	57,5
35 – 39 roční	78,6	86,1	70,8
40 – 44 roční	83,1	85,6	80,5
45 – 49 roční	80,8	82,2	79,5
50 – 54 roční	76,6	78,2	75,1
55 – 59 roční	64,2	71,7	57,3
60 – 64 roční	20,8	31,2	11,7
65 a viac roční	1,7	2,7	1,1
Podľa vzdelania (15 – 64 roční)			
Základné	16,2	17,2	15,3
Učňovské	62,9	69,0	53,8
Stredné (bez maturity)	70,4	76,0	63,0
Učňovské s maturitou	78,3	83,0	71,4
Úplné stredné všeobecné	41,7	46,9	38,3
Úplné stredné odborné	71,2	79,1	64,0
Vyššie odborné	71,8	81,2	67,6
Vysokoškolské	74,9	81,5	69,5

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

**Tabuľka 2 Miera nezamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2013
(priemer za rok v %)**

Ukazovateľ	Spolu	Muži	Ženy
Spolu	14,2	14,0	14,5
Podľa vekových skupín			
15 – 19 roční	62,6	62,2	63,0
20 – 24 roční	30,8	32,3	28,5
25 – 29 roční	18,6	18,8	18,3
30 – 34 roční	13,7	11,8	16,6
35 – 39 roční	11,5	10,1	13,2
40 – 44 roční	9,9	9,2	10,7
45 – 49 roční	11,1	11,2	11,0
50 – 54 roční	12,1	11,8	12,4
55 – 59 roční	12,6	12,5	12,9
60 – 64 roční	4,8	4,9	4,3
65 a viac roční	4,3	4,8	3,7
Podľa vzdelania			
Základné	42,3	45,5	39,1
Učňovské	17,5	17,0	18,5
Stredné (bez maturity)	15,7	15,4	16,0
Učňovské s maturitou	12,5	11,4	14,3
Úplné stredné všeobecné	15,8	14,2	17,0
Úplné stredné odborné	10,8	10,2	11,5
Vyššie odborné	7,8	4,4	9,5
Vysokoškolské	7,2	6,3	8,1

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Tabuľka 3 Stav uchádzačov o zamestnanie absolventov škôl ku koncu roka 2013

Ukazovateľ	Počet uchádzačov o zamestnanie
Absolventi spolu	28 705
z toho	
Absolventi SOŠ s ukončeným stredným alebo nižším stredným odborným vzdelaním (stupeň vzdelania 12, 13)	4 648
Absolventi SOŠ s ukončeným úplným stredným odborným vzdelaním (stupeň vzdelania 14)	15 464
Absolventi gymnázií s ukončeným úplným stredným všeobecným vzdelaním (stupeň vzdelania 15)	1 953
Absolventi SOŠ s ukončeným vyšším odborným vzdelaním (stupeň vzdelania 16)	160
Absolventi VŠ s ukončeným vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa (stupeň vzdelania 17)	1 142
Absolventi VŠ s ukončeným vysokoškolským vzdelaním druhého a tretieho stupňa (stupeň vzdelania 18, 19)	5 338

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 4 Nástroje aktívnych opatrení trhu práce

Nástroj APTP	Rok 2012		Rok 2013	
	Počet vytvorených- obsadených PM, resp. počet zaradených UoZ/osôb, resp. počet podporených PM/UoZ/osôb	Čerpanie finančných prostriedkov (v EUR)	Počet vytvorených- obsadených PM, resp. počet zaradených UoZ/osôb, resp. počet podporených PM/UoZ/osôb	Čerpanie finančných prostriedkov (v EUR)
§ 32	6 212	68 109	5 455	67 847
§ 43	215 678	70 562	179 002	17 384
§ 46	1 785	934 174	1 438	280 252
§ 47	0	0	8	4 052
§ 48b	290	81 652	0	0
§ 49	8 690	29 515 163	4 897	16 269 868
§ 49a	209	188 721	54	96 317
§ 50	599	1 118 237	1 506	1 681 817
§ 50a	2 451	12 427 597	2 027	11 196 720
§ 50c	139	768 244	128	688 742
§ 50j	5 499	22 154 889	4 902	9 748 048
§ 50k	-	-	1 867	6 147
§ 51	16 442	15 919 575	9 858	8 790 098
§ 52	18 083	2 720 588	16 991	2 185 422
§ 52a	5 177	5 251 240	3 488	3 511 583
§ 53	16 136	4 896 116	12 776	4 076 189
§ 53a	66	63 932	66	66 223
§ 53b	0	0	0	0
§53d	1 165	4 762 033	529	1 897 543
§54	320	1 498 932	13 409	24 391 520
§55a	0	0	0	0
§56	2 026	14 720 451	1 710	17 623 407
§ 56a	453	755 806	232	775 557
§57	536	4 676 905	296	2 543 153
§59	601	3 152 084	764	3 662 677
§ 60	6 013	16 221 311	6 809	17 745 247
Spolu	307 405	141 966 321	268 212	127 325 813

Zdroj: ÚPSVR

- príspevok neexistoval

Prehľad realizácie aktívnych opatrení na trhu práce

Sprostredkovanie zamestnania (§ 32)

Náhrada časti cestovných výdavkov uchádzačov o zamestnanie, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa v roku 2013

Úrad PSVR na účely sprostredkovania zamestnania poskytuje náhradu časti cestovných výdavkov UoZ, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa.

V roku 2013 týmto opatrením bolo podporených celkom 5 455 UoZ, čo bolo o 757 osôb menej ako v roku 2012. Vyplatených bolo 67 847,10 EUR, čo bolo o 261,54 EUR menej ako v roku 2012.

Informačné a poradenské služby (§ 42)

Významnou časťou náplne súvisiacej so sprostredkovaním zamestnania v roku 2013 bolo poskytovanie informačných a poradenských služieb pri voľbe povolania, výbere zamestnania vrátane jeho zmeny, výbere zamestnanca a adaptácii zamestnanca v novom zamestnaní.

Informačné a poradenské služby o požiadavkách na odborné zručnosti a praktické skúsenosti potrebné na vykonávanie pracovných činností na pracovných miestach na trhu práce podľa národnej sústavy povolání, pre voľbu povolania a pre výber zamestnania a jeho zmenu sa od 1. mája 2013 poskytujú aj žiakom a ich zákonným zástupcom. Žiakom sa tieto služby môžu poskytovať v školách alebo v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie alebo na mieste určenom úradom PSVR.

Klientom úradov PSVR boli informačné a poradenské služby poskytované individuálnou alebo skupinovú formou v I. zóne 3-zónového systému poskytovania služieb zamestnanosti. Tieto služby boli klientom poskytované taktiež v informačných a poradenských strediskách, u zamestnávateľa alebo na školách.

V rámci informačných a poradenských služieb boli prioritne poskytované UoZ a ZoZ najmä informácie o:

- podmienkach zaradenia, vedenia a vyradenia z evidencie UoZ, ZoZ a o ich právach a povinnostiach,
- podmienkach nároku na dávku v nezamestnanosti a v hmotnej núdzi,
- trhu práce (aktuálna situácia, predpoklady vývoja),
- voľných pracovných miestach v regióne, v SR a v zahraničí,
- možnosti sprostredkovania zamestnania za úhradu, o agentúrach dočasného zamestnávania a agentúrach podporovaného zamestnávania,
- druhoch povolání a predpokladoch a požiadavkách na ich výkon,
- zdravotných a kvalifikačných požiadavkách na pracovné miesto,
- možnostiach a podmienkach účasti na AOTP,
- ponuke účasti na burzách informácií, burzách práce a výberových konaniach,
- realizácii národných projektov,
- práci s PC a internetom,
- možnosti využitia služieb poskytovaných v informačno-poradenských strediskách,
- poradensko-informačných centrách pre občanov so zdravotným postihnutím,
- ponuke služieb odborného poradenstva,
- aktívnom uchádzaní sa o zamestnanie – vzory písomností (žiadosť o prijatie do zamestnania, motivačný list, životopis), zásady komunikácie so zamestnávateľom, príprava na výberové konanie alebo na prijímací pohovor,
- pracovno-právnych vzťahoch.

Služby informačných a poradenských stredísk

Na všetkých úradoch PSVR v informačných a poradenských strediskách mali klienti k dispozícii samoobslužné vyhľadávanie informácií o podmienkach a požiadavkách trhu práce. Klienti mali možnosť pripraviť si a vytlačiť žiadosť, životopis, motivačný list. Zamestnanci úradov PSVR pomáhali individuálne klientom, ktorí nemali počítačové zručnosti, prípadne mali problém s vyhotovením napr. žiadosti o prijatie do zamestnania. Pri poskytovaní informačných a poradenských služieb zamestnanci úradov PSVR využívali rôzne informačné letáky, publikácie, charakteristiky povolání, dotazníky a informácie z internetových stránok ústredia a Informačného systému typových

pozícií. Klientom bol k dispozícii i portál Internetového sprievodcu trhom práce (www.istp.sk), ktorého zámerom je sprístupniť pre záujemcov čo najviac aktuálnych informácií o vzdelávaní a svete práce, vrátane zabezpečovaných služieb zamestnanosti. V priestoroch informačných a poradenských stredísk boli úradmi PSVR realizované skupinové aktivity zamerané na pomoc pri uplatnení sa na trhu práce.

Uchádzači o zamestnanie so zdravotným postihnutím

Poskytovanie informačných a poradenských služieb zabezpečili úrady PSVR realizáciou aktivít pre občanov so zdravotným postihnutím, ktoré boli zamerané na riešenie ich situácie v podmienkach súčasného trhu práce.

Celkovo bolo UoZ so zdravotným postihnutím poskytnutých 320 odborných rád o druhoch povolanií a predpokladoch a požiadavkách na ich výkon (o 320 viac ako v roku 2012), 4 604 informácií o voľných pracovných miestach (o 1 399 menej ako v roku 2012), 1 130 informácií o aktuálnej situácii na trhu práce (o 1 130 viac ako v roku 2012), 1 979 informácií a ponúk účasti na burze práce a výberových konaniach (o 275 viac ako v roku 2012), 2 359 informácií o možnosti využitia bezplatného informačného systému voľných pracovných miest (o 2 359 viac ako v roku 2012), 440 informácií o možnosti využitia služieb poskytovaných prostredníctvom informačno-poradenských centier pre občanov so zdravotným postihnutím (o 86 menej ako v roku 2012) a 513 informácií o zdravotných a kvalifikačných požiadavkách na pracovné miesto (o 122 menej ako v roku 2012).

Zamestnávateľom boli poskytované informačné a poradenské služby o:

- výbere vhodného zamestnanca na požadovanú pracovnú pozíciu,
- možnostiach a podmienkach účasti na jednotlivých AOTP,
- výzve na predkladanie projektov na zamestnávanie znevýhodnených UoZ a o podmienkach účasti v partnerstvách,
- situácii na trhu práce,
- povinnostiach zamestnávateľa pri zamestnávaní občanov so zdravotným postihnutím,
- ohľadom zamestnávania cudzincov a občanov EÚ,
- nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní,
- hromadných prepúšťaniach a pracovno-právnych vzťahov,
- možnostiach využitia služieb agentúr dočasného zamestnávania, agentúr podporovaného zamestnávania a sprostredkovania zamestnania za úhradu.

Občanom ohrozeným stratou zamestnania bolo poskytnuté poradenstvo a informácie o:

- aktuálnej situácii a predpokladanom vývoji na trhu práce,
- zamestnávateľoch a voľných pracovných miestach v regióne, v SR i v zahraničí,
- výberovom konaní a burze práce,
- podmienkach zaradenia do evidencie UoZ alebo ZoZ,
- podmienkach nároku na dávku v nezamestnanosti a dávku v hmotnej núdzi,
- možnostiach a podmienkach účasti na programoch APTP,
- pri voľbe povolania a výbere zamestnania,
- možnosti odchodu na predčasný starobný dôchodok,
- pri riešení pracovnoprávných vzťahov.

Preventívno-poradenská činnosť pre základné a stredné školy – voľba povolania:

Informačné a poradenské služby poskytované úradmi PSVR pri voľbe povolania pre žiakov základných škôl boli zamerané na výber vhodného povolania – komplexná charakteristika povolanií, predpoklady, zdravotné a kvalifikačné požiadavky na výkon jednotlivých povolanií prostredníctvom programovej aplikácie „Informačný systém typových pozícií“ a informácie o možnostiach ďalšieho štúdia na stredných školách.

Informačné a poradenské služby pri voľbe povolania pre žiakov stredných škôl boli zamerané na informácie o možnostiach ďalšieho štúdia na vysokých školách, profesiách preferovaných v podmienkach regionálneho trhu práce, podmienkach správnej komunikácie s budúcim zamestnávateľom a službách poskytovaných úradmi PSVR.

Všetkým účastníkom individuálnych a skupinových stretnutí boli poskytnuté informačné letáky a vzory písomností potrebných pri uchádzaní sa o pracovné miesto (žiadosť, motivačný list,

životopis), zoznam webových stránok týkajúcich sa voľby povolania. Žiakom základných a stredných škôl boli v informačných a poradenských strediskách poskytované informácie o povolaniach (charakteristiky povolání a typových pozícií) s využitím tlačeneých (napr. publikácia Svet práce, letáky o povolaniach) a elektronických informačných zdrojov (DVD o povolaniach, interaktívne DVD o povolaniach Svet práce a Informačný systém typových pozícií).

Žiakom základných škôl bolo poskytnutých v rámci skupinových aktivít spolu 2 911 služieb (o 2 682 viac ako v roku 2012), na ktorých sa zúčastnilo 21 670 žiakov (o 12 962 viac ako v roku 2012). Žiakom stredných škôl bolo poskytnutých spolu 1 800 služieb (o 1 701 viac ako v roku 2012), na ktorých sa zúčastnilo 35 036 žiakov (o 33 412 viac ako v roku 2012).

V priebehu roku 2013 sa skupinových stretnutí zúčastnilo 483 žiakov základných a stredných škôl so zdravotným postihnutím, čo bolo o 163 viac ako v roku 2012, ktorí boli prevažne integrovaní do kolektívu medzi zdravých rovesníkov. Skupinové poradenstvo bolo v roku 2013 poskytnuté na základných školách 378 žiakom so zdravotným postihnutím (o 186 viac ako v roku 2012) a na stredných školách 105 žiakom so zdravotným postihnutím (o 23 menej ako v roku 2012).

Iní klienti

V súvislosti s informovaním širokej verejnosti o možnosti zaradenia do evidencie ako ZoZ zamestnanci úradov PSVR poskytovali individuálne poradenské služby iným klientom – rodičom na materskej, resp. rodičovskej dovolenke, občanom so zdravotným postihnutím a poberateľom dávky v hmotnej núdzi, ktorí nie sú v evidencii UoZ, dôchodcom, UoZ vyradeným z evidencie, ktorí nenašli uplatnenie na trhu práce.

Iným klientom bolo poskytnutých 108 505 informačných a poradenských služieb (o 34 464 viac ako v roku 2012).

Burzy informácií

V priebehu roka úrady PSVR zorganizovali 26 búrz informácií pre žiakov základných škôl a ich rodičov, na ktorých sa prezentovali stredné školy a zamestnávateľa daného regiónu. Boli na nich poskytnuté informácie o povolaniach, študijných odboroch a vývoji na trhu práce predovšetkým zúčastneným žiakom končiacich ročníkov základných škôl.

Burzy informácií zrealizovalo 23 úradov PSVR (Brezno, Čadca, Dolný Kubín, Dunajská Streda, Galanta, Humenné, Kežmarok, Komárno, Košice, Lučenec, Levice, Nové Zámky, Partizánske, Prievidza, Považská Bystrica, Rimavská Sobota, Ružomberok, Senica, Topoľčany, Trebišov, Veľký Krtíš, Vranov nad Topľou a Žilina). Zúčastnilo sa na nich 423 stredných škôl (o 59 stredných škôl menej ako v roku 2012), 435 základných škôl (v porovnaní s rokom 2012 menej o 63 základných škôl), 16 223 žiakov základných škôl (v porovnaní s rokom 2012 viac o 1162 žiakov základných škôl) a 221 zamestnávateľov (v porovnaní s rokom 2012 viac o 75 zamestnávateľov). Úrady PSVR Brezno, Levice a Partizánske zorganizovali po 2 burzy informácií.

Burzy informácií zorganizované 12 úradmi PSVR (Brezno, Galanta, Humenné, Partizánske, Prievidza, Považská Bystrica, Ružomberok, Senica, Topoľčany, Trebišov, Veľký Krtíš a Žilina) boli financované z prostriedkov grantu EURES Slovensko.

Odborné poradenské služby (§ 43)

Odborné poradenské služby boli do 30. apríla 2013 zamerané na riešenie problémov spojených s pracovným uplatnením UoZ a ZoZ na vytváranie súladu medzi jeho osobnostnými predpokladmi a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa UoZ, ako aj na jeho sociálnu a pracovnú adaptáciu. Od 1. mája 2013 sú odborné poradenské služby zamerané na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa UoZ, vytváranie súladu medzi osobnostnými predpokladmi UoZ a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, sociálnu a pracovnú adaptáciu UoZ

- a) **zistovaním osobnostných predpokladov, schopností UoZ a zhodnotením jeho kompetencií,**
- b) vypracovaním individuálneho akčného plánu na podporu pracovného uplatnenia znevýhodneného UoZ,
- c) **diagnostikovaním a rozpoznávaním prekážok vstupu na trh práce,**
- d) vytvorením osobnostného profilu UoZ na určenie aktivít, opatrení a služieb potrebných na jeho začlenenie na trh práce.

Odborné poradenské služby v roku 2013 boli poskytnuté pre 179 002 UoZ, z toho bolo 86 268 žien (48,19 %) a 92 734 mužov (51,81 %). Oproti roku 2012 to predstavuje pokles o 36 676 UoZ. Z celkového počtu UoZ bolo 159 005 znevýhodnených UoZ (88,83 %), z toho 78 907 dlhodobo nezamestnaných občanov (49,63 %). Z hľadiska veku najvyšší podiel tvorili UoZ vo veku 25 – 54 rokov (54,34 %) v počte 97 269 UoZ. Z hľadiska vzdelania UoZ najvyšší podiel (32,10 %) tvorili UoZ s úplným stredným odborným vzdelaním, v počte 57 457 UoZ.

V roku 2013 bolo UoZ poskytnutých celkovo 236 920 odborných poradenských služieb a boli vynaložené finančné prostriedky v celkovej výške 17 384,45 EUR.

V roku 2013 v súvislosti s poskytovaním odborných poradenských služieb vznikol nárok na finančné príspevky pre 833 UoZ (o 645 UoZ menej ako v roku 2012), a to vo výške 8 598,39 EUR.

Vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie (§ 46)

Úrady PSVR v roku 2013 do 30. apríla zabezpečovali UoZ a ZoZ vzdelávanie a prípravu pre trh práce na základe zhodnotenia ich schopností, pracovných skúseností, odborných zručností, dosiahnutého stupňa vzdelania a zdravotnej spôsobilosti na prácu.

Od 1. mája 2013 úrady PSVR zabezpečujú UoZ vzdelávanie a prípravu pre trh práce, ak to vyžaduje ich uplatnenie na trhu práce na základe zhodnotenia ich schopností, pracovných skúseností, odborných zručností, dosiahnutého stupňa vzdelania a zdravotnej spôsobilosti na prácu, najmä v prípade

- a) nedostatku odborných vedomostí a odborných zručností,
- b) potreby zmeny vedomostí a odborných zručností vzhľadom na dopyt na trhu práce a straty schopnosti vykonávať pracovnú činnosť v doterajšom zamestnaní.

V priebehu roka 2013 sa vzdelávania a prípravy pre trh práce celkovo zúčastnilo 1 438 UoZ, čo je v porovnaní s rokom 2012 menej o 347 osôb. Vynaložená suma na vzdelávanie a prípravu pre trh práce predstavovala 280 252,33 EUR, čo je o 653 921,77 EUR menej ako v roku 2012.

V roku 2013 bolo na vzdelávanie a prípravu pre trh práce, ktoré zabezpečuje úrad PSVR, zaradených 1 302 UoZ. Z celkového počtu zaradených UoZ bolo 496 žien a 822 znevýhodnených UoZ.

Ak vzdelávanie a prípravu pre trh práce nemôže pre UoZ zabezpečiť úrad PSVR, od 1. mája 2013 si UoZ môže požadované vzdelávanie a prípravu pre trh práce zabezpečiť z vlastnej iniciatívy, kedy úrad PSVR UoZ uhradí 100 % nákladov, maximálne však len do výšky 600,00 EUR až po nástupe do zamestnania alebo začatia prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti, na základe písomnej žiadosti o úhradu finančných prostriedkov. Na vzdelávanie a prípravu pre trh práce zabezpečené z vlastnej iniciatívy UoZ boli v roku 2013 uzatvorené dohody pre 136 UoZ, z toho 74 žien a 84 znevýhodnených UoZ, z ktorých boli uhradené finančné prostriedky v sume 8 436,42 EUR.

Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca (§ 47)

Cieľom opatrenia je podpora vzdelávania zamestnancov zamestnávateľa, súvisiaca so vznikom nových pracovných miest a udržaním už existujúcich pracovných miest, najmä pre zamestnancov so stredoškolským a nižším vzdelaním. Podporou vzdelávania realizovaného zamestnávateľom sú zamestnávateľia motivovaní vzdelávať svojich zamestnancov a aj touto cestou predchádzať hromadnému prepúšťaniu a napomáhať vytváraniu nových pracovných miest. Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnancov vykonáva zamestnávateľ formou všeobecného alebo špecifického vzdelávania s cieľom zvýšiť ich vzdelanostnú úroveň, pracovný potenciál a adaptabilitu na trhu práce.

V roku 2013 bol príspevok na vzdelávanie a prípravu pre trh práce zamestnanca poskytnutý 1 zamestnávateľovi, ktorý vzdelával 8 zamestnancov. Ku koncu roka 2013 bolo na tento účel vyčerpaných 4 052,29 EUR. V roku 2012 príspevok na vzdelávanie a prípravu pre trh práce zamestnanca nebol využívaný.

Dávka počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 48b)

UoZ, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce alebo občan so zdravotným postihnutím, ktorý je UoZ a zúčastňuje sa prípravy na pracovné uplatnenie, trvajúcej dlhšie ako jeden

kalendárny mesiac, má nárok na dávku počas vzdelávania a prípravy pre trh práce alebo na dávku počas prípravy na pracovné uplatnenie. Dávka sa poskytuje za kalendárny mesiac vo výške sumy životného minima, poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe, platnej k prvému dňu kalendárneho mesiaca, v ktorom UoZ nastúpil na vzdelávanie a prípravu pre trh práce alebo občan so zdravotným postihnutím, ktorý je UoZ, nastúpil na prípravu na pracovné uplatnenie. Od 1. mája 2013 bolo novelou zákona o službách zamestnanosti zrušené poskytovanie dávky počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím. V roku 2013 do 30. apríla nebola dávka poskytnutá.

Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 49)

Príspevok sa poskytuje na čiastočnú úhradu nákladov, súvisiacich so samostatnou zárobkovou činnosťou. Z hľadiska podpory vytvárania pracovných miest napomáha vstup UoZ na trh práce ako podnikateľom. Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedlo fakultatívne poskytovanie príspevku na samostatnú zárobkovú činnosť.

V roku 2013 bolo prostredníctvom tohto príspevku podporené vytvorenie a obsadenie 4 897 pracovných miest, čo bolo o 3 793 menej ako v roku 2012. Celková čerpaná suma bola 16 269 868 EUR, čo bolo o 13 245 296 EUR menej ako v roku 2012. V roku 2013 sa podiel dlhodobozamestnaných občanov na využití tohto nástroja zvýšil z 29,1 % v roku 2012 na 42,1 %.

Príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 49a)

Príspevok na zapracovanie znevýhodneného UoZ sa poskytuje vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe znevýhodnenému UoZ, ktorý vykonáva zapracovanie najdlhšie počas troch kalendárnych mesiacov a najviac 30 hodín týždenne. Znevýhodnenému UoZ vzniká zároveň nárok na preplatenie výdavkov na cestovné, na ubytovanie, na služby pre rodinu s deťmi, náklady na poistenie pre prípad škody spôsobenej znevýhodneným UoZ, náklady na úrazové poistenie. Od 1. mája 2013 bolo novelou zákona o službách zamestnanosti zrušené poskytovanie príspevku na zapracovanie znevýhodneného UoZ.

V roku 2013 do 30. apríla bolo na zapracovanie zaradených 54 znevýhodnených UoZ s vyčerpanými finančnými prostriedkami vo výške 96 317,70 EUR.

Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 50)

Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného UoZ sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý prijme znevýhodneného UoZ do pracovného pomeru na vytvorené pracovné miesto. Od 1. mája 2013 novelou zákona o službách zamestnanosti príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného UoZ nahradil príspevky poskytované podľa § 50, § 50a a 50c. Ide o univerzálny široko koncipovaný príspevok na podporu zamestnávania znevýhodnených UoZ, ktorí sú vedení v evidencii UoZ najmenej 3 mesiace a poskytuje sa na úhradu časti celkovej ceny práce. Zmenila sa výška príspevku v závislosti od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v príslušnom okrese a stanovila sa maximálna výška príspevku, zaviedlo sa obdobie poskytovania príspevku, a to najdlhšie počas 12 kalendárnych mesiacov a na znevýhodneného UoZ vedeného v evidencii UoZ viac ako 24 mesiacov najdlhšie počas 24 kalendárnych mesiacov, pričom pri výške príspevku sa neprihliada na právnu formu, predmet činnosti zamestnávateľa a typ znevýhodneného UoZ. Zaviedla sa podmienka sledovania udržateľnosti vytvoreného pracovného miesta, a to aj po ukončení podporného obdobia so záväzkom vrátiť pomernú časť príspevku pri nesplnení tejto podmienky.

V roku 2013 bolo vytvorených a obsadených 1 506 pracovných miest, na ktorých bolo umiestnených 1 558 znevýhodnených UoZ (964 žien, 594 mužov) v celkovej výške 1 681 817,00 EUR.

Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami (§ 50a)

Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami prijatých do pracovného pomeru z evidencie UoZ sa poskytoval zamestnávateľovi na úhradu odvodov do poisťovních fondov na zdravotné poistenie a sociálne poistenie, platených zamestnávateľom a zamestnancom. Poskytovanie príspevku bolo viazané na pracovné miesto, na ktoré zamestnávateľ prijal do pracovného pomeru UoZ vedeného v evidencii UoZ najmenej tri mesiace. Zamestnávateľovi

sa príspevok poskytoval najviac počas 24 kalendárnych mesiacov. Od 1. mája 2013 bolo novelou zákona o službách zamestnanosti zrušené poskytovanie príspevku na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami.

V roku 2013 do 30. apríla bolo podporených 2 027 zamestnancov (296 občanov starších ako 50 rokov a 748 dlhodobo nezamestnaných občanov), čo je v porovnaní s rokom 2012 pokles o 424 zamestnancov. Celková suma finančných prostriedkov bola vo výške 11 196 720 EUR, čo je v porovnaní s rokom 2012 menej o 1 230 877 EUR.

Príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku (§ 50c)

Príspevok sa poskytoval zamestnávateľovi, ktorý mal priznané postavenie sociálneho podniku. Podmienkou poskytnutia príspevku bolo uzatvorenie pracovného pomeru na dobu určitú v rozsahu najmenej polovice ustanoveného týždenného pracovného času so znevýhodneným UoZ. Od 1. mája 2013 bolo novelou zákona o službách zamestnanosti zrušené poskytovanie príspevku na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku.

V roku 2013 do 30. apríla bolo podporené vytvorenie 69 pracovných miest v sociálnom podniku, na ktorých bolo umiestnených 128 znevýhodnených UoZ. Celková suma finančných prostriedkov bola vo výške 688 742,20 EUR, čo je v porovnaní s rokom 2012 menej o 79 502 EUR.

Príspevok na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie (§ 50j)

Do 30. apríla 2013 sa príspevok poskytoval zamestnávateľovi, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijal do pracovného pomeru UoZ vedeného v evidencii UoZ najmenej tri mesiace, ak pracovný pomer bol dohodnutý v rozsahu ustanoveného týždenného pracovného času a na druh prác, ktoré súviseli s realizáciou opatrení na ochranu pred povodňami alebo s riešením následkov mimoriadnej situácie.

Príspevok sa poskytoval mesačne vo výške 95 % z celkovej ceny práce zamestnanca, najviac vo výške celkovej ceny práce vypočítanej zo sumy dvojnásobku životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe platnej k prvému dňu kalendárneho mesiaca, za ktorý sa príspevok poskytoval. Príspevok sa poskytoval za kalendárne mesiace, počas ktorých sa na vytvorenom pracovnom mieste vykonáva dohodnutý druh prác. Zamestnávateľovi, ktorým bola obec alebo právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom bola obec, ktorý vytvoril pracovné miesto v okrese, v ktorom priemerná miera evidovanej nezamestnanosti vypočítaná z disponibilného počtu UoZ zverejnená ústredím za kalendárny rok, ktorý bezprostredne predchádzal kalendárnemu roku, v ktorom sa uzatvárala dohoda bola vyššia ako 25 %, sa príspevok poskytuje najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov. Zamestnávateľovi sa jednorazovo poskytoval príspevok aj na úhradu časti nákladov na pracovné náradie potrebné na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami alebo na riešenie následkov mimoriadnej situácie vo výške 95 % preukázaných nákladov na pracovné náradie, najviac vo výške 40 EUR na jedno vytvorené pracovné miesto.

V roku 2013 do 30. apríla bolo príspevkom na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie podporených 2 428 UoZ.

Príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti (§ 50j)

Poskytovanie príspevku na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie bolo novelou zákona o službách zamestnanosti od 1. mája 2013 nahradené poskytovaním príspevku na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti. Príspevok sa môže poskytnúť zamestnávateľovi, ktorým je obec alebo samosprávny kraj, právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo samosprávny kraj a ktorý na vytvorené pracovné miesto prijme do pracovného pomeru na určitú dobu znevýhodneného UoZ vedeného v evidencii UoZ najmenej tri mesiace, ak pracovný pomer je dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času. Mesačná výška príspevku je 80 % z celkovej ceny práce zamestnanca, najviac 60 % z celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za prvý až tretí štvrtý rok kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa príspevok poskytuje. Príspevok sa poskytuje najviac počas deviatich kalendárnych mesiacov bez možnosti jeho opakovaného

poskytovania na zamestnávanie toho istého zamestnanca počas obdobia dvoch rokov bezprostredne nasledujúcich po skončení pracovného pomeru.

V roku 2013 od 1. mája bolo podporených 2 474 znevýhodnených UoZ, z toho 1 263 občanov starších ako 50 rokov a 1 690 dlhodobo nezamestnaných občanov. Na príspevok na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie (do 30. apríla 2013) a na príspevok na podporu miestnej a regionálnej zamestnanosti, ktorý nahradil predchádzajúci príspevok, bolo v roku 2013 vyčerpaných spolu 9 748 048,54 EUR.

Príspevok na podporu udržania pracovných miest (§ 50k)

Od 1. mája 2013 bolo novelou zákona o službách zamestnanosti zavedené nové AOTP, a to príspevok na podporu udržania pracovných miest. Cieľom tohto opatrenia je podpora zmiernenia dopadov smerujúcich k prepúšťaniu zamestnancov u zamestnávateľov, ktorí v súlade so Zákonníkom práce vymedzili v písomnej dohode so zástupcami zamestnancov vážne prevádzkové dôvody, pre ktoré nemôže zamestnancom pridelovať prácu, čo vytvára prekážku v práci na strane zamestnávateľa, pri ktorej patrí zamestnancovi náhrada mzdy v sume určenej dohodou najmenej 60 % jeho priemerného zárobku, pričom takúto dohodu nemožno nahradiť rozhodnutím zamestnávateľa.

Príspevok sa môže poskytnúť zamestnávateľovi, ktorý najmenej tri mesiace pred podaním žiadosti o poskytnutie príspevku udržal pracovné miesta aj v prípade pretrvávajúcich vážnych prevádzkových dôvodov vymedzených v písomnej dohode so zástupcami zamestnancov, na základe ktorých po dohode s úradom PSVR na prechodné obdobie obmedzí svoju prevádzkovú činnosť tak, že nebude zamestnancom pridelovať prácu v rozsahu najmenej 6 % a najviac 20 % ustanoveného týždenného pracovného času. Mesačná výška príspevku je 50 % z náhrady mzdy poskytnutej zamestnancovi, najviac 50 % z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za prvý až tretí štvrtrok kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa príspevok poskytuje. Príspevok sa poskytuje najviac počas 12 mesiacov.

V roku 2013 od 1. mája úrady PSVR uzatvorili dohody so štyrmi zamestnávateľmi na udržanie 1 867 pracovných miest celkovým čerpaním finančných prostriedkov vo výške 6 146, 94 EUR.

Príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (§ 51)

Cieľom absolventskej praxe je získavanie odborných zručností a praktických skúseností u zamestnávateľa, ktoré zodpovedajú dosiahnutému stupňu vzdelania absolventa školy, ako i získavanie a prehĺbovanie odborných zručností alebo praktických skúseností, ktoré rozšíria možnosti absolventov škôl pri uplatnení na trhu práce, čím sa priamo pôsobí na zvyšovanie zamestnateľnosti UoZ. Absolventská prax patrí medzi úspešné a efektívne AOTP. Najväčší záujem zo strany zamestnávateľov o výkon absolventskej praxe prejavujú organizácie štátnej a verejnej správy, ktoré preferujú absolventov s ekonomickým vzdelaním s maturitou alebo absolventov gymnázií. Vysoký záujem majú aj podnikateľské subjekty, realizujúce činnosti v oblasti služieb. Absolventská prax prispieva absolventom k hľadaniu si práce vo svojej profesii. Umožňuje im získať prvý kontakt s praxou pri získavaní potrebných zručností.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedlo fakultatívne poskytovanie príspevku na vykonávanie absolventskej praxe a zároveň bola zavedená podmienka pre vykonávanie absolventskej praxe iba na dosiahnuté vzdelanie v príslušnej skupine učebných alebo študijných odborov. Zrušila sa veková hranica UoZ do 26 rokov a na účely tohto príspevku sa používa zavedená definícia absolventa školy podľa zákona o službách zamestnanosti. Výška príspevku sa znížila na 65 % zo sumy životného minima.

V roku 2013 bolo na absolventskú prax zaradených 9 585 UoZ, čo bolo o 6 584 UoZ menej ako v roku 2012. V roku 2013 bol celkový príspevok vo výške 8 790 097,90 EUR, čo je o 7 129 478 EUR menej ako v roku 2012.

Príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj (§ 52)

Aktivačná činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj je podpora udržiavania pracovných návykov dlhodobo nezamestnaného občana, ktorý je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Menšie služby

pre obec alebo samosprávny kraj dlhodobo nezamestnaný občan vykonáva nepretržite najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov v rozsahu najviac 20 hodín týždenne okrem týždňa, v ktorom sa aktivačná činnosť začala, s možnosťou jej opakovaného vykonávania najviac počas ďalších dvanástich kalendárnych mesiacov. Úrad PSVR poskytuje obci alebo samosprávnemu kraju príspevok, ktorý možno použiť na úhradu časti nákladov na osobné ochranné pracovné prostriedky, úrazové poistenie dlhodobo nezamestnaných občanov, časti nákladov na pracovné náradie a časti ďalších nákladov, ktoré súvisia s vykonávaním menších obecných služieb pre obec a na úhradu časti celkovej ceny práce zamestnanca, ktorý organizuje aktivačnú činnosť.

V roku 2013 bolo na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj umiestnených 16 991 UoZ, čo bolo o 1 092 UoZ menej ako v roku 2012. Výška finančných prostriedkov bola 2 185 422,43 EUR, čo bolo o 535 166 EUR menej ako v roku 2012.

Príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby (§ 52a)

Dobrovoľnícka služba je forma aktivácie UoZ vykonávaním dobrovoľníckej činnosti, ktorej cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce. Počas vykonávania dobrovoľníckej služby úrad PSVR poskytuje UoZ paušálny príspevok vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe na úhradu nevyhnutných výdavkov na stravovanie, ubytovanie a výdavkov na cestovné z miesta jeho trvalého pobytu alebo prechodného pobytu do miesta vykonávania dobrovoľníckej služby.

V roku 2013 bolo na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby zaradených 3 488 UoZ, čo je v porovnaní s rokom 2012 menej o 1 689 UoZ. Celkový príspevok bol vo výške 3 511 582,90 EUR, čo bolo o 1 739 567 EUR menej ako v roku 2012.

Príspevok na dochádzku za prácou (§ 53)

Príspevok sa poskytuje mesačne na úhradu časti cestovných výdavkov na dochádzku z miesta trvalého pobytu alebo z miesta prechodného pobytu zamestnanca do miesta výkonu zamestnania uvedeného v pracovnej zmluve a späť alebo na úhradu časti cestovných výdavkov na dochádzku z miesta trvalého pobytu alebo z miesta prechodného pobytu občana do miesta prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti a späť.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedlo fakultatívne poskytovanie príspevku na dochádzku za prácou a upravili sa podmienky jeho poskytovania. Zúžil sa okruh poberateľov príspevku na UoZ vedených v evidencii UoZ viac ako tri mesiace, ktorí boli z tejto evidencie vyradení z dôvodu nástupu do zamestnania a stanovila sa najviac 6-mesačná dĺžka poskytovania príspevku a možnosť jeho opätovného poskytnutia po uplynutí dvoch rokov od ukončenia obdobia jeho poskytovania. V prípade zhody miesta pobytu občana s miestom výkonu zamestnania uvedeného v pracovnej zmluve sa príspevok neposkytuje.

V roku 2013 poberalo príspevok 12 776 osôb, čo je o 3 360 menej ako v predchádzajúcom roku. Celková suma poskytnutých príspevkov bola 4 076 189,32 EUR, čo je o 819 927 EUR menej ako v roku 2012.

Príspevok na presťahovanie za prácou (§ 53a)

Príspevok na presťahovanie za prácou sa poskytuje UoZ ako náhrada časti preukázaných výdavkov súvisiacich s jeho presťahovaním z miesta jeho trvalého pobytu do nového trvalého pobytu na území Slovenskej republiky v súvislosti so získaním zamestnania. Nárok na príspevok má občan, ktorý bol vedený v evidencii UoZ najmenej tri mesiace a pokiaľ miesto jeho nového trvalého pobytu na území Slovenskej republiky je vzdialené od miesta pôvodného trvalého pobytu najmenej 50 km.

V roku 2013 bol príspevok poskytnutý 66 osobám (rovnaký počet ako v roku 2012) v celkovej výške 66 222,73 EUR.

Príspevok na dopravu do zamestnania (§ 53b)

Príspevok na dopravu do zamestnania, môže úrad PSVR poskytnúť zamestnávateľovi na základe uzatvorenej písomnej dohody, ak zamestnávateľ zabezpečuje každodenne dopravu zamestnancov

do zamestnania a späť z dôvodu, že hromadnými dopravnými prostriedkami nie je doprava preukázateľne vykonávaná vôbec alebo v rozsahu zodpovedajúcom potrebám zamestnávateľa.

V roku 2013 príspevok na dopravu do zamestnania nebol využívaný z dôvodu, že málo zamestnávateľov zabezpečuje každý deň dopravu svojich zamestnancov do zamestnania a zároveň spĺňa podmienky stanovené zákonom o službách zamestnanosti.

Príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta (§ 53d)

Investičná pomoc vo forme príspevku na vytvorenie nového pracovného miesta a príspevku na vzdelávanie zamestnancov je poskytovaná zo štátneho rozpočtu na základe prijatia uznesenia vlády Slovenskej republiky a vydania rozhodnutia Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky o schválení investičnej pomoci. V roku 2013 bola poskytnutá investičná pomoc 6 oprávneným prijímateľom investičnej pomoci (Bratislavský kraj – 1 investor, Trnavský kraj – 1 investor, Nitriansky kraj – 1 investor, Banskobystrický kraj – 2 investori, Košický kraj – 1 investor) v celkovom objeme 1 897 543,11 EUR vo forme:

- a) príspevku na vytvorené pracovné miesta v celkovej výške 1 863 780,65 EUR (5 investorov) pre 97 pracovných miest udržaných 1 rok a 432 pracovných miest udržaných 2 roky,
- b) príspevku na vzdelávanie zamestnancov v celkovej výške 33 762,46 EUR (1 investor).

V porovnaní s rokom 2012 sa investičná pomoc vo forme príspevku na vytvorenie nového pracovného miesta a vzdelávania zamestnancov poskytnutá investorom v roku 2013 znížila o 2,87 mil. EUR, čo predstavuje pokles približne o 60,3 %. (V roku 2012 bolo podporených 13 oprávnených prijímateľov, pričom 4,47 mil. EUR bolo vyplatených vo forme príspevku na vytvorené pracovné miesta a 0,29 mil. EUR vo forme príspevku na vzdelávanie zamestnancov. Z celkového počtu podporených pracovných miest v roku 2012 bolo 1 165 pracovných miest udržaných 1 rok a 705 pracovných miest udržaných 2 roky.)

Realizácia projektov a programov (§ 54)

Za AOTP sú považované

- národné projekty, ktoré schvaľuje MPSVR SR a realizuje ÚPSVR alebo úrad PSVR,
- projekty na zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, ktoré schvaľuje MPSVR SR a realizuje ÚPSVR,
- projekty na zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, ktoré schvaľuje ÚPSVR a realizuje úrad PSVR,
- projekty na zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, ktoré schvaľuje MPSVR SR alebo ÚPSVR a realizuje úrad PSVR alebo právnická osoba alebo fyzická osoba,
- pilotné projekty na overenie nových AOTP, ktoré schvaľuje MPSVR SR a realizuje ÚPSVR, pilotné projekty alebo pilotné programy na podporu rozvoja regionálnej alebo miestnej zamestnanosti, ktoré schvaľuje ÚPSVR a realizuje úrad PSVR.

Projekty a programy sú financované zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a spolufinancované zo štátneho rozpočtu alebo sú financované zo štátneho rozpočtu alebo iných zdrojov.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedla zmena názvu na „Projekty a programy“ a opätovne sa umožnilo ÚPSVR schvaľovať projekty úradov PSVR v rámci ich územných obvodov.

V rámci tohto opatrenia bolo v roku 2013 prostredníctvom projektov podporených 13 409 osôb v celkovej výške 24 391 520 EUR, čo predstavuje nárast o 13 089 osôb a 22 892 588 EUR.

V rámci § 54 od novembra 2012 ÚPSVR realizovalo Národný projekt č. XX „Podpora zamestnávania nezamestnaných v samospráve“ a Národný projekt č. XXI „Podpora vytvárania pracovných miest“ zamerané na podporu vytvárania pracovných miest vo verejnom a súkromnom sektore pre mladých nezamestnaných do 29 rokov. V roku 2013 na základe vysokého záujmu o projekt č. XXI bol vypracovaný nový projekt XXI/A „Podpora vytvárania pracovných miest – 2“, ktorý je pokračovaním projektu č. XXI a finančné zdroje boli realokované z nevyčerpaných prostriedkov projektu č. XX. V roku 2013 bolo prostredníctvom Národného programu č. XX vytvorených celkovo 602 PM, prostredníctvom Národného programu č. XXI celkovo 8 739 PM a prostredníctvom Národného programu č. XXI/A celkovo 1 815 PM pre mladých nezamestnaných. Pridanou hodnotou týchto nových miest je garancia udržateľnosti pracovného miesta. Zamestnávateľia dostávajú príspevok 12

mesiacov a následne musia udržať pracovné miesto minimálne 6 mesiacov v prípade samosprávy rovnako dlho, ako je dotované obdobie.

Príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím a oprávnené náklady (§ 55a, § 55b, § 55c)

Príprava na pracovné uplatnenie občanov so zdravotným postihnutím formou zaškolenia alebo prípravy na prácu je definovaná v § 55a, § 55b a § 55c zákona o službách zamestnanosti ako nenáročný nástroj pre znevýhodnenú skupinu občanov so zdravotným postihnutím na podporu pracovného uplatnenia občanov so zdravotným postihnutím, ich umiestnenia a zotrvania na otvorenom trhu práce rozšírením, posilnením, resp. rozvojom ich konkrétnych zručností a pracovných skúseností.

Od 1. mája 2013 bolo novelou zákona o službách zamestnanosti zrušené poskytovanie príspevkov podľa § 55a, § 55b a § 55c z dôvodu malého záujmu a ich nevyužívania v praxi.

V roku 2013 do 30. apríla príspevok na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím nebol využívaný.

Príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 56)

Príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska do 30. apríla poskytoval úrad PSVR zamestnávateľovi, ktorý na zriadené pracovné miesto v chránenej dielni (CHD) alebo na chránenom pracovisku (CHP) prijal občana so zdravotným postihnutím (OZP). Výška príspevku bola závislá od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v okrese, v ktorom zamestnávateľ zriaďoval CHD alebo CHP a od právnej formy a predmetu činnosti zamestnávateľa. Súčasťou žiadosti o poskytnutie príspevku bol podnikateľský zámer, kalkulácia predpokladaných nákladov na zriadenie CHD alebo CHP a kalkulácia nákladov na celkovú cenu práce OZP. Dĺžka zachovania zriadeného pracovného miesta v CHD alebo na CHP bola najmenej 2 roky v malých podnikoch a stredných podnikoch a najmenej 3 roky v ostatných podnikoch.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedlo fakultatívne poskytovanie príspevku na zriadenie CHD alebo CHP a určil sa účel poskytovania príspevku len na zriadenie pracovného miesta pre OZP, ktorý bol UoZ najmenej jeden mesiac v CHD alebo na CHP a vylúčilo sa jeho poskytovanie na účel úhrady mzdových nákladov alebo ich časti, ktoré si môže CHD alebo CHP uplatniť prostredníctvom príspevku podľa § 60. Zrušila sa diferenciácia výšky príspevku podľa právnej formy a predmetu činnosti zamestnávateľa, výška príspevku sa určila v závislosti od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v príslušnom okrese a ustanovila sa maximálna výška príspevku. Príspevok sa vypláca do 30 kalendárnych dní od doručenia dokladov o vynaložených nákladoch, ktoré je CHD alebo CHP povinná predkladať do 6 mesiacov od uzatvorenia dohody s úradom PSVR a zaviedla sa jednotná dĺžka zachovania zriadeného pracovného miesta na dva roky.

V roku 2013 bolo týmto opatrením podporených 1 710 pracovných miest a vynaložených 17 623 407,47 EUR, čo je v porovnaní s rokom 2012 pokles o 316 pracovných miest a nárast o 2,9 mil. EUR.

Príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (§ 56a)

Cieľom tohto opatrenia je udržať OZP v zamestnaní formou poskytnutia príspevku zamestnávateľovi na čiastočnú kompenzáciu zníženej produktivity práce zamestnancov, ktorí sú OZP. Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva viac ako 25 % OZP z priemerného evidenčného počtu svojich zamestnancov.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedlo fakultatívne poskytovanie príspevku na udržanie OZP v zamestnaní a príspevok sa poskytuje len zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva viac ako 25 % OZP a nemá zriadenú CHD alebo CHP s cieľom podporovať zamestnávanie OZP na otvorenom trhu práce. Príspevok sa poskytuje na úhradu odvodových povinností na sociálne a zdravotné poistenie platených zamestnávateľom zo mzdy zamestnanca so ZP, najviac vo výške odvodov vypočítaných zo 60 % priemernej mzdy v národnom hospodárstve.

V roku 2013 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporených 232 OZP, čo je o 221 osôb menej ako v roku 2012. Celková výška poskytnutého príspevku bola 775 557,18 EUR, čo je o 19 751,59 EUR menej ako v roku 2012

Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 57)

Do 30. apríla 2013 sa poskytoval príspevok na začatie prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti OZP, ktorý začne prevádzkovať alebo vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť v CHD alebo na CHP na úhradu nákladov súvisiacu so samostatnou zárobkovou činnosťou.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zaviedlo fakultatívne poskytovanie príspevku OZP na samostatnú zárobkovú činnosť. Príspevok sa poskytuje len na SZČ prevádzkovanú na základe oprávnenia podľa osobitného predpisu (živnostenský zákon, zákon o súkromnom podnikaní občanov), výška príspevku závisí od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v príslušnom okrese.

Prostredníctvom tohto opatrenia bolo v roku 2013 podporené vytvorenie 296 pracovných miest na samozamestnanie OZP, čo bolo o 240 pracovných miest menej ako v roku 2012. Celkový príspevok bol vo výške 2 543 153,36 EUR, čo je v porovnaní s rokom 2012 pokles o 2 133 751 EUR.

Príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 57a)

Do 30. apríla 2013 zamestnávateľovi, ktorý prevádzkuje CHD alebo CHP alebo OZP, ktorý prevádzkoval alebo vykonával samostatnú zárobkovú činnosť v CHD alebo na CHP, úrad PSVR na základe písomnej žiadosti poskytoval príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku CHD alebo CHP. Obnovou hmotného majetku sa rozumie zakúpenie nového hmotného majetku. Technickým zhodnotením hmotného majetku je jeho technické zhodnotenie podľa osobitných predpisov.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti zrušilo poskytovanie tohto príspevku z dôvodu, že bol financovaný zo zdroja štátneho rozpočtu a nevyužíval sa.

V roku 2013 do 30. apríla nebol príspevok využívaný.

Príspevok na činnosť pracovného asistenta (§ 59)

Cieľom tohto opatrenia je vytvárať podmienky pre výkon zamestnania OZP. Príspevok na činnosť pracovného asistenta sa poskytuje zamestnávateľovi alebo samostatne zárobkovo činnnej osobe, ktorá je OZP.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti upravilo poskytovanie príspevku iba v prípadoch, ak potreba pracovného asistenta vyplýva z druhu zdravotného postihnutia a z vykonávanej pracovnej činnosti OZP a znížila sa maximálna hranica výšky príspevku z 90 % celkovej ceny práce (CCP) na 70 % CCP.

Úrady PSVR v roku 2013 podporili 764 pracovných miest pre pracovného asistenta, čo bolo o 163 viac ako v roku 2012. Celková suma prostriedkov bola vo výške 3 662 677,50 EUR, čo je o 510 594 EUR viac ako v roku 2012.

Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (§ 60)

Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov CHD alebo CHP a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov sa poskytuje právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ak o tento príspevok písomne požiada najneskôr do konca prvého kalendárneho mesiaca štvrtroka nasledujúceho po štvrtroku, za ktorý príspevok žiada.

Od 1. mája 2013 sa novelou zákona o službách zamestnanosti ustanovila ročná výška príspevku k vykonávaniu práce, zaškolenia alebo prípravy na prácu v rozsahu ustanoveného týždenného pracovného času a upravila sa lehota pre poskytnutie príspevku zo 60 kalendárnych dní od uplynutia príslušného štvrtroka na 60 kalendárnych dní od predloženia žiadosti.

V roku 2013 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporených 6 809 pracovných miest, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 796 pracovných miest. Celková suma na úhradu nákladov predstavovala 17 745 247,25 EUR čo je o 1 523 937 EUR viac ako v roku 2012.

Tabuľka 5 Priemerná dohodnutá suma finančných prostriedkov na jedno vytvorené/obsadené pracovné miesto, resp. zaradenú osobu, resp. podporené pracovné miesto (v EUR)

Nástroj AOTP	rok 2012	rok 2013
§ 32	11	12
§ 43 ods.7	13	10
§ 43 ods.10	35	0
§ 43 ods.11	0	0
§ 46	383	331
§ 47	0	719
§ 48b	282	0
§ 49	3 382	3 575
§ 49a	802	673
§ 50	2 433	3 985
§ 50a	4 256	4 020
§ 50c	6 212	4 674
§ 50j	3 081	2 898
§ 51	0	132
§ 52	1 031	736
§ 52a	187	192
§ 53	1 161	1 116
§ 53a	305	307
§ 53b	956	947
§ 54	0	0
§ 55a	3 899	5 289
§ 56	0	0
§ 56a	8 715	8 314
§ 57	1 953	2 406
§ 59	8 846	8 327
§ 60	6 820	6 615

Zdroj: ÚPSVR

Poznámka: Sumy uvedené v tabuľke 5 sú vypočítané na základe dohodnutých súm, kým tabuľka 4 obsahuje reálne vyplatené finančné prostriedky. Nekonzistentnosť údajov je spôsobená prechodom na nový informačný systém.

Tabuľka 6 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa stupňov vzdelania (plný pracovný čas) – rok 2013

v EUR

Vzdelanie	Podnikateľská sféra			Nepodnikateľská sféra		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Spolu SR	960	1 044	830	826	916	792
Základné	652	727	565	468	515	452
Vyučení	736	800	588	515	603	460
Stredné (bez maturity)	696	747	604	556	648	506
Vyučení s maturitou	857	936	699	665	749	622
Úplné stredné všeobecné	908	1 031	800	741	851	717
Úplné stredné odborné	926	1 033	819	747	780	741
Vyššie odborné	1 058	1 245	935	875	828	883
Vysokoškolské I. stupňa	1 121	1 337	947	812	860	801
Vysokoškolské II. stupňa	1 615	1 798	1 346	1 007	1 102	971
Vysokoškolské III. stupňa	2 269	2 556	1 663	1 303	1 365	1 216

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 7 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa hlavnej triedy SK ISCO-08 a pohlavia (plný pracovný čas) – rok 2013

v EUR

Hlavná trieda SK ISCO-08	Podnikateľská sféra			Nepodnikateľská sféra		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Spolu SR	960	1 044	830	826	916	792
Zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci	2 134	2 290	1 775	1 446	1 689	1 268
Vedeckí a odborní duševní zamestnanci	1 476	1 656	1 259	930	1 017	902
Technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci	1 072	1 190	946	806	873	790
Nižší administratívni zamestnanci (úradníci)	776	836	748	703	731	700
Prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode	619	680	575	547	675	492
Kvalifikovaní robotníci v poľnohosp., lesníctve	624	638	596	501	511	488
Remeselní a kvalifikovaní robotníci v príb. odb.	810	855	596	610	617	539
Obsluha strojov a zariadení	765	811	637	667	676	449
Pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci	559	608	500	443	490	426

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 8 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa veku – rok 2013

v EUR

Veková skupina	Podnikateľská sféra	Nepodnikateľská sféra
Spolu	937	787
do 20 rokov	498	430
20 – 24 rokov	645	567
25 – 29 rokov	851	716
30 – 34 rokov	1 017	783
35 – 39 rokov	1 041	784
40 – 44 rokov	991	801
45 – 49 rokov	940	782
50 – 54 rokov	921	797
55 – 59 rokov	886	789
60 a viac rokov	949	853

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 9 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa regiónov – rok 2013

v EUR

Región	Podnikateľská sféra	Nepodnikateľská sféra
Spolu	937	787
Bratislavský	1 267	920
Trnavský	876	759
Trenčiansky	828	744
Nitriansky	793	738
Žilinský	850	769
Banskobystrický	797	757
Prešovský	717	741
Košický	914	769

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 10 Priemerná hrubá mesačná mzda a vybrané zložky mzdy zamestnancov podľa pohlavia – rok 2013

v EUR

POHLAVIE / ZLOŽKY MZDY		PRIEMERNÁ MESAČNÁ HRUBÁ MZDA	V TOM ZLOŽKY PRIEMERNEJ MESAČNEJ HRUBEJ MZDY				
			základná mzda	prémie a odmeny	príplatky a doplatky	Náhrady mzdy	ostatné mzdové zložky
Spolu	v €	902	610	97	61	106	27
	v %	100	67	11	7	12	3
Muži	v €	1 012	672	124	65	116	34
	v %	100	66	12	6	12	4
Ženy	v €	785	544	68	56	96	20
	v %	100	69	9	7	12	3

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 11 Podiely zamestnancov v pásmach priemernej hrubej mesačnej mzdy – rok 2013

Mzdové pásmo priemernej mesačnej hrubej mzdy v EUR	Spolu	Podiely zamestnancov podľa hlavných tried zamestnaní v %								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
menej ako 200	1,04	0,17	1,27	0,50	0,81	20,9	0,35	0,18	0,35	2,82
200,01 – 250	0,47	0,08	0,49	0,18	0,41	1,23	0,17	0,11	0,10	1,47
250,01 – 300	0,62	0,11	0,55	0,21	0,66	1,42	0,27	0,44	0,20	1,78
300,01 – 350	2,66	0,27	0,75	0,58	1,61	3,79	2,20	3,74	1,41	10,29
350,01 – 400	4,14	0,36	0,91	0,85	2,31	8,22	4,53	3,14	3,90	16,83
400,01 – 450	5,40	0,56	1,03	1,41	4,85	13,42	9,20	3,95	6,43	13,21
450,01 – 500	5,67	0,81	1,47	2,06	7,49	12,90	10,31	4,54	7,17	10,44
500,01 – 550	5,87	1,26	1,90	2,83	9,24	11,66	11,85	5,39	7,28	8,88
550,01 – 600	5,92	1,69	2,75	3,79	8,55	9,79	10,81	5,97	7,58	7,54
600,01 – 650	6,16	2,27	3,87	5,01	8,26	7,81	10,78	6,92	7,76	6,62
650,01 – 700	6,27	2,83	4,77	5,81	7,89	6,09	7,75	7,38	8,21	5,13
700,01 – 750	5,86	2,68	4,63	5,90	7,32	4,71	6,80	7,19	8,22	3,80
750,01 – 800	5,25	2,21	4,70	5,93	6,28	3,70	5,68	6,53	6,99	2,67
800,01 – 850	4,76	2,08	4,86	6,27	5,50	2,76	4,57	5,65	5,87	1,95
850,01 – 900	4,25	2,04	4,96	6,31	4,47	1,92	4,13	4,89	4,78	1,57
900,01 – 950	3,89	2,18	5,22	5,99	3,82	1,52	2,60	4,44	3,87	1,19
950,01 – 1 000	3,50	2,44	4,97	5,53	3,34	1,22	2,43	3,78	3,43	0,83
1 000,01 – 1 100	5,60	4,47	8,34	8,65	4,99	1,64	2,90	6,28	5,10	1,26
1 100,01 – 1 200	4,20	4,29	6,28	6,69	3,29	1,17	1,22	5,19	3,39	0,65
1 200,01 – 1 300	3,24	4,32	5,01	5,39	2,24	0,79	0,72	4,01	2,20	0,43
1 300,01 – 1 400	2,56	4,37	4,20	4,20	1,62	0,52	0,42	3,11	1,58	0,25
1 400,01 – 1 500	2,01	3,87	3,63	3,22	1,29	0,37	0,13	2,16	1,16	0,15
1 500,01 – 1 600	1,63	3,76	3,26	2,53	0,89	0,28	0,10	1,51	0,83	0,07
1 600,01 – 1 700	1,31	3,46	2,64	1,97	0,73	0,18	0,05	1,01	0,73	0,08
1 700,01 – 1 800	1,03	2,93	2,28	1,55	0,49	0,14	-	0,75	0,40	0,03
1 800,01 – 1 900	0,87	2,92	1,95	1,30	0,44	0,10	0,02	0,50	0,33	0,02
1 900,01 – 2 000	0,71	2,70	1,66	0,97	0,28	0,08	0,02	0,39	0,22	0,01
2 000,01 – 2 100	0,59	2,62	1,39	0,78	0,18	0,07	-	0,24	0,16	0,01
2 100,01 – 2 200	0,47	2,26	1,22	0,56	0,15	0,04	-	0,16	0,09	0,00
2 200,01 – 2 300	0,42	2,11	1,12	0,47	0,11	0,05	-	0,11	0,06	0,00
2 300,01 a viac	3,62	31,92	7,91	2,57	0,47	0,30	0,02	0,33	0,20	0,01

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Poznámka: údaje za všetkých zamestnancov bez rozdielu na aký pracovný úväzok pracujú

Vysvetlivky:

Hlavné triedy zamestnaní SK ISCO-08:

1 – Zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci, 2 – Vedeckí a odborní duševní zamestnanci, 3 – Technickí, zdravotníckí, pedagogickí zamestnanci, 4 – Nižší administratívni zamestnanci, 5 – Prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode, 6 – Kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve, 7 – Remeselní a kvalifikovaní robotníci v príbuzných odboroch, 8 – Obsluha strojov a zariadení, 9 – Pomocní nekvalifikovaní zamestnanci

- jav sa nevyskytoval

Tabuľka 12 Priemerný hodinový zárobok podľa krajov v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013

Kraj	EUR/hod
Bratislavský	7,17
Trnavský	5,03
Trenčiansky	4,89
Nitriansky	4,65
Žilinský	5,00
Banskobystrický	4,67
Prešovský	4,27
Košický	5,37

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 13 Priemerný hodinový zárobok podľa odvetví v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013

Kategória SK NACE rev. 2	EUR/hod
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	4,20
B Ťažba a dobývanie	5,76
C Priemyselná výroba	5,47
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	8,82
E Dodávka vody; odvod odpad. vôd, odstraňovanie odpadov	5,24
F Stavebníctvo	4,81
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motor. vozidiel	5,03
H Doprava a skladovanie	5,05
I Ubytovacie a stravovacie služby	3,36
J Informácie a komunikácie	9,75
K Finančné a poisťovacie činnosti	9,20
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	5,58
M Odborné, vedecké a technické činnosti	7,24
N Administratívne a podporné služby	4,00
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	8,14
P Vzdelávanie	6,15
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	5,33
R Umenie, zábava a rekreácia	4,06
S Ostatné činnosti	4,26

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 14 Priemerný hodinový zárobok podľa veľkosti organizácie v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013

Veľkostná kategória (počet zamestnancov)	EUR/hod
1 – 9	5,13
10 – 19	5,04
20 – 49	4,73
50 – 99	5,10
100 – 249	5,45
250 – 499	5,59
500 – 999	5,73
1 000 a viac	6,22

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 15 Priemerný hodinový zárobok podľa veku v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013

Veková skupina	(EUR/hod)
do 20 rokov	3,08
20 – 24 rokov	3,74
25 – 29 rokov	4,92
30 – 34 rokov	5,89
35 – 39 rokov	6,07
40 – 44 rokov	5,79
45 – 49 rokov	5,52
50 – 54 rokov	5,42
55 – 59 rokov	5,24
60 a viac rokov	5,90

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 16 Priemerný hodinový zárobok podľa rodového členenia v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2013

Ukazovateľ	Spolu	Pohlavie		Podiel (%)
		Muži	Ženy	Ženy/ Muži
Priemerný hodinový zárobok (EUR/hod)	5,45	5,92	4,78	80

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2013

Tabuľka 17 Mesačné náklady práce na zamestnanca v SR za rok 2012 podľa odvetví

v EUR/zam./mes.

Divízie SK NACE Rev.2	Celkové náklady práce	v tom						subvencie
		priame náklady spolu	z toho		nepriame náklady spolu	z toho		
			mzdy	náhrady mzdy		povinné príspevky na sociálne poistenie	nepovinné príspevky na sociálne poistenie	
Priemer za SR	1 213	886	773	102	328	290	7	-1
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov	1 001	730	639	83	271	243	5	-0
B Ťažba a dobývanie	1 351	960	824	124	391	324	16	-
C Priemyselná výroba	1 244	903	782	109	342	299	9	-1
D Dodávka elekt., plynu, pary a stud. vzduchu	2 106	1 479	1 224	201	627	471	43	-0
E Dodávka vody	1 184	862	725	120	349	295	20	-27
F Stavebníctvo	1 103	804	689	98	299	263	4	-0
G Veľkoobchod a maloobchod	1 146	847	749	86	299	271	3	-0
H Doprava a skladovanie	1 101	796	690	100	311	271	10	-6
I Ubytovacie a stravovacie služby	721	527	471	53	194	177	1	-0
J Informácie a komunikácia	2 224	1 667	1 479	172	559	484	11	-1
K Finančné a poisťovacie činnosti	2 299	1 696	1 483	195	603	495	21	-
L činnosti v oblasti nehnutelností	1 233	840	748	88	393	282	5	-0
M Odborné vedecké a technické činnosti	1 555	1 163	1 036	115	392	356	5	-0
N Administratívne a podporné služby	868	636	568	63	232	211	3	-1
O Verejná správa a obrana	1 186	862	778	79	324	292	7	-0
P Vzdelávanie	1 023	746	631	115	277	257	5	-0
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	1 151	848	740	94	304	286	4	-0
R Umenie, zábava a rekreácia	951	693	617	72	258	238	3	-0
S Ostatné činnosti	887	652	582	67	239	216	1	-3

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

Vysvetlivka:(-) –jav sa nevyskytoval

PRÍLOHA KU KAPITOLE 3

Tabuľka 1 Výdavky základného fondu nemocenského poistenia (ZFNP) a nemocenské dávky v roku 2013

Vyplatené dávky (v tis. EUR)	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2013
Nemocenské	25 152,6	25 960,6	26 035,5	26 455,5	22 533,0	21 281,5	147 418,7
Ošetrovné	740,3	819,0	1 276,6	837,5	701,8	641,4	5 016,7
Vyrovnávací dávka	1,6	1,7	3,6	4,6	4,3	3,7	19,6
Materské	11 616,3	11 451,9	10 142,9	10 949,0	10 293,3	10 498,0	64 951,5
Spolu	37 511,1	38 233,3	37 458,7	38 246,5	33 532,4	32 424,5	217 406,5
zúčtovanie dávok §122, ods.8	0	0	0	0	0	0	0
Celkom výdavky ZFNP	37 511,1	38 233,3	37 458,7	38 246,5	33 532,4	32 424,5	217 406,5

Vyplatené dávky (v tis. EUR)	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2013
Nemocenské	19 72,5	19 724,1	19 055,6	18 437,9	20 246,2	19 696,9	264 304,6
Ošetrovné	661,2	561,9	559,1	615,0	838,0	736,0	8 987,9
Vyrovnávací dávka	4,7	5,4	2,5	3,3	5,2	3,0	43,7
Materské	10 066,8	10 508,2	10 494,8	10 052,2	10 254,2	9 770,4	126 098,1
Spolu	30 458,0	30 799,6	30 112,0	29 108,4	31 343,7	30 206,2	399 434,4
zúčtovanie dávok §122, ods.8	0	0	0	0	0	0	0
Celkom výdavky ZFNP	30 458,0	30 799,6	30 112,0	29 108,4	31 343,7	30 206,2	399 434,4

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Počet prípadov zúčtovaných dávok	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2013
Nemocenské	109 070	122 920	138 747	127 913	107 380	95 268	701 298
Ošetrovné	10 254	10 647	17 818	11 894	9 333	8 706	68 652
Vyrovnávací dávka	40	34	69	84	86	79	392
Materské	24 978	24 874	24 248	24 098	23 621	23 504	145 323
Spolu	144 342	158 475	180 882	163 989	140 420	127 557	915 665

Počet prípadov zúčtovaných dávok	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2013
Nemocenské	91 115	85 874	84 425	88 633	98 075	95 333	1 348 482
Ošetrovné	8 869	7 051	6 784	8 292	11 342	10 011	121 001
Vyrovnávací dávka	80	87	54	61	78	50	802
Materské	23 258	23 717	23 791	23 543	23 440	23 229	286 301
Spolu	123 322	116 729	115 054	120 529	132 935	128 623	1 652 857

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Priemerná mesačná výška dávky v EUR	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2013
Nemocenské	231,7	212,0	188,3	207,5	210,6	224,4	212,4
Ošetrovné	72,5	77,2	71,8	70,8	75,6	74,1	73,7
Vyrovňavacia dávka	42,2	51,5	52,7	55,8	49,6	50,8	50,4
Materské	465,5	460,5	418,5	454,7	436,1	446,8	447,0

Priemerná mesačná výška dávky v EUR	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2013
Nemocenské	217,3	230,6	226,7	208,7	207,2	208,1	214,4
Ošetrovné	74,9	80,0	82,6	74,5	74,1	74,0	75,2
Vyrovňavacia dávka	59,5	62,0	47,0	54,2	67,3	58,7	54,3
Materské	433,1	443,3	441,4	427,2	437,7	421,0	440,5

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tabuľka 2 Počet poberateľov samostatne vyplácaných dôchodkov a v súbehu s vdovským, resp. vdoveckým dôchodkom k 31.12.2013

Druh dôchodku	Počty vyplácaných dôchodkov sólo (samostatne)	Počty vyplácaných dôchodkov v súbehu (s vdovským resp. vdoveckým)	Spolu dôchodcov
Starobný	701 166	287 112	988 278
Predčasný starobný	21 211	724	21 935
Invalidný (vrátane 7 800 tzv. invalidov. z mladosti)	233 123	7 484	240 607
Vdovský – sólo	34 663	x	34 663
Vdovecký – sólo	5 829	x	5 829
Sirotský	25 758	x	25 758
Dôchodok manželky	826	x	826
Sociálny	2 152	x	2 152
ÚHRN	1 024 728	295 320	1 320 048

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tabuľka 3 Počet poberateľov dôchodku a výška sólo dôchodkovej dávky podľa pohlavia

Typ dôchodku	Počet poberateľov k 31.12.2013	Priemerná výška k 31.12.2013
Starobný	988 277	390,5
muži	357 241	442,1
ženy	631 036	345,0
Predčasný starobný	21 935	384,7
muži	16 127	403,2
ženy	5 808	330,4
Invalidný	231 547	264,4
muži	119 408	288,7
ženy	112 139	237,2
Vdovský (ženy) sólo	34 663	234,3
Vdovecký (muži) sólo	5 829	179,0
Sirotský	25 758	143,3
muži	7 070	133,9
ženy	18 688	147,2
Spolu	1 308 009	x

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tabuľka 4 Rozdelenie poberateľov podľa výšky dôchodkových dávok k 31. 12. 2013

Výška dôchodku v EUR	Počet poberateľov dôchodku : M+Ž spolu					
	Starobný sólo + starobný vyplácaný v súbehu s vdovským a vdoveckým	Predčasný starobný sólo + vyplácaný predčasný starobný v súbehu s vdovským a vdoveckým	Invalidný sólo* + invalidný v súbehu s vdovským a vdoveckým	Vdovský–sólo	Vdovecký–sólo	Sirotský
do 130	7 622	47	18 101	1 360	790	13 248
130,1 – 200	15 100	60	62 797	5 604	3 035	10 081
200,1 – 265	44 100	2 044	40 430	19 764	1 500	1 632
265,1 – 325	163 669	5 411	55 295	5 282	352	511
325,1 – 425	418 642	7 835	44 847	2 157	128	212
425,1 – 530	231 948	4 029	12 851	420	23	58
530,1 – 665	75 087	1 851	4 758	70	0	16
nad 665,1	32 110	658	1 528	6	1	0
Spolu	988 278	21 935	240 607	34 663	5 829	25 758

Zdroj: Sociálna poisťovňa

* vrátane tzv. invalidných dôchodkov z mladosti

Tabuľka 5 Prehľad výdavkov na dôchodkové dávky k 31. 12. 2013

	Základný fond starobného poistenia (ZFSP) v tis. EUR	Základný fond invalidného poistenia (ZFIP) v tis. EUR	Spolu
Druh dôchodku	Výdavky	Výdavky	Výdavky
Starobný	4 391 172	x	4 391 172
Predčasný starobný	117 644	x	117 644
Invalidný	x	743 595	743 595
Vdovský	443 140	105 562	548 702
Vdovecký	37 756	12 421	50 177
Sirotský	2 855	39 678	42 533
Spolu	4 992 567	901 256	5 893 823
zúčtovanie dávok §112,odst. 9 461/2003 Z. z.	174	198	372
úhrn	4 992 741	901 454	5 894 195
Štátom hradené dávky			
dôchodok manželky			238
sociálny dôchodok			5 867
zvýšenie pre bezvládnosť			4 958
zvýšenie z dôvodu JZP			84
zvýšenie dôchodku za odboj, rehabilitáciu a deportáciu			7 359
príplatok k dôchodku polit. väzňov			2 772
príplatok za štátnu službu			1 550
invalidný dôchodok z mladosti			9
vianočný príspevok – dopl. rok 2006			366
vianočný príspevok – dopl. rok 2007			27 001
vianočný príspevok – dopl. rok 2008			0
vianočný príspevok – dopl. rok 2009			0
vianočný príspevok – dopl. rok 2010			2
vianočný príspevok – dopl. rok 2011			17
vianočný príspevok – rok 2012			135
vianočný príspevok – rok 2013			196
vianočný príspevok – spolu vypl. v roku 2013			1 008
Spolu			69 165
Celkový úhrn *)			70 523

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tabuľka 6 Výdavky základného fondu úrazového poistenia (ZFÚP) v roku 2013

v tis. EUR

Dávka podľa druhu	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2013
úrazový príplatok	295	298	288	332	317	294	1 746
úrazová renta	1 959	1 869	1 912	1 924	1 978	1 892	11 079
jednorazové vyrovnanie	8	15	2	1	14	19	146
pozostalostná úrazová renta	27	27	27	27	27	28	169
jednorazové odškodnenie	50	16	22	35	17	99	382
pracovná rehabilitácia a rehabilitačné	0	0	0	0	0	0	0
rekvalifikácia a rekvalifikačné	0	0	0	0	0	0	0
náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	1 189	877	1 012	1 313	1 385	1 080	7 196
náhrada nákladov spojených s liečením	10	9	8	6	8	10	51
náhrada nákladov spojených s pohrebom	6	3	1	5	2	9	36
výplata poistných plnení z minulých rokov	46	1	33	0	10	26	192
zúčtovanie dávok podľa §112, ods.8	-6	-12	-2	-2	-7	-27	-57
Spolu	3 586	3 102	3 304	3 642	3 750	3 429	20 813
18 % prevod finančných prostriedkov do ZFSP za poberanie úrazovej renty	185	213	194	213	205	218	1 228
Celkom výdavky ZFÚP	3 771	3 316	3 497	3 855	3 955	3 647	22 041

Dávka podľa druhu	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2013
úrazový príplatok	286	271	294	279	292	269	3 515
úrazová renta	1 953	1 910	1 935	1 926	2 014	1 870	23 141
jednorazové vyrovnanie	14	8	8	14	27	9	140
pozostalostná úrazová renta	27	27	25	29	27	27	327
jednorazové odškodnenie	102	11	0	48	35	43	479
pracovná rehabilitácia a rehabilitačné	0	0	0	0	0	0	0
rekvalifikácia a rekvalifikačné	0	0	0	0	0	0	0
náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	1 379	1 015	1 231	1 180	1 277	961	13 898
náhrada nákladov spojených s liečením	6	8	8	6	9	9	97
náhrada nákladov spojených s pohrebom	10	5	7	2	6	2	59
výplata poistných plnení z minulých rokov	16	0	0	45	25	37	239
zúčtovanie dávok podľa §112, ods.8	-5	-4	-23	-10	-8	0	-107
s p o l u	3 789	3 251	3 486	3 519	3 704	3 228	41 789
18 % prevod finančných prostriedkov do ZFSP za poberanie úrazovej renty	201	206	212	208	207	229	2 490
Celkom výdavky ZFÚP	3 989	3 457	3 698	3 726	3 911	3 456	44 279

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tabuľka 7 Priemerná výška a počet vyplatených dávok úrazového poistenia v roku 2013

Druh úrazovej dávky	Počet vyplatených dávok celkom k 31.12.2013	Priemerná výška vyplatenej dávky z ÚP v EUR
Náhrada za stratu na zárobku počas PN *	10	9,63
Náhrada za stratu na zárobku po skončení PN	10	1 110,98
Náhrada za stratu na dôchodku	0	0
Náhrada nákladov na výživu pozostalých	0	0
Náhrada za bolesť	7	5 512,43
Náhrada za SSU	13	14 529,43
Náhrada nákladov spojených s liečením	28	59,12
Náhrada nákladov spojených s pohrebom	0	0
Jednorazové odškodnenie pozostalých	0	0
Náhrada za stratu na zárobku počas PN po 1.1.2004	0	0
Náhrada za bolesť podľa § 99 ZSP**	8 632	686,23
Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 99 ZSP	1 700	4 691,90
Náhrada nákladov spojených s liečením podľa § 100 ZSP	981	98,80
Náhrada nákladov spojených s pohrebom podľa § 101 ZSP	45	1 316,96
Jednorazové vyrovnanie podľa § 90 ZSP	68	2 063,28
Jednorazové odškodnenie podľa § 94 ZSP	37	12 953,47
Úrazový príplatok podľa § 85 ZSP	27 924	125,87
Pracovná rehabilitácia	0	0
Rehabilitačné	0	0
Rekvalifikácia	0	0
Rekvalifikačné	0	0
Úrazová renta	80 379	287,90
Pozostalostná úrazová renta	2 552	128,01

Zdroj : Sociálna poisťovňa

* Dávky v 1. – 10. riadku sú vyplácané podľa právnych predpisov účinných do 31. 12. 2003

** Dávky v 11. – 23. riadku sú vyplácané podľa zákona o sociálnom poistení (vrátane prekvalifikovaných úrazových rent)

ZSP – Zákon o sociálnom poistení

Tabuľka 8 Štátne dávky týkajúce sa úrazového poistenia

	Suma vyplatených dávok (v tis. EUR)
Odškodnenie prac. úrazov a chorôb z povolania zamestnancov zrušených zamestnávateľov, ktorých zakladateľom bol štát, alebo Fond národného majetku SR	359
Plnenia vyplývajúce zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a chorobe z povolania vzniknuté pred 1. aprílom 2002 u zamestnávateľa, ktorý mal podľa osobitného predpisu postavenie štátneho orgánu	75
Úrazové dávky poskytované fyzickým osobám uvedeným v § 17 ods. 2 a 3 zákona o sociálnom poistení	3
Zodpovednosť štátu za škodu na zdraví, ktorá vznikla vojakom povinnej vojenskej služby (plnenie podľa § 293 ods. 6)	10

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tabuľka 9 Výdavky základného fondu garančného poistenia (ZFGP) v roku 2013

Obdobie	Výdavky ZFGP v tis. EUR		
	na dávku garančného poistenia	úhrada príspevkov na starobné dôchodkové sporenie	Spolu
Január	150,3	953,3	1 103,6
Február	285,2	940,0	1 225,2
Marec	839,5	978,0	1 817,5
Apríl	155,2	1 183,1	1 338,3
Máj	416,2	305,8	722,0
Jún	296,3	1 674,4	1 970,7
Júl	669,3	996,7	1 666,0
August	512,2	930,9	1 443,1
September	312,2	400,5	712,7
Október	262,7	617,5	880,2
November	140,8	1 490,3	1631,1
December	822,0	966,1	1 788,1
Rok 2013	4 861,6	11 436,5	16 298,1

Zdroj : Sociálna poisťovňa

Tabuľka 10 Vyplatené dávky v nezamestnanosti, počet prípadov a priemerná výška dávky v roku 2013

Mesiac	Počet vyplatených dávok v nezamestnanosti		Priemerná výška dávky v nezamestnanosti v EUR		Celková výška výdavkov na dávky v tis. EUR	
	Rok 2013	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2012
Január	46 298	45 534	339,9	318,5	15 651	14 365
Február	52 755	50 397	331,3	308,1	17 376	15 411
Marec	51 233	50 587	305,1	293,8	15 566	14 722
Apríl	49 255	49 380	324,6	304,9	15 906	14 934
Máj	47 182	47 170	311,3	299,1	14 604	13 979
Jún	44 949	47 644	321,2	309,6	14 365	14 596
Júl	42 159	44 878	314,6	310,6	13 203	13 852
August	41 816	46 252	324,1	320,2	13 512	14 733
September	42 521	45 296	329,8	331,3	13 978	14 951
Október	41 882	45 067	320,4	317,7	13 314	14 246
November	41 778	45 329	328,6	331,2	13 659	14 901
December	41 331	46 493	322,6	327,2	13 272	15 139
Spolu	543 159	564 027	321,1	x	174 407	175 828
<i>Priemer</i>	<i>45 263</i>	<i>47 002</i>	<i>322,8</i>	<i>314,4</i>	<i>14 534</i>	<i>14 652</i>

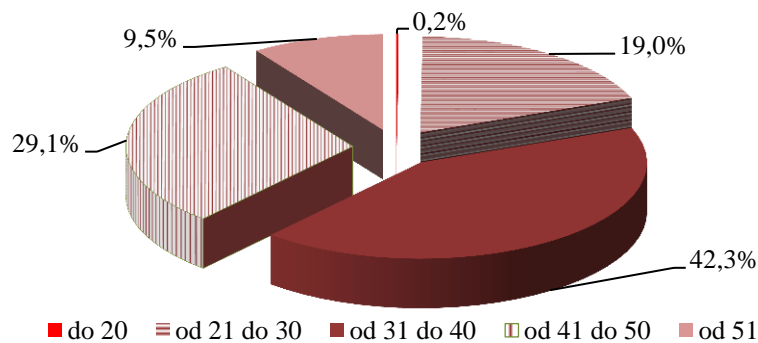
Zdroj : Sociálna poisťovňa

Tabuľka 11 Počet poberateľov dávky v nezamestnanosti v členení podľa veku a pohlavia za rok 2013

Vekové pásma	Pohlavie		
	muži	ženy	spolu
do 19 rokov	5	5	10
20 – 24 rokov	4 523	3 137	7 660
25 – 29 rokov	10 438	9 329	19 767
30 – 34 rokov	10 586	10 289	20 875
35 – 39 rokov	9 319	11 024	20 343
40 – 44 rokov	7 536	9 197	16 733
45 – 49 rokov	7 554	8 877	16 431
50 – 54 rokov	7 931	8 664	16 595
55 – 59 rokov	8 784	7 422	16 206
nad 60 rokov	2 962	171	3 133
nezistené	48	32	80
Spolu	69 686	68 147	137 833

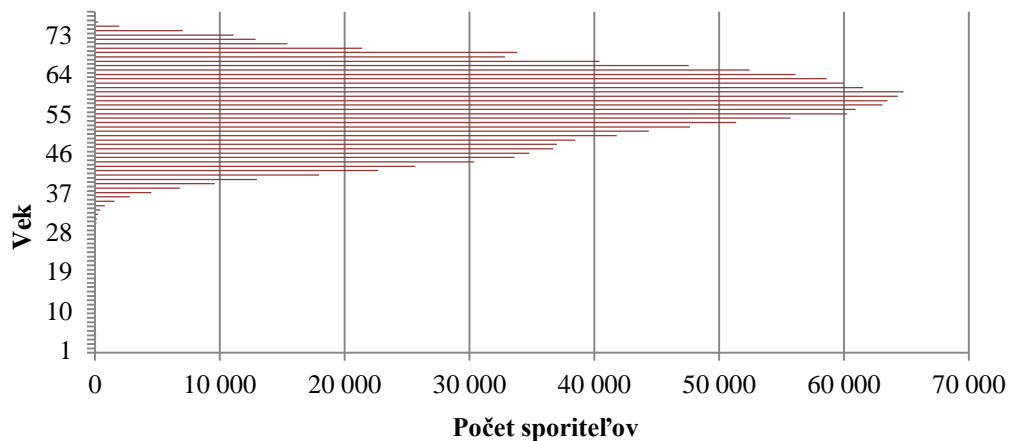
Zdroj : Sociálna poisťovňa

Graf 1 Rozdelenie sporiteľov v II. pilieri podľa veku k 31. 12. 2013

Zdroj : Sociálna poisťovňa; spracovanie: MPSVR SR

Graf 2 Veková štruktúra sporiteľov v II. pilieri k 31. 12. 2013

Zdroj : Sociálna poisťovňa; spracovanie: MPSVR SR

Tabuľka 12 Vývoj počtu poberateľov resocializačného príspevku v roku 2012 a 2013

mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	SPOLU
počet poberateľov 2012	241	263	257	278	260	261	253	273	230	274	221	214	3 025
počet poberateľov 2013	588	200	242	228	234	202	226	188	179	246	200	265	2 998

Zdroj: RSD MIS

Tabuľka 13 Vývoj čerpania finančných prostriedkov na resocializačný príspevok za roky 2012 a 2013 (v EUR)

mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	SPOLU
výška finančných prostriedkov 2012	12 171	13 402	13 743	14 011	12 691	13 352	13 119	14 374	12 109	14 625	11 398	10 864	155 869
Výška finančných prostriedkov 2013	30 140	10 127	12 576	12 067	12 915	11 059	12 611	10 512	10 112	13 570	11 139	16 172	163 000

Zdroj: RSD MIS

Tabuľka 14 Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným v roku 2013

Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným		Fyzické týranie	Psychické týranie	Sexuálne zneužívanie	Šikanovanie	Využívanie na komerčné účely (pornografia, prostitúcia)	Spolu	
Počet evidovaných detí	Spolu	321	128	199	30	12	690	
	v tom							
	do 6 rokov	98	21	15	7	2	143	
	do 15 rokov	173	76	115	15	6	385	
	do 18 rokov	50	31	69	8	4	162	
Počet návrhov orgánu na začatie trestného stíhania		celkovo	48	19	25	0	0	92

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 15 Deti umiestnené na základe rozhodnutia súdu do zariadení na výkon rozhodnutia súdu /predbežné opatrenie, výchovné opatrenie, ústavná starostlivosť a ochranná výchova/

zariadenia na výkon rozhodnutia súdu		2012	2013
Krizové strediská		278	241
Resocializačné strediská		60	63
Diagnostické centrá		75	42
Domovy sociálnych služieb		183	147
Detské domovy		4 263	4 426
Reedukačné domovy	ÚS	565	530
	OV	52	42

Zdroj: ÚPSVR

Poznámka: ÚS – ústavná starostlivosť, OV – ochranná výchova

Tabuľka 16 Jednotlivé formy starostlivosti v detských domovoch

Forma starostlivosti	2012	2013
Profesionálne rodiny	683	729
Samostatné skupiny	273	263
Iné skupiny	153	158

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 17 Počty umiestnených detí a mladých dospelých v jednotlivých formách starostlivosti v detských domovoch k 31.12. za jednotlivé roky

Počet umiestnených detí v jednotlivých formách	2012	2013
v profesionálnej rodine	1 333	1 394
v samostatnej skupine	2 500	2 487
v iných skupinách	868	917

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 18 Celkový počet detí zverených do jednotlivých foriem náhradnej rodinnej starostlivosti v jednotlivých rokoch

rok	Náhradná osobná starostlivosť	Pestúnska starostlivosť	Poručníctvo	Spolu
2012	6 217	2 151	590	8 958
2013	5 960	1 590	508	8 058

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 19 Základné štatistické údaje o činnosti RPPS za roky 2012 a 2013

rok	Počet prípadov	Počet klientov	Počet konzultácií	Počet písomných správ	Počet PV podujatí	Počet metodických podujatí	Počet metodických konzultácií	Počet zamestnancov
2012	8 983	16 373	52 173	4 289	177	385	1 999	87
2013	8 672	16 990	56 593	4 564	161	335	1 742	83

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 20 Činnosť referátov poradensko-psychologických služieb v roku 2012 a 2013

Problematika	Rok 2012		Rok 2013	
	Počet prípadov	Počet konzultácií	Počet prípadov	Počet konzultácií
Rodinná	2 392	12 165	2 284	10 786
Rozvodová, porozvodová	2 249	10 381	2 621	12 398
Partnerská, manželská	1 288	6 393	956	4 959
Osobnostná	949	5 937	692	3 724
Náhradná rodinná starostlivosť	977	9 627	1 029	9 791
Iná/Rôzne	524	1 944	428	1 498
Drogové a iné závislosti	196	1 094	212	1 157
Profesionálna rodina	340	4 455	437	12 218
Krízová intervencia	68	177	13	62
Spolu	8 983	52 173	8 672	56 593

Zdroj: ÚPSVR

Tabuľka 21 Opatrovateľská služba poskytovaná obcami

	2012	2013
Počet občanov, ktorým bola poskytnutá opatrovateľská služba	12 309	11 792
Počet zamestnancov opatrovateľskej služby	5 303	4 465
Bežné výdavky na poskytovanie opatrovateľskej služby v EUR	27 321 887	25 622 549
Výška príjmu z úhrad za opatrovateľskú službu v EUR	4 828 069	4 842 567
Rozdiel medzi výdavkami na poskytovanie opatrovateľskej služby a príjmami za jej poskytovanie v EUR	-22 493 818	-20 779 982

Zdroj: V(MPSVR SR) 11-01

Tabuľka 22 Prepravná služba poskytovaná obcami

rok	Počet klientov prepravnej služby	Bežné výdavky (v EUR)
2012	2 281	218 121
2013	2 311	276 085

Zdroj: V(MPSVR SR) 11-01

Tabuľka 23 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita

Druh zariadenia	Počet ZSS k 31.12. 2011	Počet miest k 31.12.2011					Počet ZSS k 31.12. 2012	Počet miest k 31.12.2012				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná					Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne			celoročne	týždenne	denne	prechodne
Zariadenia sociálnych služieb spolu	969	38 945	34 357	67	2 262	1 363	1 084	40 679	35 792	674	2 645	1 419
Bratislavský kraj	119	4 985	3 671	194	645	280	145	5 283	4 126	188	732	217
Trnavský kraj	83	4 640	4 242	49	127	222	89	5 016	4 660	36	154	166
Trenčiansky kraj	109	4 781	4 491	86	141	61	116	4 915	4 489	123	142	133
Nitriansky kraj	100	5 306	5 101	40	96	25	136	5 884	5 597	11	177	27
Žilinský kraj	137	4 532	4 171	80	191	42	135	4 659	4 135	92	259	173
Banskobystrický kraj	169	5 286	4 639	99	419	129	182	5 167	4 475	91	470	131
Prešovský kraj	136	4 920	3 948	67	452	453	159	5 230	4 144	63	463	560
Košický kraj	116	4 495	4 094	59	191	151	122	4 525	4 166	70	248	12
												z toho
zariadenie pre seniorov	243	11 999	11 989	0	0	0	271	12 381	12 354	0	0	0
domovy – penzióny pre dôchodcov												
DSS pre dospelých s telesným postihnutím	26	784	720	16	35	13	36	1 194	1 134	20	40	0
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	231	12 694	12 075	137	439	0	253	12 814	12 048	197	522	12
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	2	28	9	19	0	0	0	0	0	0	0	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	67	4 289	3 912	82	295	0	70	4 419	4 052	100	267	0
Špecializované zariadenie	44	1 234	1 090	2	130	12	55	1 615	1 453	3	148	11
Denný stacionár	13	207	15	4	179	0	29	430	14	0	416	0
DSS pre deti s telesným postihnutím	4	200	90	54	56	0	4	63	1	23	39	0
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	40	1 279	523	230	520	0	39	1 124	412	226	474	0
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	7	187	79	38	69	0	6	119	44	31	44	0
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	4	23	23	0	0	0	4	19	13	0	0	6
zariadenie podporovaného bývania	26	292	292	0	0	0	38	379	379	0	0	0
zariadenie núdzového bývania	44	1 095	1 083	0	0	0	47	1 091	1 091	0	0	0
útulky	70	1 658	941	0	59	641	72	1 667	899	0	74	653
rehabilitačné strediská	17	429	53	38	338	0	17	455	32	49	369	5
zariadenia opatrovateľskej služby	89	1 683	1 142	54	75	412	97	1 918	1 377	25	83	407
nocľaháreň	27	700	191	0	67	256	30	797	363	0	169	264
domov na pol ceste	15	164	130	0	0	29	16	194	126	0	0	61
SPOLU	969	38 945	34 357	674	2 262	1 363	1 084	40 679	35 792	674	2 645	1 419

Zdroj: Vybrané údaje ŠÚ SR – Zariadenia sociálnych služieb v SR; v čase spracovania Správy údaje za rok nie sú k dispozícii; pozn.: DSS – domov sociálnych služieb

Tabuľka 24 Obyvatelia zariadení sociálnych služieb

Druh zariadenia	Obyvatelia		z toho							
			dlhodobo zdravotne postihnutí		osoby v dôchodkovom veku		muži		ženy	
	v tom		v tom		v tom		v tom		v tom	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
zariadenia sociálnych služieb spolu	40 050	38 263	27 652	28 773	23 396	24 014	17 323	15 946	22 727	22 317
Bratislavský kraj	4 883	4 844	2 770	2 919	2 666	3 082	1 890	1 731	2 993	3 113
Trnavský kraj	4 446	4 591	3 549	3 579	2 799	2 893	1 775	1 929	2 671	2 662
Trenčiansky kraj	4 427	4 585	3 366	3 390	3 173	3 376	1 597	1 678	2 830	2 907
Nitriansky kraj	5 000	5 638	4 101	4 603	2 952	3 627	2 127	2 355	2 873	3 283
Žilinský kraj	7 368	4 516	3 587	3 557	4 042	2 885	3 858	2 007	3 510	2 509
Banskobystrický kraj	4 796	4 856	3 682	3 736	2 913	2 979	1 955	2 069	2 841	2 787
Prešovský kraj	4 728	4 829	3 593	3 795	2 466	2 672	2 151	2 260	2 577	2 569
Košický kraj	4 402	4 404	3 004	3 194	2 385	2 500	1 970	1 917	2 432	2 487
z toho										
domovy dôchodcov/ zariadenie pre seniorov	11 849	12 077	6 431	6 877	10 753	11 658	3 544	3 738	8 305	8 339
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	720	1 090	720	1 090	561	906	263	455	457	635
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	12 048	12 017	12 048	12 017	7 018	7 139	5 131	5 178	6 917	6 839
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	26		26		0		18		8	
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	4 135	4 206	4 135	4 206	1 535	1 558	2 272	2 220	1 863	1 986
Špecializované zariadenie	985	1 285	985	1 285	678	877	377	488	608	797
Denný stacionár	155	314	155	314	78	142	53	124	102	190
DSS pre deti s telesným postihnutím	119	36	119	36	0	0	64	17	55	19

Druh zariadenia	Obyvatelia		z toho							
			dlhodobo zdravotne postihnutí		osoby v dôchodkovom veku		muži		ženy	
	v tom		v tom		v tom		v tom		v tom	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	1 192	1 097	1 192	1 097	0	0	663	617	529	480
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	182	111	182	111	0	0	111	72	71	39
stanice opatrovateľskej služby/ zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	19	342	0	185	0	17	8	199	11	143
zariadenia chráneného bývania/ zariadenie podporovaného bývania	251	998	125	7	11	17	154	388	97	610
domovy pre osamelých rodičov/ zariadenie núdzového bývania	1 008	20	13	0	73	0	375	7	633	13
útulky	1 454	1 485	84	83	157	186	930	983	524	502
rehabilitačné strediská	376	373	318	283	40	6	201	199	175	174
zariadenia opatrovateľskej služby	1 546	1 689	1 097	1 151	1 370	1 478	430	475	1 116	1 214
nocľaháreň	3 846	960	4	18	1 116	28	2 624	674	1 222	286
domov na pol ceste	139	163	18	13	6	2	105	112	34	51
SPOLU	40 050	38 263	27 652	28 773	23 396	24 014	17 323	15 946	22 727	22 317

Zdroj: Vybrané údaje ŠÚ SR – Zariadenia sociálnych služieb v SR
Poznámka: DSS – domov sociálnych služieb

Tabuľka 25 Počet zariadení sociálnych služieb podľa zriaďovateľa za roky 2011 a 2012

Druh zariadenia / zriaďovateľ	K 31. 12. 2011				K 31. 12. 2012			
	SPOLU zariadenia / z toho	Obec	Samosprávny kraj	Neverejní poskytovatelia	SPOLU zariadenia / z toho	Obec	Samosprávny kraj	Neverejní poskytovatelia
SPOLU	969	236	392	341	1090	263	401	426
domovy dôchodcov/ zariadenie pre seniorov	243	86	86	71	271	84	79	108
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	26	6	8	12	36	8	15	13
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	231	24	115	92	253	29	124	100
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	2	0	2	0	0	0	0	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	67	1	58	8	70	1	59	10
Špecializované zariadenie	44	1	26	17	55	1	30	24
Denný stacionár	13	5	2	6	29	13	3	13
DSS pre deti s telesným postihnutím	4	0	4	0	4	0	2	2
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	40	1	22	17	39	1	21	17
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	7	0	6	1	6	0	6	0
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	4	0	3	1	10	7	1	2
zariadenie podporovaného bývania	26	0	14	12	38	0	18	20
zariadenie núdzového bývania	44	10	12	22	47	9	14	24
útulky	70	16	17	37	72	20	14	38
rehabilitačné strediská	17	0	10	7	17	0	7	10
zariadenia opatrovateľskej služby	89	67	2	20	97	69	3	25
nocľaháreň	27	18	0	9	30	20	1	9
domov na pol ceste	15	1	5	9	16	1	4	11

Zdroj: Vybrané údaje ŠÚ SR – Zariadenia sociálnych služieb v SR

Poznámka: DSS – domov sociálnych služieb

Tabuľka 26 Výdavky zariadení sociálnych služieb

Druh zariadenia / zriaďovateľ	Celkové výdavky (v EUR) v roku 2011	v tom					Celkové výdavky (v EUR) v roku 2012	v tom				
		bežné výdavky	mzdové náklady	povinné sociálne poistenie	obstaranie majetku	na zdravotnú starostlivosť		bežné výdavky	mzdové náklady	povinné sociálne poistenie	obstaranie majetku	na zdravotnú starostlivosť
SPOLU	285 849 461	103 833 087	122 841 320	41 862 386	11 421 653	465 354	372 685 815	131 432 438	162 115 017	55 268 460	17 235 080	405 423
zariadenie pre seniorov	95 853 041	38 719 940	38 687 129	13 275 849	3 892 165	64 873	98 960 013	39 239 647	38 383 474	12 997 630	6 577 824	35 618
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	7 703 531	3 076 712	3 350 870	1 112 665	51 282	67 239	10 907 995	4 199 490	4 824 499	1 650 411	147 060	83 644
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	99 909 652	34 911 641	43 242 622	14 740 241	4 114 922	224 950	105 560 248	37 685 362	45 431 630	15 431 075	4 734 401	141 309
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	34 116 461	11 266 360	15 660 224	5 306 740	1 086 130	54 409	35 793 610	12 145 061	16 804 029	5 830 718	328 335	9 512
Špecializované zariadenie	8 637 886	2 752 258	4 067 577	1 373 871	308 053	22 013	11 484 597	3 886 401	5 282 438	1 801 580	316 455	31 888
Denný stacionár	683 854	290 656	289 070	98 927	4 427	540	951 546	365 255	412 980	122 400	40 963	1 076
DSS pre deti s telesným postihnutím	1 222 205	40 497	585 732	206 177	2 980	255	989 602	442 984	387 783	135 395	19 091	0
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	10 985 647	3 344 248	5 483 339	1 886 155	239 747	6 874	10 083 327	2 922 403	5 145 769	1 761 936	224 515	9 217
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	653 199	148 161	336 577	116 334	31 238	93	588 476	167 119	309 416	108 324	0	0
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	142 932	33 480	79 891	28 118	0	278	104 505	34 366	51 845	18 176	0	0
zariadenie podporovaného bývania	1 364 987	504 686	633 731	208 933	15 361	447	2 287 962	883 728	907 811	302 988	185 826	347
zariadenie núdzového bývania	2 564 412	1 136 760	1 039 628	342 923	22 503	117	2 636 563	1 123 731	1 070 631	352 813	62 307	748
útulky	4 316 547	1 960 675	1 682 773	558 362	81 740	430	4 029 682	1 788 136	1 556 257	493 427	100 257	569
rehabilitačné strediská	3 029 964	943 252	1 519 866	513 268	46 058	7 509	3 148 572	969 945	1 625 725	533 278	18 602	260
zariadenia opatrovateľskej služby	13 121 170	4 038 086	5 597 617	1 902 774	1 54 174	12 652	15 470 871	4 897 706	5 767 215	1 953 677	2 740 329	8 555
nocľaháreň	1 096 900	484 401	390 975	126 561	68 120	2 672	1 369 441	605 719	535 754	174 127	23 212	1 877
domov na pol ceste	447 073	181 274	193 699	64 488	2 775	3	562 105	295 727	201 169	64 837	0	220

Zdroj: Vybrané údaje Štatistického úradu SR – Zariadenia sociálnych služieb v SR

Poznámka: DSS – domov sociálnych služieb

Tabuľka 27 Zamestnanci zariadení sociálnych služieb (spolu) za roky 2011 a 2012

Druh zariadenia	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný (osoby)	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný (osoby)
	2011	2012
zariadenie pre seniorov	6 015	6 023
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	516	745
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	6 858	7 100
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	0	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	2 365	2 453
Špecializované zariadenie	631	795
Denný stacionár	47	79
DSS pre deti s telesným postihnutím	88	62
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	728	743
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	48	43
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	13	7
zariadenie podporovaného bývania	161	134
zariadenie núdzového bývania	163	169
útulky	283	279
rehabilitačné strediská	220	250
zariadenia opatrovateľskej služby	869	896
nocľaháreň	83	106
domov na pol ceste	21	33
SPOLU	19 109	24 223

Zdroj: Vybrané údaje Štatistického úradu SR – Zariadenia sociálnych služieb v SR
Poznámka: DSS – domov sociálnych služieb

Tabuľka 28 Vybrané zariadenia sociálnych služieb zriadené alebo založené obcou alebo vyšším územným celkom

Poskytovatelia sociálnych služieb zriadení alebo založení obcou alebo vyšším územným celkom k 31. 12. 2013	Počet poskytovateľov	Počet klientov	Zamestnanci poskytovateľov (v prepočítaných stavoch)	Príjmy poskytovateľov (v EUR)	Výdavky poskytovateľov (v EUR)
nízkoprahové denné centrum	4	94	7	15 791	43 799
pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúlad'ovania osobného a pracovného života	4	4	3	11 418	12 801
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	1	2	3	5 113	26 610
nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu	14	1 969	46	103 326	215 782
sprievodcovská a predčítateľská služba	0	0	0	0	0
tlmočnická služba	0	0	0	0	0
sprostredkovanie tlmočnickej služby	0	0	0	0	0
sprostredkovanie osobnej asistencie	0	0	0	0	0
požičiavanie pomôcok	15	278	3	12 943	12 379
monitorovanie a signalizácia potreby pomoci	5	63	5	39 836	52 669
krízová pomoc prostredníctvom telekomunikačných technológií	1	10	0	0	0
pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností	5	30	20	191 212	196 507
denné centrum	203	38 216	1 074	1 245 102	1 639 680
integračné centrum	2	65	1	0	10,103
jedáleň	80	84 331	236	3 806 624	4 699 791
práčovňa	22	3 209	17	71 508	99 876
stredisko osobnej hygieny	21	4 090	7	28 659	63 003

Zdroj: V(MPSVR SR) 10- 01

Tabuľka 29 Počet občanov zaradených do poradovníka čakateľov na poskytovanie starostlivosti vo vybraných zariadeniach

Druh zariadenia sociálnych služieb		Počet občanov k 31.12.2012	Počet občanov k 31.12.2013	
Domovy sociálnych služieb	pre deti	s telesným postihnutím	0	0
		s duševnými poruchami a poruchami správania	24	32
		s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	109	87
	pre dospelých	s telesným postihnutím	206	182
		s duševnými poruchami a poruchami správania	705	642
		so zmyslovým postihnutím	31	15
		s kombináciou postihnutí	1 469	1 384
Zariadenia pre seniorov		1 850	1 707	
Zariadenia podporovaného bývania		13	18	
Rehabilitačné strediská		0	1	
Špecializované zariadenie		67	88	
SPOLU v SR		4 474	4 156	

Zdroj: V(MPSVR SR) 10- 01

Tabuľka 30 Vybrané druhy sociálnych služieb poskytované neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb

Neverejní poskytovatelia vybraných sociálnych služieb k 31. 12. 2013	Počet poskytovateľov		Počet klientov		Zamestnanci poskytovateľov (v prepočítaných stavoch)	Prijmy poskytovateľov (v EUR)	Výdavky poskytovateľov (v EUR)
	2012	2013	2012	2013	2013	2013	2013
opatrovateľská služba	105	92	1 616	1 738	853	4 385 817	4 636 868
nízko prahové denné centrum	12	11	14 602	9 182	109	321 517	448 920
pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladovania osobného a pracovného života	1	1	0	3	1	7 750	7 763
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	3	1	13	7	5	24 647	49 471
nízko prahové denné centrum pre deti a rodinu	18	15	5 651	6 107	227	469 721	506 611
prepravná služba	22	23	2 096	4 515	63	256 274	1 307 934
sprievodcovská a predčítateľská služba	7	6	306	108	7	13 631	13 632
tlmočnicka služba	6	9	3 078	3 134	17	108 977	106 977
sprostredkovanie tlmočnickej služby	0	0	0	0	0	0	0
sprostredkovanie osobnej asistencie	6	6	257	557	33	256 704	209 830
požičiavanie pomôcok	21	19	756	697	27	35 998	39 712
monitorovanie a signalizácia potreby pomoci	6	1	1 059	217	6	60 045	69 678
krízová pomoc prostredníctvom telekomunikačných technológií	4	4	775	1 526	22	1 700	3 314
pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností	0	2	0	39	2	0	0
denné centrum	14	7	81	111	41	141 854	186 319
integračné centrum	5	6	2 101	317	23	84 973	87 327
jedáleň	16	18	6 626	7 618	76	476 667	645 129
práčovňa	5	7	456	2 953	2	5 423	8 188
stredisko osobnej hygieny	5	5	7 282	4 161	32	74 942	101 869
základné sociálne poradenstvo	42	67	9 814	14 925	255	244 821	425 864
špecializované sociálne poradenstvo	72	74	14 552	13 824	202	1 053 135	1 122 461
sociálna rehabilitácia	13	13	2 458	2 149	28	187 983	171 498
SPOLU	383	387	73 579	73 888	2 031	8 212 579	10 149 365

Zdroj: V(MPSVR SR) 7- 01

Tabuľka 31 Počet zamestnancov, objemy plátov a vybrané zložky plátu v EUR za rok 2012 v zariadeniach sociálnych služieb podľa agregovaných zamestnaní

Kategória zamestnancov	Počet zamestnancov	z toho ženy	Celkový plat - objem	Celkový plat	Funkčný plat	z toho					Odimeny	Plat za nadčas	Doplatky a ostatné príplatky
						tarifný plat	riadenie	osobný	platová kompenzácia	zmennosť			
						[EUR/mes]	[EUR/mes]	[EUR/mes]	[EUR/mes]	[EUR/mes]			
SPOLU	14 183	12 243	79 438 257	584	441	363	6	62	5	5	33	2	39
Odborní a administratívni zamestnanci	1 207	995	10 521 218	861	667	483	41	141	1	0	75	1	14
Vychovávateľa	105	97	707 990	701	524	458	5	55	2	1	41	1	18
Pomocní vychovávateľa	101	81	687 918	663	498	443	2	49	0	4	36	1	44
Zamestnanci zabezpečujúci poskytovanie zdravotnej starostlivosti	1 646	1 611	11 289 267	688	501	416	7	62	8	8	36	5	64
Pomocní zdravotníckí zamestnanci	1 020	929	5 353 829	533	383	324	0	40	10	8	24	3	65
Zamestnanci vykonávajúci sociálnu agendu	244	214	1 527 806	647	499	405	7	80	1	4	37	0	32
Zamestnanci vykonávajúci sociálnu prácu	1 153	1 005	7 089 636	627	494	412	5	69	5	2	32	1	19
Ergoterapeuti	202	172	1 148 988	584	470	398	1	63	5	1	24	0	12
Psychológovia	30	27	187 047	632	525	437	2	83	2	0	25	0	2
Špeciálni pedagógovia	35	31	221 701	764	589	509	6	68	1	3	33	0	25
Opatrovateľky z povolania	3 443	3 168	16 439 557	520	380	326	0	39	6	9	26	2	56
Remeselní, manuálni alebo manipulační zamestnanci	2 560	1 839	11 860 737	474	369	307	0	53	5	2	27	2	19
Zamestnanci stravovacích prevádzok	1 366	1 255	6 768 278	513	387	324	2	54	1	5	29	2	37
Neuvedené zamestnanie	1 071	819	5 634 285	613	474	378	9	80	3	3	34	5	28

Zdroj: PLATY (MPSVR SR) 1-02

Tabuľka 32 Výdavky na sociálnu ochranu v členských krajinách EÚ, 2011

	Výdavky na sociálnu ochranu ako % z HDP	Výdavky na sociálnu ochranu v PPS na obyvateľa	Výdavky na sociálne dávky podľa účelov v PPS na obyvateľa (v %, EU28=100 %)					
			Dávky v starobe a pre pozostalých	Nemocenské, zdravotná starostlivosť	Dávky pre zdravotne postihnutých	Dávky pre rodiny a deti	Dávky v nezamestnanosti	Bývanie, sociálne vylúčenie
EU28	29,0	7 260	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU15	29,8	8 150	111,3	112,7	111,3	111,8	115,6	115,3
EA18	30,0	8 171	112,7	113,0	102,4	112,4	128,0	98,7
Belgicko	30,4	8 952	106,8	120,1	119,9	119,7	280,0	112,6
Bulharsko	17,7	2 134	32,6	26,2	30,5	40,9	18,3	12,1
Česká republika	20,4	4 275	63,5	64,5	58,9	44,2	38,3	34,1
Dánsko	34,2	10 078	131,4	98,7	222,9	216,7	135,2	201,2
Nemecko	29,4	9 295	113,0	144,9	131,0	178,4	106,3	97,1
Estónsko	16,1	2 807	38,3	37,9	59,6	61,9	20,9	13,6
Írsko	29,6	8 639	60,8	181,6	68,2	178,7	243,7	116,1
Grécko	30,2	6 172	96,4	74,4	53,7	65,7	112,3	81,6
Španielsko	26,1	6 031	81,5	79,1	78,0	57,4	221,6	40,4
Francúzsko	33,6	9 326	126,2	123,2	103,1	130,8	149,6	174,7
Chorvátsko	20,6	3 094	36,2	50,1	97,5	43,8	18,3	4,7
Taliansko	29,7	7 486	137,9	86,9	77,4	62,4	52,5	9,5
Cyprus	22,6	5 277	78,3	57,4	32,5	84,1	71,8	233,1
Lotyšsko	15,1	1 602	27,1	16,4	25,6	21,5	19,3	16,8
Litva	17,0	2 957	39,3	38,4	50,9	53,2	24,9	52,4
Luxembursko	22,5	13 275	153,3	161,9	284,6	386,7	178,0	191,6
Maďarsko	23,0	4 064	58,4	54,5	56,6	90,8	37,6	35,5
Malta	18,9	4 010	68,0	56,8	30,7	45,7	28,5	42,0
Holandsko	32,3	10 377	121,0	170,4	142,2	69,9	120,4	324,3
Rakúsko	29,5	9 556	147,5	114,4	131,6	164,9	125,1	54,4
Poľsko	19,2	3 384	60,2	37,2	54,7	42,8	13,1	14,8
Portugalsko	26,5	4 985	81,2	57,3	72,4	41,0	66,1	21,7
Rumunsko	16,3	2 066	34,4	25,1	34,5	32,7	8,5	13,4
Slovinsko	25,0	5 231	75,7	79,1	66,4	82,1	43,1	47,5
SR	18,2	3 583	47,6	51,8	57,8	62,2*	42,4	33,1
Fínsko	30,0	8 549	104,4	103,7	185,0	167,1	150,0	143,4
Švédsko	29,6	9 119	120,1	112,2	217,6	172,0	90,9	136,8
Spojené kráľovstvo	27,3	6 975	91,8	103,8	114,3	77,5	44,2	174,3

predbežné údaje – EU28, EU15, EA18, DE, ES, FR, IT, LT, NL, PT, SK, SE

* vrátane daňového bonusu

Zdroj: Eurostat ESSPROS

Tabuľka 33 Príjmy na sociálnu ochranu v členských štátoch EÚ, 2011

Príjmy	Príjmy v % HDP	Príjmy v PPS na obyvateľa	Štruktúra príjmov (%)			
			Sociálne príspevky zamestnávateľov	Sociálne príspevky chránených osôb	Verejná správa	Iné príjmy
EU28	29,7	7 439,3	36,1	20,1	40,2	3,7
EU15	30,6	8 364,0	35,9	20,1	40,7	3,4
EA18	30,7	8 365,5	37,4	22,0	37,8	2,7
Belgicko	30,9	9 106,5	41,9	20,3	35,6	2,3
Bulharsko	18,7	2 256,2	31,1	16,2	50,9	1,9
Česká republika	20,6	4 309,6	49,7	23,7	25,0	1,6
Dánsko	38,5	11 338,7	11,8	11,7	74,2	2,4
Nemecko	31,7	9 998,9	33,5	29,6	35,2	1,7
Estónsko	15,9	2 782,5	76,7	1,9	21,3	0,2
Írsko	28,6	8 350,9	20,3	7,4	69,3	3,0
Grécko	30,5	6 236,0	30,2	20,3	39,0	10,5
Španielsko	25,8	5 959,7	43,1	12,1	43,9	1,0
Francúzsko	33,1	9 168,1	43,0	20,3	34,7	2,0
Chorvátsko	22,1	3 320,8	29,3	33,0	34,9	2,8
Taliansko	29,9	7 545,0	38,2	14,8	45,3	1,6
Cyprus	25,4	5 928,4	22,7	16,0	52,7	8,6
Lotyšsko	15,2	1 617,2	40,7	17,5	40,1	1,7
Litva	15,6	2 698,3	49,9	15,9	33,1	1,1
Luxembursko	24,2	14 238,4	28,2	24,5	45,5	1,8
Maďarsko	22,4	3 956,1	35,9	20,1	40,8	3,2
Malta	17,0	3 616,9	28,8	16,7	52,2	2,3
Holandsko	34,3	11 021,8	32,4	34,1	24,3	9,1
Rakúsko	29,0	9 391,0	37,6	26,7	34,0	1,7
Poľsko	18,7	3 305,0	43,4	18,9	18,8	19,0
Portugalsko	27,6	5 196,7	29,9	15,1	43,4	11,5
Rumunsko	15,9	2 020,9	32,4	14,0	52,6	1,0
Slovinsko	24,9	5 207,9	26,1	38,2	34,6	1,1
SR	19,9	3 912,5	41,7	19,2	37,0	2,1
Fínsko	32,6	9 262,7	35,4	12,0	46,1	6,6
Švédsko	31,5	9 703,5	35,6	9,6	52,6	2,2
Spojené kráľovstvo	27,7	7 086,0	31,2	12,8	47,9	8,1

predbežné údaje – EU28, EU15, EA18, DE, ES, FR, IT, LT, NL, PT, SK, SE
Zdroj: Eurostat ESSPROS

Tabuľka 34 Výdavky na dôchodky a štruktúra podľa kategórií dôchodkov v EÚ, 2011

	Výdavky na dôchodky spolu			Štruktúra dôchodkov podľa kategórie (%)						
	v PPS na obyvateľa	v EUR na obyvateľa (stále ceny 2005)	v % HDP	starobný	predpokladaný starobný	čiasťočný starobný	invalidný	predčasný v dôsledku zníženej pracovnej schopnosti	pozostalostné	predčasný z dôvodov trhu práce
EU28	3 242	2 977	12,9	73,0	5,5	0,0	7,0	2,1	12,0	0,5
EU15	3 601	3 556	13,0	73,3	5,2	0,0	6,8	2,2	12,0	0,5
EA18	3 649	3 394	13,2	71,1	6,0	0,0	5,7	2,2	14,4	0,6
BE	3 651	3 626	12,4	67,3	0,0	0,0	13,1	0,0	16,0	3,6
BG	1 054	353	8,7	76,5	10,9	0,0	8,7	0,0	3,9	0,0
CZ	2 024	1 069	9,7	76,7	4,0	:	11,7	0,1	7,6	0,0
DK	4 204	5 434	14,3	76,1	7,9	0,0	0,0	16,0	0,0	:
DE	3 901	3 636	12,4	70,6	5,0	0,0	1,4	6,3	16,2	0,5
EE	1 398	742	8,0	63,6	20,8	:	14,5	:	1,1	:
IE	2 081	2 551	7,1	68,7	1,1	0,0	14,4	0,8	14,9	0,0
GR	3 051	2 327	14,9	57,5	21,3	:	5,3	:	15,5	0,4
ES	2 632	2 229	11,4	60,8	7,4	:	11,8	:	19,8	0,2
FR	4 026	4 052	14,5	83,2	0,0	0,0	5,2	0,3	10,7	0,6
HR	1 577	907	10,5	44,9	7,8	0,0	28,8	0,0	18,6	0,0
IT	4 062	3 719	16,1	65,6	13,3	0,0	1,5	2,8	16,3	0,5
CY	2 021	1 576	8,7	81,2	0,2	0,0	4,2	0,0	14,4	0,0
LV	918	596	8,6	85,8	2,3	0,0	9,8	0,0	2,1	0,0
LT	1 330	578	7,7	77,7	2,0	:	14,0	:	5,2	1,1
LU	5 584	6 703	9,5	46,2	20,2	0,0	10,8	0,0	20,7	2,0
HU	1 953	942	11,1	65,5	12,2	:	9,1	0,8	11,6	0,8
MT	1 980	1 299	9,3	76,8	0,0	:	5,6	:	17,0	0,6
NL	4 179	4 290	13,0	72,2	3,3	0,0	15,0	0,0	9,4	0,0
AT	4 777	4 642	14,8	70,2	6,8	0,0	9,9	0,0	12,8	0,3
PL	2 038	957	11,6	61,6	13,5	:	9,6	0,2	14,7	0,4
PT	2 777	2 167	14,8	71,6	3,5	0,0	13,1	0,0	11,4	0,3
RO	1 165	497	9,2	80,7	0,2	2,0	6,2	4,6	6,3	0,0
SI	2 388	1 725	11,4	55,4	24,9	0,1	6,7	0,0	13,0	0,0
SK	1 634	702	8,3	70,2	3,5	0,0	12,4	0,0	10,9	3,0
FI	3 562	3 822	12,5	71,0	4,7	1,0	14,9	0,0	7,0	1,3
SE	3 543	4 096	11,5	76,2	6,2	:	13,5	:	4,1	0,0
UK	3 011	3 498	11,8	85,5	0,0	0,0	13,4	0,0	1,1	0,0

p (predbežné údaje) – EU28, EU15, EA18, DE, ES, FR, IT, LT, NL, PT, SK, SE

: jav existuje, údaj je zahrnutý v inej položke

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

Tabuľka 35 Dane a odvody platené zo sociálnych dávok v štátoch EÚ, 2010

	Výdavky na sociálnu ochranu			Sociálne dávky	
	Hrubé výdavky (% HDP)	Netto výdavky (% HDP)	Netto výdavky ako % z hrubých	% zdanených dávok	% dávok, z ktorých sa platia soc. odvody
BE	29,9	27,6	91,9	57,4	38,9
BG	18,1	18,1	100,0	0,0	0,7
CZ	20,2	20,1	99,7	1,7	0,7
DK	33,2	28,1	84,5	55,7	55,0
DE	30,7	28,4	92,5	51,8	47,7
EE	18,0	17,6	97,8	64,1	0,9
IE	28,5	23,5	81,8	26,4	1,9
GR	29,1	28,1	96,5	55,2	2,7
ES	25,8	24,6	95,3	52,0	11,7
FR	33,8	32,1	94,7	58,8	36,2
IT	29,9	26,7	88,9	65,1	1,1
CY	22,1	21,4	96,9	30,8	10,1
LV	17,8	17,3	97,0	60,3	1,7
LT	19,1	18,8	98,0	11,3	11,3
LU	23,1	21,8	94,3	54,3	55,1
HU	23,2	23,0	99,1	55,4	3,4
MT	19,2	18,9	98,2	56,4	0,0
NL	32,2	26,6	81,7	55,8	55,8
AT	30,6	27,6	90,1	52,9	53,8
PT	27,0	26,1	96,8	55,6	0,2
RO	17,5	17,4	99,0	53,6	0,0
SI	24,9	24,5	98,6	54,7	0,0
SK	18,7	18,6	99,7	2,7	0,1
FI	30,6	27,5	89,8	57,8	57,8
SE	30,4	26,6	87,3	50,7	0,0
UK	27,5	18,0	65,2	18,8	0,7

Zdroj: Eurostat – ESSPROS

Tabuľka 36 Terénna sociálna práca v obciach

Prijímateľ:	Fond sociálneho rozvoja
Termín realizácie od – do:	01/2012 – 12/2015
Cieľ projektu:	Podpora sociálnej inklúzie prostredníctvom zvyšovania dostupnosti, kvality a efektivity služieb starostlivosti pre osoby ohrozené sociálnym vylúčením alebo vylúčené osoby so zameraním na zvyšovanie ich zamestnateľnosti
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12.2013 (dosiahnutá hodnota/ plánovaná hodnota)	<p>Počet obcí s osídlením MRK, ktoré využívajú výsledky projektu: 273/250</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži: 29 604/42 145</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu: 64 019/86 872</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – zdravotne postihnuté osoby: 3 497/750</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy: 34 415/44 727</p> <p>Počet osôb, ktoré využívajú služby sociálnych pracovníkov a ich asistentov, zamerané na sociálnu prácu v komunite: 64 871/86 000</p> <p>Počet programov ďalšieho vzdelávania pre osoby podieľajúce sa na sociálnej inklúzii osôb s osobitnými vzdelávacími potrebami: 0/1</p> <p>Počet programov ďalšieho vzdelávania pre osoby podieľajúce sa na sociálnej inklúzii osôb z MRK: 0/1</p> <p>Počet sociálnych pracovníkov a ich asistentov zameraných na sociálnu prácu v komunite: 852/860</p> <p>Počet zamestnancov zapojených do vzdelávacích aktivít projektu: 0/872</p>

Tabuľka 37 Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb

Prijímateľ:	Fond sociálneho rozvoja
Termín realizácie od – do:	3/2013 – 8/2015
Cieľ projektu:	Podpora sociálnej inklúzie prostredníctvom deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12.2013 (dosiahnutá hodnota/ plánovaná hodnota)	<p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu 0/750</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy 0/425</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži 0/325</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – zdravotne postihnuté osoby 0/450</p> <p>Počet osôb vyškolených v projekte 0/400</p> <p>Počet vytvorených monitorovacích systémov, vypracovaných analýz, výskumov, stratégií, hodnotení v oblasti sociálnej inklúzie 0/8</p>

Tabuľka 38 Komunitné centrá

Prijímateľ:	Fond sociálneho rozvoja
Termín realizácie od – do:	09/2013 – 11/2015
Cieľ projektu:	Podpora sociálnej inklúzie a pozitívnych zmien v komunitách s dôrazom na MRK prostredníctvom rozvoja komunitnej práce v komunitných centrách
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12.2013 (dosiahnutá hodnota/plánovaná hodnota)	Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu: 0 / 30 715 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy: 0 / 21 500 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži: 0 / 9 215 Počet osôb vyškolených v projekte: 0 / 715 Počet oblastí výkonu so zavedeným systémom prehlbovania kvalifikácie: 0 / 1 Počet novovytvorených pracovných miest: 0 / 200 Počet novovytvorených pracovných miest obsadených mužmi: 0 / 60 Počet novovytvorených pracovných miest obsadených ženami: 0 / 140 Počet osídlení MRK, v ktorých boli realizované aktivity komunitného charakteru: 0 / 120

Tabuľka 39 Národná rámcová stratégia podpory sociálneho zabezpečenia a boja proti chudobe

Prijímateľ:	Inštitút pre výskum práce a rodiny
Termín realizácie od – do:	8/2013 – 2/2014
Cieľ projektu:	Podporiť sociálnu inklúziu a boj proti chudobe prostredníctvom vytvorenia národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe a zabezpečiť senzibilizáciu verejnosti
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12.2013 (dosiahnutá hodnota/plánovaná hodnota)	Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu 0 / 102 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži 0 / 24 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy 0 / 78 Počet vytvorených monitorovacích systémov, vypracovaných analýz, výskumov, stratégií, hodnotení v oblasti sociálnej inklúzie 0/1

Tabuľka 40 Národná stratégia zamestnanosti

Prijímateľ:	Sekcia práce, MPSVR SR
Termín realizácie od – do:	11/2013 – 10/2014
Cieľ projektu:	Vytvorenie Národnej stratégie zamestnanosti, ktorej spoločné nadrezortné ciele majú v strednodobom časovom horizonte navodzovať smerovanie rozvoja zamestnanosti v SR
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12.2013 (dosiahnutá hodnota/plánovaná hodnota)	Počet vypracovaných štúdií, analýz, strategických dokumentov: 0 / 1

Tabuľka 41 Vybrané aktívne opatrenia na trhu práce v rámci SR bez BSK – 2

Prijímateľ:	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava
Termín realizácie od – do:	04/2013 – 11/2015
Cieľ projektu:	Cieľom projektu je podpora zamestnanosti, adaptability a znižovania nezamestnanosti uchádzačov o zamestnanie a znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie prostredníctvom poskytovania príspevkov na realizáciu AOTP. Ide o pokračovanie projektu 27110130028. Zvyšovanie zamestnanosti a podpora udržania občanov so ZP v zamestnaní prostredníctvom zriaďovania a udržania PM v CHD a CHP, začatia SZČ, pomoci pracovného asistenta. Zapojenie dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“) do aktívnej činnosti formou menších obecných služieb pre obec, alebo menších služieb pre samosprávny kraj. Zlepšenie zamestnateľnosti UoZ – absolventov škôl prostredníctvom vykonávania absolventskej praxe, zameranej na získanie odborných zručností v reálnom pracovnom prostredí. Zvýšenie motivácie zamestnávateľov vytvárať nové, ale i udržať existujúce PM. Zvýšenie zainteresovanosti právnických a fyzických osôb na miestnej úrovni pri vykonávaní dobrovoľníckej služby. Zvýšenie záujmu zamestnávateľov, verejného sektora a mimovládnych organizácií o spoluprácu s úradmi PSVR pri zabezpečení politiky trhu práce. Podpora zamestnávania UoZ prostredníctvom realizácie opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie. Novelou zákona o službách zamestnanosti od 1. 5. 2013 nie je na všetky nástroje AOTP právny nárok, zmenila sa obligatornosť na fakultatívnosť u nástrojov AOTP realizovaných podľa §§ 49, 50, 50j, 51, 52a, 56, 56a, 57 zákona o službách zamestnanosti, čo znamená zmenu podmienok ich poskytovania. Zároveň boli nástroje AOTP §§ 50a a 50c zrušené. Táto skutočnosť mala výrazný vplyv na implementáciu národného projektu
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.01.2013 (dosiahnutá hodnota/ plánovaná hodnota)	Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu 32 432/ 24 886 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži 15 122/ 12 692 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy 17 310/ 12 194 Počet úspešne umiestnených UoZ 6 041/ 5 706 Počet novovytvorených pracovných miest 3 787/4 763 Počet novovytvorených pracovných miest obsadených mužmi 1 938/ 2 429 Počet novovytvorených pracovných miest obsadených ženami 1 849/ 2 334 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – zdravotne postihnuté osoby 7 693/ 3 558 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov vo veku 15 – 24 rokov 6 032/ 6 032

Tabuľka 42 Podpora vytvárania pracovných miest

Prijímateľ:	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava
Termín realizácie od – do:	09/2013 – 11/2015
Cieľ projektu:	Hlavnou aktivitou je poskytovanie príspevkov na AOTP u vybraných zamestnávateľov – podpora vytvárania pracovných miest u vybraných zamestnávateľov, pre UoZ z cieľovej skupiny, prijatých do pracovného pomeru na plný pracovný úväzok, na dobu najmenej 18 mesiacov.
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12. 2013 (dosiahnutá hodnota/ plánovaná hodnota)	Počet novovytvorených pracovných miest 1 856 /2 121 Počet novovytvorených pracovných miest obsadených mužmi 968/1 218 Počet novovytvorených pracovných miest obsadených ženami 888/903 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži 968/ 1 218 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy 888/903 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu 1 856/ 2 121 Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov vo veku 15 – 24 rokov 1 056/ 380

Tabuľka 43 Vybrané aktívne opatrenia na trhu práce v rámci SR bez BSK – 3

Prijímateľ:	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava
Termín realizácie od – do:	11/2013 – 12/2015
Cieľ projektu:	Cieľom projektu je podpora zamestnanosti, adaptability a znižovania nezamestnanosti uchádzačov o zamestnanie a znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie prostredníctvom poskytovania príspevkov na realizáciu AOTP. Ide o pokračovanie projektu 27110130031. Zvyšovanie zamestnanosti a podpora udržania občanov so ZP v zamestnaní prostredníctvom zriaďovania a udržania PM v CHD a CHP, začatia SZČ, pomoci pracovného asistenta. Zapojenie dlhodobo nezamestnaných UoZ do aktívnej činnosti formou menších obecných služieb pre obec, alebo menších služieb pre samosprávny kraj. Zlepšenie zamestnateľnosti UoZ – absolventov škôl prostredníctvom vykonávania absolventskej praxe, zameranej na získanie odborných zručností v reálnom pracovnom prostredí. Zvýšenie motivácie zamestnávateľov vytvárať nové, ale i udržať existujúce PM. Zvýšenie zainteresovanosti právnických a fyzických osôb na miestnej úrovni pri vykonávaní dobrovoľníckej služby. Zvýšenie záujmu zamestnávateľov, verejného sektora a mimovládnych organizácií o spoluprácu s úradmi PSVR pri zabezpečení politiky trhu práce. Podpora zamestnávania UoZ prostredníctvom realizácie opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie.
Kumulovaný stav plnenia indikátorov k 31.12.2013 (dosiahnutá hodnota/ plánovaná hodnota)	<p>Počet úspešne umiestnených UoZ 863/ 1 303</p> <p>Počet novovytvorených pracovných miest 699 /808</p> <p>Počet novovytvorených pracovných miest obsadených mužmi 311/412</p> <p>Počet novovytvorených pracovných miest obsadených ženami 388/ 396</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – spolu 10 134/10 917</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – muži 4 962/5 568</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – ženy 5 172 /5 349</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov – zdravotne postihnuté osoby 235/2 247</p> <p>Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov vo veku 15 – 24 rokov 86/ 249</p>

Tabuľka 44 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 – MPSVR SR podľa programového rozpočtovania

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2013	%
07C	Sociálna inklúzia	1 765 548 960	1 789 246 605	1 778 516 595	99,4
07C01	Pomoc v hmotnej núdzi	299 919 845	298 891 087	295 030 180	98,7
07C0101	– Dávka v hmotnej núdzi	273 841 000	272 420 512	270 578 787	99,3
07C0102	– Dotácia na výkon osobitného príjemcu	123 600	176 159	158 384	89,9
07C0103	– Dotácia na stravu pre dieťa v hmotnej núdzi	13 940 000	13 909 371	12 397 076	89,1
07C0104	– Dotácia na školské potreby pre dieťa v hmotnej núdzi	2 787 300	2 995 657	2 729 775	91,1
07C0106	– Náhradné výživné	9 227 945	9 389 388	9 166 158	97,6
07C02	Podpora rodiny	990 109 749	983 826 204	980 906 833	99,7
07C0201	– Prídavok na dieťa	320 444 325	319 245 818	318 463 365	99,8
07C0202	– Rodičovský príspevok	354 517 142	349 746 692	349 316 368	99,9
07C0206	– Ostatné príspevky na podporu rodiny	50 821 919	50 590 894	49 366 468	97,6
07C020A	– Štátom platené poistné za osoby starajúce sa o dieťa	262 030 392	262 030 392	262 030 392	100,0
07C020B	– Príspevok na starostlivosť o dieťa	2 295 971	2 212 408	1 730 240	78,2
07C03	Kompenzácia sociálnych dôsledkov ŤZP	236 589 800	234 589 800	232 931 269	99,3
07C04	Iniciatívy v oblasti sociálnej inklúzie	3 263 706	3 353 185	3 113 564	92,9
07C040A	– Ostatné iniciatívy	2 709 702	2 849 152	2 617 791	91,9
07C040C	– Zvýšenie zamestnateľnosti cez FSR	554 004	504 033	495 773	98,4
07C05	Starostlivosť o ohrozené deti	81 624 067	80 454 426	80 217 303	99,7
07C0501	– Náhradná rodinná starostlivosť	14 781 919	13 781 919	13 300 467	96,5
07C0502	– Ústavná starostlivosť v štátnych detských domovoch	56 106 190	57 192 423	57 556 151	100,6
07C0503	– Ústavná starostlivosť v neštátnych zariadeniach	9 300 000	8 406 139	8 325 790	99,0
07C0504	– Prevencia a sanácia (MVO)	1 435 958	1 073 945	1 034 895	96,4
07C06	Nesystémové dávky sociálneho poistenia	49 720 610	49 720 610	49 720 610	100,0
07C07	Vianočný príspevok dôchodcom	65 000 000	72 200 000	72 200 000	100,0
07C08	Podpora sociálnej inklúzie	39 321 183	14 211 293	14 210 861	100,0
07C0801	– Podpora soc. inklúzie osôb ohroz. soc. vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity – op. 2.1	13 662 903	8 917 515	8 917 515	100,0

Správa o sociálnej situácii obyvateľstva SR za rok 2013
Príloha ku kapitole 3

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2013	%
07C0802	– Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobitným zreteľom na marginalizované komunity – opatrenie 2.2	14 134 129	1 857 614	1 857 614	100,0
07C0803	– Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života – opatrenie 2.3	11 524 151	3 436 164	3 435 732	100,0
07C0A	Podpora sociálnych služieb	0	52 000 000	50 185 975	96,5
07E	Tvorba a implementácia politik	141 812 399	144 078 877	143 931 151	99,9
07E03	Riadiaca, koncepčná a výskumná činnosť	15 885 508	17 280 891	17 172 996	99,4
07E0301	– Aparát ministerstva	15 885 508	17 280 891	17 172 996	99,4
07E04	Výkon štátnej správy na úseku soc. vecí, rodiny, práce a zamestnanosti	125 926 891	126 797 986	126 758 155	100,0
07E0401	– Špecializovaná štátna správa	116 355 888	116 676 248	116 634 269	100,0
07E0402	– Ostatná štátna správa	9 571 003	10 121 738	10 123 886	100,0
	Medzirezortné programy a podprogramy, ktorých je kapitola gestorom a účastníkom				
06G	Ludské zdroje	264 973 110	150 250 780	149 239 022	99,3
06G04	Aktívna politika trhu práce a zvýšenie zamestnanosti – MPSVR SR	17 217 563	28 146 144	27 135 519	96,4
06G0404	– Národné programy na rozvoj APTP a zvýšenie zamestnanosti	13 337 275	24 446 382	24 898 671	101,9
06G040I	– Zvýšenie zamestnanosti cez SIA	519 858	339 332	339 305	100,0
06G040J	– Individuálna štátna pomoc	3 360 430	3 360 430	1 897 543	56,5
06G15	Podpora rastu zamestnanosti	226 565 884	113 127 356	113 126 232	100,0
06G1501	– Podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti – opatrenie 1.1	195 918 701	109 008 637	109 007 513	100,0
06G1502	– Podpora tvorby a udržania prac. miest prostred. zvýšenia adaptability prac., podnikov a podpory podnikania – opatrenie 1.2	30 647 183	4 118 719	4 118 719	100,0
06G16	Podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v BSK	3 864 448	1 142 803	1 142 803	100,0
06G1601	– Podpora rastu zamestnanosti zlepšenia zamestnanosti s osobitným zreteľom na vzdelanostnú spoločnosť – opatrenie 3.1	2 066 929	475 022	475 023	100,0
06G1602	– Podpora soc. inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie prac. a rod. života v BSK – opatrenie 3.2	1 208 935	555 262	555 262	100,0
06G1603	– Budovanie kapacít a zlepšovanie kvality verejnej správy v BSK – opatrenie 3.3	588 584	112 519	112 518	100,0
06G17	Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy	10 125 215	1 819 072	1 819 071	100,0
06G1701	– Zlepšovanie kvality služieb poskytovaných verejnej správe a neziskovým organizáciám – OP. 4.1 a pre MVO v oblasti politiky zamestnanosti a sociálnej politiky – opatrenie 4.2	10 125 215	1 819 072	1 819 071	100,0

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2013	%
06G18	Technická pomoc	7 200 000	6 015 405	6 015 397	100,0
06G1801	– Technická pomoc – opatrenie 5.1	7 200 000	6 015 405	6 015 397	100,0
	Podprogramy, ktoré kapitola rieši ako účastník medzirezortného programu				
06H09	Hospodárska mobilizácia – MPSVR SR (gestor MH SR)	45 189	45 189	42 224	93,4
09706	Príspevky SR do medzinárodných organizácií – MPSVR SR (gestor MZV SR)	440 367	443 944	443 943	100,0
0A909	Elektronizácia VS a rozvoj elektronických služieb na centrálnej úrovni MF SR – MPSVR SR	0	2 111 203	2 111 202	100,0
0AR05	MPSVR SR – Protidrogová politika (gestor Úrad vlády SR)	50 000	50 000	24 000	48,0
	Výdavky spolu za kapitolu 22	2 172 870 025	2 086 226 598	2 074 308 137	99,4

Zdroj: MPSVR SR, Štátny záverečný účet

PRÍLOHA KU KAPITOLE 4

Tabuľka 1 Počty rómskych osídlení v jednotlivých krajoch Slovenska podľa typu (absolútne počty) – 1. časť

Kraj	Celkové počty			Obce bez osídlenia		Obce bez bývajúcich v rozptyle	
	Celkový počet osídlení	Celkový počet obcí, v ktorých je aspoň jeden typ osídlenia	Celkový počet sledovaných obcí	Počet obcí bez osídlení	% podiel na celkovom počte sledovaných obcí	Počet obcí v ktorých Rómovia nebývajú v rozptyle	% podiel na celkovom počte sledovaných obcí
Banskobystrický	142	93	266	173	65,0	5	1,9
Bratislavský	19	17	27	10	37,0	1	3,7
Košický	230	169	256	86	33,6	41	16,0
Nitriansky	65	41	134	93	69,4	4	3,0
Prešovský	254	196	243	47	19,3	95	39,1
Trenčiansky	13	11	41	30	73,2	0	0,0
Trnavský	61	45	76	31	40,8	3	4,0
Žilinský	19	11	27	15	55,6	1	3,7
SPOLU	803	583	1070	485	45,3	150	14,0

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014)

Tabuľka 2 Počty rómskych osídlení v jednotlivých krajoch Slovenska podľa typu (absolútne počty) – 2. časť

Kraj	Vo vnútri obce		Na okraji obce		Mimo obce	
	Počet osídlení vo vnútri obce	Počet obcí s osídleniami vo vnútri obce	Počet osídlení na okraji obce	Počet obcí s osídleniami na okraji obce	Počet segregovaných osídlení	Počet obcí so segregovanými osídleniami
Banskobystrický	51	27	40	34	51	49
Bratislavský	7	6	9	9	3	3
Košický	52	41	102	89	76	66
Nitriansky	45	34	13	10	7	6
Prešovský	46	34	128	112	80	77
Trenčiansky	6	5	5	5	2	2
Trnavský	30	25	21	19	10	7
Žilinský	9	5	6	5	4	3
SPOLU	246	177	324	283	233	213

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014)

Tabuľka 3 Odhadovaný počet a podiel Rómov na základe pripísanej etnicity podľa typu osídlenia

Kraj	Žijúci v rozptyle		Osídlenia vo vnútri obce		Osídlenia na okraji obce		Osídlenia mimo obce	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
Banskobystrický	57 758	73,2	8 537	10,8	6 394	8,1	6 200	7,9
Bratislavský	11 513	81,4	841	6,0	1 680	11,9	108	0,8
Košický	48 688	38,4	8 764	6,9	34 884	27,5	34 270	27,1
Nitriansky	21 840	71,5	5 847	19,1	1 431	4,7	1 434	4,7
Prešovský	25 432	22,3	14 565	12,8	45 177	39,6	29 033	25,4
Trenčiansky	4 634	53,9	1 571	18,3	1 515	17,6	878	10,2
Trnavský	12 105	57,8	5 707	27,3	2 275	10,9	849	4,1
Žilinský	5 335	60,6	664	7,5	1 664	18,9	1 148	13,0
SPOLU	187 305	46,5	46 496	11,5	95 020	23,6	73 920	18,4

Zdroj: Atlas rómskych komunit 2013 (UNDP, 2014),

Poznámky: počet = odhadovaný počet Rómov ,

% – podiel na počte všetkých odhadovaných Rómov v kraji, uvádzané údaje nepredstavujú oficiálne počty; týkajú sa iba obcí zaradených do Atlasu

Tabuľka 4 Prehľad infraštruktúrnej dostupnosti podľa jednotlivých krajov Slovenska

Kraj	Elektrická energia			Vodovod			Kanalizácia			Plynofikácia		
	Počet obcí úplne elektrifikovaných	Počet obcí čiastočne elektrifikovaných	Počet obcí bez prístupu k elektrickej energii	Počet obcí s verejným vodovodom	Počet obcí s čiastočným verejným vodovodom	Počet obcí bez verejného vodovodu	Počet obcí plne pokrytých verejnou kanalizáciou	Počet obcí čiast. pokrytých verejnou kanalizáciou	Počet obcí bez verejnej kanalizácie	Počet obcí úplne plynofikovaných	Počet obcí čiastočne plynofikovaných	Počet obcí bez prístupu k plynu
Banskobystrický kraj	266	0	0	204	3	59	81	18	167	177	1	88
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	76,7	1,1	22,2	30,5	6,8	62,8	66,5	0,4	33,1
Bratislavský kraj	27	0	0	26	1	0	22	4	1	27	0	0
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	96,3	3,7	0,0	81,5	14,8	3,7	100,0	0,0	0,0
Košický kraj	256	0	0	206	10	40	81	9	166	223	3	30
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	80,5	3,9	15,6	31,6	3,5	64,8	87,1	1,2	11,7
Nitriansky kraj	134	0	0	121	2	11	43	15	76	120	1	13
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	90,3	1,5	8,2	32,1	11,2	56,7	89,6	0,8	9,7
Prešovský kraj	243	0	0	192	6	45	122	15	106	202	4	37
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	79,0	2,5	18,5	50,2	6,2	43,6	83,1	1,7	15,2
Trenčiansky kraj	41	0	0	37	2	2	22	4	15	34	2	5
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	90,2	4,9	4,9	53,7	9,8	36,6	82,9	4,9	12,2
Trnavský kraj	76	0	0	71	1	4	53	5	18	74	1	1
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	93,4	1,3	5,3	69,7	6,6	23,7	97,4	1,3	1,3
Žilinský kraj	27	0	0	27	0	0	22	1	4	22	2	3
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	81,5	3,7	14,8	81,5	7,4	11,1
SPOLU	1070	0	0	884	25	161	446	71	553	879	14	177
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	82,6	2,3	15,1	41,7	6,6	51,7	82,2	1,3	16,5

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014), Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tabuľka 5 Podiel obydľí bez prístupu k pitnej vode podľa typu osídlenia a kraja (v %)

Kraj	Koľko % obydľí zo všetkých osídlení nemá prístup k pitnej vode	Koľko % obydľí v osídleniach vo vnútri obce nemá prístup k pitnej vode	Koľko % obydľí v osídleniach na okraji obce nemá prístup k pitnej vode	Koľko % obydľí v segregovaných osídlení nemá prístup k pitnej vode
Banskobystrický kraj	4,7	3,9	2,8	7,1
Bratislavský kraj	5,5	0,0	11,6	0,0
Košický kraj	10,7	5,2	8,9	16,8
Nitriansky kraj	4,4	6,2	0,8	0,0
Prešovský kraj	8,1	1,2	8,2	11,8
Trenčiansky kraj	0,9	1,7	0,2	0,0
Trnavský kraj	2,8	5,7	0,0	0,0
Žilinský kraj	2,7	0,0	8,7	0,0
SPOLU	7,2	4,0	6,9	11,1

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014), Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tabuľka 6 Dostupnosť zdravotníckych služieb – obce bez ambulancií podľa krajov

Kraj	Ambulancia všeobecného lekára		Pediatrická ambulancia		Gynekologická ambulancia		Stomatologická ambulancia		Lekáreň	
	Počet obcí bez ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby	Počet obcí bez ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby	Počet obcí bez ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby	Počet obcí bez ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby	Počet obcí bez ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby
Banskobystrický kraj	181	7 km	212	9 km	221	9 km	200	8 km	202	8 km
% zo sledovaných obcí	68,1		79,7		83,1		75,2		75,9	
Bratislavský kraj	6	7 km	12	10 km	19	11 km	15	11 km	11	8 km
% zo sledovaných obcí	22,2		44,4		70,4		55,6		40,7	
Košický kraj	170	6 km	188	8 km	230	12 km	188	7 km	187	6 km
% zo sledovaných obcí	66,4		73,4		89,8		73,4		73,1	
Nitriansky kraj	53	7 km	76	9 km	99	11 km	73	8 km	63	7 km
% zo sledovaných obcí	39,6		56,7		73,9		54,5		47,0	
Prešovský kraj	165	7 km	182	9 km	213	11 km	185	8 km	189	8 km
% zo sledovaných obcí	67,9		74,9		87,7		76,1		77,8	
Trenčiansky kraj	13	6 km	19	7 km	23	7 km	16	8 km	14	6 km
% zo sledovaných obcí	31,7		46,3		56,1		39,0		34,2	
Trnavský kraj	22	5 km	37	8 km	52	8 km	38	7 km	29	6 km
% zo sledovaných obcí	29,0		48,7		68,4		50,0		38,2	
Žilinský kraj	8	6 km	11	8 km	16	10 km	11	8 km	11	7 km
% zo sledovaných obcí	29,6		40,7		59,3		40,7		40,7	
SPOLU	618	7 km	737	9 km	873	10 km	726	8 km	706	7 km
% zo sledovaných obcí	57,8		68,9		81,6		67,9		66,0	

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014), Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tabuľka 7 Rozdelenie lokalít na päťiny podľa Indexu segregácie a podrozvinutosti podľa krajov

Kraj	0 – 6,6		6.6 – 13.2		13.2 – 19.8		19.8 – 26.4		26.4 – 33		Spolu
	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	
Banskobystrický kraj	82	57,7	44	31,0	11	7,7	4	2,8	1	0,7	142
Bratislavský kraj	13	68,4	4	21,1	2	10,5	0	0,0	0	0,0	19
Košický kraj	123	53,9	74	32,5	21	9,2	6	2,6	4	1,8	228
Nitriansky kraj	56	88,9	5	7,9	2	3,2	0	0,0	0	0,0	63
Prešovský kraj	159	62,6	69	27,2	18	7,1	7	2,8	1	0,4	254
Trenčiansky kraj	10	76,9	2	15,4	1	7,7	0	0,0	0	0,0	13
Trnavský kraj	51	83,6	9	14,8	1	1,6	0	0,0	0	0,0	61
Žilinský kraj	12	63,2	6	31,6	1	5,3	0	0,0	0	0,0	19
SPOLU	506	63,3	213	26,7	57	7,1	17	2,1	6	0,8	799

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013 (UNDP, 2014)

Tabuľka 8 Zoznam vybraných indikátorov sociálnej inklúzie(2011 – 2012)

Indikátor	2011			2012			rozdiel		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Primárne indikátory									
Miera rizika chudoby podľa pohlavia (celá populácia)	13,0	12,8	13,1	13,2	13,2	13,3	0,2	0,4	0,2
Miera rizika chudoby (0 – 5 roční)	21,1	21,0	21,1	21,4	23,0	19,2	0,3	2,0	-1,9
Miera rizika chudoby (6 – 11 roční)	20,3	18,5	22,4	20,2	18,7	21,8	-0,1	0,2	-0,6
Miera rizika chudoby (12 – 17 roční)	21,9	21,1	22,8	23,7	23,6	23,8	1,8	2,5	1,0
Miera rizika chudoby podľa pohlavia (0 – 17 roční)	21,2	20,2	22,2	21,9	21,9	22,0	0,7	1,7	-0,2
Miera rizika chudoby podľa pohlavia (18 – 24 roční)	14,8	14,3	15,4	14,4	13,0	16,0	-0,4	-1,3	0,6
Miera rizika chudoby podľa pohlavia(25 – 54 roční)	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4	12,3	0,0	0,0	-0,1
Miera rizika chudoby podľa pohlavia (55 – 64 roční)	10,0	10,2	9,9	10,2	9,7	10,6	0,2	-0,5	0,7
Miera rizika chudoby podľa pohlavia (18 – 64 roční)	12,4	12,4	12,3	12,3	12,1	12,5	-0,1	-0,3	0,2
Miera rizika chudoby podľa pohlavia (65+ roční)	6,3	3,4	8,2	7,8	5,9	9,0	1,5	2,5	0,8
Hranica rizika chudoby – domácnosť jednotlivca (EUR)	3 784			4 156			372,0		
Hranica rizika chudoby – domácnosť jednotlivca (PPS)	5 314			5 744			430,0		
Hranica rizika chudoby – domácnosť 2 dospelí a 2 deti (EUR)	7 945			8 728			783,0		
Hranica rizika chudoby – domácnosť 2 dospelí a 2 deti (PPS)	11 159			12 063			904,0		
Pretrvávajúca miera rizika chudoby (celá populácia)	7,8	7,6	8,0	:	:	:	:	:	:
Pretrvávajúca miera rizika chudoby (0 – 17 roční)	16,3	16,1	16,5	:	:	:	:	:	:
Pretrvávajúca miera rizika chudoby (18 – 64 roční)	6,6	6,3	7,0	:	:	:	:	:	:
Pretrvávajúca miera rizika chudoby (65+ roční)	4,9	3,3	5,9	:	:	:	:	:	:
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (celá populácia)	22,8	24,5	21,0	20,5	20,5	21,0	-2,3	-4,0	-0,4
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (0 – 5 roční)	26,1	25,5	27,2	25,2	23,5	27,2	-0,9	-2,0	-0,3
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (6 – 11 roční)	26,1	26,1	26,1	28,9	28,9	26,1	2,8	2,8	3,7
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (12 – 17 roční)	22,2	20,9	23,3	21,2	21,2	23,3	-1,0	0,3	-2,1
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (0 – 17 roční)	25,5	24,2	26,1	24,0	23,3	26,1	-1,5	-0,9	-0,9
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (18 – 64 roční)	24,2	25,5	22,8	21,2	21,2	22,8	-3,0	-4,3	-1,4
Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby (65+ roční)	8,3	5,3u	10,8	12,4	10,4u	10,8	4,1	5,1	3,3
Dlhodobá miera nezamestnanosti	9,3	9,5	9,1	9,4	9,3	9,5	0,1	-0,2	0,4
Populácia žijúca v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou (populácia 0 – 59 roční)	7,7	7,5	7,8	7,2	7,0	7,5	-0,5	-0,5	-0,3
Populácia žijúca v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou (0 – 5 roční)	8,9	9,6	8,1	7,0	7,6	6,2	-1,9	-2,0	-1,9
Populácia žijúca v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou (6 – 11 roční)	7,4	7,9	6,8	6,2	6,5	5,9	-1,2	-1,4	-0,9

Správa o sociálnej situácii obyvateľstva SR za rok 2013
Príloha ku kapitole 4

Indikátor	2011			2012			rozdiel		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Populácia žijúca v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou (12 – 17 roční)	6,1	6,4	5,8	8,1	9,3	6,7	2,0	2,9	0,9
Populácia žijúca v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou (0 – 17 roční)	7,3	7,7	6,7	7,2	7,9	6,3	-0,1	0,2	-0,4
Populácia žijúca v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou (18 – 59 roční)	7,8	7,5	8,1	7,2	6,8	7,7	-0,6	-0,7	-0,4
Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a nepokračujú v ďalšom vzdelávaní	5,1	5,4	4,6	5,3	6,0	4,6	0,2	0,6	0,0
Miera materiálnej deprivácie (celá populácia)	22,0	20,8	23,1	22,7	21,5	23,9	0,7	0,7	0,8
Miera materiálnej deprivácie (0 – 5 roční)	24,9	27,1	22,5	22,7	22,2	23,3	-2,2	-4,9	0,8
Miera materiálnej deprivácie (6 – 11 roční)	23,0	21,2	25,1	21,9	21,2	22,6	-1,1	0,0	-2,5
Miera materiálnej deprivácie (12 – 17 roční)	23,5	23,0	24,1	26,3	26,1	26,5	2,8	3,1	2,4
Miera materiálnej deprivácie (0 – 17 roční)	23,7	23,5	24,0	23,9	23,4	24,4	0,2	-0,1	0,4
Miera materiálnej deprivácie (18 – 64 roční)	21,3	20,7	21,9	21,5	20,8	22,3	0,2	0,1	0,4
Miera materiálnej deprivácie (65+ roční)	23,5	16,9	27,6	27,4	23,0	30,1	3,9	6,1	2,5
Sekundárne indikátory									
Miera rizika chudoby podľa typu domácnosti:									
jednotlivec mladší ako 65 rokov	25,1			24,1			-1,0		
jednotlivec starší ako 65 rokov	12,4			14,7			2,3		
jednotlivec	18,7	23,7	16,8	19,3	23,5	17,5	0,6	-0,2	0,7
dvaja dospelí, najmenej jeden starší ako 65 rokov	3,2			4,6			1,4		
dvaja dospelí, obaja mladší ako 65 rokov	7,4			9,1			1,7		
jednotlivec s najmenej jedným dieťaťom	26,4			27,5			1,1		
dvaja dospelí s jedným závislým dieťaťom	13,2			12,4			-0,8		
dvaja dospelí s dvomi závislými deťmi	13,1			14,3			1,2		
dvaja dospelí s tromi a viac závislými deťmi	32,6			35,1			2,5		
traja a viac dospelí so závislými deťmi	15,5			13,3			-2,2		
domácnosti so závislými deťmi	16,8			16,5			-0,3		
domácnosti bez závislých detí	7,9			9,0			1,1		
Miera rizika chudoby podľa intenzity práce domácnosti									
domácnosti bez detí – s nízkou intenzitou práce (0,2 – 0,45)	23,8			29,9			6,1		
domácnosti bez detí – so strednou intenzitou práce (0,45 – 0,55)	7,8			8,9			1,1		
domácnosti bez detí – s vysokou intenzitou práce (0,55 – 0,85)	1,3			2,6			1,3		
domácnosti bez detí – s veľmi vysokou intenzitou práce (0,85 – 1)	1,9			1,6			-0,3		
domácnosti s deťmi – s nízkou intenzitou práce (0,2 – 0,45)	34,5			37,6			3,1		
domácnosti s deťmi – so strednou intenzitou práce (0,45 – 0,55)	25,1			24,8			-0,3		

Indikátor	2011			2012			rozdiel		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
domácnosti s deťmi – s vysokou intenzitou práce (0,55 – 0,85)	11,1			8,8			-2,3		
domácnosti s deťmi – s veľmi vysokou intenzitou práce (0,85 – 1)	4,8			4,5			-0,3		
Miera rizika chudoby podľa najčastejšej ekonomickej aktivity (18+)									
nezamestnaní	42,6	42,3	42,9	44,6	45,9	43,2	2,0	3,6	0,3
zamestnaní	6,3	6,7	5,9	6,2	6,6	5,6	-0,1	-0,1	-0,3
dôchodcovia	6,3	3,6	7,7	7,7	5,8	8,8	1,4	2,2	1,1
iná neaktívna osoba	18,5	17,0	19,7	17,9	15,0	20,3	-0,6	-2,0	0,6
Miera rizika chudoby podľa typu vlastníctva									
vlastník alebo bezplatné ubytovanie	12,4	12,4	12,5	12,4	12,3	12,4	0,0	-0,1	-0,1
nájomca	18,9	17,6	20,2	22,9	22,9	22,9	4,0	5,3	2,7
Rozptyl okolo hranice miery rizika chudoby – 40% národného ekvivalentného mediánu príjmu	4,5	4,8	4,3	4,3	4,5	4,2	-0,2	-0,3	-0,1
Rozptyl okolo hranice miery rizika chudoby – 50% národného ekvivalentného mediánu príjmu	7,7	7,8	7,6	7,8	7,8	7,9	0,1	0,0	0,3
Rozptyl okolo hranice miery rizika chudoby – 70% národného ekvivalentného mediánu príjmu	18,7	18,3	19,1	20,4	19,6	21,2	1,7	1,3	2,1
Deti žijúce v domácnostiach bez zamestnania (0 – 17 ročné)	9,6			9,9			0,3		
Populácia žijúca v domácnostiach bez zamestnania (18 – 59 roční)	8,7	8,3	9,2	8,4	7,9	8,8	-0,3	-0,4	-0,4
Populácia s nízkou vzdelanostnou úrovňou (25 – 39 roční)	76,6	37,6	38,9	77,6	39,2	40,4	1,0	1,6	1,5
Populácia s nízkou vzdelanostnou úrovňou (40 – 59 roční)	145,0	53,1	91,9	132,1	48,5	83,6	-12,9	-4,6	-8,3
Populácia s nízkou vzdelanostnou úrovňou (55 – 64 roční)	109,7	33,2	76,5	101,6	31,3	70,4	-8,1	-1,9	-6,1
Populácia s nízkou vzdelanostnou úrovňou (25 – 64 roční)	273,5	105,2	168,3	261,2	102,8	158,5	-12,3	-2,4	-9,8
Miera rizika chudoby detí (0 – 17 ročné) žijúcich v zamestnaných domácnostiach	16,1	14,6	17,7	16,4	15,6	17,2	0,3	1,0	-0,5
Hĺbka materiálnej deprivácie	3,7	3,8	3,7	3,7	3,8	3,7	0,0	0,0	0,0
Miera preťaženia obyvateľstva nákladmi na bývanie (celá populácia)	8,4	7,9	8,9	8,4	7,5	9,1	0,0	-0,4	0,2
Miera preťaženia obyvateľstva nákladmi na bývanie – chudobní	38,4	37,9	38,9	36,4	33,7	38,8	-2,0	-4,2	-0,1
Miera preťaženia obyvateľstva nákladmi na bývanie – nechudobní	3,9	3,5	4,4	4,1	3,6	4,6	0,2	0,1	0,2
Kontextové indikátory									
Nerovnosť distribúcie príjmov – S80/S20 – podiel príjmov horného a dolného kvintilu	3,8	3,9	3,7	3,7	3,8	3,7	-0,1	-0,1	0,0
Nerovnosť distribúcie príjmov – Gini koeficient	25,7	:	:	25,3	:	:	-0,4	:	:
Očakávaná stredná dĺžka života									
Stredná dĺžka života pri narodení	76,1	72,3	79,8	76,3	72,5	79,9	0,2	0,2	0,1
Stredná dĺžka života vo veku 65 rokov	16,8	14,5	18,4	16,8	14,6	18,5	0,0	0,1	0,1
Miera rizika chudoby zakotvená v čase (2005)	2,7	2,9	2,6	2,1	2,2	2,0	-0,6	-0,7	-0,6
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi okrem dôchodkov	19,5	19,4	19,7	20,0	20,2	19,8	0,5	0,8	0,1

Indikátor	2011			2012			rozdiel		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi vrátane dôchodkov	38,3	35,3	41,2	37,9	35,0	40,5	-0,4	-0,3	-0,7
Chudoba pracujúcich	6,3	6,7	5,9	6,2	6,6	5,6	-0,1	-0,1	-0,3

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 9 Zoznam národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia (2011-2012)

Názov indikátora	2011	2012
Miera nezamestnanosti ľudí do 21 rokov, absolventov ZŠ a SŠ s ukončeným vzdelaním (IV.Q)	49,8	50,5
Miera extrémnej chudoby detí	7,8	13,8
Podiel počtu detí v dolnom kvintile príjmového rozloženia na celkovom počte detí	28,8	28,5
Počet materských škôl pripadajúcich na deti vo veku 3-5 rokov	17,7	17,3
Zaškolenosť detí vo veku 3 – 5 rokov v materských školách	73,1	74,3
Deti žijúce v domácnostiach bez zamestnania	9,6	9,9
Podiel živonarodených detí mladým matkám z celkového počtu živonarodených detí	2,1	2,2
Miera úspešnosti mladých dospelých opúšťajúcich detský domov na trhu práce	37,4	34,2
Miera neukončeného základného vzdelania nezamestnaných osôb	4,6	4,6
Podiel veľmi dlhodobej nezamestnanosti na nezamestnanosti	30,6	31,6
Kapacita útulkov	3,1	3,1
Miera rizika chudoby pracujúcich	6,3	6,2
Podiel osôb v extrémnej príjmovej chudobe z celkového počtu osôb	2,4	2,1
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny z celkových spotrebných výdavkov	29,5	27,8
Nerovnosť vo výdavkoch na potraviny	0,10	0,05
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny a bývanie z celkových spotrebných výdavkov	60,9	61,6
Nepriaznivé podmienky bývania	13,5	12,2
Podiel domácností, pre ktoré bývanie znamená finančnú záťaž zo všetkých domácností	6,3	5,9
Podiel domácností s nedoplatkami súvisiacimi s bývaním z celkového počtu domácností	7,0	6,4
Hĺbka chudoby	22,8	20,5
Miera nedostupnosti zdravotníckeho vyšetrenia, liečby, zubného vyšetrenia	28,1	29,5
Distribúcia príjmov – Pomer príjmov horného a dolného kvintilu (S80/S20)	3,8	3,7

Zdroj: Administratívne dáta UPSVR, ŠÚ SR-VZPS, EU SILC, Štatistika rodinných účtov, Štatistická ročenka regiónov Slovenska, ÚIPŠ, Infostat

PRÍLOHA KU KAPITOLE 5

Tabuľka 1 Porovnanie vybraných indikátorov v kontexte stratégie Európa 2020 medzi krajinami EU28 v poslednom dostupnom roku - makroekonomické prostredie

	eu28	be	bg	cz	dk	de	ee	ie	gr	es	fr	hr	it	cy	lv	lt	lu	hu	mt	nl	at	pl	pt	ro	si	sk	fi	se	uk
HDP na hlavu v PPS	100	120	47	81	126	123	71	129	75	96	109	62	101	92	64	72	263	67	86	128	130	67	76	50	84	76	115	126	106
Rast reálneho HDP (%)	0,1	0,2	0,9	-0,9	0,4	0,4	0,8	-0,3	-3,9	-1,2	0,2	-1,0	-1,9	-5,4	4,1	3,3	2,1	1,1	2,4	-0,8	:	1,6	-1,4	3,5	-1,1	0,9	-1,4	1,5	1,7
Rast reálneho HDP - predpoveď na 2014	1,6	1,4	1,7	2,0	1,5	1,8	1,9	1,7	0,6	1,1	1,0	-0,6	0,6	-4,8	3,8	3,3	2,6	2,3	2,3	1,2	1,6	3,2	1,2	2,5	0,8	2,2	0,2	2,8	2,7
Rast zamestnanosti (%) (1)	-0,4	-0,2	:	0,9	0,4	0,6	:	2,4	-4,1	-3,0	:	:	:	:	2,3	:	1,7	0,4	:	-1,0	:	:	:	-0,1	-2,0	-0,8	-1,3	1,0	:
Harmonizovaná miera inflácie	1,5	1,2	0,4	1,4	0,5	1,6	3,2	0,5	-0,9	1,5	1,0	2,3	1,3	0,4	0,0	1,2	1,7	1,7	1,0	2,6	2,1	0,8	0,4	3,2	1,9	1,5	2,2	0,4	2,6
Saldo verejných financií (%HDP)	-3,3	-2,6	-1,5	-1,5	-0,8	0,0	-0,2	-7,2	-12,7	-7,1	-4,3	-4,9	-3,0	-5,4	-1,0	-2,2	0,1	-2,2	-2,8	-2,5	-1,5	-4,3	-4,9	-2,3	-14,7	-2,8	-2,1	-1,1	-5,8
Verejný dlh (%HDP)	87,1	102	18,9	46	44,5	78,4	10	123,7	175,1	93,9	93,5	67,1	132,6	112	38,1	39,4	23,1	79,2	73	73,5	74,5	57	129	38,4	71,7	55,4	57	40,6	90,6

Zdroj: Eurostat, (1) zdroj údajov za SR je ŠÚ

Tabuľka 2 Porovnanie vybraných indikátorov v kontexte stratégie Európa 2020 medzi krajinami EU28 v poslednom dostupnom roku - inteligentný a inkluzívny rast

	eu28	be	bg	cz	dk	de	ee	ie	gr	es	fr	hr	it	cy	lv	lt	lu	hu	mt	nl	at	pl	pt	ro	si	sk	fi	se	uk	
Miera zamestnanosti 20 - 64 roč. (1)	spolu	68,3	67,2	63,5	72,5	75,6	77,1	73,3	65,5	53,2	58,2	69,5	53,9	59,8	67,1	69,7	69,9	71,1	63,2	64,9	76,5	75,5	64,9	65,6	63,9	67,2	65,0	73,3	79,8	74,9
	ženy	62,5	62,1	60,7	63,8	72,4	72,3	70,1	60,3	43,3	53,1	65,5	49,7	49,9	62,2	67,7	68,6	63,9	57	49,8	71,6	70,8	57,6	62,4	56,2	63	57,8	71,9	77,2	69,4
	muži	74,2	72,3	66,4	81	78,7	81,9	76,7	70,9	62,9	63,3	73,7	58,3	69,8	72,6	71,9	71,2	78	69,7	79,5	81,3	80,3	72,1	68,8	71,6	71,2	72,2	74,7	82,2	80,5
Miera zamestnanosti 55-64 roč. (2)	spolu	50,1	41,7	47,4	51,6	61,7	63,5	62,6	51,3	35,6	43,4	45,6	36,5	42,7	49,6	54,8	53,4	40,5	38,5	35,9	60,1	44,9	40,6	46,7	41,5	33,5	44	58,5	73,6	59,8
	ženy	43,3	35,8	43,4	41,4	56,8	57,5	63,6	43,4	25,9	36,2	43,1	29,7	33,1	38,3	54,6	51,2	32,4	32,3	18,4	50	36	31	40,7	32,7	25,2	35,7	60,5	70,3	53,1
	muži	57,5	47,7	51,9	62,5	66,5	69,8	61,4	59,3	45,8	50,9	48,3	43,7	52,9	61,1	55,2	56,1	48,3	46,2	53,7	70,2	54,3	51,3	53,2	51,5	41,8	53,3	56,5	76,9	66,9
Miera celoživotného vzdelávania (25-64) (3)	spolu	10,4	6,7	1,7	9,7	31,4	7,8	12,6	7,3	2,9	10,9	17,7	2,4	6,2	6,9	6,5	5,7	14,4	3	7,7	17,4	13,9	4,3	9,8	2	12,4	2,9	24,9	28,1	16,1
	ženy	11,3	6,8	1,8	9,7	37,2	7,8	15,2	7,7	2,9	11,6	19,9	2,3	6,5	7,1	7,8	6,3	14,9	3,1	7,9	18	15,3	4,9	10,1	1,9	14,5	3,1	28,8	35,1	17,6
	muži	9,5	6,6	1,6	9,7	25,7	7,9	9,8	6,9	3	10,1	15,4	2,5	5,8	6,6	5	5	13,8	2,9	7,6	16,8	12,6	3,8	9,5	2,2	10,3	2,8	21,1	21,3	14,6
Miera nezamestnanosti (4)	spolu	10,8	8,4	13	7	7	5,3	8,6	13,1	27,3	26,1	10,3	17,2	12,2	15,9	11,9	11,8	5,8	10,2	6,5	6,7	4,9	10,3	16,5	7,3	10,1	14,2	8,2	8	7,5
	ženy	10,9	8,2	11,8	8,3	7,3	5,0	8,2	10,7	31,3	26,7	10,2	16,6	13,1	15,2	11,1	10,5	6,4	10,2	6,4	6,3	4,9	11,1	16,6	6,6	10,9	14,5	7,5	7,8	7,0
	muži	10,8	8,7	13,9	5,9	6,7	5,6	9,1	15	24,3	25,6	10,4	17,8	11,5	16,6	12,6	13,1	5,4	10,2	6,6	7,1	4,9	9,7	16,4	7,9	9,5	14	8,8	8,2	8,0
Miera nezamestnanosti mladých ľudí (15 - 24) (5)	spolu	23,4	23,7	28,4	18,9	13	7,9	18,7	26,8	58,3	55,5	24,8	49,7	40	38,9	23,2	21,9	17,4	27,2	13,5	11,0	9,2	27,3	37,7	23,6	21,6	33,7	19,9	23,4	20,5
	ženy	22,7	22,5	25,7	19,3	11,8	7,1	19,8	23,5	64,2	54,6	25,1	51,1	41,4	36,8	24,9	20,4	14,8	28,4	10,9	11,2	9,4	30,1	39,3	23,9	23,7	31,6	17,1	22	18
	muži	24,1	24,7	30,2	18,7	14,1	8,6	17,7	29,8	53,6	56,2	24,5	48,8	39	41,1	21,8	23	19,3	26,3	15,6	10,8	8,9	25,4	36,3	23,5	20,1	34,9	22,9	24,6	22,8
Miera ekonomickej aktivity mladých (15 - 24) (6)	spolu	42,2	31	29,6	31,5	61,7	50,9	39,8	39,7	28,4	37,4	37,6	28,8	27,2	38,5	39,4	31,5	25,9	27,2	51,6	70,0	59,3	33,3	35,7	30,8	33,8	30,8	51,8	54,5	58,7
	ženy	39,3	28,2	24,7	26,1	62,4	48,7	38,2	38,7	25,4	35,5	34,1	24,5	23,4	36,4	36	27	21,8	24	47	70,8	55,5	27,9	34,3	25,7	30,2	23,7	52,9	55,2	56,7
	muži	44,9	33,7	34,3	36,8	61,1	52,9	41,4	40,6	31,5	39,3	41	32,9	30,8	40,9	42,6	35,8	29,8	30,4	55,9	69,3	63,1	38,4	37,1	35,6	37,1	37,6	50,8	53,9	60,7
Ekonomicky neaktívni mladí vo vzdelávaní alebo školení (7)	88,8	91,8	80,2	94,2	86,7	92,3	88,3	91	91,6	88,5	92,4	93,1	85,1	90,6	88,4	91,9	96,5	88	90,4	82	89,8	90,9	90,4	83,8	93,6	94,5	78,4	77,7	85,1	
Mladí (15 - 24), ktorí nie sú zamestnaní ani zapojení do procesu vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET) (8)	spolu	13	12,7	21,6	9,1	6	6,3	11,3	16,1	20,6	18,6	11,2	18,6	22,2	18,7	13	11,1	5	15,4	9,9	5,1	7,1	12,2	14,2	17,2	9,2	13,7	9,3	7,5	13,3
	ženy	13,3	12,1	21,1	10,8	5,8	7,0	11,8	15,8	20,3	17,9	11,5	17,7	21,5	17	13,4	10,6	4,0	17,1	10,2	5,3	7,3	12,3	14,1	18,9	8,6	13,1	8,1	7,2	14,5
	muži	12,7	13,2	22,1	7,5	6,3	5,6	10,8	16,5	20,9	19,3	11	19,5	22,8	20,6	12,6	11,6	5,9	13,9	9,5	4,9	6,9	12,1	14,3	15,5	9,8	14,2	10,6	7,7	12,2

		eu28	be	bg	cz	dk	de	ee	ie	gr	es	fr	hr	it	cy	lv	lt	lu	hu	mt	nl	at	pl	pt	ro	si	sk	fi	se	uk
Miera vysokoškolsky vzdelanej populácie vo veku 30 - 34 rokov (9)	spolu	36,8	42,7	29,4	26,7	43,4	33,1	43,7	52,6	34,6	40,7	44	25,9	22,4	47,8	40,7	51,3	52,5	31,9	26	43,1	27,3	40,5	29,2	22,8	40,1	26,9	45,1	48,3	47,6
	ženy	41	49,3	37,6	29,6	51,8	34,0	54,9	58,7	39	45,3	48,4	30,3	27,2	53,4	53,1	60,8	55,6	37,4	29	46,3	27,9	48,4	34,8	24,6	49,6	31,8	52,9	55,2	50,5
	muži	32,6	36,2	21,8	24	35,2	32,2	33,1	45,9	30,5	36,1	39,5	22,3	17,7	41,6	28,3	41,9	49,2	26,5	23,1	39,8	26,7	32,9	23,6	21,2	31,1	22,3	37,6	41,8	44,6
Miera zamestnanosti nízkokvalifikovaných (ISCED 0-2) (10)	spolu	52,1	47,8	38,1	41,8	60,9	58	58,2	46,9	46,5	48,1	54,3	36,1	49,8	55,5	50,9	38,9	61,8	39,4	50,9	60,7	55,3	38,5	61,8	53,4	45,5	31,3	54,1	63,8	57,6
	ženy	42,5	37,9	32,6	35,7	53,9	50,8	50,7	34,4	33,5	39,7	47,6	30,0	34,1	49,7	41	32,7	51,7	33,6	29	50,6	50,8	28,3	55,8	44,3	36,4	27,7	48,3	55,2	48,4
	muži	62	56,9	43,4	52,5	67,6	67,5	62,5	57,1	58,3	55,9	61,8	45,6	64,6	62,2	56,8	43,6	72,8	47,5	73,5	71,9	63,1	49	67,2	65,6	55,1	36,9	58,2	71,5	68,1
Miera nezamestnanosti nízkokvalifikovaných (ISCED 0-2) (11)	spolu	17,9	13,5	28,5	23,4	9,2	12,5	13,7	20,3	28,6	32,9	14	19,6	14,3	18,0	22,6	32,9	8,6	21,8	8,2	8,6	8,7	19,3	17,1	6,7	17,8	40	12,2	13,4	10,7
	ženy	17,6	13,3	28,4	23,6	9,3	10,3	11,7	15,5	30,7	34,3	13,9	18,8	15,7	12,5	25,7	34,1	10,8	20,9	9,2	7,7	7,4	21	16,3	4,5	19,1	37,7	13,1	14,3	10,4
	muži	18,1	13,7	28,6	23,2	9,2	14,5	14,6	22,4	27,5	31,9	14,1	20,3	13,7	22,4	21,2	32,2	6,8	22,6	7,7	9,4	10,3	18,2	17,7	8,7	16,8	42,5	11,7	12,7	10,9
Miera dlhodobej nezamestnanosti (12)	spolu	5,1	3,9	7,4	3	1,8	2,4	3,8	7,9	18,4	13,1	4,2	11	6,9	6,1	5,8	5,1	1,8	5	2,9	2,4	1,2	4,4	9,3	3,4	5,2	10	1,7	1,5	2,7
	ženy	5,1	3,7	6,6	3,7	2	2,2	3,4	5,3	21,5	13,7	4,1	10,6	7,5	5,7	4,9	4,6	2,0	4,9	2,4	2,2	1,1	4,8	9,1	3,2	5,5	9,9	1,3	1,3	2,2
	muži	5,2	4	8,1	2,5	1,6	2,6	4,2	10,1	16,1	12,6	4,2	11,3	6,5	6,5	6,6	5,5	1,6	5,0	3,2	2,6	1,2	4	9,4	3,6	4,9	10	2,1	1,7	3,2
Podiel osôb predčasne opúšťajúcich vzdelávací systém (13)	spolu	11,9	11	12,5	5,4	8	9,9	9,7	8,4	10,1	23,5	9,7	3,7	17	9,1	9,8	6,3	6,1	11,8	20,9	9,2	7,3	5,6	19,2	17,3	3,9	6,4	9,3	7,1	12,4
	ženy	10,2	8,7	12,7	5,5	6,2	9,3	5,8	6,9	7,6	19,9	8,8	2,7	13,7	4,2	5,8	4,7	3,7	11,1	18,2	7,4	7	3,2	14,5	16	2,6	6,1	8,3	6,2	11,2
	muži	13,6	13,2	12,3	5,4	9,9	10,4	13,6	9,8	12,7	27	10,7	4,7	20,2	14,8	13,6	7,8	8,4	12,5	23,2	10,9	7,7	7,9	23,6	18,6	5	6,7	10,4	7,9	13,7
Daňový klin (14)		39,9*	50,1	:	39,3	36,6	45,1	38,7	21,1	36,9	37,2	45,6	:	44,7	:	:	:	29,9	49	:	32,2	44,5	34,7	34,8	:	38,5	38,4	37,6	40,8	26,9
Pasca nezamestnanosti - jednotlivec (15)		74,74*	91,9	81,61	80,1	89,8	73,3	64,3	74,1	51,56	82,81	77,27	:	78,7	:	90,1	66,6	86	79,5	55,9	84	67,6	80,8	79,2	53,9	89,5	44,3	74,76	72,3	64,94
Pasca nízkej mzdy - jednotlivec (15)		47,46*	60	22	48	74	56	25	48	25	30	48	:	41	:	33	27	59	38	22	73	41	61	21	31	49	26	54	40	50
Pasca nízkej mzdy - dvojica s 2 deťmi (jeden zárobok) (15)		59,47*	49	22	94	95	88	20	71	10	14	72	:	4	:	71	85	111	56	22	66	95	37	34	34	62	49	100	72	81
Populácia ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením v % (16)	spolu	24,8	21,6	49,3	15,4	19	19,6	23,4	:	34,6	28,2	19,1	32,3	29,9	27,1	36,2	32,5	18,4	32,4	23,1	15,0	18,5	26,7	25,3	41,7	19,6	20,5	17,2	15,6	24,1
	ženy	25,7	22,3	50,9	16,9	18,9	21,1	24,4	:	35,2	28,1	19,6	33,3	31,7	29	36,8	33,4	19,4	33	24,3	16,3	19,6	27,3	25,9	42,6	20,8	21,3	17,4	17,2	24,8
	muži	23,8	20,9	47,6	13,7	19,1	18,1	22,3	:	33,9	28,4	18,4	31,2	28	25,1	35,5	31,4	17,3	31,8	21,9	13,6	17,3	26,1	24,6	40,7	18,3	19,7	17	14,1	23,4
Populácia ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením do 18 rokov v % (17)		28	23,1	52,3	18,8	15,3	18,4	22,4	:	35,4	33,8	23,2	33,8	33,8	27,5	40	31,9	24,6	40,9	31	16,9	20,9	29,3	27,8	52,2	16,4	26,6	14,9	15,4	31,2
Populácia ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením od 18 rokov v % (18)	spolu	24	21,2	48,7	14,6	20	19,9	23,7	:	34,4	27	17,9	31,9	29,1	27,0	35,4	32,6	16,7	30,6	21,3	14,4	17,9	26,1	24,7	39,3	20,3	19,3	17,8	15,7	22,3
	ženy	25,2	22,3	50,6	16,6	19,9	21,5	24,7	:	35,3	26,7	19,0	33,1	31,1	29,6	36,6	33,4	18,0	31,3	22,7	16	19,6	26,8	25,5	40,4	22	20,3	18,4	17,5	23,2
	muži	22,8	20,1	46,5	12,4	20,1	18,2	22,4	:	33,4	27,3	16,8	30,6	26,9	24,3	34	31,6	15,3	29,7	19,9	12,8	16,1	25,4	23,8	38,1	18,6	18,3	17,2	13,9	21,3
Miera rizika chudoby (19)	spolu	17	15	21,2	9,6	13,1	16,1	17,5	:	23,1	22,2	14,1	20,5	19,4	14,7	19,2	18,6	15,1	14	15,1	10,1	14,4	17,1	17,9	22,6	13,5	13,2	13,2	14,1	16,2
	ženy	17,6	15,5	22,8	10,5	12,9	17,2	18,1	:	23,6	22,1	14,6	21,6	20,7	16,4	19,1	19	15,6	13,9	15,8	10,6	15,3	17,1	18,2	23,2	14,6	13,3	13,6	15,6	16,5
	muži	16,3	14,4	19,5	8,7	13,3	14,9	16,8	:	22,5	22,2	13,6	19,4	18,1	12,9	19,3	18,1	14,7	14,2	14,4	9,5	13,5	17,1	17,5	21,9	12,5	13,2	12,9	12,6	16
Osoby v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce v % (20)	spolu	10,3	14,1	12,5	6,8	11,3	9,9	9,1	:	14,2	14,3	8,4	16,2	10,3	6,5	11,7	11,4	6,1	12,8	9	8,9	7,7	6,9	10,1	7,4	7,5	7,2	9,3	5,7	13
	ženy	10,9	14,5	12,4	7,5	11	10,7	8,6	:	15,6	14,8	8,5	16,0	11,5	7,1	10,8	11	7,2	13,2	10,5	10	8,7	7,2	10,3	8,3	8,3	7,5	8,3	5,6	13,6
	muži	9,8	13,6	12,5	6,1	11,7	9,2	9,6	:	12,9	13,8	8,4	16,3	9,2	5,8	12,6	11,8	5,1	12,4	7,6	7,8	6,7	6,5	9,9	6,5	6,8	7	10,2	5,7	12,5
Ťažko materiálne deprivovaní v % (21)	spolu	9,9	6,5	44,1	6,6	2,8	4,9	9,4	:	19,5	5,8	5,3	15,4	14,5	15,0	25,6	19,8	1,3	25,7	9,2	2,3	4	13,5	8,6	29,9	6,6	10,5	2,9	1,3	7,8
	ženy	10,2	6,5	45,3	7,2	3	5,2	9,3	:	19,1	5,5	5,5	15,7	14,9	14,9	26,5	20,5	1,3	26,1	9,7	2,4	4,2	13,8	8,9	30	6,5	10,8	2,9	1,2	8,1
	muži	9,6	6,5	42,9	6	2,7	4,5	9,5	:	19,9	6,2	5,1	15,2	14,1	15,1	24,7	19	1,3	25,2	8,6	2,3	3,8	13,2	8,3	29,8	6,8	10,1	3	1,3	7,5

Zdroj: Eurostat; * - údaj je za 27 krajín Európskej únie (bez Chorvátska); (1) - (13) - údaje sú za rok 2013, (14) - údaj za EÚ 27 je za rok 2012, ostatné sú za rok 2013; (15) - (21) - údaje sú za rok 2012

: - nedostupné údaje

eu28 –Európska únia (28 krajín), be – Belgicko, bg – Bulharsko, cz – Česká republika, dk – Dánsko, de – Nemecko, ee – Estónsko, ie – Írsko, gr – Grécko, es – Španielsko, fr – Francúzsko, hr - Chorvátsko, it – Taliansko, cy – Cyprus, lv – Lotyšsko, lt – Litva, lu - Luxembursko, hu – Maďarsko, mt – Malta, nl – Holandsko, at – Rakúsko, pl – Poľsko, pt – Portugalsko, ro – Rumunsko, si – Slovinsko, sk – Slovensko, fi – Fínsko, se – Švédsko, uk – Veľká Británia